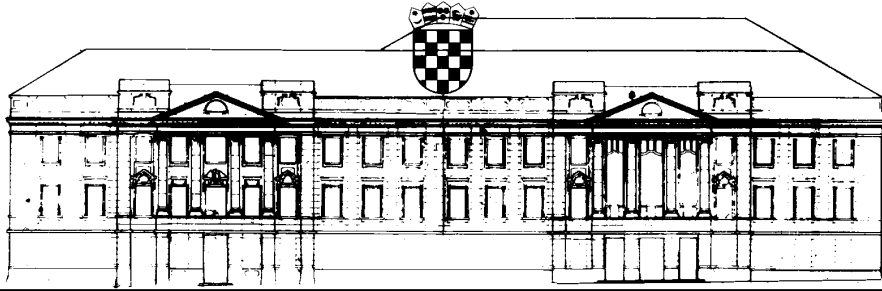

izvješća HRVATSKOGA SABORA

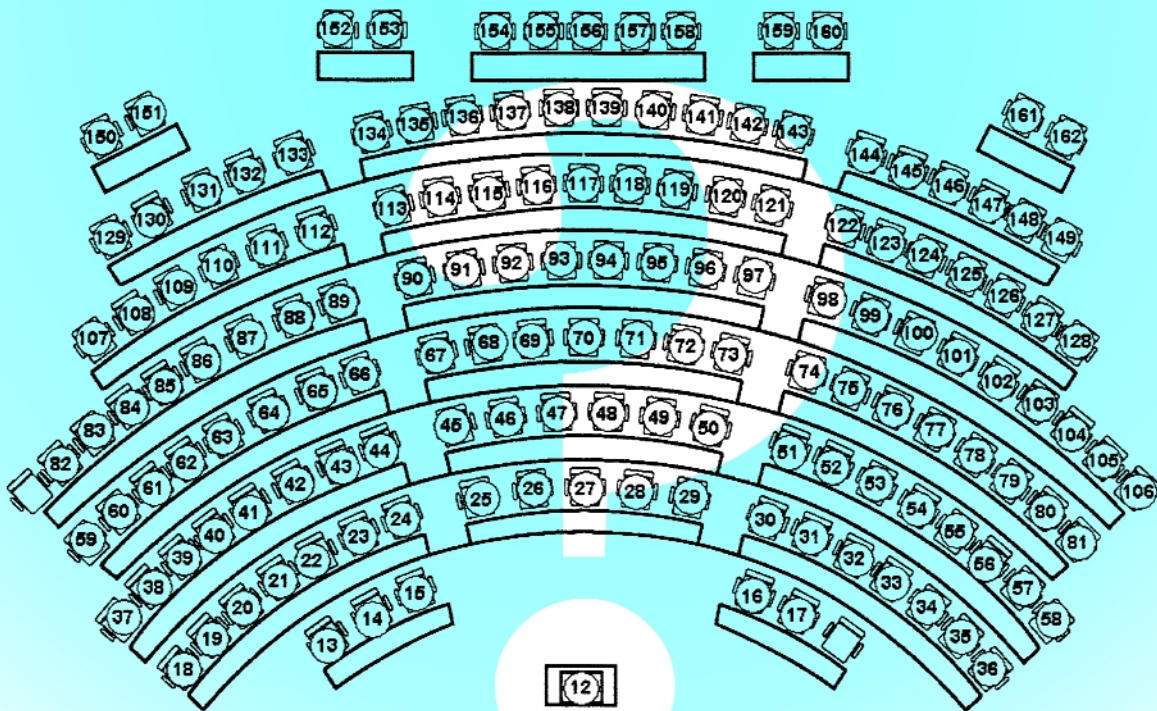

GODINA XIV.

BROJ 362

ZAGREB, 13. V. 2003.

31. SJEDNICA HRVATSKOGA SABORA

2 3 6 1 7 10 11
IZBORNII ZAKON ZA
PARLAMENTARNE IZBORE

Elektronsko glasovanje u Saboru

Hrvatski sabor dobio je napokon uređaje za elektronsko glasovanje zastupnika. Tako ubuduće službenici - brojači glasova više neće brojiti uzdignute i nepodignute ruke suzdržanih, već će sve teći brže i pouzdanije.

Na uvođenje elektronike za glasovanje mislilo se već prilikom uređenja Velike vijećnice i postavljene su kutije s glasačkim gumbima, provedene su instalacije i samo su nedostajali ekrani na kojima se očitavaju rezultati glasovanja. Na pitanje kada će se postaviti, odgovaralo se da nedostaje novaca, ali da se to svakako planira.

Godine su prolazile i konačno koncem prošle godine ozbiljno se pristupilo tom poslu, a kako su u međuvremenu postavljeni, nekompletni uređaji već zastarjeli, ugrađen je novi, najsuvremeniji sustav. Prvo glasovanje na sjednici 7. svibnja nije uspjelo zbog tehničkih poteškoća, a 12. svibnja novi elektronski sustav isprobali su saborski službenici i namještenici. Žaruljice su se palile i gasile kako treba, rezultati pokusnog glasovanja su točno registrirani i s uređajima za elektronsko glasovanje je očito sve u najboljem redu.

Gledatelji izravnih TV-prijenosa iz Hrvatskog sabora više neće znati kako je koji zastupnik glasovao, ali će to dobro znati predsjednici klubova zastupnika jer kompjutor identificira svakog glasača. Dakle, stranačka stega bit će i nadalje zajamčena.

Ž.S.

	strana
- Uvodnik urednika	2
- Prijedlog i Konačni prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o izborima zastupnika u Hrvatski državni sabor	3
- Prijedlog zakona o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi	26
- Konačni prijedlog zakona o izmjenama Zakona o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi	30
- Prijedlog zakona o izboru članova predstavničkih tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave i izboru općinskih načelnika, gradonačelnika, župana i gradonačelnika Grada Zagreba	31
- Prijedlog zakona o službenicima i namještenicima u lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi	37
- Prijedlog zakona o zaštiti zaposlenika koji objavljuju informacije od javnog interesa	46
- Prijedlog i Konačni prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o poljoprivredi	52
- Prijedlog i Konačni prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osobnoj iskaznici; Konačni prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o matičnom broju	60
- Prijedlog odluke o Vijeću za nadzor sigurnosnih službi	65
- Prijedlog za davanje vjerodostojnog tumačenja članka 130. Zakona o visokim učilištima	73
- Odgovori na zastupnička pitanja	73

PRIKAZ RADA

- 31. SJEDNICE HRVATSKOG SABORA ODRŽANE 26, 27, 28. OŽUJKA TE 2, 3, 4, 9, 10. I 11. TRAVNJA 2003. GODINE

PRIJEDLOG I KONAČNI PRIJEDLOG ZAKONA O IZMJENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O IZBORIMA ZASTUPNIKA U HRVATSKI DRŽAVNI SABOR

Povećan broj zastupnika nacionalnih manjina

Hrvatski je sabor hitnim postupkom i većinom glasova i uz određene amandmane donio Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o izborima zastupnika u Hrvatski državni sabor koji je predložio Odbor za Ustav, Poslovnik i politički sustav a radi usklađivanja s promjenama Ustava

Srpska nacionalna manjina bira u Hrvatski sabor fiksno tri zastupnika (dosad jednog), Mađari i Talijani po jednog, Česi i Slovaci zajedno jednog zastupnika, pripadnici austrijske, bugarske, njemačke, poljske, romske, rumunjske, rusinske, ruske, turske, ukrajinske, vlaške i židovske manjine biraju zajedno jednog zastupnika a jednog zastupnika biraju zajedno i pripadnici albanske, bošnjačke, crnogorske, makedonske i slovenske manjine.

Republike Hrvatske i Ustavnim Zakonom o pravima nacionalnih manjina. Prema prihvaćenim rješenjima (amandman predlagatelja) srpska nacionalna manjina bira u Hrvatski sabor fiksno tri zastupnika (dosad jednog), Mađari i Talijani po jednog, Česi i Slovaci zajedno jednog zastupnika, pripadnici austrijske, bugarske, njemačke, poljske, romske, rumunjske, rusinske, ruske, turske,

ukrajinske, vlaške i židovske manjine biraju zajedno jednog zastupnika a pripadnici albanske, bošnjačke, crnogorske, makedonske i slovenske manjine.

Doneseni su i određeni zaključci uz ovaj Zakon. Tako se obvezuje Vlada RH da u roku 60 dana izradi i predloži Prijedlog zakona o Državnom izbornom povjerenstvu kao stalnom tijelu i Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o popisima birača; ovlašćuje se Stručna služba Hrvatskoga sabora da, zajedno s predlagateljem, izvrši redakciju teksta ovog Zakona a Odbor za zakonodavstvo Hrvatskoga sabora da utvrdi i izda njegov pročišćeni tekst.

O PRIJEDLOGU

Osam umjesto dosadašnjih pet zastupnika nacionalnih manjina

Važeći Zakon o izborima zastupnika u Hrvatski državni sabor je na snazi od 1999. godine a nakon toga uslijedila je promjena Ustava RH koja sadrži odredbe bitne za uređivanje izbornog sustava. To iziskuje izmjenu Izbornog zakona, koji uređuje ta pitanja, a izmjene i dopune važećeg Izbornog zakona iziskuje i Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina, donesen 2002. godine, kojim je uređeno pravo na zastupljenost pripadnicima nacionalnih manjina u Hrvatskom saboru.

Ustavnim zakonom za provedbu Ustava RH propisano je da će se zakoni kojima se uređuje izbor zastupnika u Hrvatski sabor donijeti

najkasnije godinu dana prije održavanja redovnih izbora za zastupnike Hrvatskoga sabora. S obzirom na to da se redovni izbori za zastupnike trebaju održati najkasnije 2. travnja 2004. godine potrebno je donijeti izmjene i dopune izbornog zakona kako bi se poštovali ustavni rokovi i uskladio izborni sustav.

Zbog toga je Hrvatski sabor obvezao Odbor za Ustav, Poslovnik i politički sustav da po hitnom postupku prijedlog nužnih izmjena i dopuna važećeg izbornog zakona radi njegovog usklađivanja s promjenama Ustava RH i Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina.

Važećim Zakonom je propisano da pripadnici autohtonih nacionalnih manjina u RH imaju pravo izabrati pet zastupnika u Hrvatski sabor koji se biraju u izbornim jedinicama utvrđenim Zakonom o izbornim jedinicama za izbor zastupnika u Hrvatski sabor. Ovim predloženim zakonom pripisuje se da pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo birati osam zastupnika u Hrvatski sabor u posebnoj izornoj jedinici koju čini područje RH. Predlaže se da pripadnici srpske nacionalne manjine biraju tri zastupnika u Hrvatski sabor sukladno Ustavnom zakonu, pripadnici mađarske i talijanske nacionalne manjine po jednog zastupnika, pripadnici bošnjačke, crnogorske, makedonske i slovenske nacionalne manjine biraju zajedno jednog zastupnika, pripadnici češke, poljske, ruske, ruske i slovačke nacionalne manjine biraju zajednički jednog zastupnika i jednog zastupnika pripadnici albanske, austrijske, bugarske,

njemačke, rumunjske, rusinske, turske, ukrajinske, vlaške i židovske nacionalne manjine, stoji uz predloženi zakon.

Predložena je i alternativa (u člancima 12. i 13. Konačnog prijedloga po kojoj pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo birati najmanje pet a najviše osam zastupnika u Sabor s tim da pripadnici srpske nacionalne manjine biraju najmanje jednog a najviše tri zastupnika ovisno o tome koliko je puta u broju izašlih birača pripadnika srpske nacionalne manjine sadržan prosječan broj birača koji su glasovali na temelju općeg i jednakog biračkog prava za jednog zastupnika.

Pored usklađivanja (nomotehničko uređivanje glade naziva Hrvatskog sabora, briše se pojam autohtone nacionalne manjine jer ga više nema ni u Ustavnom zakonu itd.) važećeg Zakona s odredbama Ustava RH i Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina ukazala se, među ostalim, i potreba da se pojedina pitanja uređena važećim Zakonom usklade sa zakonodavstvom u RH. S tim u vezi predloženo je, navodi u obrazloženju predlagatelj, da se odredbe o nespojivosti obnašanja zastupničke dužnosti s nekim drugim dužnostima usuglase s odredbama Zakona o sustavu države uprave i Zakona o službi u Oružanim snagama RH.

RADNA TIJELA

Odbor za Ustav, Poslovník i politički sustav prigodom utvrđivanja ovoga zakonskog prijedloga zaključio je da će sukladno zaključku Hrvatskog sabora u taj Prijedlog ugraditi samo izmjene i dopune nužne zbog usklađivanja Zakona s Ustavom RH i Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina. Prilikom utvrđivanja ovog zakonskog teksta Odbor je raspravio i neka pitanja za koja drži da bi ih trebalo imati u vidu prilikom izmjene i dopunama važećeg Zakona a koja nisu vezana za usklađivanje s odredbama Ustava i Ustavnog zakona te predlaže Hrvatskom saboru da eventualno odluči o ugrađivanju u Prijedlog zakona odredbi kojima bi se uredilo pitanje kruga osoba koje obnašaju dužnosti nespojive s obnašanjem zastupničke dužnosti, zatim postupanje u slučaju prestanka mirovanja zastupničkog mandata, te,

među ostalim, da se državno izborno povjerenstvo obvezuje da osim u HRT objavi predložene liste i u svim elektronskim medijima s nacionalnim koncesijama. Odbor nadalje smatra da bi trebalo razmotriti i eventualno se opredijeliti i za pitanje skraćivanja izborne šutnje, preciziranje odredbe da se građani obavijeste o tome da li su upisani u popis birača te način identifikacije birača na biralištima osobnim iskaznicama bez matičnog broja.

Odbor za zakonodavstvo podupire donošenje ovog zakona a na Konačni prijedlog podnio je tri amandmana kojima se, uz nomotehničko uređenje teksta traži skraćivanje predizborne šutnje ocjenjujući da nakon zatvaranja birališta ne postoje opravdani razlozi za trajanje izborne šutnje. Također se predlaže da Državno izborno povjerenstvo u roku od 48 sati od predaje lista izbornih jedinica za zastupnika u Sabor prihvati i u svim dnevnim novinama i elektronskim medijima s nacionalnom koncesijom u RH objavi sve pravovaljane predložene liste za svaku izbornu jedinicu.

Odbor za ljudska prava i prava nacionalnih manjina razmatrao je predloženi zakon kao zainteresirano

Postavljeno je i pitanje je li izmjena odredbe Zakona koja uređuje izbor zastupnika autohtonih manjina sukladna Ustavu. Tim više, što se predloženom izmjenom umanjuju stećena prava pojedinih manjina iako je u članku 19. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina izričito zajamčeno da stećena prava ne mogu biti umanjena.

radno tijelo a nakon provedene rasprave zakon nije dobio potreban broj glasova (4 za, 3 protiv i tri suzdržana). Među iznesenim primjedbama, mišljenjima i prijedlozima u raspravi je postavljeno i pitanje da li je izmjena odredbe Zakona koja uređuje izbor zastupnika autohtonih manjina sukladna Ustavu. Tim više, što se predloženom izmjenom umanjuju stećena prava pojedinih manjina iako je u članku 19. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina izričito zajamčeno da stećena prava ne mogu biti umanjena.

Predloženo rješenje o tome koliko zastupnika biraju pripadnici pojedinih nacionalnih manjina (članak 13. Konačnog prijedloga) odnosno kako su manjine grupirane dovodi u pitanje Ustavom zajamčenu ravnopravnost pripadnicima svih nacionalnih manjina. Upozoreno je i da predloženi zakon ne sadrži izmjenu članka 18. Zakona kojim je predviđeno pravo predlaganja kandidata za zastupnike nacionalnih manjina i udrugama nacionalnih manjina. Naime, prema zakonskim propisima udrugu mogu osnovati već samo tri fizičke ili pravne osobe a neke manjine imaju i više desetaka udruga pa je potrebno pronaći prihvatljivije rješenje jer predlagatelji kandidata za zastupnike nisu u ravnopravnom položaju. Nema ni odredbe o pozitivnoj diskriminaciji odnosno ne daje se mogućnost pripadnicima nacionalnih manjina da uz opće biračko pravo imaju i mogućnost da posebno biraju svoje zastupnike u Hrvatski sabor za što Ustav daje takvu mogućnost i Vlada RH se izričito opredijelila za ostvarenje te mogućnosti, rečeno je. Izraženo je i mišljenje da ponuđena alternativna rješenja treba brisati.

U raspravi je posebno naglašeno da predloženi zakon ne uvažava činjenicu da izuzetno velik broj Hrvata živi izvan RH i da čine gotovo deset posto izbornog tijela a obveza je države da im omogući ostvarenje njihovih izbornih, Ustavom zajamčenih prava. A to je za RH kao zemlju s izuzetno velikom dijasporom problem o kojem se mora voditi računa, rečeno je, i u vezi istaknuto da bi se određen broj zastupnika u Hrvatski sabor trebao birati temeljem fiksne kvote na posebnoj listi. Iznesen je i prijedlog da to bude šest zastupnika uvećano sukladno postignutim izbornim rezultatima. Predloženo je i da bi trebalo omogućiti dopisno glasovanje jer da su birači koji žive u inozemstvu u znatno nepovoljnijem položaju zbog malog broja biračkih mjesta.

Za donošenje predloženog zakona nije bilo glasovalo dovoljno članova Odbora (4 za, tri protiv i tri suzdržana).

RASPRAVA

Na sjednici Hrvatskog sabora o ovom se zakonskom prijedlogu raspravljalo 1. travnja 2003. a ne

kako je bilo predviđeno jer je **Borislav Graljuk (LS)** u ime Kluba zastupnika nacionalnih manjina zatražio odgodu rasprave jer da nije bilo vremenskih mogućnosti za potrebne pripreme radnje.

Na sjednici je najprije govorio mr.sc. **Mato Arlović** u ime predlagatelja zakona i objasnio razloge za donošenje ovog zakona te ponudena rješenja. Ovaj predloženi zakon ne mijenja bitno koncept sada važećeg Izbornog zakona već ga samo usklađuje s pravnim sustavom RH i u tom pogledu vjerujemo, kazao je, da će dobiti podršku Hrvatskog sabora. Nadamo se da će se kroz raspravu Sabor eventualno opredijeliti i za neka druga pitanja koja bi bila značajna za njegovo poboljšanje, rekao je govoreći i o prijedlozima ovog Odbora kao radnog tijela.

Josip Leko (SDP), predsjednik Odbora za zakonodavstvo prenio je stajalište tog radnog tijela a dr.sc. **Furio Radin (nezavisni)** Odbora za ljudska prava i prava nacionalnih manjina.

Zatim su bili na redu predstavnici klubova zastupnika.

Zakon ne treba suštinski mijenjati

Damir Kajin (IDS) govorio je u ime Kluba zastupnika složivši se na početku s onima koji kažu da nije vrijeme da se rasipa energija na izorno zakonodavstvo kad nam prijeti i loša turistička predsezona, rast kamata i smanjenje izvoza, sve veća radna nesigurnost itd. Međutim, istina je da je izborni zakon svih zakona i da će onaj tko dobije izborni legitimitet biti u prilici da piše i ostale zakone i u tom smislu javnost mora razumjeti interes zastupnika za izorno zakonodavstvo. Ovaj bi Izborni zakon mogao biti veliki napredak u odnosu na praksu koja je vladala u RH do 2000. godine - svake godine se išlo na izbore de facto novim izbornim modelom - ukoliko ostane identičan postojećem Izbornom zakonu. A i krajnje je nedemokratska praksa da svaka stranka, ili koalicija, koja je na vlasti ili sama sebi prilagođava izborna pravila. Zastupnik također vjeruje da bi javnost najspremnije prihvatila da se zastupnici u RH biraju neposredno i da Hrvatska bude podijeljena na 120 izbornih jedinica pa da svatko s imenom i prezimenom ide pred birače.

U postojećem Zakonu, koji je donesen gotovo konsenzusom, ne bi trebalo suštinski ništa mijenjati ako se prethodno ne postigne eventualno neki dogovor o nekim tehničkim izmjenama, ne bi trebalo dirati ni u broj zastupnika koji se bira. Mišljenja smo, ističe zastupnik, da tridesetak, šezdesetak dana pred izbore ne bi trebalo izlaziti s novinskim odnosno televizijskim radio-anketama o popu-

Ista stvar je i s pravom glasa tzv. dijaspore, rekao je. Unaprijed se zna tko će dobiti te glasove i zato bi doista bilo najbolje da ne licitiramo sa svime time i da u hrvatskom izbornom zakonodavstvu ostane sve onako kako je bilo jer konsenzus neće biti moguće postići.

larnosti stranaka jer to također može utjecati na rezultate izbora. Ne bi bilo loše ni da se ovaj Izborni zakon usvaja dvotrećinskom većinom a i izuzetno je bitno da nositelj liste u svakoj izornoj jedinici bude druga osoba (a ne kao što je bio pokojni predsjednik RH gospodin Franjo Tuđman na svakoj izornoj listi HDZ-a). Bitno je pitanje i nadzor nad troškovima kampanje a najbitnije pitanje ogleda se u nemogućnosti manjina da biraju svog zastupnika i glasuju za tzv. stranačke liste, a tu mogućnost Ustav poznaje. A bit je da pojedine političke opcije koje su svjesne da neće dobiti njihove glasove unaprijed isključuju tu mogućnost koju bi mogle iskoristiti one političke opcije koje se dosljedno više od jednog desetljeća zalažu za njihovu afirmaciju.

Ista stvar je i s pravom glasa tzv. dijaspore, rekao je. Unaprijed se zna tko će dobiti te glasove i zato bi doista bilo najbolje da ne licitiramo sa svime time i da u hrvatskom izbornom zakonodavstvu ostane sve onako kako je bilo jer konsenzus neće biti moguće postići. Glasovanje građana BiH s hrvatskim državljanstvom ne bi trebalo dominantno tretirati kao izorno pitanje već prvenstveno kao međunarodno pravno pitanje koje bi trebalo međudržavnim ugovorima regulirati na relaciji Zagreb - Sarajevo. Primijetio je ujedno da oko pet tisuća građana Istre i Primorsko-goranske županije s dvojnim državljanstvom glasa na izborima u RH i u

Republici Italiji te protumačio koji su građani nastanjeni na tim područjima mogli steći pravo na talijansko državljanstvo.

Cilj novog izbornog zakona trebao bi biti ojačati na neki način one koji će nakon izbora biti u Parlamentu i parlamentarizam, koji je u nas slab, a što je on slabiji jača je izvršna vlast rekao je, među ostalim. Primijetio je na kraju da bi institut poluotvorenih listi mogao dovesti do poluregularnih izbora te da je Klub zastupnika IDS-a spreman odustati od svojih amandmana pod uvjetom da to učine i ostali parlamentarni klubovi i da se u izbornu utrku ide postojećim zakonom, s tek nužnim izmjenama.

Zdenka Babić-Petričević (HDZ) javila se zbog ispravka navoda predgovornika i rekla da nije točno da se znaju unaprijed rezultati 11. izborne jedinice a i za tu jedinicu bilo je nekoliko lista, IDS je išao u koaliciji na tu listu i zastupnica suosjeća s njim što nije IDS pobijedio. Mr.sc. **Marin Jurjević (SDP)** ispravio je pak tvrdnju zastupnika Kajina da bi poluotvorene liste dovele do poluregularnih izbora. Ni na kakav način poluotvorene liste ne ugrožavaju regularnost osim što demokratiziraju izbore jer omogućuju građanima da biraju i konkretne osobe a sada se odlučuju samo za stranke.

Podrška osnovnom rješenju, ne alternativnom

Mr.sc. **Mato Arlović** govorio je u ime Kluba zastupnika SDP-a koji će također podržati, rekao je, nužne izmjene i dopune Izbornog zakona. Smatra da se time ne mijenja koncepcija sada važećeg Izbornog zakona a i ocjenjuje da s vladajućom većinom, s kojom su na temelju ovog Zakona dobiveni izbori, može izaći ponovno na izbore i dobiti povjerenje biračkog tijela.

Unatoč tome mi smatramo da je moguće, ne dirajući bitno u koncepciju Izbornog zakona, s ovim izmjenama i dopunama napraviti poboljšanje postojećeg Izbornog zakona, rekao je. Prije svega bi trebalo voditi računa o problemu osoba s dvojnim ili više državljanstava ili, kako se to popularno kaže, veli, o dijaspori. Kad se uzmu podaci po zemljama u kojima žive osobe s dvojnim državljanstvom, a samo fiktivno prebivaju u Hrvatskoj, gotovo nema podatka da su i

približno svi ti upisani birači izašli na izbore. Čak i u BiH samo je jedna trećina njih izašla na izbore, u Kanadi svega jedna četvrtina itd., iznio je zastupnik. No važno je uočiti da je kod dijaspore ovo pitanje u važećem Izbornom zakonu riješeno posebnom izbornom jedinicom primjenom tzv. nefiksne kvote i da tako upisanih birača u Hrvatskoj ima 360.110 od čega na BiH otpada 314.884 i precizno govoreći ukupno važećih glasačkih listića izvan BiH bilo je svega 16.330 glasova, naveo je, među ostalim. Ako se s tog aspekta gleda, dodao je, a zna se da pitanje glasovanja osoba s dvojnim državljanstvom iz BiH podliježe međudržavnom ugovoru, moguće je da se dogodi da zapravo osobe s dvojnim državljanstvom mogu izabrati jedno. Klub zastupnika SDP-a predlaže stanoviti automatizam ako ostane isti broj zastupnika koji se biraju u deset izbornih jedinica i da maksimalno pet zastupnika predstavlja ukupno hrvatsku dijasporu a ako bi se broj zastupnika smanjio na 120, što taj Klub predlaže, da taj broj bude tri (jedan od amandmana - vidjeti prikaz).

U pogledu nacionalnih manjina Klub zastupnika SDP-a podržava osnovno rješenje, ne alternativno, a istodobno najavljuje da će sve te amandmane povući iz procedure nakon međustranačkog dogovora s ciljem da se postigne minimalno usklađivanje i donese ovaj zakon a da mnoga otvorena pitanja oko izbornog sustava (u optičaju su dva zakonska prijedloga koja su prošla prvo čitanje) urede na cjelovit način ali ne za ove izbore. Još je jedanput naznačio zašto pribijavanje da je moguće da iz reda osoba s dvojnim državljanstvom ostane samo jedna. Naime, moguće je i po međunarodnim obvezama RH postići sporazum između BiH i RH i vjerojatno da će se tražiti, kao što već međunarodna zajednica traži, da se birači s dvojnim državljanstvom iz BiH moraju opredijeliti gdje žele glasovati. Mišljenja smo da je naš strateški interes da Hrvati u BiH glasuju tamo, da tamo budu ravnopravni i konstitutivni narod i da na tom području ostvaruju svoja politička prava, pravo biranja i pravo da budu izabrani i zbog toga postoji izgledna opasnost da bi se tokom iduće godine praktički nefiksna kvota mogla pretvoriti u izbor samo jednog zastupnika.

Anto Beljo (HDZ) ispravio je navod predgovornika i rekao da je najveći

broj Hrvata vani s hrvatskim državljanstvom i s pravom glasa i da nemaju dva ili više državljanstva i nisu dijaspora. Jer dijaspora nema pravo glasa a žive privremeno ili stalno u nekoj drugoj zemlji i tamo imaju pravo glasa. **Ivan Milas (HDZ)** je pak naglasio da se nikakvim međunarodnim sporazumom ne može Ustav mijenjati a da je ustavno pravo građana da su potpuno ravnopravni bez obzira na to koje državljanstvo još uz to imaju. Svrha je ovoga Prijedloga diskriminacija Hrvata i slabljenje njihove pozicije u BiH, rekao je dodajući da mu nije jasno kako može biti jedna hrvatska stranka koja teži uništiti poziciju vlasti građana ili državljana u drugim zemljama.

U ime predlagatelja zakona mr.sc. **Mato Arlović** "rasvijetlio" je da od osoba koji se često zbirnim imenom nazivaju dijaspora mogu glasovati samo oni koji imaju hrvatsko državljanstvo. Pitanje da svaki državljanin RH ima opće i jednako biračko pravo uređuje se zakonom a međunarodni ugovori koje dvo-trećinskom većinom potvrđuje Sabor po svojoj su pravnoj snazi iznad naših zakona. Pitanje glasovanja osobe s dvojnim državljanstvom je uređeno Izbornim zakonom a ne Ustavom i ako bi RH sklopila takav međunarodni sporazum s BiH tada bi državljanin BiH s hrvatskim državljanstvom morali izabrati u kojoj će državi ostvarivati svoje izborni pravo, rekao je, među ostalim.

Ivan Milas je želio ispraviti navod predgovornika i rekao da BiH nije suverena država nego pod protektoratom no predsjednik Sabora i predsjedatelj **Zlatko Tomčić** objasnio je da ovo neće uvrstiti u uvredu susjedne države nego u neznanje i nesnalaznje zastupnika.

Vladajući dogovorili nešto drugo

Ivić Pašalić (HB) govorio je u ime Kluba zastupnika HB-a prigovorivši načinu donošenja ovog, jednog od najvažnijih zakona. Donosi se hitnim postupkom, u zadnji čas a da se ne zna uopće što su se vladajući dogovorili u Vili Weis u Zagrebu jer očito je dogovoreno nešto drugo od onoga što piše u ovom predloženom tekstu. Zastupnike se stavlja u poziciju da odrade proceduru a da zapravo ne znaju meritum stvari i utoliko je to krajnje neprimjereno na

ovakav način donositi izborni zakonodavstvo a da se ne govori koliko je to daleko od bilo kakve ideje konsenzusa, rekao je među ostalim.

Zbog svih slabosti hrvatskoga parlamentarizma zastupnike birati ponaosob u izbornim jedinicama većinskim izbornim modelom u dva kruga sustavom apsolutne većine. Uz glasovanje za stranku građani bi znali točno kojeg zastupnika biraju i tko ih istinski predstavlja u Saboru. Ograničila bi se svemoć uskih stranačkih vrhova, stranke bi disale znatno više demokratski nego danas i proširila bi se teritorijalna osnovica regrutiranja političke elite, eliminirala metropolitizacija politike i utjecaj građana na politiku bio bi puno snažniji nego što je danas.

Preostaje mu jedino, kaže, ponoviti prijedlog HB-a - zbog svih slabosti hrvatskoga parlamentarizma zastupnike birati ponaosob u izbornim jedinicama većinskim izbornim modelom u dva kruga sustavom apsolutne većine. Uz glasovanje za stranku građani bi znali točno kojeg zastupnika biraju i tko ih istinski predstavlja u Saboru. Ograničila bi se svemoć uskih stranačkih vrhova, stranke bi disale znatno više demokratski nego danas i proširila bi se teritorijalna osnovica regrutiranja političke elite, eliminirala metropolitizacija politike i utjecaj građana na politiku bio bi puno snažniji nego što je danas.

Kad je riječ o pitanju političkog predstavljanja hrvatskih državljana koji ne prebivaju u Hrvatskoj treba poći od ustavnog načela koji obvezuje zakonodavca (članci 44. i 45. Ustava) da u državnim izborima, (da ovdje je riječ o izborima za Hrvatski sabor načelno) propiše opće i jednako aktivno i pasivno biračko pravo za sve hrvatske državljanke a to znači i za hrvatske državljanke koji nemaju prebivalište u RH. Jednako tako

zakonodavac je dužan na odgovarajući način omogućiti im da ta svoja sustavna prava ostvare pa zato zastupnici HB-a smatraju da treba ostati zasebna izborna jedinica a da se u njoj treba birati fiksnom kvotom upravo onoliko posto zastupnika koliko hrvatski državljani bez prebivališta u RH imaju postotak u biračkom tijelu, rekao je, među ostalim podsjećajući na amandmane HB-a u vezi s tim.

Ivo Lončar (nezavisni) rekao je da je netočan navod predgovornika "krajnje je neprimjereno na ovakav način donositi izborni zakon", zato jer to kaže Ivić Pašalić s obzirom na sve ono što je radio u proteklih deset godina. Ivić Pašalić prigovorio je da to i nije nikakav ispravak navoda već povreda Poslovnika, a Ivo Lončar odgovorio da je predgovornik povrijedio Poslovnik jer da nije rekao što je on pogriješio.

Dr.sc. **Zlatko Kramarić (LS)** u ime Kluba zastupnika rekao je kako je već krajnje vrijeme da Hrvatska konačno dobije izborni zakon onakav kakav jedna moderna, građanska, demokratska, liberalna i kršćanska zemlja zaslužuje. Zreli smo i postoje ljudi sa znanjem za to i zastupnik se nada, kaže, da ćemo se potruditi i uskoro napisati jedan izborni zakon kao što ga ima, primjerice, Švedska na oko 120 stranica gdje nema niti jedne teme koja nije na pravi način obrađena počevši od toga kako izgleda glasački listić do načina organiziranja izbora.

Podsjetio je da je on zajedno sa zastupnikom Kajinom predložio izborni zakon koji je, kaže, bio nepotrebno odbijen i dobra podloga, puno kvalitetniji i s manje grešaka od ovog predloženog koji ima očitih propusta (kod izbornih lista itd.), neuredniji je i šlampaviji, i ne bi se došlo u ovaj vremenski tjesnac. Zastupnik se boji, kaže, da su se sada prekršili svi vremenski rokovi za donošenje izbornih zakona, uključujući i onaj koji određuje izborne jedinice, rekao je, među ostalim. Upravo zbog situacije u kojoj smo se našli kad postojeći Zakon ne odgovara jedino što se može donijeti je da se postojeći uskladi tehnički i nomotehnički s ustavnim promjenama i Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina, naglasio je. Dodao je da amandmani Kluba zastupnika SDP-a bitno mijenjaju postojeći Zakon i da bi se moglo govoriti o posve novim izbornim pravilima. Umjesto dosadašnjeg razmjernog sustava sa

zatvorenim kandidacijskim listama SDP pokušava ovim amandmanima taj sustav zamijeniti novim izbornim sustavom sa svojevršnim kandidacijskim listama, ocijenio je zastupnik. Upravo glasovanje u otvorenim listama zahtijeva posebna i detaljna pravila i ovi su amandmani neprihvatljivi, rekao je.

Predlagatelj se "malo zaigrao" i kod načina izbora pripadnika nacionalnih manjina pa predlaže dva načina za izbor pripadnika srpske što nije dobro i nema nikakve potrebe, smatra ovaj Klub zastupnika, da pripadnici nacionalnih manjina imaju različit način biranja. A zastupnik se boji da se pristupilo i olako problemu izbora predstavnika hrvatskih državljana s dvojnim ili višestrukim državljanstvom.

Klub zastupnika LS-a može glasovati za predloženi zakon pod uvjetom da se odustane od ovih svih mogućih amandmana jer unose novu zbrku u izborni zakon, rekao je na kraju.

Birati šest zastupnika fiksnom kvotom

Vladimir Šeks (HDZ) naglasio je, govoreći u ime Kluba zastupnika, da je Hrvatski sabor odredio Odbor za Ustav, Poslovnik i politički sustav da predloži nužne izmjene i dopune Izbornog zakona koje se odnose na promjene Ustava i Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina. To je Odbor i učinio no amandmani koji su dati na Prijedlog ovog zakona nisu u skladu s Poslovnikom Hrvatskoga sabora (članak 163.) prema kojem se iznimno mogu podnositi amandmani na članke zakona koji nisu obuhvaćeni predloženim izmjenama i dopunama. Amandmani Kluba zastupnika SDP-a kao pojedinačni amandmani zastupnika Stazića i Kajina i neki drugi ne mogu uopće biti raspravljani niti prihvaćeni jer za to nema pravne osnove ni poslovničkih uvjeta.

Pokušaj Kluba zastupnika SDP-a je da se putem amandmana pripočaju vlastiti SDP-ov izborni model i zapravo usvoji izborni zakon SDP-a, kaže zastupnik. To iz ustavnopravnih i poslovničkih razloga ne može ići i takav manevar i takva namjera koja je jako providna, ne može se i ne smije ostvariti. Jer, politička volja ovog Sabora je sasvim nešto drugo - da se promijeni Izborni zakon samo u

skladu s promjenama Ustava (brisanje odredbi koje reguliraju izbor zastupnika u Županijski dom) i da se riješi pitanje zastupljenosti zastupnika nacionalnih manjina - i ni korak lijevo niti desno od toga, a da li će dva zakonska prijedloga izbornog zakona koja su u proceduri (HSS-a i SDP-a) doći u drugo čitanje ovisit će o političkim stajalištima i odlukama tih predlagatelja, rekao je, među ostalim.

Hrvatska demokratska zajednica zauzima se da ostane postojeći Izborni zakon jer to je demokratski izborni zakon, koji je, podsjetio je, među ostalim, donesen 1999. godine a sva bitna, strateška rješenja su bila konsenzualni izraz svih političkih stranaka u Saboru. HDZ se zauzima i da ostane postojeći izborni sustav sa 11 izbornih jedinica, jedanaesta zasebna, u kojima se bira mogućih 14 zastupnika. I u Italiji postoji zasebna izborna jedinica i zasebno izorno tijelo za talijanske državljane koji žive izvan Republike Italije, naveo je. U pogledu zastupljenosti predstavnika nacionalnih manjina Ustavni zakon je regulirao to što je trebalo biti razriješeno Izbornim zakonom i to je jedina nužna promjena, rekao je

Ne može se zauzeti stajalište kraj načela općeg i jednakog prava glasa da ijedna skupina hrvatskih državljana koji imaju pravo glasa ostvaruje pravo zastupljenosti neovisno o tome koji je broj pripadnika te skupine izašao na izbore.

citirajući članak 19. tog Ustavnog zakona (pripadnici nacionalnih manjina biraju najmanje 5 najviše 8 svojih zastupnika u posebnim izbornim jedinicama u skladu s Izbornim zakonom itd.).

HDZ zauzima stajalište da je Ustavnim zakonom statuirano pravo nacionalnih manjina da biraju određeni broj zastupnika što znači da nije riješeno da li i koliki broj pripadnika nacionalnih manjina treba izaći na izbore da bi ostvarili ova prava već da je to ostavljeno Izbornom zakonu. Jer, ne može se zauzeti stajalište kraj načela općeg i jednakog prava glasa da ijedna skupina hrvatskih državljana koji imaju pravo glasa ostvaruje pravo zastupljenosti neovisno o tome koji je broj pripadnika te skupine izašao na izbore.

Klub zastupnika HDZ-a (podnio dva amandmana koji se odnose na birače s prebivalištem izvan RH - da se temeljem fiksne kvote bira šest zastupnika uvećano sukladno rezultatima, da se omogućiti glasovanje dopisnim putem) i glasovat će za Izborni zakon koji je samo rezultat nužnih promjena izbornog zakonodavstva, kazao je na kraju.

Vesna Škare-Ožbolt (DC) je rekla da je i stajalište Kluba zastupnika DC-a da nema osnove za ozbiljnijim izmjenama ovog Zakona. Čeka i hrpa amandmana kojima bi se unijele i ozbiljne promjene pa ukoliko se ne odustane od amandmana i Klub zastupnika DC-a dat će svoje amandmane koji se odnose na smanjivanje broja zastupnika ali i smanjivanje izbornih jedinica s deset na šest, najavila je zastupnica u nastavku govoreći o ovim ali i drugim amandmanima (vidjeti prikaz) ovog Kluba.

Obaviti posao u skladu s Ustavom

I **Joško Kontić (HSL)** je u ime Kluba zastupnika HSL-a rekao da bi bilo bolje da se ova rasprava o Izbornom zakonu otvorila prije no da je u ovom trenutku bitno da se posao obavi u skladu s Ustavom RH i Poslovníkom Hrvatskoga sabora. A zamjetan broj amandmana podnesen na ovaj zakonski prijedlog nije sukladan Poslovníku, ponovio je i o tome je Klub zastupnika HSL-a izvijestio predsjednika Sabora u pisanom obliku, naglasio je vjerujući da će do glasovanja predlagatelj sam povući te amandmane.

Vrlo je vjerojatno da će sljedeći izbori biti ako ne baš po istom Zakonu onda po vrlo sličnom izbornom modelu, koji nije idealan i Klub zastupnika HSL-a nije pretjerano oduševljen s njim ali je bitno naglasiti da je donesen uz vrlo visoku razinu političkog konsenzusa i uz određene političke kompromise tadašnje pozicije i opozicije. Klub zastupnika HSL-a smatra da se u ovoj raspravi treba usmjeriti samo na nužne promjene u skladu s Ustavom i Ustavnim zakonom ali i Poslovníkom Sabora. Na nomotehničke promjene zbog usklađivanja s Ustavom ovaj Klub nema nikakvih primjedbi. Što se tiče usklađivanja s Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina Klub zastupnika HSL-a podržava

ponuđene alternative (članci 12. i 13. Konačnog prijedloga). Podržava i rješenje da mađarska nacionalna manjina sama ima jednog zastupnika u Saboru jer to je stečeno pravo koje se nipošto ne smije dirati, a isti princip odnosi se i na pripadnike talijanske manjine, rekao je.

Sasvim sigurno je da uz ovaj Zakon pozornost izaziva pitanje, kako ga mnogi vole nazvati, kaže, glasovanja dijaspore. Najprije je u vezi s tim naglasio da se pri tome treba koristiti terminologija koja je u važećem Zakonu a to je da se govori o glasovanju hrvatskih državljanina koji prebivaju izvan RH. Prije je bilo rješenje s fiksnom kvotom i listom do 12 zastupnika i mi smo smatrali kao Klub da je taj broj prekomjeran i da nije najbolje rješenje a aktualni Zakon sadrži stanovit kompromis tadašnje pozicije i opozicije i znamo da rješenje tzv. nefiksne kvote nije najidealnije ali bolje još nismo čuli i ne bi ga trebalo sada mijenjati. To je pitanje vrlo jasno regulirano člankom 45. Ustava RH i ne postoji nikakav manevarski, ustavni, pravni ni politički prostor da se to pravo reducira bilo kojom hrvatskom državljaninu koji živi izvan RH, bilo da je riječ o Hrvatima koji žive u europskim zemljama bilo o Hrvatima koji žive u BiH, premda mi dobro znamo, naglasio je, da su oni u BiH konstitutivan i suveren narod. Pogotovo bi bilo pogrešno to pravo reducirati na temelju nekakvih pretpostavki što bi moglo biti za godinu, dvije i takav način rada bio bi u najmanju ruku neozbiljan. Klub zastupnika HSL-a smatra da cijeli niz amandmana (na njih ukazano u spomenutom dopisu) SDP-a nisu usklađeni s člankom 163. Poslovníka Hrvatskoga sabora jer se ne odnose na predložene izmjene Zakona i nadamo se, rekao je, da će biti povučeni.

Treba pokušati iznaći pravni instrument kako bi se pitanje nesavršenosti Zakona cjelovito riješilo (načelno prihvatljiv amandman o izornoj šutnji, pitanje financiranja kampanje - optimalan iznos možda 5 milijuna kuna, objava anketa itd.) i po procjeni Kluba zastupnika HSL-a to se može riješiti jednim zaključkom Sabora kojim bi se obvezala Vlada RH da u roku do 60 dana predloži Saboru prijedlog zakona o Državnom izbornom povjerenstvu kao stalnom tijelu i u tom zakonu da se riješe brojna pitanja ili da ih riješi Državno izorno povjerenstvo podzakonskim

aktima, rekao je (taj će prijedlog Klub uputiti Saboru).

U tom kontekstu Klub zastupnika HSL-a glasovat će protiv svih amandmana koji su mimo poslovničke procedure i fokusirat će se isključivo na predloženi zakon, rekao je na kraju.

Ante Beljo ispravio je navod predgovornika ("da je u Zakonu od 1995. godine bio prekomjeran broj" od 12 zastupnika za koje su glasovali hrvatski državljani s prebivalištem izvan RH). Taj broj nije bio prekomjeran jer se odnosio na jednu desetinu biračkog tijela koja stalno ili povremeno živi izvan RH i koja je imala pravo birati ili biti birana. Joško Kontić odgovorio je da zastupnik Beljo nije ispravio netočan navod nego njegovo i mišljenje HSL-a i da je time povrijedio Poslovník. Ako nam pokaže jedan primjer u svjetskoj praksi da u parlamentu postoji deset posto predstavnika dijaspore onda smo mi spremni svoje mišljenje promijeniti, rekao je.

Poštovati načelo autohtonosti

Borislav Grajčuk (LS) govorio je u ime Kluba zastupnika nacionalnih manjina te o amandmanima koje je podnio taj Klub. Izborni zakon trebao bi poštovati načelo autohtonosti manjina jer je to i ustavna i zakonska kategorija odnosno stečevina ustavno-pravnog sustava. Brisanje izraza autohtonih nacionalnih manjina što se predlaže u Konačnom prijedlogu zakona nije u skladu ni s Ustavom ni Ustavnim zakonom a niti u skladu s međunarodnim dokumentima koji uređuju prava nacionalnih manjina. Klub zastupnika predlaže amandmane (vidjeti prikaz) kako bi se Izbornim zakonom osiguralo ostvarivanje mogućnosti koje pruža Ustav i Ustavni zakon i provelo opredjeljenje sadržano u programu Vlade RH o nacionalnim manjinama.

Klub zastupnika nacionalnih manjina uvjeren je da su njegovi amandmani utemeljeni u Ustavu i Ustavnom zakonu i ako budu usvojeni podržat će predloženi zakon, rekao je na kraju.

Jozo Radoš (LIBRA) govorio je u ime Kluba zastupnika LIBRE te rekao da je pozitivno što će ovaj zakon biti donesen znatno prije održavanja izbora a moguća pozitivna činjenica je i da bude donesen konsenzusom što bi bila kaže, jedna nova kvaliteta rada Hrvatskoga sabora. Nažalost, sve

ostalo što se može reći o ovom zakonu nije pozitivno i ne zaslužuje da bude podržano. No nalazimo se u takvim okolnostima da zakon treba donijeti jer su ustavni rokovi o provedbi izbora i donošenja izbornog zakona striktni i zapravo nema puno mogućnosti da se mijenjaju njegove odredbe, rekao je, među ostalim naglašavajući da se radi o jednoj teškoj ustavnoj situaciji.

Neprirodne izborne jedinice

Vrlo važno je naglasiti, smatra, vrlo neprirodne izborne jedinice pa zastupnik Radoš očekuje, rekao je, da će se pristupiti i promjeni Zakona o izbornim jedinicama na način da se Grad Zagreb, koji je danas podijeljen u četiri izborne jedinice, s tim da jedna završava na Sutli, druga na Dravi, treća na Uni, a četvrta u Primorju, podijeli u dvije prirodne izborne jedinice upravo prema broju njegovih stanovnika. Županije oko Zagreba također treba grupirati tako da čine prirodnu cjelinu jer teško da zastupnik koji je izabran u Novom Zagrebu može zastupati interese građana Hrvatske Kostajnice, rekao je, među ostalim.

Što se tiče rješenja u pogledu izbora zastupnika nacionalnih manjina dobro bi ih bilo uskladiti sa stavovima manjina (čini se da Klub nema jedinstveno stajalište). Što se tiče izbora zastupnika srpske manjine odnosno predložene alternative treba reći da de facto bez nefiksne kvote manjine imaju dvostruko pravo glasa. Klub podržava načelno dvostruko pravo glasa ali treba znati da ono dovodi u pitanje jednaku mogućnost utjecaja i zaštite svojih političkih interesa građana većinskog naroda i građana manjina ukoliko manjine mogu utjecati u velikoj mjeri na sastav Parlamenta. Zato mislimo da u ovim okolnostima odnosno cajtnotu nije vrijeme da uvodimo taj institut ali da trebamo biti prema njemu otvoreni. U budućnosti bi trebalo naći način političke participacije građana BiH s dvojnim državljanstvom u političkom životu RH jer sadašnje rješenje nije pravi način i uglavnom imamo predstavnike Hrvata iz BiH nauštrb predstavnika Hrvata koji žive izvan područja Hrvatske i koji su ustvari dijaspore, rekao je među ostalim, napominjući i da će se morati mijenjati i broj zastupnika u Saboru kad se uvede elektroničko glasovanje (imamo 151 zastupnika a fizički ima mjesta za 135). No Klub zastupnika

LIBRE ne podržava amandmane Kluba zastupnika SDP-a jer bi to bila bitna promjena zakona makar u perspektivi podržava smanjivanje broja zastupnika na 120, rekao je, među ostalim.

Ljubo Česić-Rojs (HDZ) ispravio je navod predgovornika da zastupnik izabran u Novom Zagrebu teško može zastupati interese građana u Hrvatskoj Kostajnici. - Ja sam izabran u 11. izbornoj jedinici da služim sveukupnom hrvatskom narodu, svim građanima RH, rekao je dodajući da je problem u tome što smo svi opsjednuti samim sobom i mislimo da trebamo biti velike face i služiti uskom krugu ljudi. **Ivan Milas** rekao je da bi bio apsurd da broj klupa u Saboru određuje broj zastupnika jer primjerice, u britanskom parlamentu nema mjesta za sve zastupnike i ne bi bio nikakav nedostatak da netko sjedi i na dodatnoj klupi.

Opet na početku?

Luka Troonić je izvijestio zastupnike da **Klub zastupnika HSS-a** ostaje kod svog projekta izbornog zakona (koji je prošao prvo čitanje) prihvate li se pojedini amandmani koji bitno mijenjaju sadržaj izbornog modela, koji tada ne bi bio konzistentan. Očekivali su da će u fokusu rasprave biti isključivo projekt Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav, a opet se pokušavaju zastupati neke ideje o kojima se već raspravljalo i zbog kojih je i konsenzusom odlučeno da se cijela stvar povjeri Odboru.

Klub se izjasnio i protiv intervencija Odbora koji je, rekao je zastupnik, na svoju ruku izmijenio odredbu prema kojoj su Česi i Slovaci, koji su imali jedno zajedničko mjesto, došli u grupu s drugim manjinama, a ne bi trebalo mijenjati ni postojeće rješenje o dijaspori jer i to zahtijeva daleko opsežniju intervenciju.

Ostati pri temeljnom modelu

Klub zastupnika HNS-a, SBHS-a i PGS-a (čiji je stav obrazložila dr.sc. **Vesna Pusić**) podržao je Prijedlog bez amandmana. Oni smatraju da je najbolje ostati pri temeljnom modelu Izbornog zakona s prethodnih parlamentarnih izbora, kakav je ponuđen i od Odbora. Glavna mu je prednost što bi Hrvatska prvi put u izbore išla po bazično istoj logici (uz, dakako, prilagodbe s obzirom na

ustavne promjene i činjenicu da je danas parlament jednodoman). To pomaže i temeljnom cilju, - bržem usuglašavanju hrvatskog zakonodavstva s onim Europske unije - naglasila je zastupnica.

Ona je zatim rekla kako u Hrvatskoj, zemlji bez duge tradicije višestranačkog parlamentarizma, postoje argumenti u korist čistog proporcionalnog sustava. Glavni mu je nedostatak, dometnula je, problem regionalne predstavljenosti. Argument modifikacije u smislu bolje zastupljenosti regija (koje su gospodarstveno i razvojno različite) bio bi, po ocjeni ovog kluba, ojačan kada bi izborne jedinice bile složene u skladu s administrativnim jedinicama.

Najsretnije bi rješenje bilo - uvesti fiksni broj zastupnika nacionalnih manjina i pripadnicima manjina omogućiti da s jedne strane glasuju za svoje etničke pripadnike, a s druge za političke predstavnike, odnosno za pojedine stranačke i nezavisne liste.

Zastupnica Pusić rekla je da je u Prijedlogu najsloženije rješenje reprezentacije nacionalnih manjina. Duboko je uvjerenje Kluba, naglasila je, da svi građani moraju biti politički zastupljeni i imati svoje političke predstavnike. U slučaju Hrvatske, ustvrdila je, zbog nesretne duge povijesti diskriminacije ljudi po etničkom kriteriju uvodi se i dodatni kriterij etničke reprezentacije, ali kako bi se zadovoljio i jedan i drugi uvjet bilo bi nužno uvesti dvostruko pravo glasa za predstavnike manjina. Najsretnije bi rješenje bilo - uvesti fiksni broj zastupnika nacionalnih manjina i pripadnicima manjina omogućiti da s jedne strane glasuju za svoje etničke pripadnike, a s druge za političke predstavnike, odnosno za pojedine stranačke i nezavisne liste.

Govoreći o predstavljanju dijaspore u parlamentu, Vesna Pusić je rekla kako smisao te reprezentacije nije bitno utjecanje na odluke o zakonima i pravima po kojima se regulira život u Hrvatskoj jer pripadnici dijaspore po njima ne žive niti su za njih vitalno zainteresirani. Zainteresirani su da

tim putem simbolički participiraju u domovini i ta je ideja još uvijek, ako ne i više, validna u ovoj situaciji - rekla je Vesna Pusić, ustvrdivši još kako pravo glasa na hrvatskim izborima imaju oni koji su živjeli u Hrvatskoj pa se iselili ili potomci ljudi koji su nekada živjeli pa se iselili, a ne članovi ili pripadnici hrvatskog naroda koji su autohtono stanovništvo i konstitutivni narodi drugih država.

Nije istina...

Drago Krpina (HDZ) je rekao da je netočna tvrdnja zastupnice Pusić kako hrvatska ima dugu povijest / tradiciju diskriminacije etničkih manjina. Štoviše, u Hrvatskoj postoji tradicija čuvanja i zaštite političke i kulturne i svake druge posebnosti nacionalnih manjina možda više negoli u jednoj europskoj državi. Istina je da su se pojedine manjine, osobito srpska (jedan njezin dio) u različitim povijesnim razdobljima stavljale u funkciju agresije na Hrvatsku. U Hrvatskom saboru je 1990. bilo više od 30 Srba zastupnika, ali je svejedno srpska manjina u najvećem dijelu pristala sudjelovati u agresiji na Hrvatsku.

Zdenka Babić-Petričević (HDZ) je također ispravila predstavnicu HNS-a, SBHS-a i PGS-a, riječima kako nije istina da dijasporu treba simbolički predstaviti. Člankom 45. Ustava zagwarantirano je biračko pravo, rekla je, ustvrdivši zatim kako je zastupnica Pusić pobjegla iz Hrvatske u Ameriku u vrijeme kada su Hrvati u jedinstvu iseljene Hrvatske stvarali i obranili Domovinu. U nekoliko navrata potpredsjednik Hrvatskog sabora, Baltazar Jalšovec pokušao ju je prekinuti, a ona je, uz inzistiranje da joj se izrekne opomena, na kraju izjavila "Još vam je na čelu petokraka".

Uvesti mogućnost dopisnog glasovanja

Predsjedavajući je, kako je sam napomenuo, nadjačao njenu raspravu blagodatima mikrofona te najavio izlaganje **Ante Đapića**, u ime **Kluba zastupnika HSP-HKDU-a**. Napomenuvši da su očekivali samo tehničko očitovanje i podržavanje prijedloga Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav, zastupnik je rekao da su amandmani SDP-a pokušaj da se na mala vrata promijeni bit izbornog zakona koji je, očito, dobio gotovo

plebiscitarnu potporu u Hrvatskom saboru. Jer i oni klubovi koji se ne slažu s nekim odredbama važećeg izbornog zakona smatraju da je on u ovom trenutku nužan izlaz.

Amandmani SDP-a pokušaj su da se na mala vrata promijeni bit izbornog zakona koji je, očito, dobio gotovo plebiscitarnu potporu u Hrvatskom saboru.

Komentirajući tvrdnje Vesne Pusić o dijaspori, Anto Đapić je rekao da je riječ o diskriminirajućoj izjavi u odnosu na hrvatske državljane, jer državljanstvo ne može biti parcijalno ("ne možeš malo biti državljanin, malo ne biti"). Kritički se osvrnuo i na objašnjenje Mate Arlovića zašto Hrvati iz Bosne i Hercegovine ne bi trebali glasovati (da slijedi rasprava o dvojnem državljanstvu te da će se moći opredijeliti za jedno ili drugo glasovanje). Upozorio je kako je Bosna i Hercegovina objektivno protektorat međunarodne zajednice, da njezin visoki predstavnik može poništiti svaki zakon, da je u BiH odgođena rasprava o dvojnem državljanstvu na deset godina, da o velikom interesu hrvatskih državljana iz BiH govori podatak da ih je na prošlim izborima glasovalo oko 110 tisuća, a i više bi ih da tehnički uvjeti za glasovanje nisu katastrofalni.

Predstavnik Kluba zastupnika HSP-a je još: predložio da se kroz izbornu povjerenstvo kroz podzakonske akte uvede mogućnost dopisnog glasovanja; priklonio se stajalištu Kluba zastupnika HDZ-a o načinu određivanja broja pripadnika srpske nacionalne manjine u Hrvatskom saboru.

U ime predlagatelja

Mr.sc. **Mato Arlović**, predstavnik predlagatelja (i predsjednik) - Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav rekao je da je članak 4. Ustavnog zakona o provedbi Ustava potpuno jasan i nedvojbeno ukazuje da se moraju donijeti izborna pravila, odnosno izborni zakoni najkasnije godinu dana prije održavanja redovnih izbora. Prema tome, redovni se izbori održavaju tek iza travnja 2004. godine, a dogode li se u međuvremenu, prijevremeni ili neki drugi, moguće je da se održe po tim propisima.

Povodom primjedbe zastupnika Kramarića kako se ova norma treba smatrati preporukom objasnio je da to preporuka nije jer je ona poseban pravni akt. Ovo je instruktivna norma koja upućuje, a trebali bi je poštovati s obzirom na to da su je zastupnici sami zadali. Ona nema imperativni karakter osim političke kazne od strane javnosti.

Predstavnik predlagatelja je, nadalje: skrenuo zastupnicima pozornost na to da treba sagledati cjeloviti tekst, ne samo izmjenu i dopunu jer je njime sasvim drugačije riješeno pitanje, npr., tko može u postupku prigovora odnosno zaštite izbornog prava podnositi prigovore i zahtjeve (odvojeno je pitanje predstavnika političkih stranaka od nositelja liste). U tom pogledu je čini se, napomenuo je, nastupio nesporazum, a predlagatelj ništa nije propustio učiniti.

Nije samo dvostruko pravo glasa diskriminacija - to je već i pravo da birate za koga ćete birati.

Cijeli niz primjedbi, po mišljenju mr. Arlovića, samo su pokušaj da se ponovno politički raspravlja o nekim pitanjima. U tom je pogledu interesantno pitanje glede stečenih prava pojedinih manjina, izjavio je, ustvrdivši da postoje i stečena i na objektivnom pravu zasnovana prava. Ali, ne mogu postojati stečena prava samo pojedinih manjina. Posebna prava nekih manjina, primjerice talijanske ili mađarske, proizlaze iz posebnih međunarodnih ugovora.

Komentirajući prigovor u svezi s pozitivnom diskriminacijom, mr. Arlović je rekao kako pozitivna diskriminacija nije samo dvostruko pravo glasa diskriminacija - to je već i pravo da birate za koga ćete birati. Drugo je pitanje, dometnuo je, što svi u Saboru vjeruju kako nije dobro dovoditi građane u situaciju da se na biračkom mjestu izjašnjavaju pripadaju li nacionalnoj manjini.

Predsjednik Odbora je, nadalje: rekao kako nacionalne manjine danas zapravo same sebi prigovaraju za rješenje koje je Sabor izglasao donošenjem Ustavnog zakona o nacionalnim manjinama; rekao kako je samo u izvorišnim osnovama Ustava zadržan pojam autohtone nacionalne manjine te da nigdje nije navedeno koje su to te da se sve imaju smatrati autohtonim; izjavio da

predlagatelj (Odbor) ni u jednom segmentu nije povrijedio Ustav, jer je to mogućnost koja se može, ali ne mora uvesti zakonom.

Predlagatelj (Odbor) ni u jednom segmentu nije povrijedio Ustav, jer je to mogućnost koja se može, ali ne mora uvesti zakonom.

Odgovarajući na Đapićeva upozorenja, mr. Arlović je rekao kako u slučaju da se međunarodnim ugovorom riješi spomenuto pitanje postoji opasnost da se dogodi gubitak glasova. Jer će se državljani BiH koji imaju i državljanstvo Republike Hrvatske morati opredijeliti u kojoj će državi glasati.

Osvrnuvši se na pitanje amandmana, on je još rekao kako većina klubova predlaže da se oni povuku i da se glasa samo o nomotehničkim odnosno redaktorskim, dometnuvši kako će na taj način i Odbor za Ustav, Poslovnik i politički sustav lakše razriješiti sva pitanja.

Poslovničke primjedbe, ispravci navoda

Ivan Milas (HDZ) se javio s poslovničkom primjedbom, rekavši kako je Arlović povrijedio članak 45. Poslovnika u dijelu o zadacima predsjednika radnog tijela. Samo je, naime, trebao izvijestiti o zaključcima radnog tijela, a ne interpretirati stavove svoje stranke.

Mr. **Mato Arlović** je uzvratio da spomenuti članak ne govori o ovlastima predstavnika predlagatelja, što on u ovom slučaju jest.

Ispravljajući Radina, dr.sc. **Furio Radin** je najprije rekao kako nije točno kako su manjine, kao klub ili pojedinačno, odustale od pozitivne diskriminacije u glasovanju čim su prihvatile Ustavni zakon i glasale za njega. U Ustavnom zakonu ne piše niti da je to dozvoljeno niti da nije, a Ustav daje tu mogućnost, a svaki put - i pojedinačno i kao Klub - naglašavali su da će se o tom pravu govoriti u okviru izbornog zakona. Pozitivna se diskriminacija, napomenuo je, može tumačiti u bilo kojem kontekstu, a on je osobno - naglasio je - tumači u kontekstu koji je dala Vlada svojim programom, čija je, dometnuo je, najdominantnija stranka SDP (a njezin potpredsjednik Mato Arlović).

U programu stoji da će se predložiti odgovarajuća rješenja za osiguravanje pozitivne diskriminacije u izbornom zakonodavstvu, kako bi se uz opća građanska prava ostvarila i posebna u predlaganju i izboru predstavnika nacionalnih manjina.

Osvrnuvši se na Arlovićeve tvrdnje u svezi sa stečenim pravima, rekao je kako se iz rasprave vidi da se pod stečenim podrazumijevaju prava stečena u posljednjih deset godina, a ono iznad toga je dodatna mogućnost.

Odgovarajući na ispravak, mr. **Mato Arlović** je citirao članak 19. Zakona o pravima nacionalnih manjina, koji jamči pripadnicima nacionalnih manjina prava na zastupljenost u

U Vladinu programu stoji da će se predložiti odgovarajuća rješenja u izbornom zakonodavstvu za osiguranje pozitivne diskriminacije.

Hrvatskom saboru. Pripadnici nacionalnih manjina biraju najmanje pet, a najviše osam zastupnika u posebnim izbornim jedinicama, u skladu sa zakonom kojim se uređuje izbor zastupnika u Hrvatski sabor. A čime ne mogu biti umanjena stečena prava nacionalnih manjina. Pripadnicima nacionalnih manjina koji u ukupnom stanovništvu Republike Hrvatske sudjeluju sa više od 1,5 posto stanovnika jamči se najmanje jedno, a najviše tri zastupnička mjesta pripadnika te nacionalne manjine u skladu sa zakonom kojim se uređuje izbor zastupnika u Hrvatski sabor. Pripadnici nacionalnih manjina koji u ukupnom stanovništvu Republike Hrvatske sudjeluju sa manje od 1,5 posto stanovnika imaju pravo izabrati najmanje četiri zastupnika pripadnika nacionalne manjine u skladu sa zakonom kojim se uređuje izbor zastupnika u Hrvatski sabor.

Člankom 15. Ustava je jasno propisano da se zakonom može pored općeg biračkog prava pripadnicima nacionalnih manjina osigurati posebno pravo da biraju svoje zastupnike u Hrvatski sabor.

Prihvaćanjem članka 19. Zakona o pravima nacionalnih manjina, po kojem su predstavnici nacionalnih manjina htjeli imati za sebe posebnu izbornu jedinicu oni su se opredijelili zapravo da svoje posebno pravo kao pripadnici nacionalnih manjina žele ostvariti u toj izbornoj jedinici. To je

u skladu s Ustavom, jer onda i oni ostvaruju svoje opće i jednako biračko pravo jedanput.

Kad je u pitanju program Vlade RH to nije program jedne stranke, a njome je predviđena mogućnost i dvostrukog prava glasa, ali ne u posebnim izbornim jedinicama nego, vjerojatno, tako da se dobije građanski koncept po kojem bi sve nacionalne manjine bile zastupljene sa svih lista - i građanskih i nezavisnih. A ne kao što se danas pokušava, pod svaku cijenu, ponovno optužiti Sabor da on, odnosno Republika Hrvatska ne da dvostruko pravo glasa. Ona to, naglasio je na kraju Mato Arlović, nije po Ustavu dužna dati, a i same nacionalne manjine su tako odlučile - prihvaćajući ovakvu stipulaciju Ustavnog zakona o nacionalnim manjinama, a odbivši prijedloge da se glasa s posebnih lista - zaključio je.

Rekavši da je Arlović netočno interpretirao svoje ovlasti, **Ivan Milas** je izjavio kako se predsjednik Odbora "odmakao" od teksta što ga je utvrdio Odbor i "branio stav svoje partije" za ukidanje prava Hrvatima iz BiH.

Napomenuvši da reagira baš zato što mu kritiku upućuje potpredsjednik Odbora, mr. **Arlović** je objasnio da, prema članku 145. predlagatelj odnosno predstavnik predlagatelja ima pravo objašnjavati, iznositi mišljenje i izjašnjavati se o mišljenjima tijekom cijele rasprave, što je on osobno i učinio. Milas je zamijenio dvije činjenice - da je naznačio kad je govorio u ime Odbora a kad u ime Kluba.

Dr. **Furio Radin** je rekao kako je apsolutno netočno da se posebna prava o izboru manjina mogu u bilo kojem kontekstu interpretirati kao posebne izborne jedinice, jer da je tako onda Vlada to ne bi stavila u svoj program kao nešto što treba ostvariti jer je to već ostvario HDZ u prošlim vladama.

Mr.sc. **Mato Arlović** je izjavio da se Radin, iako sjedi u Hrvatskom saboru, ne pridržava Ustava i zakona te da je on (Arlović) namjerno, kao predstavnik Odbora, citirao članak 19. kojim je propisano da se u posebnim izbornim jedinicama biraju zastupnici nacionalnih manjina.

Popraviti zakon u provedbenom aspektu

Rekavši da mu je razumljiv i prihvatljiv stav klubova da se ne ide u

izmjenu zakona u materijalnom već samo u provedbenom smislu, s obzirom na to da je važno da se donese konsenzusom, **Nenad Stazić (SDP)** je rekao da je šteta propustiti da se zakon popravi u provedbenom aspektu (način glasovanja birača koji služuju u Oružanim snagama, zatim članova posada brodova pod hrvatskom zastavom, osoba lišenih slobode, slijepih osoba, osoba s tjelesnom manom, nepismenih, osoba privremeno upisanih u popis birača izvan mjesta prebivališta, onih koji se na dan izbora zateknu u inozemstvu), a i upozorio da pobliže nije određeno uređenje biračkog mjesta te prava i dužnosti promatrača i način čuvanja izbornog materijala. Ta je praznina dosad bila ispunjavana obveznim uputama državnoga izbornog povjerenstva.

Ideal bi bio - donijeti dva zakona - jedan kojim bi se regulirao izborni model i drugi o provedbi izbora, kojim bi trebalo riješiti pitanje Državnoga izbornog povjerenstva kao stalnog tijela.

Zastupnik je amandmanima predložio da se to unese u tekst zakona, apelirajući na predstavnike klubova da u ovom tehničkom aspektu odustanu od odluke da se izmjena važećeg zakona ograniči samo na usklađivanje s Ustavom i Ustavnim zakonom. Ideal bi, napomenuo je, bio - donijeti dva zakona - jedan kojim bi se regulirao izborni model i drugi o provedbi izbora (kojim bi trebalo riješiti pitanje Državnoga izbornog povjerenstva kao stalnog tijela, jer nije dobro da se u vrijeme izbora suci odvlače iz sudnica da bi sudjelovali u radu Državnoga izbornog povjerenstva). Trebalo bi, po ocjeni zastupnika, riješiti i pitanje predsjednika tog povjerenstva (to svakako mora biti sudac Vrhovnog/Ustavnog suda), a moglo bi se riješiti i pitanje sastava biračkih odbora (u predsjedničkim sada moraju biti nestranački, a u parlamentarnim dijelom i stranački, što je nelogično). Na to, naglasio je, godinama ukazuje Gong i ne prihvati li se sada to je buduća zadaća.

Iz ovog izlaganja još izdvajamo: tvrdnju da izraz "dvostruko pravo glasa" manjinama nije točan. Dopunsko pravo moglo bi se dati predstavnicima manjina tako da - uz

to što biraju političkog predstavnika biraju i određeni, unaprijed fiksno određeni, broj predstavnika zastupnika svoje manjinske politike. To nije dvostruko pravo glasa ako je taj drugi broj fiksno, uopće ne ovisi o odazivu birača jer njih, primjerice, trojica mogu izabrati onaj broj koliko se parlament dogovorio da bude manjinskih predstavnika. U slučaju kad predstavnici manjina moraju optirati hoće li glasati za liste - hoće li birati političke predstavnike ili manjinske predstavnike nemaju nikakva dodatna već manja prava nego ostali građani jer u slučaju da se odluče za izbor manjinskog predstavnika moraju odustati od izbora političkog, a to bi pravo morali imati, kao i svi građani Republike.

Ipak je predviđena pozitivna diskriminacija

Drago Krpina (HDZ) je ustvrdio da ipak postoji pozitivna diskriminacija kad su u pitanju prava pripadnika nacionalnih manjina. Ostane li rješenje fiksne kvote - da primjerice srpska manjina ima pravo, fiksno, na tri zastupnika teoretski može na izbore izaći jedan birač i taj jedan jedini glas bi bio dovoljan da se izaberu njena tri predstavnika. S druge strane, za Hrvate iz iseljeničtva je predviđena tzv. nefiksna kvota - da bi bio izabran jedan Hrvat s liste za

Čime bi se umanjilo pravo većinskog naroda da se svim pripadnicima manjina da pravo da glasuju i za političke liste? Većinskom je narodu potpuno svejedno je li trojicu zastupnika manjina odabralo pet pripadnika manjina ili 15 tisuća.

iseljeničtvo trebat će najmanje 25 tisuća glasova. To je potpuno nelogično, neprirodno, ne samo diskriminacija nego nema veze sa zdravom pameću - rekao je zastupnik.

Nenad Stazić je izjavio da argumenti Krpine baš potvrđuju točnost njegove argumentacije. Točno je da jedan pripadnik nacionalne manjine može izabrati fiksni broj predstavnika nacionalnih manjina. Čime bi se dakle, upitao je, umanjilo pravo većinskog naroda da se svim pripadnicima manjina omogućiti da

glasuju i za političke liste. Većinskom je narodu, naglasio je, potpuno svejedno jeli onu trojicu odabralo pet pripadnika manjina ili 15 tisuća.

Jadranka Kosor (HDZ) je upozorila da nije moguće provesti Stazićev apel. Sabor je, podsjetila je, obvezao Odbor za Ustav, Poslovnik i politički sustav da zakon uskladi i mijenja samo u dijelu usklađivanja s Ustavom i Ustavnim zakonom i zato svi amandmani izvan toga ne mogu biti razmatrani, jer nisu podneseni na Konačni prijedlog već na izvorni zakon iz 1999.

Oporba zapravo ne zna konačnu sudbinu zakona

Uslijedila su desetominutna izlaganja predstavnika klubova. Prva je govorila, u ime **Kluba zastupnika HDZ-a Jadranka Kosor**. Upozorivši da Koalicija, osim što je podnijela amandmane, održava sastanke na temu konačnog izgleda izbornog

Došlo je vrijeme za konsenzus oko jednog izbornog modela koji se neće mijenjati kod svake promjene vlasti.

zakona, rekla je da oporba zapravo ne zna koja je njegova konačna sudbina. Podsjetila je zatim kako Ustavnim zakonom za provedbu Ustava RH određeno da se izborni zakon donosi najkasnije godinu dana prije redovnih izbora te da je Vlada i svojim programom predviđjela donošenje izbornog zakona do kraja 2002, ali to više nitko ne spominje. Je li Vlada uistinu nezainteresirana za model izbornog zakona ili je riječ o još jednom primjeru ignoriranja Hrvatskog sabora, upitala je zastupnica.

Uslijedili su zatim njezin upit što je sa zakonima poduprtim u prvom čitanju (primjerice HSS-ov model je potpuno različit od predloženoga, po kojem će se održati izbori) i tvrdnja kako amandmani iz SDP-ove radionice zapravo, nisu ni mogli biti formulirani s obzirom na to da su u suprotnosti s Poslovnikom (prema kojem se amandmani mogu, kod izmjene zakona, podnositi samo na članke obuhvaćene izmjenama).

Klubu zastupnika HDZ-a prihvatljiva su alternativna rješenja iz Konačnog prijedloga i samo posebna izborna jedinica kad je riječ o Hrvatima izvan domovine, kakvu

imaju i druge zemlje u takvim slučajevima. Kako je naglasila zastupnica Kosor, HDZ-u odgovara svaki izborni zakon, ali je došlo vrijeme za konsenzus oko jednoga izbornog modela koji se neće mijenjati kod svake promjene vlasti.

Netočno je da je Vlada ignorirala Sabor - izjavio je **Ivan Ninić (SDP)**, rekavši da se samo Vlada ponašala na način uobičajen u europskim parlamentima - da tako značajan zakon na prijedlog saborskog tijela raspravi Sabor i donese ga, ako je moguće, konsenzusom.

Omogućiti dopisno glasovanje

Ante Beljo (HDZ) je rekao da valja jasno definirati pojmove - ne radi se o pravu glasa 3,5 milijuna pripadnika hrvatske dijasporu već prvenstveno hrvatskih državljana. Hrvata s privremenim ili stalnim boravkom vani ima, prema zadnjem popisu, 368 tisuća, napomenuo je zastupnik, rekavši da se na sve moguće načine onemogućava njihovo glasovanje. Prepreka je, nerijetko, i udaljenost od ambasada i konzulata pa bi trebalo omogućiti dopisno glasovanje (na način kao u mnogim zapadnim zemljama).

Zastupnik je, nadalje: upozorio da se premalo naglašava kako nije riječ o pravu glasovanja na lokalnim već samo parlamentarnim i predsjedničkim izborima; predložio da se za hrvatske državljanu u inozemstvu utvrdi fiksna kvota (6 zastupnika) i da se ostatak do predviđenog broja utvrdi u posebnoj izbornoj jedinici (nefiksna kvota).

Zdenka Babić-Petričević je također objasnila da nitko s 11. izborne jedinice ne traži pravo glasa za dijasporu već za hrvatske državljanu koji žive izvan granica Hrvatske, jer im to garantira Ustav Republike Hrvatske. Vežanje tog prava za mjesto prebivanja i poreznu karticu nije - naglasila je, opravdano ni Ustavom niti Poveljom Ujedinjenih naroda o pravima čovjeka. Ne traže, dakle, simbolično predstavljanje u Hrvatskom saboru i njihovi su razlozi itekako opravdani jer je, podsjetila je zastupnica, hrvatska država stvorena u jedinstvu domovine i iseljene Hrvatske.

Nakon što je objasnila amandman Kluba zastupnika HDZ-a s tim u svezi, zastupnica je upozorila da je u SR Njemačkoj tehnički otežano glasovanje zbog gotovo 500 tisuća tamošnjih

Hrvata s biračkim pravom (nerijetko i do ponoći čekaju da bi mogli glasovati), za što bi rješenje bilo dopisno glasovanje, što je i zatraženo amandmanom Kluba zastupnika HDZ-a.

Komentirajući glasove kako će se biračko pravo hrvatskih državljana u BiH kontrolirati i kroz međunarodne ugovore, zastupnica je rekla da će se, kad se već traži "dlaka u jajetu", morati birati odnosno mijenjati Zakon o hrvatskom državljanstvu, koji dopušta dvojno državljanstvo.

Ne može se, zaključila je, na kraju zastupnica, pravo glasa vezati uz prebivalište jer su izbori izvan granica države Hrvatske samo za Zastupnički dom Hrvatskog sabora i predsjedničke izbore. Za lokalne takvo što nije izvodljivo niti to traži hrvatsko iseljništvo.

Uslijedila je isprika predsjednika Hrvatskog sabora, Zlatka Tomčića zastupnicima jer ih je pogrešno izvjestio da je Vlada dostavila mišljenje o konačnom prijedlogu te zahvala Vladimiru Šeksu što je na to upozorio.

Predlagatelj zabrinut za svoju sudbinu na izborima

Drago Krpina (HDZ) je rekao da je prvi razlog pravoj poplavi izbornih zakona - zabrinutost predlagatelja za sudbinu na sljedećim izborima te, otud, traženje rješenja kako te rizike smanjiti. Drugi je razlog golemo nepovjerenje koalicijskih stranaka, koje očito ne vjeruju da bi mogli i

Pojedine stranke se nadaju da će smanjivanjem broja predstavnika Hrvata koji prebivaju izvan Hrvatske te povećanjem broja predstavnika srpske nacionalne manjine steći prednost u budućem sazivu parlamenta.

ostati partneri nakon izbora. Za Hrvatsku je to dobro jer se pokazalo da vlast sastavljena od raznorodnih stranaka nije dobra za Hrvatsku, rekao je. Ustvrdivši zatim kako to da su interesi stranaka vladajuće koalicije veći prioritet u njihovu političkom interesu od hrvatskog političko-pravnog sustava pokazuje to što su se u 2-3 mjeseca dva puta uspjele dogovoriti oko promjene

Ustava kojom je iz temelja promijenjen politički sustav u Hrvatskoj (ukidanje Županijskog doma, promijenjena uloga Sabora, Predsjednika Republike), dok se o izbornom zakonu nisu uspjeli dogovoriti.

Zastupnik je rekao da su dvije bitne novosti predloženog zakona s 5 na 8 povećati broj zastupnika nacionalnih manjina te sa 6 na, eventualno, jednoga smanjiti broj predstavnika Hrvata izabranih u posebnoj izbornoj jedinici. S tim u svezi razumljiva je, napomenuo je, motivacija pojedinih stranaka - nadaju se da će smanjivanjem broja predstavnika Hrvata koji prebivaju izvan Hrvatske te povećanjem broja predstavnika srpske nacionalne manjine steći prednost u budućem sazivu parlamenta. Nije to, međutim razumljivo sa stajališta hrvatskoga nacionalnog interesa, naglasio je uz upit - kakvu to poruku šalje matična država Hrvatima, i to u trenutku kada relevantni politički i drugi javni čimbenici upozoravaju da je hrvatski narod u zastrašujućem trendu izumiranja te da je jedan od načina njegova zaustavljanja - pronaci načine poticanja intenzivnijeg povratka Hrvata iz iseljništva u Hrvatsku.

Drago Krpina je zatim rekao da bi minimum bio da se princip fiksnog broja predstavnika, bez obzira na to koliko će glasovati birača, primijeni i u slučaju izbora zastupnika iz reda hrvatskog iseljništva.

Josip Leko (SDP) je netočnim nazvao navod Drage Krpine da je ovaj zakonski prijedlog - prijedlog jedne stranke. Upravo predstavnik Kluba zastupnika HDZ je, podsjetio je, u svom izlaganju ustvrdio kako je rađen na temelju zaključka Sabora i riječ je o prijedlogu jednog radnog tijela.

Drago Krpina je uzvratio poslovničkom primjedbom, ustvrdivši da je Leko prekršio članak 209. Poslovnika jer nije naveo ono što je Krpina kazao već je ispravljao to što tvrdi da je Krpina kazao. Ni na inzistiranje predsjedavajućeg Tomčića zastupnik Krpina nije objasnio o kojem je stavku riječ, ali mu je obrazloženje ipak prihvaćeno.

Za alternativne odredbe

Mario Kovač (HSL) je rekao da su predložene (najnužnije) promjene u skladu s odlukom Hrvatskog sabora. Izjasnio se u korist alternativne odredbe, prema kojoj bi se na srpsku nacionalnu manjinu odnosila tzv.

nefiksna kvota, koja bi ovisila o prosječnom broju birača koji je potreban za jednog zastupnika temeljem općeg i jednakog biračkog prava u odnosu na broj birača koji bi glasovali za listu srpske nacionalne manjine. To je prihvatljivije jer se doista može dogoditi da relativno mali broj birača izabere tri zastupnika, što nije pravično, korektno ni logično.

Amandmanska intervencija Kluba zastupnika SDP-a, kojom se želi mijenjati sama srž važećega izbornog zakona, protivna je odluci Hrvatskog sabora, koji je obvezao Odbor za Ustav, Poslovnik i politički sustav da predloži samo nužne izmjene radi usklađivanja s promjenama Ustava i Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina.

Zastupnik je još: ocijenio da su načinjeni propusti kod usklađivanja odredaba o nespojivosti dužnosti sa Zakonom o sustavu državne uprave, i Zakonom o službi u Oružanim snagama. Primjerice, nije promijenjena odredba članka 9. važećeg zakona o nespojivosti dužnosti župana i podžupana s dužnošću zastupnika. Jer, župan više nije državni dužnosnik u smislu Zakona o sustavu državne uprave nego isključivo dužnosnik lokalne odnosno područne ili regionalne samouprave. Neopravdano je zadržati taj kompatibilitet jer ni drugi dužnosnici lokalne samouprave, primjerice gradonačelnici i općinski načelnici nisu time obuhvaćeni.

Sljedeće je upozorenje zastupnika da se člankom 27. Konačnog prijedloga, faktički, hrabre razni oblici političke trgovine unutar Parlamenta. Jer se strankama koje su nastale unutar Sabora različitim previranjima zapravo daje (kroz iznos naknade za izbornu promidžbu) bolji status nego onima koje nisu u tom mandatu imale zastupnika.

Posebno, pak - rekao je - upada u oči amandmanska intervencija Kluba zastupnika SDP-a kojom se želi mijenjati sama srž sada važećeg izbornog zakona, protivno odluci Hrvatskog sabora koji je obvezao Odbor za Ustav, Poslovnik i politički

sustav da predloži nužne izmjene radi usklađivanja s promjenama Ustava i Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina.

Zastupnik Kovač je još, među ostalim: upozorio da je, ustraje li se na izmjeni amandmanima i drugih važećih članaka, moguća zbrka u primjeni zakona smanji li se broj zastupnika na 120, a ostanu na snazi članci 40. i 42. važećeg zakona; skrenuo pažnju na to da dok Hrvatska sužava prava (ukidanjem posebne liste za hrvatske državljane u inozemstvu) Italija talijanskoj dijaspori daje pravo glasa koje nije imala (12 zastupničkih mjesta u Parlamentu i osam u Senatu); predložio da se izborni zakon ne mijenja navratnanos nego da se ostane pri prijedlogu Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav.

Positivna diskriminacija nije duplo glasovanje

Dr.sc. **Furio Radin (nezavisni)** najprije je ukazao na to što je Vlada bila utvrdila svojim programom - da će otkloniti sve zapreke potpunoj i građanskoj integraciji pripadnika

Glasačima pripadnicima nacionalnih manjina oduvijek je bilo čudno izaći na izbornom mjesto i morati odabrati između prava da glasuju politički i etnički. Jer, bilo im je logičnije da su građani i pripadnici nacionalne manjine nego da je pripadnost nacionalnoj manjini alternativa građaninu. Bit je pozitivne diskriminacije davanje prava više, a ne oduzimanje u tom slučaju osnovnog prava.

nacionalnih manjina u hrvatsko društvo te da će, u tu svrhu, predložiti rješenja za osiguranje pozitivne diskriminacije u izbornom zakonodavstvu. A ovaj put mišljenja Vlade nema, o njemu se ne govori ni u odborima, a kamoli u sabornici.

Positivna diskriminacija nije duplo glasovanje, već dodatni glas naglasio je zastupnik. Objašnjavajući to, ustvrdio je kako je glasačima

pripadnicima nacionalnih manjina oduvijek bilo čudno izaći na izbornom mjesto i morati odabrati između prava da glasuju politički i etnički. Jer, bilo im je logičnije da su građani i pripadnici nacionalne manjine nego da je pripadnost nacionalnoj manjini alternativa građaninu. Bit je pozitivne diskriminacije davanje prava više, a ne oduzimanje u tom slučaju osnovnog prava.

To je bilo manje vidljivo kod mješovitoga izbornog sustava, ali će na sljedećim izborima, kad se glasa proporcionalno, doista biti ponižavajuće izaći na izbore kao pripadnik nacionalne manjine i reći - ne želim glasati za stranke već za svog zastupnika nacionalne manjine, ili obratno.

Iz ovog izlaganja još izdvajamo: tvrdnju kako je pozitivna diskriminacija predviđena Ustavom valjda zato da bi se po njoj ravnali; napomenu da će svoj izborni glas uvjetovati pravom dodatnog glasa; ocjenu da valja, kako je i predviđeno ustavnim zakonom zadržati stečena prava; ocjenu kako glasati mogu samo hrvatski državljani izvan domovine, a ne hrvatsko iseljenništvo, da njihov broj mora biti fiksna, a ne varijabilni te da bi trebalo predvidjeti da mogu glasati i dopisno.

Ivan Milas javio se za riječ da pročita definiciju diskriminacije: postupak kojim se unaprijed ograničava ili onemogućava pravo građana ili naroda, obespravljivanje, rasno ili nacionalno; nejednakost u tretiranju stvari pojedinca iz grupe iz raznih razloga. Ustvrdivši da je kod pozitivne diskriminacije više riječ o traženju privilegija, zastupnik je skrenuo pažnju na to da se u svijetu to osigurava ukidanjem za njih stope koju moraju prijeći da bi ušli u parlament.

Replicirajući, dr. **Furio Radin** je rekao kako Milas voli rječnike i leksikone, ali da u njima nije sve znanje svijeta. Jer da je čitao, kako reče, neke druge knjige shvatio bi da diskriminacija hrvatski znači razlučivanje - a tu se radi o pozitivnom razlučivanju.

Drago Krpina je rekao da ne stoji teza o podjeli etničkog i političkog predstavništva i da ju je teško i stručno i politički i pravno opravdati. Mogla bi se, kako reče, prihvatiti kad bi se zastupnici koje izaberu pripadnici nacionalnih manjina bavili samo problemima vezanim uz etničku odnosno nacionalnu manjinu. Oni,

međutim, ravnopravno s ostalim zastupnicima u Parlamentu raspra-

Tezu o podjeli etničkog i političkog predstavništva teško je i stručno i politički i pravno opravdati. Mogla bi se prihvatiti kad bi se zastupnici koje izaberu pripadnici nacionalnih manjina bavili samo problemima vezanim uz etničku odnosno nacionalnu manjinu.

vljaju o svim političkim, gospodarskim, socijalnim i drugim pitanjima.

Dr. **Furio Radin** je uzvratilo da bi se, po spomenutoj analogiji, i predstavnici Hrvata izvan domovine trebali, primjerice, baviti samo time kako žive južnoamerički Hrvati.

Vladimir Šeks je izlaganje započeo tvrdnjom kako od konstituiranja Republika Hrvatska ima najviše standarde u političkom predstavništvu pripadnika nacionalnih manjina

Od konstituiranja, Republika Hrvatska ima najviše standarde u političkom predstavništvu pripadnika nacionalnih manjina kao kolektiviteta.

kao kolektiviteta. Jedina je zemlja u Europi koja, uz Sloveniju i Rumunjsku, ima Ustavnim zakonom i Izbornim zakonom ustanovljenu posebnu zaštitu ustavnih i zakonskih prava nacionalnih manjina da kao kolektiviteti, u zasebnim izbornim jedinicama, izaberu određeni broj svojih predstavnika. To je, napomenuo je, zastupnik, suprotno jednom drugom načelu - načelu narodnog predstavništva, posebno predstavništva nacionalnih manjina, a Hrvatska ga ima iako je u suprotnosti s određenim ustavnim odredbama jer pretpostavlja ustavno-pravnu diobu izvorišta vlasti na dva dijela - na birače većinske nacije i na birače nacionalnih manjina. Unatoč tome, Hrvatska ima i tu posebnu zaštitu nacionalnih manjina. Svrha povrha toga, dopunsko pravo glasa, nije potrebna i nema razlikovanja između etničkog i političkog pred-

stavništva nacionalnih manjina - zaključio je **Vladimir Šeks**.

Dr. **Furio Radin** je uzvratilo kako je pozitivna diskriminacija predviđena Ustavom te da je legitimno o njoj raspravljati. To je izglasano, podsjetio je, dok je HDZ bio na vlasti i obveza je o tome raspravljati, a druga je stvar, dometnuo je, što to političke stranke na vlasti neće dozvoliti.

Zadržati autohtone manjine

Mr.sc. **Zdenka Čuhnil (HSS)** izjavila je da se sve manje govori o izborima, a sve više o manjinama. "Ponovo su manjine dominantna tema, ponovno su nezadovoljne i nešto traže". Rekla je da se može složiti s kolegom Šeksom koji smatra da smo donijeli vrlo kvalitetne manjinske zakone. "Donijeli smo vrlo dobar Zakon o školstvu, ali tri godine nakon stupanja na snagu Zakona, još uvijek nema savjetnika za školstvo, čak samo na pola radnog vremena". Također, ističe da se Zakon o uporabi jezika manjina uopće nije počeo primjenjivati, a ista je stvar i s novim Ustavnim zakonom o pravima manjina, "prošli su rokovi, a ništa nije učinjeno".

Podsjetila je da se vrlo često govorilo za bivšu vlast "da drži fige u džepu kada su u pitanju manjine", te pita kako ocijeniti ovu vlast koja "nažalost ne provodi donijeti zakone i ne provodi svoj program koji je ponudila Saboru 2000. godine".

Osvrnula se na autohtone manjine riječima da se otvara Pandorina kutija ako se izbací autohtonost. "Autohtone manjine su na neki način definirane i teritorijalnom pripadnošću i željom za organiziranjem, očuvanjem svoje

Tko nama daje pravo da nekome uzmemo opće pravo glasa, nudeći mu zamjenu da glasuje samo za zastupnike manjina?

kulture, tradicije i jezika". Pita koje posljedice mogu proizići ukoliko se izbací ta autohtonost i otvori mogućnost da svaka imigracijska skupina sutra postane manjina. Također, postavlja pitanje ne postupa li se protuzakonito ukoliko se pokušava autohtonost "izbaciti", a Ustav u izvorišnim osnovama upravo govori da je Hrvatska država

hrvatskog naroda, "ali svakako i autohtonih manjina".

Predložila je da se svakako razmisli o pojmu autohtonosti, te da se podrži amandman Kluba zastupnika manjina kada je u pitanju autohtonost.

Na kraju je postavila pitanje tko nama daje pravo da nekome uzmemo opće pravo glasa, nudeći mu u zamjenu da glasuje samo za zastupnike manjina? Zamolila je zastupnike da razmisle prije glasovanja za amandmane koje je dao Klub zastupnika manjina.

Ivan Milas (HDZ) javio je za repliku. Osvrnulo se na mišljenje kolegice Čuhnil da je bivša vlast bila nesklona prema manjinama i da nije respektirala njihova prava. Rekao je da je činjenica upravo slijedeća, da su za vrijeme bivše vlasti ta prava bila podignuta na tako visoki nivo da ni danas manjine nemaju primjedbi. Naglasio je da, međutim, pripadnici nacionalnih manjina nisu pokazali veliki interes za glasovanje za svoje predstavnike.

Mr.sc. **Zdenka Čuhnil (HSS)** odgovorila je na repliku kolegi Milasu. Smatra da bi i on razmislio kako bi glasovao u momentu "kada ste ucijenjeni da se morate odreći ili općeg građanskog prava ili zadržati ono manjinsko, jer i manjinsko pravo za nekoga znači opredijeliti se za svoju tradiciju i korijene, ili pak s druge strane glasovati za političku stranku što znači imati građansko pravo".

Mišljenja je da se teško odreći bilo kojeg prava, a način na koji je to do sada bilo smatra prisilom, "jer ljudi se zaista moraju nečega odreći".

Getoizacija manjina

Mladen Godek (LIBRA) drži da ovo predloženo rješenje "predstavlja ne samo diskriminaciju, nego čistu getoizaciju u odnosu na naše manjine, a naročito je negativno u odnosu na srpsku manjinu, posebno ako bi bila nefiksna kvota".

Izjavio je da ovo rješenje drži čak i protuustavnim. Poručio je svima koji se pozivaju na članak 45. Ustava da ga tumače vrlo restriktivno, vrlo suženo, kada kažu da je nacionalnim manjinama osigurano puno pravo glasa. Gospodin Godek ističe da nacionalne manjine imaju pravo sudjelovati u političkom životu zemlje. Rekao je da svatko kome je stalo do istinske demokratizacije bi prihvatio

dvostruko glasovanje nacionalnih manjina.

Osvrnulo se i na problem dijaspore. Naglasio je da nema dijaspore u ustavnopravnom smislu, naime, taj izraz Ustav nigdje ne rabi. "Postoje hrvatski državljani i oni se mogu dijeliti na hrvatske državljane koji

Svatko kome je stalo do istinske demokratizacije bi prihvatio dvostruko glasovanje nacionalnih manjina.

imaju prebivalište u Hrvatskoj i hrvatske državljane koji imaju prebivalište izvan Hrvatske". Međutim, Ustav kaže da se mora svim hrvatskim državljanima osigurati pravo glasa i o tome se ne može raspravljati, kategoričan je zastupnik. Dodao je da se može razgovarati o tome je li potrebna lista za dijasporu, za koju on osobno ne vidi razloga. "Ali, ako već postoji, prijedlog je neka bude fiksna kvota, 4 predstavnika dijaspore, jedan iz Južne Amerike, jedan iz Sjeverne Amerike, jedan iz Australije i jedan iz Europe, iz kontinenta gdje doista živi najviše hrvatskih državljana".

Podržao je kolegicu Babić-Petričević koja je izjavila da bi apsolutno trebalo omogućiti glasovanje putem pošte. "Putem pošte svakom hrvatskom državljaninu treba omogućiti da glasuje na izborima, to je naša ustavna dužnost".

Osvrnulo se i na pitanje gradonačelnika i župana. Mišljenja je da bi trebalo unijeti odredbu da gradonačelnici i župani ne mogu biti istovremeno i predstavnici hrvatskog Parlamenta, odnosno zastupnici. Oni naime mogu sudjelovati na izborima, ali ako budu izabrani onda se trebaju odlučiti između tih dviju funkcija.

Zlatko Kramarić (LS) javio se za repliku. Rekao je da je institucija četverogodišnjeg mandata lokalnih dužnosnika ustavno zajamčena, te bi "potpuno nepotrebno ušli u još jednu krizu uprave, jer se kod nas izbori za lokalnu samoupravu i nacionalni parlament ne događaju u isto vrijeme".

Mladen Godek (LIBRA) odgovorio je na repliku, rekavši da kolega Kramarić dobro zna kako je potpuno nemoguće uspješno istovremeno vršiti dužnost gradonačelnika i saborskog zastupnika.

Zdenka Babić-Petričević (HDZ) javila se za repliku na izlaganje

kolege Godeka, te ustvrdila da je zastupnik sam sebi proturječio nekoliko puta u svojoj raspravi. Naime, kolega Godek je najprije ustvrdio da dijaspora kao ustavna kategorija ne postoji i to je u redu, ističe Babić-Petričević.

Zastupnica je podsjetila da njen Klub zastupnika ne traži pravo glasa za onaj dio dijaspore, odnosno one Hrvate koji nemaju hrvatsko državljanstvo, već se isključivo radi o Hrvatima koji imaju hrvatsko državljanstvo i koji to pravo moraju ostvariti po Ustavu RH, odnosno članku 45. "Republika Hrvatska štiti prava i interese svojih državljana koji žive ili borave u inozemstvu i promiče njihove veze s domovinom Hrvatskom".

Mladen Godek (LS) odgovorio je na repliku, rekavši da što se tiče glasovanja hrvatskih državljana, on je apsolutno za to.

Jadranka Kosor (HDZ) javila se za ispravak navoda kolege Godeka koji je rekao da se amandmanima može intervenirati izvan Prijedloga zakona o kojem se raspravlja, znači, izvan Konačnog prijedloga zakona. Podsjetila je kolegu Godeka na članak 163. Poslovnika koji kaže da ako se Konačnim prijedlogom zakona mijenja i dopunjuje zakon, amandmani se mogu podnositi samo na članke obuhvaćene predloženim izmjenama i dopunama. Također, podsjetila je da su ovlašteni predlagatelji Vlada, zastupnici i odbori, i "nigdje se ne govori da bi izvan tih kategorija bio Odbor za Ustav ili bilo koji drugi Odbor". Zaključila je da se prema tome amandmanima ne može intervenirati na ono što nije predmet izmjena i dopuna zakona.

Ivan Milas (HDZ) mišljenja je da treba vidjeti kako je pitanje glasovanja manjina riješeno kod drugih naroda i drugih demokracija. Istaknuo je da u starijim demokracijama nigdje nema ovakvog zakona. "Nema nigdje mogućnost da za par stotina glasova netko dođe u Sabor, treba ih prosječno 20 tisuća". Naglasio je da podržava one koji su zaista autohtona manjina, ali da ne zna po čemu bi Crnogorci ili Makedonci ili pak Albanci bili manjina, jer "to nije manjina nigdje u svijetu, pa ne bi trebalo biti kod nas". To su manjine u smislu porijekla, ali nisu u smislu nacionalne manjine.

Mr.sc. **Zdenka Čuhnil (HSS)** javila se za repliku. Rekla je da želi replicirati kolegi Milasu u dijelu pozitivne diskriminacije, iako se on od

nje ogradio. "Upravo kada ne budemo prisiljavali manjine da biraju između općeg i manjinskog prava, tada ćemo zasigurno većim brojem izabrati manjinske zastupnike, dati im legitimitet i bit će sigurno kvalitetniji zastupnici".

Najvažniji interesi građana - birača

Josip Leko (SDP) mišljenja je da su danas u raspravi uglavnom dominirali interesi političkih stranaka. Rekao je da je iskustvo nažalost takvo da su svi izbori do sada, od stjecanja nezavisnosti RH, provedeni po različitim modelima i po različitim zakonima. Ustvrdio je da je ovo prvi put da se po istom modelu, samo s usklađivanjem s Ustavom i sa Zakonom o nacionalnim manjinama, pokušavaju provesti izbori za hrvatski Parlament. Drži da je to doprinos stabilnosti političkog modela u RH. Očekuje da će razvoj izbornog modela budućnosti u RH biti u pravcu jačeg utjecaja građana i birača na sastav Sabora, i po stranačkoj i po osobnoj pripadnosti. Dakle, da će građani moći utjecati tko će ih po imenu zastupati u Parlamentu.

Učinio bi se veliki napredak kada bi građani prilikom glasovanja mogli direktno utjecati i na imena, a ne samo na političke opcije, jer ovo drugo "dozvoljava stranačkim elitama da samo one utječu na to tko će biti predstavnik građana".

Podsjetio je da Hrvatska ima 80 stranaka, te smatra potrebnim profilirati takvu političku scenu. Treba omogućiti građanima da pred izbore lakše prepoznaju programe i opcije, odnosno, političke stranke koje zastupaju njihove interese. Stoga je uvjeren da će se u slijedećem mandatu Sabora morati pristupiti temeljitoj izmjeni izbornog sustava u RH. Ako je Izborni zakon stvar svih građana i svih političkih stranaka, onda treba ostaviti više vremena da se postigne konsenzus, smatra Josip Leko.

"Naš je doprinos bio da se na istom političkom modelu organiziraju slijedeći izbori za zastupnike u Hrvatski sabor".

Smatra da bi se veća usklađenost s načelima izbornog sustava postigla ako bi Hrvatska bila jedna izborna jedinica, ako bi za hrvatski Parlament glasovali svi građani u jednoj izbornoj jedinici, a stranke vodile brigu o zastupljenosti i reprezentativnosti na svojim listama. "Ako bi još na tim listama građani mogli zaokruživati koga od predloženih kandidata žele u Saboru, mislim da bi cijeli sustav bio demokracijski i bliži interesima građanina i birača u RH".

Josip Leko iznio je stav da manjine moraju biti predstavljene u hrvatskom Parlamentu, a ta problematika riješena je Zakonom o pravima nacionalnih manjina.

Što se tiče dijaspore, ni tu nije došlo do promjena u važećem postojećem Zakonu o izboru zastupnika u Hrvatski sabor, naglašava Leko. Zaključno je rekao da će se zalagati da se nakon donošenja ovog zakona ne stane s traženjem novog modela izbornog zakona koji bi vrijedio za duži period, nekoliko izbornih ciklusa, a koji bi se trebao donijeti konsenzusom. To bi bio doprinos stabilnosti političkog sustava, a sasvim sigurno doprinijelo bi i stabilnosti cijele Hrvatske.

Mr. sc. **Marin Jurjević (SDP)** naglasio je da je jedan od najznačajnijih momenata u funkcioniranju svake demokracije onaj kada se vrše izbori u nekoj državi. Slaže se s kolegom Lekom da je najbitnija stvar u kojoj mjeri će se omogućiti da građani mogu neposredno utjecati na svoju sudbinu. Dakle, bitno je kako će izgledati izborni zakon, te u kakvoj će se atmosferi provoditi izbori.

"Nemamo pravo da demotiviramo građane Hrvatske da izlaze na izbore misleći da se na taj način samo svrstavaju iza nekih od stranačkih timova koji se bore za svoje sebične parcijalne interese". Ističe da interes političara mora biti prije svega interes naroda, građana, koji onda mogu u "jednoj poštenoj i demokratskoj kompeticiji različitih pogleda na svijet i različitih političkih opcija odabrati onu za koju misle da je najbolja".

Apelirao je na toleranciju, uvažavanje, koje mora prevladati kada je posrijedi i političko sukobljavanje. Iznio je ideju da se i u Izborni zakon ugradi neka vrsta kodeksa ponašanja koja bi onda obvezivala sve na izborima.

Mr. Jurjević mišljenja je da bi se učinio veliki napredak kada bi građani prilikom glasovanja mogli direktno utjecati i na imena, a ne

samo na političke opcije, jer ovo drugo "dozvoljava stranačkim elitama da samo one utječu na to tko će biti predstavnik građana".

Jadranka Kosor (HDZ) javila se za repliku, rekavši da bi joj bilo drago da je na duh tolerancije kolega Jurjević pozivao i 2000. godine, "kada je predsjednik njegove stranke i predsjednik Vlade, gospodin Račan, u izvaji talijanskom listu rekao da je HDZ, dakle, cijela jedna stranka i svi njeni članovi pod istragom". Inače, sve ostalo o čemu je mr. Jurjević govorio, a tiče se tolerancije, zastupnica Kosor podržava.

Mr. sc. **Marin Jurjević (SDP)** odgovorio je kolegici Kosor da je još davno javno objavljen demant koji se tiče izjave koju Ivica Račan nije dao, a spominje ju kolegica Kosor.

Smanjiti broj zastupnika

Zlatko Canjuga (HND) ističe da izborni sustav u Hrvatskoj svakako treba stabilizirati. Smatra dobrim pristup stranaka vladajuće koalicije koje nisu brzopleto pristupile promjeni izbornog zakona, samo stoga što je on donesen za vrijeme prethodne vlasti.

Međutim, Zlatko Canjuga mišljenja je, da konceptualno taj zakon apsolutno treba promijeniti, "jer on ni po čemu ne odražava volju hrvatskog naroda, niti volju hrvatskih birača". Smatra da će taj zakon poslije izbora koji će uslijediti kroz godinu dana, roditi novu političku krizu u Hrvatskoj, "jer oni koji se nadaju ponovno pobijediti neće dobiti onoliko koliko se nadaju".

Izrazio je čuđenje što se tako brzo odustaje od koncepta smanjenja broja zastupnika u Hrvatskom saboru. Zlatko Canjuga predlaže smanjenje na 120 zastupnika, što bi bio poticaj smanjenju državne birokracije u Hrvatskoj. "Plediram za to da usvojimo amandman da se smanji broj zastupnika u Hrvatskom saboru, jer ćemo time pokazati da državna birokracija nije ta koja vlada državom, nego koja služi hrvatskom čovjeku i hrvatskom narodu".

Zlatko Canjuga podržava posebnu izbornu jedinicu za dijasporu u smislu iseljene Hrvatske. "Ali apsolutno sam protiv toga da dvojno državljanstvo ima pravo glasa u Hrvatskoj".

Rekao je da se može godinama izbjegavati i odugovlačiti s neposrednom demokracijom, ali da se time zapravo samo kumulira nezado-

voljstvo kod ljudi. "Zbog toga moramo jedanput prihvatiti da je neposredna demokracija jedino ispravno rješenje, gdje će ljudi glasovati za ljude koji pripadaju određenim političkim opcijama, ali za ljude".

Naposljetku je konstatirao da će glasovati za ovaj zakon, jer je on dogovor vodstava stranaka, klubova, ali smatra da u budućnosti taj zakon treba radikalno promijeniti.

Dr. sc. **Zlatko Kramarić (LS)** javio se za repliku. Nema ništa protiv smanjenja broja zastupnika u Hrvatskom saboru, ali je upozorio kolegu Canjugu da zastupnici nisu birokracija, te ga zamolio da ne stavlja znak jednakosti između saborskih zastupnika i birokracije.

Podsjetio je da je od 2001. godine u Saboru 68 zastupnika manje, onih iz Županijskog doma, a s druge strane, Ustav RH dopušta da Hrvatski sabor broji 160 članova.

Zaključio je da se briga za racionalizaciju državne uprave nikako ne može podvesti sa smanjenjem broja zastupnika u Hrvatskom saboru.

Za riječ se javio u ime predlagatelja, Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav, mr. sc. **Mato Arlović (SDP)**. Rekao je da se javlja iz razloga poslovničke prirode. Naime, postavlja se pitanje da li je moguće uputiti amandmane u ovakvoj prigodi na

Iz teksta Poslovnika stoji da je moguće dati amandmane i na članke koji se ne mijenjaju i ne dopunjavaju.

članke koji se ne mijenjaju i ne dopunjavaju u Prijedlogu zakona. Podsjetio je da su na takve članke amandmane uputili Klub zastupnika SDP-a, Klub zastupnika DC-a, Klub zastupnika HDZ-a, Klub zastupnika HB-a, Klub zastupnika LS-a, pa stoga ovo pitanje zavređuje odgovor. Rekao je da iz teksta Poslovnika stoji da je moguće dati amandmane i na članke koji se ne mijenjaju i ne dopunjavaju, kada se radi o Prijedlogu zakona o izmjenama i dopunama zakona po hitnom postupku. "Svi amandmani bit će stavljeni na Odbor kada Odbor bude na sjednici, bit će raspravljani i o njima će se odlučiti". Na kraju je rekao da ukoliko njegovo mišljenje nije ispravno, onda će se amandmani morati odbaciti, a ostatak će samo Prijedlog izmjena i dopuna koje je pripremio Odbor za Ustav, Poslovnik i politički sustav.

Milan Kovač (HB) javio se za povredu Poslovnika. Rekao je da je kolega Arlović u svojem izlaganju, opravdavajući one koji su podnijeli amandmane izvan obuhvata izmjena i dopuna kako ih je utvrdio Odbor za Ustav, Poslovnik i politički sustav,

Članak 163. stavak 3.

Poslovnika vrlo je jasan, pa tako ako se Konačnim prijedlogom zakona mijenja i dopunjuje zakon, amandmani se mogu podnositi samo na članke obuhvaćene predloženim izmjenama i dopunama.

citirao članak 149. koji se odnosi na opću raspravu.

Milan Kovač napomenuo je da po Poslovniku opća rasprava spada u prvo čitanje zakona, a amandmani se ne mogu podnijeti na prvo čitanje zakona. "Amandmani se mogu podnijeti u drugom čitanju koje je u ovom slučaju provedeno po hitnom postupku". Milan Kovač navodi da je članak 163. stavak 3. Poslovnika vrlo jasan, pa tako ako se Konačnim prijedlogom zakona mijenja i dopunjuje zakon, amandmani se mogu podnositi samo na članke obuhvaćene predloženim izmjenama i dopunama. Dodaje da je iznimka od ovog pravila ako se radi o usklađivanju s Ustavom, dokumentima vezanim uz međunarodne integracije i u svezi s odlukama Ustavnog suda.

Predsjedavajući, dr.sc. **Ivica Kostović (HDZ)** rekao je da očito nije povrijeđen Poslovnik, "nego postoji sumnja u to da nije na odgovarajući način interpretiran".

Za riječ se javio u ime predlagatelja, mr.sc. **Mato Arlović (SDP)**. Rekao je da je stvar ne samo u članku 149, nego i u članku 159. Naime, u hitnom se postupku objedinjuje prvo i drugo čitanje zakona, a u prvom čitanju je moguće dati primjedbe i prijedloge.

Povućeni amandmani

Usljedila je 5-minutna rasprava po klubovima zastupnika.

U ime **Kluba zastupnika SDP-a** govorio je **Mato Arlović (SDP)**. Pojasnio je da je njegov Klub predložio amandmane kojima je htio osigurati veći stupanj demokratičnosti i departitokracije u izborima, kroz izmjene i dopune zakona. Cilj je

osigurati jednakost prava i obveza na osnovi izbornog prava za sve državljane RH, neovisno imaju li samo državljanstvo RH ili pak dvojno državljanstvo, "plus izuzetak koji se odnosi na nacionalne manjine u skladu s Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina". Naglasio je da se također želi stvoriti mogućnost da stranke ograničavanjem gornjih iznosa sredstava koje mogu potrošiti, zapravo imaju mogućnost da s materijalno-financijskog aspekta podjednako sudjeluju u izborima, u mjeri koliko je to moguće.

Mr.sc. Arlović spomenuo je i potrebu većeg stupnja nadzora i kontrole izbora.

Departitokracija se želi osigurati "na način da zapravo poluotvorenim listama približimo stranke i kandidate više građanima", pa bi na taj način građani utjecali na izbor kandidata, a što bi pojačalo odgovornost zastupnika za rad u Parlamentu.

Mr.sc. Arlović izjavio je da pošto je nastupila situacija da većina klubova zastupnika smatra da će biti puno lakše postići konsenzus oko donošenja izmjena i dopuna Izbornog zakona, ako ovakvih amandmana ne bude bilo, odnosno, ako ostane samo Prijedlog koji je pripremio Odbor za Ustav, Poslovnik i politički sustav, Klub zastupnika SDP-a i njegovi zastupnici povlače sve svoje amandmane, s ciljem postizanja konsenzusa.

Dodao je da kada su u pitanju prava nacionalnih manjina, njegov Klub ostaje kod osnovnog rješenja i predlaže da se ne prihvati alternativa u Prijedlogu izmjena i dopuna zakona.

Zastupnike biraju birači

U ime **Kluba zastupnika LS-a** govorio je dr.sc. **Zlatko Kramarić (LS)**. Prvotno je rekao da je njegova stranka bila u svojim izjavama za departitokraciju, za otvorene liste, i da ostaju kod toga, a da "ono što su kolege iz SDP-a ponudili, to nije to".

Izjavio je da je u svojoj prijepodnevnoj raspravi iznio sve nedostatke i slabosti ovih promjena, te njihovu ishitrenost, naspram prijedloga kolege Kajina i njega, koji je bio odbijen, "a on je kudikamo bolje odredio ove promjene i dopune postojećeg izbornog zakona".

Drži nužnim određeno čišćenje teksta Prijedloga, odnosno određene nomotehničke zahvate.

Naglasio je da u svakom slučaju treba donijeti zakon po kojem će se odvijati slijedeći izbori, da nema potrebe za demonstriranjem snage političkih odnosa u Parlamentu, dapače, ako pojedinac ili stranka predloži nešto dobro, to treba i prihvatiti, a ne gledati uske stranačke interese.

Rekao je da je u Prijedlogu ostavljeno pravo da i stranke na neki način mogu određivati redoslijed mandata na listama.

"Na izborima zastupnike biraju birači, a ne političke stranke, one imaju samo jednu funkciju, a to je da predlažu kandidate, sve ostalo ostaje biračima".

Na izborima zastupnike biraju birači, a ne političke stranke, one imaju samo jednu funkciju, a to je da predlažu kandidate, sve ostalo ostaje biračima.

Drži da treba donijeti takav izborni zakon, koji će biti u mogućnosti kreirati poželjne odnose u društvu. Klub zastupnika LS-a podržava odluku Kluba zastupnika SDP-a da povuče amandmane, "osim nekih koje morate ugraditi kako bi doista to bio pravi pročišćeni tekst koji bi bio sukladan Ustavu RH, Ustavnom zakonu, nekim rješenjima Ustavnog suda i još nekim sitnim tehničkim detaljima". Klub zastupnika LS-a u tom smislu dat će svoju potporu ovom Prijedlogu izbornog zakona.

Mr.sc. **Mato Arlović (SDP)** javio se za ispravak netočnog navoda. Želio je podsjetiti kolegu Kramarića da je Klub zastupnika SDP-a glasovao za njegov i Kajinov Prijedlog, ali ga je odbio Hrvatski sabor. "Klub zastupnika SDP-a je za vaš prijedlog zakona glasovao, jer je procijenio da u njemu ima dosta kvalitetnih rješenja i šteta je da nije prošao u drugo čitanje".

U ime **Kluba zastupnika nacionalnih manjina** govorio je **Milan Đukić (SNS)**. Naglasio je da će odredbe Izbornog zakona biti onakve za kakve se odredi većina, "iako se izmjene navodno vezuju izričito za Ustavni zakon".

"Svjesni smo da se iz Ustava neka prava mogu implementirati, ali i ne moraju, ali ako se mogu, mi tražimo". Ističe da nije dobro da svi sebi daju za pravo da ispravno tumače prava

etničkih zajednica koja proizlaze iz Ustava i Ustavnog zakona, osim njihovih predstavnika za koje je i sam Ustavni zakon donesen i na koje se prava odnose. "Simptomatično je da se u tumačenju prava i količine prava jedinstveno slažu krajnje desne političke opcije i najjače snage oficijelne vlasti".

Rekao je da je teško pobiti činjenicu da je velika razlika u političkom predstavljanju etničkih zajednica i političkom predstavljanju "narodnog entiteta, hrvatskog naroda, koji u cijelosti ima vlast u svojim rukama".

"Kada bi Hrvatska bila građanska država i kada bi bila ista politička cjelina u predstavljanju etničkih zajednica i političkom predstavljanju političkih opcija naroda koji ima vlast, onda se postavlja pitanje koji je uopće smisao imanja predstavnika etničkih zajednica u Parlamentu", dodaje Milan Đukić.

Vjeruje da kada Hrvatska bude građanska, pravna i demokratska, tada će zastupnici politički predstavljati sve svoje građane "i stoga mislimo da fiksno nefiksna kvota kod dijela zakona koji se odnosi na građane srpske nacionalnosti nije mudro političko rješenje i da bi se alternativa trebala brisati".

Ante Beljo (HDZ) javio se za ispravak navoda. Citirao je gospodina Đukića koji je u svom izlaganju rekao: "Kada Hrvatska bude građanska, pravna i demokratska država". Ante Beljo izjavio je da Hrvatska nije građanska, ali je pravna i demokratska država.

Sa zadovoljstvom prihvaćeno povlačenje amandmana

U ime **Kluba zastupnika HDZ-a** govorio je **Vladimir Šeks (HDZ)**. Prvotno je rekao da njegov Klub sa zadovoljstvom prima najavu Kluba zastupnika SDP-a da povlače amandmane koje su dali u ime Kluba i pojedinačno njihovi zastupnici. Ističe da je razlog tome što nije došlo do političkog dogovora između dviju stranaka u vladajućoj koaliciji oko Izbornog zakona, SDP-a i HSS-a, a rezultat toga će biti postojeći Izborni zakon uz nužnu intervenciju vezanu uz promjenu Ustava i vezanu uz Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina.

Klub zastupnika HDZ-a zauzima se da ostane postojeći Izborni zakon, ali uz stanovite izmjene koje su vezane uz ustavne promjene.

Podsjetio je da je prilikom promjene Ustava, njegov Klub upozoravao na dvojbenost brisanja riječi "svi" iz odredbe stavka 1. članka 45. Ustava. Naime, do promjene Ustava stavak 1. članak 45. je glasio: "Svi hrvatski državljani...", da bi promjenom Ustava izbačena riječ "svi", "a izbacivanje je trebalo poslužiti upravo onim promjenama Izbornog zakona koje su se pokušale provesti, a to je da se hrvatski državljani koji nemaju prebivalište u Hrvatskoj bitno ograniče u izbornim pravima ili da im se oteža sudjelovanje u izbornom procesu".

Zaključio je da Klub zastupnika HDZ-a ostaje kod svog amandmana, jer je vezan za članak 45. Ustava, da hrvatski državljani koji nemaju prebivalište u Hrvatskoj po fiksnoj kvoti biraju najmanje 6, "a da li će biti do 14, to će ovisiti o primjeni nefiksne kvote". Ističe da ovaj amandman Klub zastupnika HDZ-a ulaže s obzirom na najavljeni politički događaj "koji će značiti eliminiranje od izbora za Hrvatski sabor hrvatskih državljana koji nemaju prebivalište u Hrvatskoj, a koji su hrvatski državljani i imaju prebivalište u Bosni i Hercegovini". Naime, **Vladimir Šeks** rekao je da je ova odluka visokog povjerenika, odnosno potpisivanje međudržavnog ugovora u završnoj pripremi, iako se prikriva od hrvatske javnosti.

Predstoji nomotehnički posao

U ime **Kluba zastupnika HSLs-a** govorio je **Joško Kontić (HSLs)**. Klub zastupnika HSLs-a, bez obzira na razloge zbog kojih Klub zastupnika SDP-a povlači amandmane, takvu ponudu podržava, smatrajući da će se na taj način dobiti Izborni zakon za koji se može reći da je donesen određenom vrstom konsenzusa, "uz sve njegove nesavršenosti".

Kontić drži da ukoliko dođe do takvog dogovora, najveći dio rasprave oko amandmana odnosit će se na članke 12. i 13. Klub zastupnika HSLs-a smatra da bi bilo dobro razmotriti mogućnost da se amandman 3. Kluba zastupnika nacionalnih manjina pokuša ipak formulirati na način da ima i ove alternative kao prijedlog, "a da se zapravo raspored predstavnika drugih manjina, osim one koje imaju fiksno svoje zastupnike, predstavnika srpske nacionalne manjine, predstavnika mađarske nacionalne manjine i predstavnika talijanske naci-

onalne manjine, riješi na način kao što su to predložili predstavnici Kluba nacionalnih manjina".

Joško Kontić primijetio je da je kolega Kramarić ukazao na problem da, "vjerojatno zbog brzine", Odbor za Ustav nije izvršio sve uskladbe s ustavnim promjenama i da predstoji još jedan dio tehničkog, odnosno nomotehničkog posla.

U tom kontekstu, Klub zastupnika HSLs-a predlaže da se prije samog glasovanja ponovno sastane Odbor za Ustav i da se te promjene u vidu amandmana predlagatelja predlože, te prihvate s prijedlogom zakona.

Joško Kontić izjavio je da još jedan značajan segment ovog zakona nije najkvalitetnije riješen, pa Klub zastupnika HSLs-a u tom smislu predlaže da se taj problem riješi Zakonom o državnom izbornom povjerenstvu, koje bi bilo stalno tijelo. Istaknuo je da se na taj način brojne nedorečenosti mogu ispraviti, te je pozvao zastupnike da prihvate zaključak Kluba zastupnika HSLs-a kojim bi se obvezala Vlada da donese taj zakon, kao i prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o popisu birača.

Potreba promjene Izbornog zakona

Potom je zaključnu riječ u ime predlagatelja dao mr.sc. **Mato Arlović (SDP)**. Na početku je ustvrdio da je današnja rasprava bila iznimno kvalitetna i značajna, te da je pokazala da neovisno o tome što je Hrvatski sabor donio zaključak da se minimalno usklade izmjene i dopune Izbornog zakona s promjenama Ustava i s Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina, zapravo postoji potreba ozbiljnije promjene Izbornog zakona. Stoga drži da se ova rasprava treba imati u vidu prilikom izrade novog Izbornog zakona, koji će važiti ne za ove, ali za neke buduće parlamentarne izbore.

Zahvalio je Klubu zastupnika HSLs-a što je predložio da se Odbor za Ustav, Poslovnik i politički sustav još jednom sastane, kako bi razmotrio sve iznesene amandmane, koji su dati tijekom rasprave na prijedlog izmjena i dopuna ovog Izbornog zakona, izuzev onih koji su povučeni.

Podsjetio je da će predlagatelj najvjerojatnije ići s amandmanom da Zakon stupa na snagu danom objave u "Narodnim novinama".

Također bi se predložio zaključak po kojem bi se stručna služba zajedno s Odborom ovlastila da redaktorski uredi tekst. Mr.sc. Arlović izjavio je da je prihvatljiv prijedlog zaključaka pojedinih zastupnika, te vjeruje da će ga Odbor prihvatiti, da se zaduži Odbor za zakonodavstvo i da ga se ovlasti da zajedno sa stručnom službom pripremi i objavi pročišćeni tekst Izbornog zakona.

Odbor za Ustav, Poslovnik i politički sustav u svojoj raspravi nakon ove sjednice raspravit će i o čitavom nizu redaktorskih, nomotehničkih amandmana, koji pravno tehnički i nomotehnički usklađuju ovaj tekst s ustavnim poretkom, pravnim sustavom, te ukoliko Odbor odluči prihvatiti te amandmane, oni bi mogli biti predloženi kao amandmani Odbora, o kojima bi zastupnici mogli već sutra na sjednici odlučiti žele li o njima raspravljati ili ne prije glasovanja, pojasnio je mr.sc. Arlović.

Ovime je zaključena rasprava.

GLASOVANJE

Amandmani Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav

Nakon što je rasprava zaključena, predlagatelj zakona - Odbor za Ustav, Poslovnik i politički sustav - podnio je pet amandmana pa je, sukladno članku 166. Poslovnika Hrvatskog sabora, glasovanjem trebalo odlučiti hoće li ih se razmatrati. Većinom glasova - 114 "za" i šest "suzdržanih" zastupnici su odlučili da će razmotriti te amandmane Odbora. U nastavku mr.sc. **Mato Arlović** je informirao zastupnike o očitovanju Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav u svojstvu predlagatelja o podnesenim amandmanima na Konačni zakonski prijedlog. Ustvrdio je da su amandmane podnijeli Odbor za zakonodavstvo, pet klubova zastupnika: SDP, DC, HDZ, HB, Klub zastupnika nacionalnih manjina, te zastupnici Nenad Stazić, Zlatko Kramarić, Damir Kajin i Borislav Graljuk. Odbor je konstatirao da su amandmane povukli Klub zastupnika SDP-a i zastupnik Nenad Stazić, te da većina amandmana nije podnesena sukladno članku 163, stavku 3. Poslovnika pa ih nije niti razmatrao. Riječ je o amandmanima: klubova zastupnika: HDZ-a, HB-a (na članak 44. važećeg zakona), DC-a (na članke 44. i 74.

važećeg zakona), zastupnika Zlatka Kramarića i Damira Kajina (da se doda novi članak iza članka 30. važećeg zakona).

Na zahtjev članova Odbora iz Kluba zastupnika HDZ-a koji su utvrdili da su amandmani toga Kluba podneseni sukladno članku 163. stavku 4. Poslovnika, Odbor ih je razmotrio, ali ne i prihvatio (pet glasova "za" - Vladimir Šeks, Ivan Milas, Luka Bebić, Dorica Nikolić i Jadranka Katarinčić-Škrlić i šest glasova "protiv" - Mato Arlović, Nenad Stazić, Josip Leko, Zdravko Tomac, Luka Trconić i Ljubica Lalić).

Odbor je također razmotrio amandmane podnesene sukladno članku 163. stavku 3. Poslovnika - Kluba zastupnika HB-a na članak 42, Kluba zastupnika DC-a na članak 34, Odbora za zakonodavstvo na članke 19. i 24. te zastupnika Damira Kajina na članak 34, ali ih nije prihvatio jer se ne odnose na usklađivanje s ustavnim odredbama i Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina.

Potom je pomno razmotrio amandmane Kluba zastupnika nacionalnih manjina i zastupnika Borislava Graljuka koji se odnose na usklađivanje s Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina, ali ih nije prihvatio jer je utvrdio svoj amandman. Amandman Odbora za zakonodavstvo na članak 1. nije prihvaćen uz obrazloženje da će se to pitanje urediti u redakciji teksta.

Gospodin Arlović je zatim objasnio zaključak Odbora da utvrdi svoje amandmane kojima se na odgovarajući način uređuje pravo pripadnika nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj na zastupljenost u Hrvatskom saboru, praćenje izborne promidžbe, trajanje izborne šutnje, metoda izračuna broja zastupnika izabranih s lista izbornih jedinica i stupanje na snagu zakona.

Prvi se amandman **Odbora** odnosi na članak 13, a na odgovarajući način uređuje pravo pripadnika nacionalnih manjina u Hrvatskoj na zastupljenost u Saboru. Sukladno raspravi u Saboru i prijedlozima Odbora nije prihvaćena alternativa koja je bila u osnovnom tekstu zakona, već osnovno rješenje dopunjeno amandmanom Kluba zastupnika nacionalnih manjina i zastupnika Borislava Graljuka. Amandmanom je predloženo da pripadnici srpske nacionalne manjine biraju tri zastupnika u Sabor u skladu s Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina, pripadnici

Povučeni amandmani

Listi podnositelja amandmana pridružili su se Klub zastupnika SDP-a i zastupnik Nenad Stazić. Iako su povukli svoje amandmane mi se ipak ukratko na njih osvrćemo. Donosimo također i osnovne primjedbe i sugestije koje je Klub zastupnika HSLS-a uputio predsjedniku Tomčiću glede zakonskog prijedloga.

Sa devet amandmana javio se **Klub zastupnika SDP-a**. Prvim amandmanom (novi članak 6a.) Klub ne negira pravo na glasovanje hrvatskih državljana, koji uz hrvatsko imaju i državljanstvo jedne ili više drugih država, a koji borave izvan RH, već predlaže da oni glasuju pod istim uvjetima koji vrijede za sve hrvatske državljane. Slijedećim amandmanom (na članak 7.) predlaže se nespojivost dužnosti zastupnika s dužnosti gradonačelnika i dogradonačelnika, osoba koje u izvršnim tijelima jedinica lokalne samouprave profesionalno obavljaju dužnost i vijećnika. Novim člancima 9a. i 9b. predlaže se na odgovarajući način urediti kada prestaje mirovanje zastupničkog mandata, amandmanom na članak 19. uskladiti odredbe Zakona sa stanjem medijskog prostora u RH gdje Hrvatska radiotelevizija nije više jedina televizijska kuća s nacionalnom koncesijom dok se amandmanskim prijedlogom na članak 24. predlaže skraćivanje razdoblja trajanja izborne šutnje s obzirom na to da nakon zatvaranja birališta ona više nije potrebna.

S obzirom na činjenicu da u Hrvatskoj djeluje veliki broj političkih stranaka amandmanom na članak 34. Klub predlaže model koji će dovesti do okrupnjavanja političke scene. Amandmanom kojim se iza članka 35. dodaju članak 35a, 35b, 35c, 35d. i 35e. Klub zapravo razrađuje svoje amandmanske prijedloge glede odredbe novih članaka 6a. i 34, a predlaže i usklađivanje načina preračunavanja dobivenih glasova čime se izbjegava pojava tzv. prekomjernih mandata. Intervenirajući u članku 32. Klub predlaže da se utvrde troškovi izborne promidžbe te zabrani zaključivanje ugovora kojim bi se pojedinom kandidatu, na temelju njegovog darivanja imovine, novca ili drugih materijalnih dobara, osiguralo mjesto zastupnika u Saboru. Posljednjim amandmanom

mađarske i talijanske nacionalne manjine birali bi svaki po jednog zastupnika u Sabor, a toliko zajedno i pripadnici češke i slovačke nacionalne manjine. Po jednog zastupnika u Sabor zajedno bi birali pripadnici austrijske, bugarske, njemačke, poljske, romske, rumunjske, rusinske, ruske, turske, ukrajinske, vlaške i židovske nacionalne manjine, a napose zajedno pripadnici albanske, bošnjačke, crnogorske, makedonske i slovenske nacionalne manjine.

U ime Kluba zastupnika HDZ-a **Vladimir Šeks** samo se djelomično složio s ovim amandmanom. Ne slaže se s prijedlogom glede stavka 1. ovog amandmana, a riječ je o pravu pripadnika srpske nacionalne manjine u RH na zastupljenost u Saboru. Kada je riječ o pripadnicima srpske nacionalne manjine zastupnik Šeks podsjeća na članak 19. stavak 3. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina po kojem se pripadnicima nacionalnih manjina koji u ukupnom stanovništvu Hrvatske sudjeluju s više od 1,5 posto stanovnika jamči najmanje jedan, a najviše tri zastupnička mjesta pripadnika te nacionalne manjine. Ostale prijedloge u ovom amandmanu Klub prihvaća, zaključio je zastupnik Šeks.

U ime Kluba zastupnika HSLS-a **Joško Kontić** zatražio je stanku od 15 minuta radi ukupnog razmatranja načina pristupa glasovanju. Klub je pritom, kaže, pošao od pretpostavke da će u skladu s Poslovnikom amandmani predlagatelja postati sastavni dio Prijedloga i o njima se neće provesti posebna rasprava. Oko ovog pitanja valjalo bi stoga uskladiti stavove u zatraženoj stanci, zaključio je Kontić. Nakon stanke u ime Kluba zastupnika HSLS-a istupio je **Mario Kovač**. Klub je odlučio, kaže, da neće podržati prvi amandman Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav jer smatra da je tim amandmanom Odbor izmaknuo iz okvira radne zadaće koju mu je odredio Sabor obvezujući ga da mu po hitnom postupku podnese prijedlog nužnih izmjena i dopuna važećeg izbornog zakona, a sve radi njegovog usklađivanja s promjenama Ustava i Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina. Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina nije striktno i fiksno odredio obvezu da se ovim zakonom odredi fiksno pravo izbora tri zastupnika pripadnika srpske nacionalne manjine. Uostalom, u raspravi o izmjenama i dopunama

Zakona Klub je bio za primjenu nefiksne kvote. U vezi s prijedlogom kojim se uređuje pravo pripadnika ostalih nacionalnih manjina RH na zastupljenost u Saboru, za Klub je, kaže Kovač, puno bolje rješenje (raspored i grupiranje nacionalnih manjina) Klub zastupnika nacionalnih manjina i to je razlog zašto će HSLS glasovati protiv prvog amandmana predlagatelja zakona.

U ponovnom istupu mr.sc. **Mato Arlović** je podsjetio da je u Prijedlogu izmjena i dopuna Ustavnog zakona bilo ponuđeno ne samo osnovno rješenje koje je sada obuhvaćeno amandmanskim prijedlogom na stavak 1. članak 13. već i ono alternativno. Na temelju rasprave u Saboru Odbor za Ustav, Poslovnik i politički sustav opredijelio se da ne prihvati alternativu što, dakako, ne priječi pravo pojedinim klubovima i zastupnicima da misle drugačije, zaključio je Arlović i ustrajao na amandmanu Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav. Uslijedilo je glasovanje u kojem je većinom glasova zastupnika (74 glasa "za", 48 "protiv" i pet "suzdržanih") prihvaćen amandman Odbora na članak 13. U tom je momentu reagirao **Ivan Jarnjak (HDZ)** na gestu zastupnika **Milana Đukića (SNS)** pitajući što znači takvo Đukićevo dizanje ruke, i kome je ono upućeno. Predsjednik **Tomčić** je ustvrdio kako u tom smislu nije primijetio nikakvu manifestaciju, ali postoji snimka koja se može vidjeti, te nastavio raspravu.

U nastavku rasprave jednoglasnu podršku zastupnika (132 glasa "za") dobio je amandman predlagatelja - **Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav** na članak 24. kojim se predlaže skraćivanje trajanja izborne šutnje uz ocjenu da za nju ne postoje opravdani razlozi nakon zatvaranja birališta.

Jednoglasno sa 133 glasa "za" prihvaćen je amandman predlagatelja na članak 25. kojim se predlaže na odgovarajući način urediti postupanje elektronskih medija s nacionalnom koncesijom u Republici Hrvatskoj tijekom izborne promidžbe. Prema amandmanu radi ostvarenja jednakosti svih političkih stranaka koje su istakle liste i jednake mogućnosti predstavljanja programa i promidžbe političkih stranaka, Sabor će donijeti u roku od 15 dana od stupanja na snagu ovoga Zakona pravila o postupanju elektronskih medija s nacionalnom koncesijom u RH tijekom izborne promidžbe.

Klub predlaže da se iza članka 60. u glavi Prijelazne i završne odredbe doda novi članak 60a, a zapravo sugerira primjena odredbi članka 7. ovoga Zakona nakon utvrđivanja rezultata izbora provedenih na temelju ovoga Zakona.

*S petnaestak amandmanskih zahtjeva javio se zastupnik **Nenad Stazić (SDP)**. Obvezatne upute broj VII o glasovanju osoba na službi u Oružanim snagama RH, članova posada pomorskih i riječnih brodova pod hrvatskom zastavom i osoba lišenih slobode donijelo je Državno izborno povjerenstvo temeljem članka 56. točke 3. Zakona o izboru zastupnika u Hrvatski državni sabor. Namjera amandmanskog prijedloga zastupnika na članak 7. je da ove odredbe Obvezatnih uputa DIP-a postanu stalni i sastavni dio hrvatskog izbornog zakonodavstva. I namjera slijedećih amandmanskih prijedloga je da neke obvezatne upute DIP-a postanu stalni i sastavni dio hrvatskog izbornog zakonodavstva i to: u članku 7a Obvezatne upute broj VIII o glasovanju osoba s tjelesnom manom, nepismenih osoba te osoba koje nisu u mogućnosti pristupiti biračkom mjestu, a napose prognanika (Obvezatne upute broj X). U članku 7c riječ je o Obvezatnim uputama Državnog izbornog povjerenstva broj XI o načinu glasovanja birača privremeno upisanih u popis birača izvan mjesta prebivališta, te u članku 7d o Obvezatnim uputama Povjerenstva broj XII o glasovanju birača izvan Republike Hrvatske. Novim člankom 19a zastupnik se poziva na obvezatne upute broj VI o izboru zastupnika u Zastupnički dom Hrvatskog državnog sabora koje biraju predstavnici autohtonih nacionalnih manjina koje je također donijelo Državno izborno povjerenstvo temeljem članka 56. točke 5. Zakona o izboru zastupnika u Hrvatski državni sabor. Predložene izmjene u članku 23. stavak 1. kaže Stazić predstavljaju tek usklađivanje postojeće odredbe s trenutnim stanjem medijskog prostora u RH, a one u članku 28. stavak 2. skraćuje razdoblje trajanja izborne šutnje s obzirom da nakon zatvaranja birališta ne postoji potreba za istom. Slijedećim amandmanom zastupnik predlaže da u vrijeme izborne promidžbe sve političke stranke koje su predložile kandidacijske liste, nezavisne liste te liste nacionalnih manjina imaju pod jednakim uvjetima pravo na iznošenje i obra-*

Uz dva "suzdržana" glasa i 131 glas "za" zastupnici su prihvatili amandman predlagatelja kojim se iza članka 35. dodaje novi članak 35a. (riječ je o metodi izračuna broja zastupnika izabranih s lista izbornih jedinica). Amandmanskim prijedlogom ova se odredba usklađuje s odlukom Ustavnog suda RH. Jednoglasnu podršku zastupnika (133 glasa "za") dobio je i amandman predlagatelja na članak 61. kojim Zakon stupa na snagu danom objave u "Narodnim novinama" kako bi kako bi se udovoljilo roku predviđenom Ustavnim zakonom.

Amandmani podneseni u skladu s Poslovnikom ...

Usljedilo je izjašnjavanje o amandmanima koje su ostali predlagatelji podnijeli u skladu s Poslovnikom.

Klub zastupnika nacionalnih manjina predložio je da se u konačnom prijedlogu zakona brišu svi članci i odredbe članaka u kojima je predloženo brisanje izraza "autohtonih" (nacionalnih manjina). Klub smatra da bi izborni zakon morao poštivati načelo autohtonosti manjina, jer je to i ustavna i zakonska kategorija, odnosno stečevina ustavno-pravnog sustava Republike Hrvatske. U ime predlagatelja zakona mr. **Mato Arlović** je odbio prihvatiti ovaj amandman. Razlog - pojam autohtone nacionalne manjine sada se spominje samo u "Izvorišnim osnovama" Ustava i definiraju se kao sastavnice hrvatske države. Ovaj pojam, međutim, nije ugrađen u Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina niti u izmjene i dopune Izbornog zakona za izbor predstavnika u predstavnička tijela jedinica lokalne i regionalne samouprave. Iako je to obrazloženje za zastupnika **Borislava Graljuka** bilo tek djelomično prihvatljivo, ipak je u ime Kluba povukao amandman uz opasku da u Hrvatskoj postoje autohtone manjine i one koje to nisu.

Smisao amandmanskog prijedloga **Odbora za zakonodavstvo** (na članak 1.) je da se u Zakonu o izborima zastupnika u Hrvatski državni sabor u nazivu briše riječ "državni". Očitujući se o tom prijedlogu **Arlović** je primijetio da je predlagatelj zakona na izvjestan način prihvatio ovaj amandman ali kroz prijedlog svoga zaključka da se obavi redaktura teksta ovog Zakona prije njegove objave u "Narodnim novinama". Stoga

nema potrebe da se prihvati ovaj amandman, zaključio je gospodin **Arlović**. Nakon tog objašnjenja, u ime Odbora za zakonodavstvo zastupnik **Josip Leko (SDP)** povukao je spomenuti amandman.

Usljedio je amandman **Kluba zastupnika nacionalnih manjina** na članak 12. kojim je zatraženo da se novim stavkom 3. precizira da pripadnici nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj pored općeg biračkog prava, imaju i posebno pravo da izaberu svoje zastupnike u Hrvatski sabor. Uvođenje dvostrukog prava glasa u ovom momentu nije prihvatljivo i Odbor za Ustav, Poslovnik i politički sustav ne može prihvatiti amandman, naglasio je gospodin **Arlović**, a zastupnik **Borislav Graljuk** je braneci amandman rekao kako ovaj zakon ima oslonac u Ustavu i Ustavnom zakonu o pravima nacionalnih manjina, a napose u Programu Vlade s početka mandata kada se, između ostalog, obvezala da će predložiti rješenja za osiguranje pozitivne diskriminacije u izbornom zakonodavstvu, kako bi se uz opća građanska prava ostvarila i posebna prava u predlaganju i izboru njihovih predstavnika. **Mato Arlović** se složio da je ovaj amandmanski zahtjev jedan od oblika moguće pozitivne diskriminacije u izbornom zakonodavstvu, ali podsjeća da je pozitivna diskriminacija također i pravo izbora u predstavnička tijela jedinice lokalne samouprave, izbora u Sabor, a napose izbor za tzv. manjinsku samoupravu. Pozitivna se diskriminacija očituje i kao ostvarivanje kulturne autonomije te kroz čitav niz drugih prava.

Kako je podnositelj ustrajao na amandmanu pristupilo se glasovanju u kojem amandman nije dobio podršku zastupnika.

Usljedila su dva amandmanska zahtjeva na članak 13. Prvi je uputio **Klub zastupnika nacionalnih manjina**, a drugi zastupnik **Borislav Graljuk (LS)** tražeći da se zadrži grupiranje manjina kako je to utvrđeno i u sada važećem Zakonu, čime se osigurava zaštićena stečenih prava autohtonih nacionalnih manjina sukladno Ustavu i Ustavnom zakonu, a sve druge manjine koje u Ustavu nisu navedene i koje se u izbornom zakonu pojavljuju prvi put, stavljaju se u jednu zajedničku skupinu s pravom izbora jednog zastupnika. Predloženi su amandmani djelomično uvaženi u prvom amandmanskom prijedlogu Odbora za

zlaganje svojih izbornih programa te izbornu promidžbu. U slijedeća dva amandmana (na članak 72. i novi članak 72b.) predlaže se predlagatelju zakona da uvrsti obvezatne upute broj IX o načinu uređivanja prostorija u kojima će se glasovati na biračkom mjestu, odnosno obvezatne upute broj V o pravima i dužnostima stranih promatrača u promatranju rada tijela za provedbu izbora te Pravila o pravima i dužnostima promatrača i o načinu promatranja rada tijela za provođenje izbora u članku 107 i novom članku 107a i 107b Državno izborno povjerenstvo donijelo je Pravilnik o čuvanju izbornog materijala 1992. i 1995. godine te Obvezatne upute 1990. i 1993. godine, a amandmanom na članak 107c predlaže se uvrštavanje tih odredbi u izbornu zakonodavstvo RH. Smisao amandmana na članak 107. d je uvrstiti odredbe Obvezatnih uputa Državnog izbornog povjerenstva broj II, III, i IV o tiskanicama za provedbu izbora za zastupnike u Zastupnički dom Hrvatskoga državnog sabora u izbornu zakonodavstvo RH. Zahtjevom da se iza članka 60. doda članak 60a zastupnik je predložio da se ovlasti Odbor za zakonodavstvo da utvrdi i izda pročišćeni tekst Zakona o izborima zastupnika u Hrvatski državni sabor.

Klub zastupnika HSLSa izvijestio je predsjednika Hrvatskoga sabora o rezultatima rasprave o ovom zakonskom prijedlogu. Razlog - uočene su nepravilnosti u svezi s postupkom podnošenja amandmana na zakonski prijedlog tj. da je zamjetan broj amandmana upućen u proceduru protivno odredbama članka 163. stavak 3. Poslovnika Sabora. Naime, iz te poslovničke odredbe razvidno je kako se, u slučaju kada se konačnim prijedlogom zakona mijenja i dopunjuje zakon, amandmani mogu podnositi samo na članke obuhvaćene predloženim izmjenama i dopunama, a iznimno i na članke koji nisu obuhvaćeni tim izmjenama i dopunama ako je to potrebno zbog usklađenja s Ustavom ili dokumentima vezanim uz međunarodne integracije, te u svezi s odlukama Ustavnog suda RH, a kod spomenutih amandmana to nije slučaj. Primjedbe HSLS-ovih zastupnika odnose se na amandmane Kluba zastupnika SDP-a kojim se dodavanjem članaka 35a, 35b, 35c, 35d i 35e želi mijenjati članke 40, 42. i 43. te brisati članke 44. i 45. postojećeg zakona. Isto je tako i s

Ustav, Poslovnik i politički sustav, podsjetio je **Mato Arlović**, a podnositeljima amandmana sugerirao da dio amandmana kojeg predlagatelj zakona nije prihvatio povuku ili zatraže glasovanje.

Predlagatelji oba amandmana već su se izjasnili za amandmansko rješenje Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav na članak 13, podvukao je **Borislav Graljuk (LS)** te izrazio žaljenje što će ovakvim načinom izbora određene (brojčano) manje nacionalne manjine teško ostvariti svoje formalno pravo. Reagirajući na istup zastupnika Graljuka, gospodin **Arlović** je podsjetio na Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina kojim su na državnoj razini uvedena vijeća nacionalnih manjina kao nova manjinska tijela, a čiji je zadatak da prilikom kandidiranja kandidata kod svakih izbora vodi računa i o zastupljenosti nacionalnih manjina. O amandmanskim prijedlozima Kluba zastupnika nacionalnih manjina i zastupnika Graljuka nije se glasovalo jer ih je u ime predlagatelja spomenuti zastupnik povukao.

Prema važećem Zakonu o izboru zastupnika u Hrvatski državni sabor, utvrđeno je da pravo predlaganja kandidata za zastupnike nacionalnih manjina imaju političke stranke, 100 birača i udruge nacionalnih manjina, kaže se u obrazloženju amandmana Kluba zastupnika nacionalnih manjina na članak 14. Konačnog prijedloga zakona. Pritom valja imati u vidu, da prema novom Zakonu o udruzama, udruge mogu osnovati već i samo tri fizičke i/ili pravne osobe. Prema tome ako birači sami predlažu kandidate za manjinskog zastupnika, Zakon traži da ih mora biti najmanje 100, a kada je u pitanju udruge dovoljna su već i samo tri člana osnivača udruge (koji mogu biti čak i pravne osobe). Iz toga proizlazi da po važećem Zakonu nisu svi predlagatelji u jednakom položaju. To je razlog zašto Klub predlaže brisanje udruge nacionalnih manjina kao predlagatelja kandidata za zastupnike autohtonih nacionalnih manjina i njihovih zamjenika u članku 18. stavku 1. i predlaže da se umjesto njih ta mogućnosti pruži vijećima nacionalnih manjina da predlažu kandidate za manjinske zastupnike. Objašnjavajući zašto predlagatelj zakona ne može prihvatiti ovaj amandman **Mato Arlović** podsjetio je na činjenicu da je važećim Zakonom o udruzama, Zakonom o

izboru zastupnika u Hrvatski državni sabor te Zakonom o izborima za predstavnička tijela jedinica lokalne samouprave, i drugama omogućeno pravo predlaganja kandidata, između ostalog, na zahtjev nacionalnih manjina. Uz već spomenuto obrazloženje zastupnik **Borislav Graljuk (LS)** ustrajao je na amandmanu Kluba, ali je gospodin **Arlović** ponovio da ne prihvaća amandman da se vijećima nacionalnih manjina dopusti mogućnost predlaganja kandidata za manjinske zastupnike. Iako je zastupnik **Graljuk** zamolio zastupnike da podrže logičnost amandmana Kluba zastupnika nacionalnih manjina zastupnici ga nisu poslušali i nisu prihvatili ovaj amandman.

Amandmanskom intervencijom u članku 19. **Odbor za zakonodavstvo** je predložio da Državno izborno povjerenstvo u roku od 48 sati od predaje lista izbornih jedinica za izbor zastupnika u Sabor prihvati i u svim dnevnim novinama i elektronskim medijima s nacionalnom koncesijom u RH objavi sve pravovaljane predložene liste za svaku izbornu jedinicu. Nakon opaske gospodina **Arlovića** da je ovaj zahtjev uključen u amandman Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav, predstavnik Odbora povukao je amandman na članak 19. Istu je sudbinu doživio i slijedeći amandman **Odbora za zakonodavstvo** na članak 24. kojim se skraćuje trajanje izborne šutnje. O amandmanu se nije glasovalo jer je povučen nakon što je **Mato Arlović** objasnio da je već uključen u amandman Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav.

Zastupnik **Damir Kajin (IDS)** podnio je amandman na članak 34, a smisao mu je da nositelj liste ne može biti ista osoba u više izbornih jedinica. Da ne bi dolazilo do "varanja" birača, tj. da bi izbjegli situaciju do 2000. godine, kada se npr. na svim lokalnim listama kao nositelj pojavljivalo ime iste osobe, zastupnik predlaže demokraciji izbor zastupnika, a za svoj amandman kaže da predstavlja pokušaj što veće izborne transparentnosti. Predstavnik predlagatelja zakona **Mato Arlović** nije prihvatio amandman uz objašnjenje da su političke stranke pravni subjekti koji pokrivaju cijelo područje Republike Hrvatske, a ovo se pitanje uređuje statutima stranaka i nema nikakvog razloga da se prihvati ovaj amandman. Za zastupnika **Damira Kajina (IDS)** ovo je nerazumno obrazloženje

amandmanima Kluba zastupnika SDP-a gdje se predlaže intervencija u glavi "Prijelazne i završne odredbe" postojećeg zakona gdje se želi dodati potpuno novi članak zakona, što je protivno članku 163. Poslovnika. Razvidno je, dakle, da se kod svih spomenutih amandmana radi o pokušaju mijenjanja onih odredbi postojećeg zakona koje predlagatelj predloženim odredbama prije navedenih izmjena i dopuna nije obuhvatio, te je posve bjelodano kako te amandmane valja izbaciti iz procedure jer su podneseni protivno odredbama Poslovnika. Jednako tako je i s amandmanima koje je podnio zastupnik **Nenad Stazić**, smatra Klub zastupnika HSLŠ-a. Također upozorava na mogućnost da se Hrvatski sabor dovede u situaciju da prihvati amandman Kluba zastupnika SDP-a na članak 34. temeljem kojeg bi, ako bude prihvaćen, u Hrvatski sabor bilo birano 120, a ne više 140 zastupnika. No, kako je amandman Kluba zastupnika SDP-a kojim se iz članka 35. dodaju već spomenuti članak 35a, temeljem kojeg bi se eventualno promijenio članak 40. postojećeg Zakona, koji određuje kako se utvrđuje broj zastupnika koji će biti izabran sa svake liste u pojedinoj izornoj jedinici, podnesen protivno odredbi članka 163. stavka 3. Poslovnika, ne bi bilo moguće uspostaviti neophodnu zakonsku infrastrukturu za izbor 120 zastupnika, odnosno po 12 zastupnika u svakoj izornoj jedinici. Tako bi se moglo dogoditi da se prihvati amandman temeljem kojeg bi bio smanjen broj zastupnika u Hrvatskom saboru na 120, a da na snazi ostane odredba članka 40. postojećeg zakona koja određuje način izračuna broja zastupnika koji su izabrani u Sabor s pojedine liste u izornoj jedinici, ali koja polazi od pretpostavke da se u Hrvatski sabor treba izabrati 140 zastupnika, odnosno po 14 u svakoj izornoj jedinici. Može se, dakle, dogoditi potpuna konfuzija u izbornom zakonu.

Isto tako u amandmanskom prijedlogu Kluba zastupnika SDP-a na članak 34. kojim bi se mijenjao članak 38. postojećeg zakona uvodi se, osim smanjenja broja zastupnika, i sustav poluotvorenih lista, gdje bi birači mogli, osim što zaokružuju broj ispred imena pojedine liste, zaokružiti i broj ispred imena pojedinog kandidata s te liste do broja koji se bira. No, u amandmanu

te dodaje kako se ovdje radi o jednom krajnje moralnom i principijelnom pitanju. Neprihvaćanje ovog amandmana, upozorava Kajin, vodi u razdoblje do 2000. godine kada je pokojni predsjednik Tuđman znao biti nositelj lokalnih lista u svim jedinicama lokalne samouprave, i njegovo se ime kao nositelja liste pojavilo na 540 mjesta. Podsjetivši da su osim HDZ-a i druge političke stranke imale nositelje lista koje su pokrivala cijelu Republiku Hrvatsku, **Mato Arlović** nije prihvatio amandman, a kako je **Kajin** ustrajao na svom zahtjevu pristupilo se glasovanju u kojem amandman nije dobio podršku zastupnika.

Uslijedio je amandman **Kluba zastupnika DC-a** da se 120 zastupnika u Hrvatski sabor bira tako da se područje Republike Hrvatske podijeli na šest izbornih jedinica, te se u svakoj izbornoj jedinici na temelju lista bira po 20 zastupnika. Klub drži da 120 zastupnika raspoređenih u šest izbornih jedinica omogućava bolju i ravnomjerniju raspoređenost zastupnika po Hrvatskoj i izborni prag od točno pet posto. Za predlagatelja zakona ovaj je amandman bespredmetan s obzirom na to da se po ovom zakonskom prijedlogu ne smanjuje broj zastupnika, podvukao je **Mato Arlović**. Braneći amandman **Vesna Škare-Ožbolt** rekla je kako su dva kriterija ponukala Klub da podnese ovaj amandman. Prvi je taj što se predloženim brojem zastupnika raspoređenih u šest izbornih jedinica postiže izborni prag od točno pet posto. Konačno, amandmanom se postiže logičnost granica izbornih jedinica, koji se ovim zakonom doduše ne rješavaju, ali su sada potpuno nelogične. Glasovanjem zastupnici Sabora priklonili su se mišljenju predstavnika predlagatelja zakona i nisu prihvatili amandman.

Zbog procesa globalizacije, pri čemu mnogi stanovnici širom svijeta zbog posla mijenjaju prebivalište više puta u radnom vijeku (države i kontinente), potpuno je bespredmetno pravo glasa vezati uz prebivalište, te je radi usklađenja s Ustavom točnije člankom 45., nužno omogućiti glasanje svim državljanima RH na odgovarajući što jednostavniji, jeftiniji, humaniji i efikasniji način, smatra **Klub zastupnika Hrvatskog bloka**. Stoga Klub predlaže da se novim stavkom 3. članka 42. Konačnog prijedloga zakona uvede mogućnost glasanja putem pošte (primjena

dopisnog glasanja za sve hrvatske državljane s prebivalištem u RH koji se na dan izbora zateknu izvan Hrvatske, te za hrvatske državljane koji nemaju prebivalište u Hrvatskoj) po uzoru na sva moderna izborna zakonodavstva. Kao predstavnik predlagatelja zakona **Mato Arlović** je odbio prihvatiti ovaj amandman uz konstataciju da bi prihvaćanje amandmanskog zahtjeva bitnije mijenjalo koncepciju postojećeg zakona, ali se s tom konstatacijom u ime podnositelja amandmana nije složio **Ivić Pašalić**, dr.med. Amandmanski zahtjev Kluba opće je prihvaćena civilizacijska norma u svim zapadnoeuropskim zakonodavstvima i demokratskim državama, koja omogućava građanima da na jednostavan i dostupan način glasuju, pogotovo hrvatskim državljanima koji nemaju prebivalište u RH. Da bi glasovali hrvatski državljani putuju i do deset sati do naših konzulata, pa zatim znaju satima čekati da dođu na red za glasanje, prisjetio se dr. Pašalić i ustvrdio kako nema niti jednog valjanog argumenta protiv rješenja što ga je predložio Klub njegove stranke. I pored tog objašnjenja zastupnici nisu prihvatili ovaj amandman.

... i oni koji nisu podneseni u skladu s Poslovnikom

Osim ovih amandmana na Konačni prijedlog zakona stigli su i amandmani koji nisu podneseni u skladu s Poslovnikom, ali mi o njima nećemo detaljno izvjestiti nego tek ukratko naznačiti nosioce tih prijedloga i njihov smisao. Tako je dr.sc. **Zlatko Kramarić (LS)** podnio amandman na članak 13. stavak 1. i stavak 2. i članak 14. stavak 1. važećeg Zakona o izborima zastupnika u Hrvatski državni sabor uz obrazloženje da su u Konačnom zakonskom prijedlogu omaškom ispuštene nomotehničke izmjene spomenutih odredbi radi njihova usuglašavanja s ustavnim promjenama iz 2000. i 2001. godine. U studenome 2000. godine nacionalnom je parlamentu izmijenjen naziv u Hrvatski sabor pa shodno tome valja sve odredbe Zakona uskladiti s tim nazivom, a u cijelom tekstu Zakona brisati zakonske odredbe koje uređuju pitanja vezana uz izbore u (nekađašnji) Županijski dom Hrvatskoga sabora. Uslijed prestanka dvodom-

Kluba predlaže se izmijeniti članak 42. stavak 1. postojećeg zakona, a kojim bi se izmjenama utvrdio način izbora kandidata s pojedine liste temeljem sustava tzv. "poluotvorenih lista". Taj amandman, smatraju HSLS-ovci nije moguće uvrstiti u proceduru niti o njemu glasovati, jer je njegovo podnošenje protivno odredbama članka 163. stavak 3. Poslovnika, te bi se moglo dogoditi da se prihvati i taj novi institut "poluotvorenih lista, a da na snazi ostane dosadašnja odredba članka 42 postojećeg Zakona o izborima zastupnika. U primjeni to bi stvorilo apsurdne i bezizlazne situacije.

Slijedom svega navedenog Klub zastupnika HSLS-a drži da će se prihvatiti njihove sugestije, i iz procedure izbaciti svi amandmani koji su podneseni Hrvatskom saboru protivno odredbama Poslovnika.

nosti parlamenta potrebno je u cijelom Zakonu provesti terminološke izmjene tako da se riječi "Zastupnički dom", odnosno "Zastupnički i Županijski dom" ili "domovi Sabora" u svim padežima zamjene riječju "Hrvatski sabor".

Da bi se izbjegle moguće manipulacije s rezultatima anketa s izbornim rezultatima i samim time neposredno utjecalo na biračko tijelo, **Damir Kajin (IDS)** predložio je da se novim člankom 30 a. precizira da se te ankete ne smiju objavljivati u medijima 30 dana do izbora.

Smisao amandmana **Kluba zastupnika Hrvatskog bloka** (novi članak 35a) je da birači koji nemaju prebivalište u Republici Hrvatskoj u posebnoj izbornoj jedinici biraju 14 zastupnika u Hrvatski sabor. Ta je dopuna nužna, smatra Klub, radi usklađivanja ovog zakonskog prijedloga s Ustavom koji obvezuje zakonodavca da u državnim izborima, načelno propiše opće i jednako, aktivno i pasivno, biračko pravo za sve hrvatske državljane, a to znači i za one koji nemaju prebivalište u Hrvatskoj.

Amandmanskim prijedlogom na članak 40. dr.sc. **Zlatko Kramarić (LS)** predlaže propisivanje načina preračunavanja glasova u zastupničke mandate primjenom "čiste" D'Hondtove metode. Osim što je jednostavnija za izračunavanje jer se provodi smo u jednom jedinstvenom postupku, njezina primjena jamči da u izborima za zastupnike Sabora neće doći do pojave prekomjernih mandata, smatra zastupnik.

S dva se amandmana javio **Klub zastupnika DC-a** tražeći da birači koji nemaju prebivalište u Hrvatskoj glasuju dopisnim putem čija će pravila utvrditi Državno izborno povjerenstvo (članak 44.) te uvođenje i elektronskog glasovanja uz napomenu da će to omogućiti glasačima koji imaju elektronsko računalo da mogu glasovati u kući (članak 74.).

Glasovanje dopisnim putem za birače s prebivalištem izvan Republike Hrvatske predložio je i **Klub zastupnika HDZ-a**. Klub je amandmanski intervenirao i u članku 44. uz obrazloženje da izuzetno veliki broj Hrvata živi izvan Hrvatske te s obzirom na to da je Republika Hrvatska Ustavom zajamčila svim svojim državljanima jednako izbornopravo, dužna im je i osigurati da to pravo ostvaruju. Predložio je stoga da temeljem fiksne kvote birači koji nemaju prebivalište u RH biraju najmanje šest zastupnika s tim da se taj broj zastupnika uveća sukladno rezultatima ostvarenim na izborima u posebnoj izbornoj jedinici.

Na prijedlog predsjednika Hrvatskog sabora, **Zlatka Tomčića** da se ovi amandmani ne razmatraju jer nisu podneseni u skladu s Poslovnikom reagirao je **Vladimir Šeks** u ime Kluba zastupnika HDZ-a. Točna je infor-

macija da su članovi Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav iz ovoga Kluba tvrdili da su amandmani Kluba (o dopisnom glasovanju i fiksnoj kvoti za izbor hrvatskih državljana) podneseni sukladno članku 163. stavku 4. Poslovnika. No nakon razmatranja Odbor za Ustav, Poslovnik i politički sustav nije ih prihvatio. Kako je ovo bilo samo većinsko stajalište spomenutog Odbora, zastupnik Šeks je zatražio da zastupnici glasuju o amandmanima Kluba. Predsjednik **Tomčić** je ustvrdio da neće dati posebno na glasovanje samo ova dva amandmana Kluba zastupnika HDZ-a nego ukupno mišljenje Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav. Ukoliko se prihvati mišljenje Odbora tada se neće razmatrati spomenuti amandmani Kluba zastupnika HDZ-a, zaključio je predsjednik **Tomčić**. Većinom glasova (77 glasova "za", 45 "protiv" i 11 "suzdržanih") zastupnici su prihvatili mišljenje Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav.

Pojedinačno glasovanje

Usljedilo je pojedinačno glasovanje. Većinom glasova (88 "za", 40 "protiv" i pet "suzdržanih") Hrvatski je sabor donio **Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o izborima zastupnika u Hrvatski državni sabor** u tekstu kako ga je predložio predlagatelj (Odbor za Ustav, Poslovnik i politički sustav) zajedno s prihvaćenim amandmanima. Za predložene su izmjene i dopune Zakona glasovali zastupnici SDP-a, HSS-a, HSLŠ-a, LIBRE, IDS-a, HNS-a, LS-a, SNS-a, PGS-a, SBHS-a, protiv su bili zastupnici HDZ-a, Hrvatskog bloka, DC-a i nezavisni

zastupnik Ivo Lončar, a suzdržani su bili zastupnici HSP-a, HKDU-a i nezavisni zastupnik dr.sc. Furio Radin.

Na konstataciju predsjednika **Tomčića** da će prije nego što se zastupnici počnu veseliti zbog činjenice da imamo izborni zakon, predložiti još neke zaključke koji uz Zakon idu, **Ante Beljo (HDZ)** reagirao Poslovničkom primjedbom. "Hrvati koji žive izvan Hrvatske, a imaju pravo glasa bit će vam jako zahvalni za rezultate ovog glasovanja, i što ste ih isključili iz političkih procesa u Hrvatskoj", rekao je Beljo. **Sukladno prijedlogu Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav zastupnici su ovlastili Stručnu službu Hrvatskog sabora da zajedno s predlagateljem izvrši redakciju teksta Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o izborima zastupnika u Hrvatski državni sabor prije njegove objave u "Narodnim novinama", a Odbor za zakonodavstvo da utvrdi i izda pročišćeni tekst Zakona o izborima zastupnika u Hrvatski sabor. Većinom glasova zastupnika (117 "za" i osam "suzdržanih") Hrvatski je sabor donio ove zaključke. Zatim se glasovalo (odvojeno) o predloženim zaključcima Kluba zastupnika HSLŠ-a. Prvi je zaključkom Klub predložio da Sabor obveže Vladu da u roku od 60 dana izradi i predloži Prijedlog zakona o Državnom izbornom povjerenstvu kao stalnom tijelu. Sa 83 glasa "za", 40 "protiv" i dva "suzdržana" zastupnici su donijeli taj zaključak, a sa 84 glasa "za", i 41 "suzdržan" i zaključak Kluba da se obveže Vlada u istom roku izradi i predloži Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o popisima birača.**

D.K.; J.R.; S.Š.; J.Š.

PREKID SJEDNICE ZBOG PREPIRKE

Nakon rasprave o Izvješću Mandatno-imunitetnog povjerenstva o prestanku mirovanja zastupničkog mandata zastupnika Lucijana Sušnja i njegovo zamjenika Darija Vasilčića zastupnik **Ljubo Česić-Rojs (HDZ)** zatražio je riječ u svoje ime i u ime Kluba zastupnika no predsjednik Hrvatskoga sabora i predsjedatelj

Zlatko Tomčić rekao je da u ime Kluba ne može dobiti riječ jer da je tako rekao predsjednik Kluba a ni osobno jer da za to ne postoji poslovnička odredba. Na upadice iz klupe odgovorio je da je točno da je on dužan davati obavijesti i obrazloženja ali ako uvedemo tu praksu "onda ćemo otvoriti aktualni sat za predsjednika

Sabora" no neka mu zastupnik **Česić-Rojs** kaže o čemu se radi. **Ljubo Česić-Rojs** rekao je "ugrožena je Hrvatska" te na upit predsjedatelja to ponovio nakon čega je predsjednik i predsjedatelj **Zlatko Tomčić** odgovorio da će mu to zastupnik reći u velikoj diskreciji i da će onda on procijeniti da li je to stvarnost ali da mu ne može

dati riječ jer nema poslovnčkih mogućnosti.

Tada se zbog povrede Poslovnika javio **Ivo Lončar (nezavisni)** rekavši da je predsjednik grubo prekršio Poslovnik -članak 17. - koji govori da je predsjednik ili predsjedatelj Sabora i predsjednik radnog tijela dužan davati zastupniku obavijesti i objašnjenja i da zastupniku **Česiću-Rojsu** prema tom članku mora dati riječ. Uslijedilo je kraće objašnjavanje između zastupnika **Ive Lončara** koji je ostao pri svom stajalištu i pitao s kojim pravom predsjednik krši Poslovnik i tko ga je za to ovlastio i predsjednika Hrvatskog sabora i predsjedatelja **Zlatka Tomčića**, koji je zastupniku izrekao opomenu radi stvaranja nemira na sjednici. Kako je zastupnik Ivo Lončar ustrajao pri svom stavu predsjednik Tomčić mu je oduzeo riječ čemu se Ivo Lončar usprotivio i rekao da ako predsjednik ima pravo kršiti Poslovnik ima i on. Predsjednik **Zlatko Tomčić** uputio je potom zastupnika da se obrati Odboru za Ustav, Poslovnik i politički sustav ako je nezadovoljan a zatim ga, na odgovor **Ive Lončara** da će i on do kraja kršiti Poslovnik, isključio sa sjednice do kraja tog dana uz njegovo protivljenje.

Predsjednik je zatim odredio stanku u radu Sabora "dok se gospodin Lončar ne smiluje da Dom može nastaviti s radom".

No i nakon kraće stanke zastupnik **Ivo Lončar** javio se zbog povrede POSlovnika smatrajući da se tek tako ne može sjednica nastaviti jer da je netko kriv, ili on ili predsjednik Tomčić kojeg je ujedno zamolio da zadrži dignitet i dostojanstvo Sabora

te da mora objasniti zbog čega je udaljen sa sjednice.

Luka Trconić (HSS) zatražio je u ime Kluba zastupnika HSS-a stanku jer da se ionako bliži popodnevna stanka a da je ovo bilo premalo vremena gospodinu Lončaru da se pribere na što ga je predsjednik upozorio da izbjegava vrijeđanje. Reagirao je **Ivo Lončar** s riječima "ma kojim pravom mene stari udbaš vrijeđa" i da je sada i on prekršio Poslovnik nakon čega je predsjednik i predsjedatelj **Zlatko Tomčić** odredio stanku. **Ivo Lončar** prigovorio je i naglasio da je Poslovnik prekršio predsjednik i dodao da se ne može ponašati tako bahato jer da ga nitko nije na to ovlastio a da je ovo Hrvatski sabor. Dodao je da bi volio da potpredsjednik Sabora i predsjednik Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav kaže predsjedniku Sabora ono što je njemu rekao a isto i tako zastupnik Godek. - Ne možete Tomčiću, kršiti Poslovnik, a vi demokrati gdje ste, rekao je među ostalim ("sram vas bilo, a i vas tzv. oporbo") naglasivši neka se onda mijenja Poslovnik.

U nastavku sjednice **Luka Trconić** rekao je da je jasno zašto je tražena stanka i da je Klub zastupnika HSS-a zaključio da je doista došlo vrijeme da se u sabornici rad odvija na normalan način i da se nastavak sjednice odvija u skladu s Poslovnikom. Moguće sporno pitanje koje je pokrenuo zastupnik Ivo Lončar može razriješiti Odbor za Ustav, Poslovnik i politički sustav te dati svoj pravorijek. Klub zastupnika HSS-a praktički apelira za atmosferu na sjednici koja će biti takva da se može normalno raditi.

Riječ je ponovno zatražio **Ivo Lončar** no predsjedatelj **Baltazar Jalšovec**, potpredsjednik Sabora podsjetio je da je zastupniku oduzeta riječ (za taj dan) na što je **Ivo Lončar** odgovorio da se njemu ne može riječ oduzeti jer da se iz fonograma vidi nasilje predsjednika Sabora koji je trebao biti nazočan nastavku sjednice ("da je imao morala on bi došao i ovo razriješio") i da se sjednica neće nastaviti i da će je on opstruirati. Odbor se može sastati no mi ne možemo nastaviti dok se predsjednik Sabora meni ne ispriča, rekao je, među ostalim, dodajući da je spreman ovdje i poginuti. Uslijedilo je kraće razjašnjenje između zastupnika Lončara a predsjedateljem **Baltazarom Jalšovcem**, koji je rekao da se u ovakvim uvjetima ne može raditi i da prekida sjednicu, na što se dr.sc. **Vilim Herman (LIBRA)** obratio zastupniku Lončaru i rekao da nije dobro da se opstruira rad jer da su na dnevnom redu još brojne točke i da je razborito nastaviti s radom. Postoji procedura kojom se treba riješiti vaš slučaj, rekao je no **Baltazar Jalšovec** je podsjetio da je već prekinuo sjednicu.

Sjednica je s tim i bila prekinuta.

U nastavku sjednice 3. travnja predsjednik Hrvatskog sabora i predsjedatelj **Zlatko Tomčić** izvijestio je da je u skladu s Poslovnikom u dnevni red uvršten Prigovor zastupnika Ivo Lončara na izrečenu stegovnu mjeru te zamolio predsjednika Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav da ga se razmotri u poslovnčki predviđenom roku.

Đ.K.

PRIJEDLOG ZAKONA O LOKALNOJ I PODRUČNOJ (REGIONALNOJ) SAMOUPRAVI

Neposredni izbori načelnika, gradonačelnika i župana

Zastupnici Hrvatskog sabora nakon provedene rasprave, većinom glasova prihvatili su Prijedlog zakona o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi u prvom čitanju. Predla-

gatelji zakona su dr.sc. Vesna Pusić (HNS) i Darko Šantić (HNS).

Predlagatelji su ovim Prijedlogom ukazali na potrebu izmjene postojećeg Zakona, posebice u pravcu nepo-

srednog izbora načelnika, gradonačelnika i župana. Predloženi model izbora uklapa se i u načelne stavove Europske povelje o lokalnoj samoupravi.

Neposredno izabrani čelnik izvršne vlasti u jedinici lokalne, odnosno regionalne samouprave izvodi svoj legitimitet iz neposredno izražene volje birača, a ne iz volje političkih stranaka, koja je izražena kroz sastav predstavničkih tijela, te kao takva i izložena čestim promjenama.

O PRIJEDLOGU

U prikazu ovog Prijedloga zakona, poslužili smo se izlaganjem predstavnika predlagatelja, **Darka Šantića (HNS)**.

Podsjetio je da je Zakon o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi donesen 6. travnja 2001. godine, a lokalna i područna (regionalna) samouprava ustrojena je po tom Zakonu nakon provedenih izbora održanih u svibnju iste godine.

Naglasio je da je dosadašnje funkcioniranje lokalne i područne (regionalne) samouprave dalo dovoljno argumenata tvrdnji kako nisu postignuti osnovni ciljevi tog Zakona, a to su politička stabilnost predstavničkog tijela i učinkovitost izvršne vlasti.

Neposredno izabrani čelnik izvršne vlasti izvodi svoj legitimitet iz neposredno izražene volje birača, a ne iz volje političkih stranaka.

Ponavljanje izbora u velikom broju jedinica lokalne samouprave, a u nekima višekratno, daje za pravo predlagatelju ukazati na potrebu izmjene postojećeg Zakona i to posebno u pravcu neposrednog izbora načelnika, gradonačelnika i župana, naglasio je Šantić.

Predlagatelji su i kod donošenja postojećeg Zakona predlagali takav model, ali podneseni amandmani tada nisu bili prihvaćeni upravo uz obrazloženje da bi to destabiliziralo organiziranje i funkcioniranje lokalne samouprave. Dosadašnje je iskustvo međutim pokazalo suprotno, ističe Darko Šantić.

Predloženi model izbora čelnih ljudi jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave uklapa se i u načelne stavove Europske povelje o lokalnoj samoupravi, koja je stupila na snagu za RH 1. veljače 1998. godine.

Predlagatelj dakle, smatra kako će se bolje funkcioniranje lokalne i regionalne samouprave postići neposrednim izborom načelnika, gradonačelnika i župana. Ovo stoga što neposredno izabrani čelnik izvršne vlasti u jedinici lokalne, odnosno regionalne samouprave izvodi svoj legitimitet iz neposredno izražene volje birača, a ne iz volje političkih stranaka koja je izražena kroz sustav predstavničkih tijela, te kao takva izložena čestim promjenama.

Takav položaj čelnog čovjeka izvršne vlasti iziskuje potrebu da se njegove ovlasti i obveze posebno preciziraju i osnaže, a da se odnos između izvršne vlasti i predstavničkog tijela u pogledu donošenja odluka adekvatno razgraniči.

U odnosima predstavničkog tijela i izvršne vlasti centralno je pitanje postupak opoziva neposredno izabranog čelnog čovjeka izvršne vlasti.

Postupak opoziva

Predlagatelj je ovim Prijedlogom zakona predvidio mogućnost pokretanja postupka opoziva od strane predstavničkog tijela, ali se odluka o opozivu mora donijeti 1/4 skom većinom svih članova predstavničkog tijela.

U slučaju izglasavanja opoziva, Vlada RH dužna je u roku ne manjem od 30, a ne dužem od 60 dana provesti izborni referendum, a ukoliko se na referendumu izjasni natpolovična većina birača za opoziv, raspisuju se novi izbori.

Ukoliko međutim, na referendumu ne dođe do opoziva, odnosno na ponovljenim izborima bude izabran isti kandidat, Prijedlog zakona predviđa raspuštanje predstavničkog tijela od strane Vlade RH, a novi prijedlog za pokretanje postupka povjerenja ne može se staviti prije isteka roka od 1 godine.

Ovakva procedura ima za cilj da se s jedne strane osigura stabilan položaj neposredno izabranog načelnika, gradonačelnika i župana, ali s druge strane otvara i mogućnost da predstavničko tijelo pokrene postupak opoziva, ali pod posebnim uvjetima koji bitno smanjuju mogućnost utjecaja političkih odnosa i promjena u samom predstavničkom tijelu.

Predlagatelj stoga smatraju da će se predloženim modelom izbora i načina organiziranja izvršne vlasti postići slijedeći ciljevi: omogućiti građanima neposredni izbor čelne

osobe na lokalnoj razini i time naglasiti i osobnu odgovornost za uspješno funkcioniranje izvršne vlasti u lokalnim i regionalnim sredinama; demokratizirati političke odnose i izborni sustav u jedinicama lokalne i regionalne samouprave kroz jačanje neposrednog izbora osobe; stabilizirati političke odnose i onemogućiti česta ponavljanja izbora; omogućiti efikasnije djelovanje izvršne vlasti, koja nesmetano funkcionira i u slučaju promjene političkih odnosa u predstavničkom tijelu; omogućiti većem krugu sposobnih osoba da se angažiraju u političkom i gospodarskom životu lokalnih sredina, s obzirom na to da izbor čelnih ljudi izvršne vlasti iz redova predstavničkog tijela to bitno ograničava.

Predlagatelj nadalje predviđa stupanje na snagu i primjenu ovog Zakona tek od dana objave odluke Vlade RH o raspisivanju prvih slijedećih općih izbora za lokalnu i regionalnu samoupravu, tako da se sve jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave i političke stranke mogu pripremiti za predložene izmjene, a sve do toga datuma ponovljeni izbori u jedinicama lokalne i regionalne samouprave provodili bi se po postojećem zakonu.

Za provedbu ovog Zakona nije potrebno osiguravati posebna sredstva u državnom proračunu.

RADNA TIJELA

Odbor za lokalnu i područnu (regionalnu) samoupravu razmotrio je Prijedlog zakona o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi kao matično radno tijelo. Sjednici Odbora prisustvovao je i predstavnik Saveza gradova i općina. Odbor u raspravi nije raspolagao mišljenjem Vlade RH na predmetni Prijedlog zakona.

U uvodnom izlaganju predlagatelj je iznio da dosadašnje funkcioniranje lokalne i područne (regionalne) samouprave nije postiglo osnovni cilj, a to je politička stabilnost predstavničkog tijela i učinkovitost izvršne vlasti (ponavljanje izbora u velikom broju jedinica lokalne samouprave), stoga se nametnula potreba za izradom novog Zakona o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi.

Predloženim rješenjima u Prijedlogu zakona osnažila bi se i

precizirala ovlast čelnog čovjeka izvršne vlasti, razgraničio odnos izvršne vlasti i predstavničkih tijela u donošenju odluka, te otvorila mogućnost pokretanja postupka opoziva, pod posebnim uvjetima koji bitno smanjuju moguće utjecaje političkih odnosa i promjene u samom predstavničkom tijelu.

Članovi Odbora u raspravi koja je uslijedila, smatraju dobrim što je pokrenut Prijedlog novog zakona o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi, budući da je primjena postojećeg Zakona pokazala niz nedostataka u funkcioniranju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave.

Međutim, smatraju da je potrebno sadržajno tekst Prijedloga zakona do drugog čitanja nadopuniti, osobito dio koji se odnosi na stabilan položaj i provođenje vlasti neposredno izabrane vodeće osobe jedinice lokalne samouprave, te tekst Prijedloga zakona uskladiti s Ustavom RH, Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina i s važećim zakonodavstvom RH.

Izneseno je i stajalište člana Odbora da je potrebno da Prijedlog zakona ide u prethodnu saborsku raspravu, budući da je sadržajno tekst u većem dijelu nepotpun, te da se Vlada RH o navedenom Prijedlogu zakona nije očitovala.

Nakon provedene rasprave, Odbor je odlučio većinom glasova predložiti Hrvatskom saboru prihvaćanje Prijedloga zakona o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi, a sve primjedbe, prijedlozi i mišljenja izneseni u raspravi uputili bi se predlagateljima radi izrade Konačnog prijedloga zakona.

Odbor za Ustav, Poslovník i politički sustav i **Odbor za zakonodavstvo** na zajedničkoj sjednici razmotrili su ovaj Prijedlog zakona. Odbori u raspravi nisu raspolagali mišljenjem Vlade RH na rečeni Prijedlog.

Odbori su u raspravi podržali da se o Prijedlogu zakona provede rasprava u prvom čitanju, te da predlagatelji Konačni prijedlog zakona usuglase s Ustavom RH, Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina i s važećim zakonodavstvom RH.

Nakon rasprave, odbori su većinom glasova predložili Hrvatskom saboru da prihvati Prijedlog zakona o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi, a da se sve primjedbe, prijedlozi i mišljenja izneseni u raspravi na sjednici Hrvatskog sabora

i njegovih radnih tijela upute predlagateljima da ih uzmu u obzir prigodom izrade Konačnog prijedloga zakona.

RASPRAVA

Nakon uvodnog izlaganja predstavnika predlagatelja, **Darka Šantića (HNS)**, što smo gore izložili, riječ su uzeli predstavnici klubova zastupnika.

Zamjerka - ostalo poglavarstvo

U ime Kluba zastupnika HSLs-a govorila je **Dorica Nikolić (HSLs)**. Istaknula je da se ovim Prijedlogom ustvari ništa ne mijenja, ostavlja se ista struktura lokalne i područne samouprave. "Logično je da svatko tko bi otvorio pitanje novog zakona morao bi otvoriti pitanje i reforme lokalne i područne samouprave, ali u to neće nitko zagristi". Zastupnica je mišljenja da imamo prevelik broj županija, kao i gradova i općina, odnosno da je taj broj nerazmjeran s brojem stanovništva, kao i ukupnim gospodarskim i socijalnim stanjem.

Ističe da novi zakon nema nikakvog smisla bez određene reforme unutar lokalne i područne samouprave. Stav Kluba zastupnika HSLs-a je da u slučaju neposrednog izbora načelnika i gradonačelnika, nema nikakvog razloga da postoji poglavarstvo, odnosno "tijelo koje je između tima gradonačelnika i gradskog vijeća". U ovom prijedlogu, naime, ostalo je i poglavarstvo i gradsko vijeće.

"Dakle, najveća zamjerka Vašem prijedlogu je da Vi zapravo većinu stvari ponavljate iz zadnjeg zakona koji je na snazi. Prema tome, Vi ne idete u neku širu reformu, nego idete samo u izbor načelnika i gradonačelnika".

Zastupnica je mišljenja da ovaj prijedlog neće poboljšati status lokalne i područne samouprave, a njen Klub zastupnika drži da bi novi zakon to morao učiniti, da bi morao više decentralizirati Hrvatsku.

Istaknula je da bi se trebao postići konsenzus što jedna županija, odnosno, jedan grad, manji, srednji ili veći, može preuzeti na sebe kada je u pitanju upravljanje.

Klub zastupnika HSLs-a drži da je za hrvatsku lokalnu samoupravu optimalno da zadrži politipsku strukturu, odnosno, da nadležnosti

velikih, srednjih i malih gradova moraju biti različite, "svakome prema svojim mogućnostima".

Dorica Nikolić smatra da ovaj zakon ne pravi dovoljno razlike između velikih, srednjih i malih gradova.

Iznijela je primjedbu Kluba da predlagatelji i nadalje ostaju kod poglavarstva, bez obzira što se zalažu za neposredno izabranog gradonačelnika.

Zaključila je da ova zakonska materija iziskuje puno više rasprave, te da Prijedlog nikako ne bi mogao ići u drugo čitanje. Stoga predlažu da se ova rasprava prihvati kao prethodna rasprava.

Povećati interes glasača za izbore

U ime Kluba zastupnika HSS-a govorio je **Zdenko Haramija (HSS)**. Drži da je nakon 13 godina demokracije u Hrvatskoj sazrelo vrijeme da se učini daljnji korak u demokratizaciji izbora na nivou lokalne i regionalne samouprave, i to u vidu neposrednog izbora čelnih ljudi izvršne vlasti, tj. župana, gradonačelnika i općinskih načelnika.

Ističe da će neposredni izbor čelnih ljudi izvršne vlasti u jedinicama lokalne, odnosno regionalne samouprave u punoj mjeri izraziti volju glasača za izborom upravo određene osobe koja je najviše po volji glasačkog tijela, "za razliku od do sada vladajućeg načina izbora, slobodno se može reći, imenovanja župana, gradonačelnika i načelnika od strane političkih stranaka".

Neposredni izbor čelnih ljudi izvršne vlasti naglasit će njihovu osobnu odgovornost za uspješno funkcioniranje izvršne vlasti.

Konstatirao je da će neposredni izbor čelnih ljudi izvršne vlasti naglasiti njihovu osobnu odgovornost za uspješno funkcioniranje izvršne vlasti. Slijedom toga, prihvatljiv je model opoziva tako izabranih čelnih ljudi, koji je reguliran člancima 51. do 55. Prijedloga zakona, pojašnjava zastupnik. Rekao je da njegov Klub zastupnika smatra da u članku 52. stavku 1. ne bi trebalo inzistirati da se odluka o nepovjerenju donosi većinom od tri četvrtine svih članova predstavničkog tijela, već bi bila

dovoljna kvalificirana većina od dvije trećine članova predstavničkog tijela, kao što je to predviđeno i za donošenje najvažnijih državnih akata u Hrvatskom saboru.

"Uvjerena smo, ukoliko Hrvatski sabor izglasa ovaj zakon, da će to dovesti do toga da će se u političkom životu angažirati puno više ljudi od ugleda u lokalnim sredinama nego što je to bilo do sada, te da će to dovesti do povećanja interesa glasača za izbore, te smanjenja sve više prisutne apstinencije".

Zaključio je da će Klub zastupnika HSS-a podržati predloženi zakon u prvom čitanju, uz uvjerenje da će biti prihvaćena sugestija Kluba u odnosu na članak 52. Prijedloga zakona.

Prethodna rasprava

U ime Kluba zastupnika HDZ-a govorila je **Marina Matulović-Dropulić (HDZ)**. Konstatirala je da je veliki dio zakona prepisan iz postojećeg, što je ustvrdio i gospodin Šantić, a mijenjano je samo ono što se odnosi na neposredni izbor gradonačelnika. "Mi jesmo za takav prijedlog, jer smo to predlagali 2000. godine".

Osvrnula se na članak 42. Prijedloga zakona, gdje su nabrojene ovlasti neposredno izabranog gradonačelnika, načelnika ili župana. Dakle, općinski načelnik, gradonačelnik, odnosno župan, zastupa općinu, grad ili županiju. Općinski načelnik, gradonačelnik, odnosno župan, odgovoran je središnjim tijelima državne uprave za obavljanje poslova državne uprave prenijetih u djelokrug tijela općine, grada, odnosno županija.

Nadalje, općinski načelnik, gradonačelnik, odnosno župan, u obavljanju poslova iz samoupravnog djelokruga općine ili grada, odnosno županije, ima pravo obustaviti od primjene opći akt predstavničkog tijela, ako ocijeni da je tim aktom povrijeđen zakon ili drugi propis, te zatražiti od predstavničkog tijela da u roku od 15 dana otkloni uočene nedostatke.

Marina Dropulić postavlja pitanje kako gradonačelnik koji je neposredno izabran može funkcionirati, ukoliko je za općinsko ili gradsko vijeće izabrana stranka kojoj on ne pripada. "Na njegov prijedlog gradsko vijeće bira zamjenike gradonačelnika i članove poglavarstva, a taj gradonačelnik nije njihov čovjek, ne slože se s njegovim prijedlogom jednom, dvaput, i onda se ide na

raspuštanje, nakon čega slijedi referendum".

Klub zastupnika HDZ-a stoga je predlagao drugačiji prijedlog, a to je da poglavarstva nema, ali da postoje gradski ili općinski uredi, čiji se pročelnici ureda biraju javnim natječajem, znači nisu stranačke osobe, već se biraju kao ljudi koji su stručni i koji mogu taj posao obavljati, bez obzira na smjene određenih vlasti u gradu ili općini. "Ti uredi s tako izabranim pročelnicima i gradonačelnik čine Ured gradonačelnika, oni su odgovorni općinskom, odnosno gradskom vijeću".

Klub zastupnika HDZ-a pozdravlja prijedlog neposrednog izbora gradonačelnika, ali mole predlagača da razmisli po pitanju poglavarstva, koje u zemljama gdje se gradonačelnik neposredno bira ne postoji, već postoji ured gradonačelnika sa svim potrebnim službama.

Zastupnica je napomenula da po ovom Prijedlogu, u slučaju referenduma, dolazi u pitanje općenito funkcioniranje općinske, odnosno gradske uprave, jer "svi čekaju tko će doći, da li će proći referendum, hoće li biti novo poglavarstvo, hoće li čovjek ostati ili ne, pa se može dogoditi vremensko razdoblje gdje nitko neće raditi ništa".

Prema tome, Klub zastupnika HDZ-a pozdravlja prijedlog neposrednog izbora gradonačelnika, ali mole predlagača da razmisli po pitanju poglavarstva, koje u zemljama gdje se gradonačelnik neposredno bira ne postoji, već postoji ured gradonačelnika sa svim potrebnim službama.

Klub zastupnika HDZ-a predlaže da ovo bude prethodna rasprava, a ne prvo čitanje zakona, "jer kada se Zakon u prvom čitanju usvoji, to znači da se koncepcija usvojila, a ova koncepcija ne može funkcionirati".

Osvrnula se i na izmjene članaka 35. i 48. koji govore o ovlastima predstavničkog tijela i ovlastima poglavarstva. Naime, predlagatelji su dodali u točki 8. da predstavničko tijelo raspolaže nekretninama i pokretninama u vlasništvu jedinica

lokalne, odnosno područne samouprave, a u članku 48. stoji da poglavarstvo upravlja nekretninama i pokretninama. "Ako je to tako, onda hitno treba mijenjati Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima, jer se u Zakonu o vlasništvu i drugim stvarnim pravima jasno kaže da poglavarstvo i raspolaže i upravlja nekretninama".

Pogotovo to treba drugačije urediti ukoliko poglavarstva uopće neće biti, ukoliko će biti uredi, primjećuje Marina Dropulić. Zaključila je da je sve to moguće urediti na način da svi oni koji znaju kako lokalna samouprava funkcionira pomognu i da se zajednički napravi jedan dobar i provediv zakon koji može sve zadovoljiti.

U ime Kluba zastupnika SDP-a govorio je **Josip Leko (SDP)**. Prvo je istaknuo da postoje problemi kod financiranja lokalne samouprave, jer djelokrug i nadležnost lokalne samouprave ne prate financije.

Klub zastupnika SDP-a načelno i pojedinačno podržava predloženi zakonski projekt, koji zagovara neposredne izbore. "Jesmo da se traži rješenje na tragu ovog zakona, ali ne bismo trebali zanemariti da je Vlada RH naručila projekt organizacije i djelokruga jedinica lokalne samouprave, pa predlažemo da se o ovom Prijedlogu očituje Vlada, a da u ovoj raspravi iznesemo što više ideja, što više prijedloga".

U pojedinačnoj raspravi govorio je **Ivan Škarić (HSLs)**. Zalaže se da se ova rasprava prihvati kao prethodna, što je stav i njegovog Kluba. Istaknuo je da treba vrlo temeljito razmotriti odnos gradonačelnika i poglavarstva, te drži da ukoliko bude prihvaćen prijedlog o neposrednim izborima, nema razloga da funkcionira poglavarstvo. Također treba proučiti koje funkcije obnaša gradsko vijeće, izjavio je Ivan Škarić.

Ivo Fabijanić (SDP) rekao je da će podržati prvo čitanje zakona, uz naznaku da se svi konstruktivni prijedlozi izneseni u raspravi trebaju razmotriti, kako bi se u konačnici donio svima prihvatljiv zakon, u suglasju s odredbama Europske povelje o lokalnoj samoupravi.

Dorica Nikolić (HSLs) javila se za repliku. Smatra logičnim da neposredno izabrani gradonačelnik nudi proračun kojeg pak usvaja gradsko vijeće.

Pojasnila je zašto je Klub zastupnika HSLs-a protiv poglavarstva. "Važno je da u lokalnoj i područnoj

samoupravi imamo profesionalnu i stručnu upravu koja mora biti servis gradonačelniku, ma koji došao”.

Važno je da u lokalnoj i područnoj samoupravi imamo profesionalnu i stručnu upravu koja mora biti servis gradonačelniku, ma koji došao.

Ivo Fabijanić (SDP) odgovorio je na repliku. "Ja sam govorio o promišljanjima gdje su granice između odgovornosti i odnosa poglavarstva i gradonačelnika, pod uvjetom da prihvatimo činjenicu da se neposredno bira". Naglasio je da je govorio o tri subjekta u vlasti: poglavarstvu, gradonačelniku i gradskom vijeću. "Razmišljao sam kada i u kojoj situaciji tko i na koji način bi trebao donositi proračun, dakle, nisam ciljano rekao da to treba biti ovaj ili onaj”.

Moguće i drugačije rješenje

Potom je predstavnik predlagatelja, **Darko Šantić (HNS)** dao završnu riječ. Zahvalio je zastupnicima na, kako je rekao, iscrpnoj i konstruktivnoj raspravi, "koja već sada pokazuje da bi na kraju mogli doista imati jedan kvalitetan Zakon o lokalnoj i područnoj samoupravi”.

Istaknuo je kao najveći problem odnos neposredno izabranog čelnog čovjeka i predstavničkog tijela.

"Uvažili smo da političke kriterije treba odrediti samo za najviši nivo odlučivanja, a izvršne funkcije do visokog stupnja u hijerarhiji povjeriti stručnim, profesionalnim kadrovima". Rekao je da su predlagatelji posebno vodili računa da se lokalnim jedinicama osigura veći stupanj slobode između mogućih varijanti uređenja odnosa njihovih tijela.

Naglasio je da općinski načelnik, gradonačelnik, odnosno župan obavljaju poslove utvrđene statutom općine, grada, u skladu sa zakonom.

U Prijedlogu se daje mogućnost da lokalne jedinice ocjenjuju stanje i prema svojim potrebama donose slobodnim izborom odluku o varijantama odnosa između njihovih tijela.

Što se tiče pitanja postojanja ili nepostojanja poglavarstva, predlagatelji su ponudili model koji je najbliži postojećem zakonu, no prihvaćaju sugestije iznijete u raspravi, i ukoliko se postigne konsenzus oko tog pitanja, "neće biti razloga da u konačnom tekstu bude i drugačije rješenje”.

Ovime je zaključena rasprava o tekstu Prijedloga zakona.

Zastupnici Hrvatskog sabora većinom glasova (59 "za", 31 "protiv" i 3 "suzdržana") prihvatili su Prijedlog zakona o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi, koji su predložili zastupnici Vesna Pusić i Darko Šantić. Sve primjedbe, prijedlozi i mišljenja upućuju se predlagateljima radi pripreme Konačnog prijedloga zakona.

S.Š.

KONAČNI PRIJEDLOG ZAKONA O IZMJENAMA ZAKONA O LOKALNOJ I PODRUČNOJ (REGIONALNOJ) SAMOUPRAVI

Prijedlog odbijen kao parcijalno rješenje

* Vlada, koja do kraja lipnja mora ponuditi svoj prijedlog izmjena, ima u vidu predložene izmjene.

Hrvatski sabor nije prihvatio ovaj zakonski prijedlog zastupnika mr.sc. Nikole Ivaniša i Darija Vasilica (PGS), u skladu s negativnim mišljenjem Vlade još pri prvom čitanju, koja u saborsku proceduru treba uputiti izmjene i dopune Zakona o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi, najkasnije do kraja lipnja ove godine.

Vlada smatra da je Zakon potrebno izmijeniti, i ima u vidu i predložene izmjene, ali zakonski prijedlog ne podržava jer ga smatra parcijalnim rješenjem. Svojim operativnim planom provođenja Vladina programa za 2003. predviđela je da će do kraja polovice ove godine završiti rad na pripremi izmjena i dopuna Zakona te ih uputiti Parlamentu.

Raspravu o Prijedlogu prikazali smo u broju 356. od 21. veljače 2003. pod naslovom "I malim općinama poglavarstva”.

Predložene su izmjene u člancima 44. (stavci 2, 3. i 4) i 47. važećeg zakona kojima se propisuje brisanje odredbi kojima se općinama koje imaju do 3000 stanovnika izbor poglavarstva te predviđa da sve koje imaju do 10.000 stanovnika mogu utvrditi osnivanje poglavarstva ili obavljanje izvršnih poslova prenijeti u nadležnost vijeća bez izbora poglavarstva.

Donošenju zakona - iz razloga navedenih u Vladinu mišljenju, od 27. veljače, usprotivili su se **Odbor za zakonodavstvo** i **Odbor za lokalnu i**

područnu (regionalnu) samoupravu, predloživši Hrvatskom saboru da Vladu obveže na pripremu izmjena i upućivanje u proceduru najkasnije do kraja polovice tekuće godine.

Objašnjavajući zašto broj stanovnika ne može biti jedini kriteriji za propisivanje koje će općine a koje neće poglavarstvo, **Darijo Vasilic** je rekao kako male općine, do 3000 stanovnika (takvih je 57 posto), imaju velike probleme u funkcioniranju te česte političke krize, a da je jedan od čestih razloga takvom stanju upravo to što na sjednicama predstavničkih tijela razmatraju velik broj pojedinačnih predmeta i zahtjeva građana te čitav niz imovinsko-pravnih predmeta koji su inače u nadležnosti poglavarstva.

Među njima i gospodarski razvijenijih (posebno općina s razvijenim turizmom) koje s malim brojem stanovnika ostvaruju značajne proračunske prihode, iz čega proizlaze i mnogo intenzivniji i zahtjevniji razvojni programi odnosno češće sazivanje sjednica i veći broj donesenih odluka.

Usvajanjem predloženih izmjena ostvarilo bi se više pozitivnih efekata - ubrzano odlučivanje i rješavanje predmeta građana, pravovremeno postupanje po raznim komunalnim i drugim intervencijama, osigurala efikasnija korespondencija s drugim institucijama, smanjili troškovi održavanja sjednica (tri člana poglavarstva umjesto trinaest vijećnika), povećala bi se efikasnost u izvršavanju općih akata i zaključaka vijeća.

Darko Šantić je izvijestio zastupnike da bez dvojbe predloženo

podržava **Klub zastupnika HNS-a, PGS-a i SBHS-a**. Iste su izmjene, naime, napomenuo je, ugrađene u Prijedlog zakona o lokalnoj i područnoj samoupravi o kojemu će se raspravljati nakon ove točke dnevnog reda.

I **Klub zastupnika HSL-a** je podržao zakonski prijedlog, i to uz upozorenje predstavnika **Ivana Škarića** kako je već trebao biti u proceduri (sedam ili više mjeseci odgađa se iz sjednice u sjednicu), a sada ga se odbacuje zbog Vladina obrazloženja kako će ubrzo donijeti cjelovit zakon. Sličnu praksu oporba je, podsjetio je, doživljavala i ranijih godina (odbacivani su njezini prijedlozi i amandmani s istim obrazloženjem), a to - naglasio je zastupnik - šteti ukupnom razvoju demokracije. Jer Vlada

izađe s novim prijedlogom u koji ukomponira amandmane ili dijelove zakonskih tekstova što ih je bila ponudila oporba. Time vladajuća struktura ne dopušta razmah parlamentarizma. Prihvaćanjem ovog zakonskog prijedloga Vlada ne bi ništa izgubila, upozorio je zastupnik HSL-a, rekavši da će ovaj klub glasati za Konačni prijedlog.

Za to da se ne prihvati Konačni prijedlog zakona o lokalnoj i područnoj /regionalnoj/ samoupravi bila su 74 zastupnika, 15 protiv, a 13 suzdržano, a za to da se Vladu RH obveže da u saborsku proceduru uputi izmjene i dopune ovog zakona najkasnije do kraja lipnja 2003. bio je 61 zastupnik, 3 su glasovala "protiv" dok ih je 29 bilo "suzdržano".

J.R.

PRIJEDLOG ZAKONA O IZBORU ČLANOVA PREDSTAVNIČKIH TIJELA JEDINICA LOKALNE I PODRUČNE (REGIONALNE) SAMOUPRAVE I IZBORU OPĆINSKIH NAČELNIKA, GRADONAČELNIKA, ŽUPANA I GRADONAČELNIKA GRADA ZAGREBA

Podrška neposrednom izboru gradonačelnika

* Prijedlog Vesne Pusić i Darka Šantića - po ocjeni većine - daljnji korak u produbljivanju demokracije.

Hrvatski sabor prihvatio je **Prijedlog zakona nakon rasprave u kojoj su zastupnici i pozicije i opozicije izrazili vrlo visok stupanj suglasnosti u podršci predložene, uz opće ocjene kako je neposredan izbor čelnih ljudi u općinama, gradovima i županijama korak dalje u produbljivanju demokracije i neposrednom odlučivanju ljudi o svojoj sudbini.**

O PRIJEDLOGU

Ovaj zakonski prijedlog sukladno odredbama Poslovnika, podnijeli su zastupnici Hrvatske narodne stranke,

dr.sc. **Vesna Pusić** i **Darko Šantić**. Zakon o izboru članova predstavničkih tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave stupio je na snagu 6. travnja 2001. godine objavljivanjem u "Narodnim novinama", br. 33/01, a izbori za članove predstavničkih tijela temeljem tog Zakona provedeni su u mjesecu svibnju iste godine.

Vrijeme koje je proteklo od održavanja izbora do sada, pokazuje kako postoji dovoljno argumenata za tvrdnju da nisu postignuti osnovni ciljevi toga Zakona i Zakona o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi, u pogledu političke stabilnosti lokalne i regionalne samouprave i efikasnosti djelovanja izvršne vlasti.

Ponavljanje izbora u velikom broju jedinica lokalne samouprave, a u nekim jedinicama su izbori višekratno ponavljani, daje za pravo predlagatelju da ukaže na nužnu potrebu izmjene postojećeg Zakona i to u pravcu izbornog modela po kojem se općinski načelnici, gradonačelnici i župani biraju neposredno. Prilikom donošenja postojećeg Zakona i Zakona o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi, predlagatelji su predlagali model izbora čelnih ljudi neposrednim putem, ali podneseni amandmani nisu bili prihvaćeni, uz obrazloženje da bi to destabiliziralo organiziranje i funkcioniranje lokalne samouprave. Predlagatelji smatraju kako će se bolje funkcioniranje

lokalne i regionalne samouprave postići upravo neposrednim izborom načelnika, gradonačelnika i župana. Neposredni izbor čelnih ljudi izvršne vlasti provodio bi se istovremeno sa izborom članova predstavničkih tijela, a predviđen je dvokružni model izbora. Naime, ukoliko niti jedan kandidat u prvom krugu ne bi dobio većinu glasova svih birača koji su glasovali, održao bi se drugi krug izbora u koji bi ušla dva kandidata koji su u prvom krugu dobili najveći broj glasova. Na tako ponovljenim izborima, bio bi izabran onaj kandidat koji dobije većinu glasova birača koji su glasovali.

Potrebno je istaknuti da se ovim Prijedlogom zakona predlaže proširenje instituta nespojivosti obnašanja različitih dužnosti, pa se tako predlaže da jedna osoba pored već ranije predviđenih nespojivih funkcija, ne može biti istovremeno član predstavničkog tijela druge jedinice, zastupnik u Hrvatskom saboru, niti član poglavarstva iste ili druge jedinice. Ovim prijedlogom želi se postići bolja učinkovitost predstavničkih i izvršnih tijela, onemogućiti sukobe interesa i izbjeći umnožavanje različitih funkcija u jednoj osobi.

Predlagatelj je ocijenio da se predloženim Zakonom može ostvariti neposredni utjecaj građana na izbor čelne osobe na lokalnoj razini i naglašavanje osobne odgovornosti za uspješno funkcioniranje izvršne vlasti u lokalnim i regionalnim sredinama. Ujedno se ostvaruje demokratizacija političkog sustava na lokalnoj razini kroz jačanje instituta neposrednog izbora čelne osobe u izvršnoj vlasti. Dodatna korist očituje se i u stabilizaciji političkih odnosa kroz onemogućavanje čestih ponavljanja izbora, te efikasnije djelovanje izvršne vlasti koja nesmetano funkcionira i u slučaju promjena političkih odnosa u predstavničkom tijelu.

Na kraju, omogućava se većem broju sposobnih osoba da se angažiraju u političkom i gospodarskom životu lokalnih sredina, s obzirom na to da izbor čelnih ljudi izvršne vlasti iz reda predstavničkog tijela, to bitno ograničava.

Stupanje na snagu i primjena predloženog Zakona odlaže se do raspisivanja prvih sljedećih općih izbora za lokalnu i regionalnu samoupravu, tako da se sve jedinice lokalne i regionalne samouprave, kao i političke stranke i izvanstranačke osobe zainteresirane za kandidaturu,

mogu pripremiti za provođenje izbora po novom modelu predloženog Zakona. Sve do tada, ponovljeni izbori u jedinicama lokalne i regionalne samouprave provodili bi se po postojećem Zakonu, istaknuli su predlagatelji, ocjenjujući ujedno da za provedbu ovog Zakona nije potrebno osiguravati posebna sredstva iz Državnog proračuna.

RADNA TIJELA

O predloženom zakonskom tekstu očitovala su se i radna tijela Sabora. **Odbor za Ustav, Poslovnik i politički sustav te Odbor za zakonodavstvo**, održali su zajedničku sjednicu. Odbor za Ustav, Poslovnik i politički sustav razmotrio je Prijedlog zakona, na temelju svoje nadležnosti kao matično radno tijelo. Prilikom rasprave odbori nisu raspolagali mišljenjem Vlade Republike Hrvatske na rečeni prijedlog zakona. U raspravi su podržali stav da se o Prijedlogu zakona provede rasprava u prvom čitanju, te da predlagatelji Konačni prijedlog zakona usuglase s Ustavom Republike Hrvatske, Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina i s važećim zakonodavstvom Republike Hrvatske. Nakon rasprave odbori su većinom glasova predložili Hrvatskom saboru donošenje zaključka kojim se prihvaća Prijedlog zakona o izboru članova predstavničkih tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave i izboru općinskih načelnika, gradonačelnika, župana i gradonačelnika Grada Zagreba. Sve primjedbe, prijedlozi i mišljenja izneseni u raspravi, uputit će se predlagateljima radi izrade Konačnog prijedloga zakona.

Sve primjedbe, prijedlozi i mišljenja izneseni u raspravi o Prijedlogu zakona na sjednici Hrvatskog sabora i njegovih radnih tijela, uputit će se predlagateljima da ih uzmu u obzir prigodom izrade Konačnog prijedloga zakona.

Odbor za lokalnu i područnu (regionalnu) samoupravu raspravu je proveo kao zainteresirano radno tijelo, a sjednici je prisustvovao i predstavnik Saveza gradova i općina. Nakon izlaganja predstavnika predlagatelja, uslijedila je rasprava u kojoj je ukazano na niz nedostataka postojećeg Zakona. Naglašene su dobre odlike neposrednog izbora čelnih ljudi na lokalnoj razini, a ujedno je ocijenjeno da se time naglašava osobna odgovornost za uspješno funkcioniranje izvršne vlasti. Međutim, članovi Odbora ustvrdili

su da je potrebno sadržajno tekst Prijedloga zakona do drugog čitanja dopuniti i uskladiti s Ustavom Republike Hrvatske, Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina i s važećim zakonodavstvom Republike Hrvatske kako bi se omogućila njegova provedba.

Izneseno je i stajališta člana Odbora da je potrebno da Prijedlog zakona ide u prethodnu saborsku raspravu, budući da je sadržajno tekst u većem dijelu nepotpun, te da se Vlada Republike Hrvatske o navedenom Prijedlogu zakona nije očitovala.

Nakon provedene rasprave Odbor je većinom glasova predložio Saboru donošenje zaključka kojim se prihvaća Prijedlog zakona o izboru članova predstavničkih tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave i izboru općinskih načelnika, gradonačelnika, župana i gradonačelnika Grada Zagreba. Sve primjedbe, prijedlozi i mišljenja izneseni u raspravi, uputit će se predlagateljima radi izrade Konačnog prijedloga zakona.

RASPRAVA

U raspravi koja je uslijedila, uvodno je u ime predlagatelja govorila zastupnica dr.sc. **Vesna Pusić (HNS)**. Temeljna ideja ovoga zakona odnosi se na neposredni izbor načelnika, gradonačelnika i župana, odnosno neposredan izbor osoba koje su na čelu izvršne vlasti u jedinicama lokalne i regionalne samouprave. Ujedno bi se, nastavila je zastupnica, isključila i mogućnost obavljanja dviju funkcija, na lokalnoj, odnosno nacionalnoj razini. Budući da je riječ o prvom čitanju, otvorene su mogućnosti da se prijedlozima i sugestijama dodatno poboljša predloženi zakonski tekst, odnosno iznesu alternativni prijedlozi. Podsjetila je ujedno, da je HNS i u prošlosti više puta ukazivala na prednosti modela neposrednog izbora. Ovakav izbor na lokalnoj razini, omogućuje snažniju političku odgovornost kandidata prema elektoratu, te dnevnu komunikaciju izvršne vlasti sa sredinom u kojoj djeluju. Ovaj način izbora, ujedno ne onemogućava s druge strane izbor timova koji će obavljati neke poslove na lokalnoj razini, a ujedno će potaknuti političke stranke na izbor najkvalitetnijih pojedinaca u određenoj sredini. Napomenula je da

predloženi model izbora prema ispitivanju javnog mišljenja, podržava više od 90% građana ove zemlje. Uz sve druge racionalne, strukturalne, i institucionalne argumente, tu činjenicu smatramo itekako relevantnom, naglasila je zastupnica Pusić.

Neposrednim izborom gradonačelnika i župana ujedno bi se onemogućilo kumuliranje funkcija na lokalnoj, odnosno nacionalnoj razini.

Podsjetila je zatim na ranije upućene amandmane HNS-e povodom donošenja prošlog zakona, neposredno prije lokalnih izbora. Tada nije dobivena podrška, uz obrazloženje da su lokalni izbori preblizu, da bi se mijenjao postojeći zakon. Budući da do slijedećih redovitih lokalnih izbora ima oko dvije godine, ovaj argument neće biti relevantan. Smatra da postoji dovoljno vremena kako bi se razmotrili svi aspekti, te da se upute i određene sugestije. Pledirala je ujedno, da se podrži predloženi zakonski tekst ocjenjujući da svi argumenti ukazuju da se time osigurava kvalitetniji i neposredan izbor čelnika lokalne vlasti.

U ime Odbora za lokalnu i područnu samoupravu zatim je govorio zastupnik mr.sc. **Marin Jurjević**. On je napomenuo da članovi Odbora podržavaju njegovo donošenje, ukazujući istovremeno da je primjena postojećeg Zakona otkrila čitav niz nedostataka u funkcioniranju jedinica lokalne i područne, odnosno regionalne samouprave. Međutim, članovi Odbora ukazali su da bi do drugog čitanja trebalo sadržajno nadopuniti predloženi zakonski tekst, kako bi se omogućila njegova provedba. Većinom glasova predložili su donošenje zaključka kojim se prihvaća predloženi zakonski tekst, a sve primjedbe, prijedlozi i mišljenja prosljeđuju se predlagatelju radi izrade konačnog prijedloga zakona.

Zatim je u ime Kluba zastupnika HSS-a o podnjetom zakonskom prijedlogu govorio i zastupnik **Petar Žitnik**. Podržao je njegovo donošenje, podsjećajući da je i HSS svojedobno išao sa sličnim zakonskim inicijativama. Prihvatio je i ocjenu da još uvijek nije postignuta politička stabilnost lokalne i regionalne samouprave, te da ima značajnih problema u efikasnosti djelovanja izvršne vlasti.

Potreban efikasniji rad upravnih tijela vlasti

Kupovanje pojedinih vijećnika i ponavljanje izbora uz velike materijalne troškove dovode do nestabilnosti i neefikasnosti upravnih tijela koje se mjesecima bave same sa sobom, umjesto s nagomilanim problemima svoje sredine. Izrazio je nadu da će i drugi zastupnici podržati predloženi zakonski tekst koji omogućava izbor pravih ljudi na pravo mjesto, odnosno bolje funkcioniranje lokalne samouprave, čemu svi težimo.

Ovaj zakonski prijedlog ujedno daje šansu sposobnim i kvalitetnim pojedincima koji imaju visoki ugled među biračima, bez obzira na stranačku pripadnost. Međutim, upozorio je da se istovremeno otvara i mogućnost izbora nestranačkih kandidata, koji će onda teško moći osigurati podršku

Ovaj zakonski prijedlog daje šansu sposobnim i kvalitetnim pojedincima koji imaju visok ugled među biračima.

Vijeća za svoje ljude i ideje. Dobra strana ovoga zakonskog prijedloga odnosi se i na onemogućavanje kumulacije dužnosti. Osvrnuo se zatim na pojedine predložene članke, sugerirajući ujedno preciziranje pojedinih dijelova teksta. Tako je primjerice predložio da se iz prijedloga izbace sve odredbe koje govore o jedinstvenom matičnom broju, te preciziranje pojedinih odredbi vezanih uz prebivalište kandidata. Drži ujedno da je članak 18. stavak 3, kojim se uz ime kandidata upisuje (nezavisan kandidat) treba brisati, jer primjerice može biti kandidat neke stranke koji sam sebe uz podršku prijatelja kandidira. Predložio je da se do drugog čitanja uklone sve uočene nepreciznosti, ocjenjujući da će prijedlog onda svakako dobiti i podršku Kluba zastupnika HSS-a. Smatra ujedno da će ovaj zakon predstavljati očiti napredak u razvoju dosadašnje demokratske prakse.

Postojeći zakon je neefikasan i kompliciran

Zastupnica **Dorica Nikolić** koja je govorila u ime Kluba zastupnika HSLs-a, uvodno je podržala temeljnu ideju o neposrednom izboru gradonačelnika i načelnika u sustavu

regionalne uprave i samouprave. Smatra ujedno da su ranije inicijative o neposrednom izboru nepotrebno zaustavljene, pa je postojeći zakon neefikasan i kompliciran. I ona je podsjetila na slične inicijative zastupnika HSLs-a u prošlom mandatu, koje su međutim ismijane od HDZ-a i SDP-a i od ostalih stranaka. Smatra međutim, da su potrebne odgovarajuće izmjene u odredbama Zakona o lokalnoj i područnoj samoupravi. Drži ujedno da je besmislen neposredni izbor gradonačelnika ukoliko opstaje gradsko vijeće ili skupština koja zapravo kontrolira rad gradonačelnika i poglavarstva.

Budući da je ovakav izbor obavljen neposrednim načinom, formiranje poglavarstva kao posrednika nije potrebno. Potrebno je ujedno poduzeti napore za dobro obavljanje službe na području lokalne i područne samouprave, jer bez dobrog službenika niti jedna vlast ne može biti efikasna. Ukoliko gradonačelnik izabere kvalitetne osobe, onda se neće strahovati zbog stranačkih kadrovskih listi i želja, svaki puta nakon obavljenih izbora. Opisala je zatim nepotrebne kadrovske križaljke na primjerima novinskih napisa oko izbora ravnatelja mjesne bolnice u Osijeku, upozoravajući da ovakvih situacija ima praktički u svim sredinama. Analizirala je zatim pojedine odredbe u predloženom tekstu, upozoravajući na nejasnoće i nemogućnost provedbe, koje je uočila u člancima 20. i 21. predloženoga teksta. U njima se normira obrazlaganje izborne promidžbe pod jednakim uvjetima za sve kandidate, odnosno vrijeme zatvaranja birališta. Nije ujedno potpuno jasan ni prijedlog zbog kojih bi međunarodne organizacije trebale imati pravo nadgledanja lokalnih izbora. Na kraju je ponovila da se radi o odličnoj ideji. Klub zastupnika HSLs-a podržati će rečenu zakonodavnu inicijativu, a hoće li prihvatiti da to ide u prethodnu raspravu ili prvo čitanje, ovisi o očitovanju predlagatelja o istaknutim prijedlozima i primjedbama, zaključila je zastupnica Nikolić.

Za ispravak netočnog navoda javio se zastupnik **Ljubo Česić-Rojs (HDZ)**. Smatra da se nikada nikome nije smijao pa treba govoriti o pojedincima, a ne o cjelini. Smatra ujedno da su za promocije Hrvatske u svijetu zaslužniji sportaši poput **Mirka Filipovića, Janice i Ivice Kostelić**, od svih naših ministara vanjskih poslova.

I zastupnik **Željko Malević (SDP)** javio se zbog ispravka netočnog navoda koji se odnosi na navodnu želju vladajuće koalicije u Osječko-baranjskoj županiji da ima svog ravnatelja Kliničke bolnice u Osijeku. Javljujući se za riječ uslijed povrede Poslovnika, zastupnica Nikolić upozorila je da su iznijetu tvrdnju prenijeli mediji, pa ispravku treba uputiti njima.

Predloženi koncept neće se moći realizirati bez cjelovite prilagodbe ukupnog sustava lokalne samouprave.

Govoreći u ime Kluba zastupnika IDS-a, zastupnik **Damir Kajin** se načelno složio o potrebi neposrednih izbora za načelnike, gradonačelnike i župane. Upozorio je da ipak treba razjasniti neka pitanja, a između ostalog i zašto se zastupnici neposredno ne biraju u svojim izbornim jedinicama. To bi jačalo parlamentarizam, te ne bi pogodovalo metropolizaciji izbora. Ovaj koncept međutim ima ozbiljnih propusta, pa ukoliko ga ne bude pratila intenzivna prilagodba cjelokupnog sustava lokalne samouprave, može donijeti više štete nego koristi. Nisu točna niti očekivanja predlagatelja da će se predloženim mjerama demokratizirati sustav jer se u izvršnoj vlasti sva moć "faraonski" koncentrira u jednoj osobi. Predložene odredbe istovremeno dezavuiraju ulogu općinskog odnosno gradskog vijeća i županijske skupštine. U svijetu se neposredan izbor gradonačelnika prati i sa zajamčenim brojem vijećnika koji su mu onda otvorena potpora u radu. U našem slučaju se može dogoditi da dođe do potpunog nefunkcioniranja lokalne samouprave i paralize ovog sustava vlasti.

Lokalna uprava mora vratiti pojedine atribute vlasti

Ukoliko nekoga treba neposredno birati, to se treba prvenstveno odnositi na izbor zastupnika, upozorio je zastupnik Kajin, a cjelokupni sustav lokalne samouprave treba temeljito revidirati. Upozorio je i na činjenicu da su ovlasti lokalne samouprave ozbiljno narušene nakon zakonskih izmjena iz 1991. godine, te nabrojio izgubljene atribute lokalne uprave i samouprave na području kadrovskog ekipiranja i fiskalnih prihoda.

Načelno se suglasio s konstatacijom da ne bi trebalo težiti kumuliranju funkcija, te naveo kako se ove dileme rješavaju u političkoj praksi susjedne Italije. Smatra da je najbolji Izborni zakon bio onaj iz 1993. godine, kada se polovica vijećnika birala neposredno, a druga polovica s izborne liste. Ocjenjuje dakle, da je prvenstveno potrebno obaviti reformu lokalne uprave, a nakon toga treba pristupiti donošenju Zakona o izboru članova predstavničkih tijela jedinica lokalne samouprave. Bez ovakvog redosljeda, ovaj zakonski prijedlog je naprosto irelevantan, bez obzira na korektne namjere predlagatelja, zaključio je zastupnik Kajin.

Za ispravak netočnog navoda sada se javio zastupnik **Ivo Fabijanić (SDP)**. Smatra da nisu utemeljeni strahovi od "faraonskih" ovlasti gradonačelnika koji su izabrani neposrednim izborima, opisujući pojedina iskustva koje je uočio u drugim zemljama koje imaju sličan izborni model.

Potrebno je onemogućiti štetne stranačke kalkulacije

Predloženi zakonski tekst načelno je pozdravio i zastupnik dr.sc. **Zlatko Kramarić**, govoreći u ime Kluba zastupnika LS-a. Smatra da se ove ideje do drugog čitanja mogu solidno obraditi, te dobiti korektan zakonski tekst. Ocjenjuje međutim, štetnim što nije došlo do objedinjavanja rasprave o komplementarnim zakonskim prijedlozima, jer bi to bilo korisno i poticajno za predlagatelje. Podsjetio je ujedno i na vlastite zakonodavne inicijative, kada je predlagao kvalitetniji izborni model koji bi obuhvatio velike hrvatske gradove, kao jednu specifičnu cjelinu. Pokazalo se da monotipska zakonska rješenja koja se odnose na velike i male cjeline, imaju svoje slabosti koje su uostalom i prepoznate u kasnijim zakonskim dopunama o izbornim rješenjima. Upozorio je zatim da je zajedno sa zastupnicom Vesnom Pusić u zakonodavnu proceduru svojedobno uputio prijedlog radikalne reforme lokalne i područne samouprave. Nažalost, od ovoga se projekta odustalo, jer su kolege iz ostale četiri stranke tadašnje koalicije bili protiv toga.

Ukazao je zatim i na analizu rezultata lokalnih izbora, koja je pokazala da razmjerni izborni sustav potencira izrazito naglašeno stran-

čarenje. Ovu je konstataciju potkrijepio činjenicom da se u čitavom nizu gradova nije moglo konstituirati vijeće, zbog stranačkih kalkulacija koje su se pak, dovele do zastoja u radu lokalnih tijela vlasti.

Nije dobro da neposredno izabrani čelnici imaju prevelike ovlasti i postaju "faraoni" u svojim sredinama, ali nije dobra ni solucija da figuriraju bez potrebnih ovlaštenja.

Podržao je ideju o neposrednim izborima, ali je istovremeno upozorio i na činjenicu da svaka reforma izaziva određene troškove. Potrebno je ujedno utvrditi uzroke nestabilnosti kako bi se dobila stabilna i kvalitetna samouprava, te izbjeglo raspisivanje prijevremenih izbora koji nepotrebno opterećuju lokalne sredine. Nije dobro da neposredno izabrani čelnici imaju prevelike ovlasti i postaju "faraoni" u svojim sredinama, ali nije dobra ni solucija da figuriraju bez potrebnih ovlaštenja. Ljudi izabrani u lokalnim sredinama moraju se prvenstveno posvetiti nestranačkoj, nepolitičkoj komunalnoj upravi. Ujedno se treba pripremiti i za predstojeći proces decentralizacije javne uprave, što će očigledno biti dugotrajan i spor proces. Zbog svih navedenih elemenata, potrebno je pažljivo promišljati moguće promjene i istovremeno paziti na neka ustavna rješenja. Smatra da će predlagatelj prepoznati i usvojiti iznijete sugestije, vodeći pri tome i računa da smo odavno ratificirali pojedine europske konvencije, uključujući i Europsku konvenciju o lokalnoj samoupravi.

Usljedio je ispravak navoda u kojemu je zastupnica Dorica Nikolić pojasnila stajališta HSLS-a oko svojedobne rasprave povodom inicijativa, te dopuna i izmjena izbornog zakona i reformi lokalne samouprave.

Nakon toga predsjedavajući je pozvao zamjenika ministrice pravosuđa, uprave i lokalne samouprave, **Miljenka Kovača** da se osvrne na dosadašnje rasprave i neka tumačenja koja bi možda trebalo precizirati. On je napomenuo da u ome trenutku Republika Hrvatska ima nešto manje od 550 jedinica lokalne i područne samouprave. Tijekom dviju godina koliko je na snazi sadašnji Zakon o lokalnoj i područnoj samoupravi,

raspuštena su predstavnička tijela u 23 jedinice, odnosno u 4,2% slučaja, a u jednoj od njih dva puta. Javljujući se za ispravak netočnog navoda, zastupnik Kramarić je procijenio da se ipak radi o znatno većem broju ovakvih situacija, te o velikom broju ponavljanja izbora.

Nov odnos između izabrane osobe i birača

Podržavši u ime **Kluba zastupnika LIBRE** zakonski prijedlog, **Mladen Godek** je napomenuo kako je to stara ideja mlade stranke (slušao je o njoj još među članovima HSLS-a koji su sada u LIBRI, a i među drugim članovima te stranke). Naglasivši kako princip regionalizacije i personalizacije dominantno određuju stav prema modelu izbornog sustava, rekao je kako je to stav stranke i u ovom slučaju. Neposredni izbor gradonačelnika, župana ili općinskih načelnika postiže nesumnjivo jedan cilj - veći interes biračkog tijela. Uz to se stvara određeni odnos između izabrane osobe i onih koji su ga izabrali, a veoma je značajan - naglasio je zastupnik (s političkog stajališta nezamjenjiv) osjećaj izabrane osobe da odgovara svojim biračima, ne nikome drugom (pa ni svojoj stranci).

Zastupnik Godek je još: ocijenio da bi bilo poželjno postići politički konsenzus oko ovog prijedloga, koji je inače podnesen u pravo vrijeme; ponovio prijedlog LIBRE povodom izbornog zakona da bi trebalo donijeti zakon koji će vrijediti za izbore 2008; svesrdno podržao predloženu (člankom 5) nespojivost funkcija, uz tvrdnju kako se naprosto ne može biti dobar gradonačelnik i zastupnik; predložio da se za sljedeće čitanje dostave usporedni pokazatelji rješenja za druge države.

Zastupnik LIBRE je uputio i jednu kritiku - ovaj se zakon nikako ne bi smio donijeti prije Zakona o lokalnoj upravi i samoupravi, ne samo zato da bi se prvim, po nomotehničkoj potrebi, utvrdilo kako se bira gradonačelnik već da se potpuno odrede funkcije odgovornosti.

Dodatan napredak u reformi lokalne samouprave

Darijo Vasilic je u ime **Kluba zastupnika HNS-a, PGS-a i SBHS-a** izlaganje započeo ocjenom kako je

hrvatski sustav lokalne samouprave još u financijskoj, upravnoj i političkoj krizi te da je potrebno donijeti zakone koji jasno razlikuju nadležnosti državnih i samoupravnih tijela kojima će se stabilizirati institucije političkog predstavljanja u lokalnoj samoupravi, a izvršnoj vlasti - gradonačelniku, načelniku i poglavarstvu - omogućiti veću učinkovitost.

Izjavio je zatim kako je izborni sustav u kojem će biti naglašen izbor osobe svakako primjereniji izborima za lokalne institucije političkog predstavljanja i bolji od postojećeg proporcionalnog sustava, pogotovo u malim gradovima i općinama. To najbolje, pokazuju - naglasio je - i dosadašnji rezultati izbora za mnoga predstavnička tijela jedinica lokalne i područne samouprave, i čest je slučaj da su što je biračka masa manja nelogičnosti u izbornim rezultatima u malim izbornim jedinicama veće. Politička platforma ima podređenu poziciju u odnosu na stručnost, moralnost i kvalitetu ljudi kandidiranih na listama političkih stranaka, izjavio je Vasilic, dometnuvši kako poštenje i vrijednost pojedinih ljudi birači u tako malim općinama ocjenjuju kroz nekoliko generacija.

Rekavši da će se predloženim osigurati stabilnija i efikasnija izvršna vlast predstavnik ovog kluba ocijenio je da je riječ o dodatnom napretku u reformi lokalne samouprave.

Vrijedna inicijativa

Mr.sc. **Marin Jurjević** izvijestio je zastupnike kako **Klub zastupnika SDP-a** smatra da je riječ o vrijednoj inicijativi, napomenuvši kako više od 90 posto građana, bez obzira na stranačko uvjerenje, podržava ideju da se neposredno, tamo gdje oni žive, biraju i prvi ljudi tih teritorijalnih zajednica. I ovaj klub smatra da bi prethodno trebalo donijeti Zakon o lokalnoj upravi i samoupravi.

Prijedlog, po njihovoj ocjeni, ima nedostataka, ali daleko je veća vrijednost sama inicijativa, koju su - naglasio je - svi dosad izražavali u kolokvijalnom govoru u političkim krugovima, ali nije bilo zakonske inicijative.

Neposredan izbor čelnih ljudi u općinama, gradovima i županijama bez sumnje je korak dalje u produbljivanju demokracije i neposrednom odlučivanju ljudi o svojoj sudbini. Predloženim bi se dokinuo moćan utjecaj stranačkih elita i do

izražaja bi došla osobnost, a ne stranačka boja odnosno zastava, bez obzira na to što svaku stranku njezin program čini specifičnom.

Predvidjeti mogućnost da pojedini gradovi statutom ili drugim aktima mogu odrediti da gradonačelnici mogu biti birani i putem političkih stranaka i neposredno.

SDP je, podržavajući inicijativu, napomenuo je Jurjević, odustao kod donošenja izbornog zakona od svoje ideje (izražene amandmanima) da se omogući građanima da neposredno mogu barem dijelom utjecati na pola onih imena koje biraju zaokruživanjem lista (da se ona ne "skidaju" samo od vrha prema dnu onako kako je utvrđeno u stranačkim tijelima - na što veći utjecaj ima uski sloj političara koji vode stranke).

Jurjević je izlaganje završio napomenom kako je riječ o jednoj od možda najvećih tema za budućnost razvoja demokracije, dok je centralizam njezin najveći uteg.

U ime predlagatelja

U ime predlagatelja, **Darko Šantić** je: zahvalio sudionicima rasprave na podršci predloženom konceptu; izrazio žaljenje što nije objedinjena rasprava o ovom i konačnom prijedlogu zakona o izmjenama Zakona o lokalnoj i područnoj /regionalnoj/ samoupravi (tada bi se bile izbjegle određene nedoumice izražene u raspravi); objasnio da su se predlagatelji odlučili za novi zakon, a ne za izmjene i dopune zato što je riječ o zaista bitno kvalitetnoj izmjeni, a i stoga da bi se omogućila rasprava i o dijelovima važećeg zakona te iz razloga praktične naravi - da rok od kada se primjenjuje taj zakon počne teći tek od prvih narednih općih lokalnih izbora (ima dovoljno vremena za pripremu kvalitetnog zakona i za to da se i političke stranke i lokalna samouprava pripreme za primjenu propisa).

Odgovarajući na upozorenja iz rasprave, Šantić je; rekao da se mehanizam kandidiranja nezavisnog kandidata može tako razraditi da se to izrazi postotkom birača, s tim da se za veće gradove predvidi veći broj birača. Podsjetivši da je Konvencija Europske povelje o lokalnoj samo-

upravi za Hrvatsku obvezujuća - prema njoj se pravo na lokalnu samoupravu provodi preko vijeća ili skupština sastavljenih od članova izabranih na slobodnim i nepo-

Neposrednim izbor gradonačelnika, župana ili općinskih načelnika postiže se nesumnjivo i veći interes biračkog tijela. Uz to se stvara određeni odnos između izabrane osobe i onih koji su ga izabrali, a veoma je značajan - s političkog stajališta nezamjenjiv - osjećaj izabrane osobe da odgovara svojim biračima i nikome drugom (pa ni svojoj stranci).

srednim izborima tajnim glasanjem, s tim da ta tijela mogu imati izvršna tijela koja su im odgovorna - upozorio je da se nameće pitanje, posebno u drugom zakonu, do koje je mjere izvršna vlast (gradonačelnik i poglavarstvo koje on predlaže predstavničkom tijelu) samostalna. Povodom inzistiranja u raspravi na apsolutnoj samostalnosti, predstavnik predlagatelja je ukazao na ustavnu odredbu prema kojoj to izvršno tijelo odgovara predstavničkom te objasnio kako su, slijedeći Povelju, predlagatelji predvidjeli mehanizam prema kojem predstavničko tijelo ipak zadnje ocjenjuje rad neposredno izabranog čelnog čovjeka odnosno članova poglavarstva.

Kraj listopada - početak studenoga primjereniji rok za lokalne izbore

Ivo Fabijanić (SDP) je, podržavši Prijedlog, uvodno rekao da je i on pripremio jedan i drugi prijedlog novih zakona, da su na raspravi u Klubu zastupnika SDP-a, ali ih nije

Predloženim će se osigurati stabilnija i efikasnija izvršna vlast.

dao u proceduru jer smatra da ne treba dolaziti nekoliko prijedloga o sličnoj temi već da se mogu dati predlagateljima, ukoliko to žele. Tamo

su, napomenuo je, mnoge stvari suglasne, a postoje i drugačije ideje.

Komentirajući predloženi zakon, zastupnik je rekao da je primjereniji rok za lokalne izbore kraj listopada-početak studenoga kako bi se izabrani mogli pripremiti i donijeti proračun o kojem će odlučivati u potpunosti, a ne da 6-7 mjeseci imaju proračun koji je sastavio netko drugi.

On je još, među ostalim: rekao da ne treba baš inzistirati na proporcionalnom sustavu kod biranja predstavničkog tijela (zalaže se za kombinirani sustav); ocijenio da bi nezavisne liste trebale funkcionirati samo na izbornim jedinicama za nezavisne kandidate, a o nezavisnim listama koje pokrivaju cijelo područje može se raspravljati (pokazalo se da one počesto nemaju političku odgovornost za prošlo razdoblje a niti za ono koje traje, jer se obično nositelji tih lista ili povuku iz političkog života ili prijeđu u neku stranku).

Najprije trebalo raspraviti o Zakonu o lokalnoj upravi i samoupravi

Ivan Škarić (HLS) je rekao da je predloženo trebalo razmotriti i ranije jer je riječ o zakonu ključnom za funkcioniranje suverene i samostalne države, da je prethodno trebalo općenito raspraviti o Zakonu o lokalnoj upravi i samoupravi; da je prije svega trebalo razmišljati o decentralizaciji jer svi funkcionari lokalne samouprave raspolažu vrlo skromnim sredstvima (osim, možda, gradonačelnik Grada Zagreba) dok javnost misli da je on odgovoran za stanje i u policiji i školstvu i zdravstvu; upozorio da predloženo treba dotjerati kako ne bi bilo dvojbi u praksi; skrenuo pozornost na to da se neposredno birani gradonačelnici (Amerika; Francuska) ne moraju bojati da zbog dva tri prebjega u druge stranke neće moći funkcionirati obnašati kako treba.

Ukazujući na manjkavosti zakonskog prijedloga, Ivan Škarić je predložio da se: detaljno razradi uloga gradskog vijeća, odnos poglavarstva i gradonačelnika, uloge gradonačelnika te zamjenika; da uloga gradskog vijeća bude ključna kod izbora, odnosno prezentacije programa gradonačelnika.

Tu je još i prijedlog da se ostavi mogućnost da pojedini gradovi statutom ili drugim aktima mogu

odrediti da gradonačelnici mogu biti birani i putem političkih stranaka i neposredno. Naime, u nekim je sredinama, po njegovoj tvrdnji, neposredni izbor gotovo nemoguć jer postoji dosta izražena volja političkih stranaka.

Dokinuo bi se moćan utjecaj stranačkih elita i do izražaja došla osobnost, a ne stranačka boja odnosno zastava.

Zlatko Canjuga (HND) je govorio u osobno i u ime stranke. Prijedlog je, i po njegovoj ocjeni, novi doprinos razvoju političkih odnosa, kako među strankama tako i u ukupnom političkom životu Hrvatske i iskazat će se ne samo kao nova kvaliteta u životu gradskih uprava već i u političkim odnosima među strankama. Osim što će se reflektirati na rad uprave, ovo rješenje ima prvenstveno političku dimenziju - naglasio je, jer politički osnažuje gradonačelnike. Bez obzira što će se, napomenuo je, pojedine stranke u tome naći da su malo zakinute ovakav je pristup otvaranje prema neposrednom sudjelovanju građana u izražavanju odgovornosti za izabrane. Dakako da će, naglasio je, gradonačelnik biti simbolika određenih političkih ideja i metodologije određene prakse, ali će on imati daleko više mogućnosti da provede određene koncepcije. Predloženim će se, ocijenio je, osnažiti i uloga gradskih vijeća jer će se ona više usredotočiti na prijedloge programa, projekata koje predlaže određena osoba nego na međustranačka prepucavanja.

Zastupnik Canjuga je još upozorio da do drugog čitanja valja predvidjeti mehanizme kontrole gradonačelnika, da se - kako reče - oni ne umisle kako nakon izbora ni po čemu više ne mogu biti odgovorni.

HDZ-ov prijedlog 2001. odbijen

Da je najprije trebalo raspravljati o Zakonu o lokalnoj samoupravi, uvodno je ocijenio **Božidar Kalmeta (HDZ)**. Koji je podsjetio kako je i HDZ 2001. godine, podržavajući bio predložio zakon o lokalnoj samoupravi te o financiranju jedinica lokalne samouprave uz prijedlog da se uvede neposredni izbor gradonačelnika, ali je tada uveden proporcionalni izborni sustav, što je umjesto daljnjom personalizacijom lokalnih

izbora rezultiralo strančarenjem i u najmanjim sredinama. Opteretilo je to lokalne odnose te, uz ostalo, izazivalo i krize u lokalnim predstavničkim tijelima. Volja građana, naglasio je, poštuje se jedino neposrednim izborom.

Slijedeći Povelju, predlagatelji su predvidjeli mehanizam prema kojem predstavničko tijelo ipak zadnje ocjenjuje rad neposredno izabranog čelnog čovjeka odnosno članova poglavarstva.

Kao argument u korist predloženoga zastupnik je rekao kako se dosad moglo dogoditi da gradonačelnikom postane i netko čija je lista dobila 6-10 posto glasova građana (jer s njima netko koalira), a onaj iza čije je liste 30-33 posto građana a nema s kime koalirati nema nikakvu funkciju u izvršnoj vlasti.

Razmotriti mogućnost uvođenja mješovitog sustava

Završnu riječ je u ime **Kluba zastupnika HSLS-a** imao **Željko Glavan**, koji je među ostalim: upozorio da neposredan izbor gradonačelnika zahtijeva ozbiljniju reformu cjelokupnog funkcioniranja sustava lokalne samouprave; rekao da je ovo prilika i za razradu "ideje o velikim gradovima", sugerirao da se razmotri mogućnost uvođenja mješovitog izbornog sustava (proporcionalni je izazvao dosta nestabilnih situacija, zbog rasipanja glasova) po pojedinim jedinicama lokalne samouprave; upozorio da valja objasniti sustav glasanja za gradonačelnika.

Zahvalivši na podršci i sugestijama, **Vesna Pusić** je u ime predlagatelja: obećala da će se sve primjedbe uzeti u obzir; pohvalila pozitivnu atmosferu u sabornici (nakon dugo vremena); rekla kako je očito da se postojeći model izbora za lokalnu samoupravu u praksi nije iskazao te da je podrška predloženoj ideji o neposrednom

izboru zapravo rezultat i tog iskustva; naglasila da ovaj zakon ima bitnu političku funkciju (doprinos izgradnji političkog sustava).

Zastupnici Hrvatskog sabora prihvatili su Prijedlog zakona o izboru

Detaljno razraditi ulogu gradskog vijeća, odnos poglavarstva i gradonačelnika, uloge gradonačelnika i zamjenika, s tim da uloga gradskog vijeća treba biti ključna kod izbora, odnosno prezentacije programa gradonačelnika.

članova predstavničkih tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave i izboru općinskih načelnika, gradonačelnika, župana i gradonačelnika Grada Zagreba s 57 glasova "za", 21 "protiv" i 11 "suzdržano".

V.Ž; J.R.

PRIJEDLOG ZAKONA O SLUŽBENICIMA I NAMJEŠTENICIMA U LOKALNOJ I PODRUČNOJ (REGIONALNOJ) SAMOUPRAVI

Za efikasniju i jeftiniju lokalnu samoupravu

Hrvatski je sabor, nakon opširne rasprave, prihvatio u prvom čitanju ovaj Prijedlog zakona kojim će se područje radnih odnosa službenika i namještenika u jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave uskladiti s Ustavom i Europskom poveljom o lokalnoj samoupravi.

O PRIJEDLOGU

U ožujku lani Vlada je uputila Hrvatskom saboru na razmatranje Prijedlog zakona o lokalnim službenicima i namještenicima. O tome je provedena opća rasprava, a sve

primjedbe, prijedlozi i mišljenja upućeni su Vladi radi pripreme prijedloga zakona i sukladno tome izrađen je novi tekst prijedloga zakona o kojem je Hrvatski sabor raspravljao na 31. sjednici u travnju ove godine. Predlagatelj (Vlada RH) je usvojio najveći dio primjedbi iznesenih u mišljenjima radnih tijela na općoj raspravi prije godinu dana, a zakonski je tekst u najvećoj mjeri usklađen i s mišljenjem Saveza gradova i općina Republike Hrvatske. Predlagatelj i dalje smatra da je sistem službeničkih odnosa u lokalnoj samoupravi, isto kao i u državnoj službi, najbolje urediti putem instituta upravnog akta. Istina, u

odnosu na Prijedlog zakona iz ožujka lani, sukladno izrečenim primjedbama, izbrisane su gotovo sve odredbe koje pojačavaju nadzornu funkciju središnjeg tijela državne uprave nadležnog za poslove lokalne samouprave (npr. obveza dostave određenih rješenja i sl.).

Zakonom o službenicima i namještenicima u lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi regulirala bi se ova pitanja: prijam u službu (na neodređeno vrijeme putem natječaja, a u određenim slučajevima predviđeni su izuzeci od takvog prijama); prava i obveze službenika i njihov popis u upravnim tijelima jedinica lokalne samouprave (propisana je obveza

ureda državne uprave u županiji odnosno nadležnog upravnog tijela Grada Zagreba za vođenje tog popisa); odgovornost službenika za povrede službene dužnosti (o lakim povredama odlučivao bi čelnik izvršnog tijela, dok bi o teškim povredama u prvom stupnju odlučivao disciplinski sud, a u drugom stupnju viši disciplinski sud); radna mjesta službenika i namještenika; stručno osposobljavanje i usavršavanje službenika (propisan je način prijama u službu vježbenika radi obavljanja vježbeničkog staža, trajanje tog staža i polaganje stručnog ispita); premještanje službenika; plaće službenika i namještenika (sredstva bi se osiguravala u proračunu jedinica, a plaću bi činio umnožak koeficijenta složenosti poslova radnog mjesta na koje je službenik odnosno namještenik raspoređen i osnovice za izračun plaće, uvećan za 0,5 posto za svaku navršenu godinu radnog staža); prestanak službe; posebne odredbe o namještenicima i kaznene odredbe.

RADNA TIJELA

Uz primjedbe i prijedloge odbori su predložili Hrvatskom saboru da prihvati Prijedlog zakona o službenicima i namještenicima u lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi. Među primjedbama **Odbora za zakonodavstvo** izdvajamo mišljenja da bi trebalo preispitati predviđenu mogućnost da službenik koji upravlja upravnim tijelom (npr. upravnim odjelom) donosi rješenja o prijemu u službu, prestanku službe i drugim pravima i obvezama službenika. Prema zakonskom prijedlogu ne može se primiti u službu osoba koja je osuđena na bezuvjetnu kaznu zatvora u trajanju od najmanje tri godine. Odbor je mišljenja da bi tu trebalo precizirati da se radi o pravomoćnoj osudi (članak 6). U članku 13. Prijedloga zakona predlaže se probni rad vezati uz rad na neodređeno vrijeme. Ocjena je Odbora da bi trebalo doraditi izričaj (članci 60. i 61.) imajući u vidu da sukladno Ustavu Republike Hrvatske jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave imaju pravo u okviru zakona samostalno urediti unutarnje ustrojstvo i djelokrug svojih tijela te ih prilagoditi lokalnim potrebama i mogućnostima. Također one imaju pravo slobodno

raspolagati vlastitim prihodima u obavljanju poslova iz svojeg djelokruga. Rješenje iz predloženih odredaba može dovesti do stalnih promjena osnovica za plaću i koeficijenata ovisno o tome je li Državni zavod utvrdio prosječna isplaćenu plaću, odnosno da li određena jedinica u toj godini prima pomoć ili ne odnosno prima li pomoć iz državnog ili županijskog proračuna.

Pored navedenog Odbor ukazuje da je tekst prijedloga zakona nužno dopuniti odredbama kojima bi se uredio nadzor središnjeg tijela državne uprave nad provedbom ovoga Zakona. Također je ukazano na nužnost osiguranja sudske zaštite u sporovima glede prava iz radnih odnosa koja bi trebala biti osigurana pred sudovima pune jurisdikcije sukladno Konvenciji za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Na sjednici matičnog **Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav** utvrđeno je da je predlagatelj u zakonski prijedlog ugradio dio primjedbi iznesenih u Hrvatskom saboru u općoj raspravi, ali je ukazao da je Prijedlog zakona potrebno još doraditi u cilju njegove veće cjelovitosti, svrsishodnosti i lakše primjenjivosti. Tako Odbor smatra da pravilnik o unutarnjoj organizaciji upravnog tijela ne može donositi poglavarstvo jedinice samouprave kako je to predloženo člankom 3. Prijedloga već predstavničko tijelo, sukladno Zakonu o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi. Prijedlogom zakona valja propisati da se pravilnik može donijeti za više, a ne za jedno upravno tijelo. A ovlast pročelnika upravnog tijela ili drugog službenika koji upravlja upravnim tijelom na izdavanje rješenja kojima se odlučuje o prijemu u službu, prestanku službe te drugim pravima i obvezama službenika treba proizlaziti iz općeg akta, a ne iz ovlasti gradonačelnika odnosno čelnika predstavničkog tijela u jedinici samouprave. Glede utvrđivanja osnovice za izračun plaće u jedinicama lokalne samouprave istaknuto je da ono ne može biti u djelokrugu poglavarstva već predstavničkog tijela, s tim da osnovica ne može ovisiti o dotaciji iz državnog proračuna ili visini izvornog prihoda jedinice samouprave. Prigodom imenovanja pročelnika upravnih tijela posebice treba voditi računa o stručnosti i etičnosti.

Članovi **Odbora za lokalnu i područnu (regionalnu) samoupravu** ocijenili su dobrim donošenje ovoga (posebnog) Zakona kojim će se područje radnih odnosa službenika i namještenika u jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave uskladiti s Ustavom i Europskom poveljom o lokalnoj samoupravi. Odbor predlaže da se u članku 4. stavku 1. precizira da rješenje kojim se odlučuje o prijemu u službu, o drugim pravima i obvezama službenika, te prestanku službe donosi pročelnik, odnosno čelnik upravnog tijela, a

Pravilnik o unutarnjoj organizaciji upravnog tijela ne može donositi poglavarstvo jedinice samouprave, već predstavničko tijelo sukladno Zakonu o lokalnoj i područnoj samoupravi.

rješenje o imenovanju i razrješenju pročelnika poglavarstvo. Ostala rješenja kojim se utvrđuju prava i obveze pročelnika u svezi sa službom donosio bi općinski načelnik, gradonačelnik, odnosno župan, mišljenje je Odbora. A kada je riječ o plaći službenika, odnosno namještenika Odbor je mišljenja da bi iza stavka 1. u članku 60. trebalo dodati novi stavak i njime precizirati da plaću službenika, odnosno namještenika čini osnovna plaća i dodaci na osnovnu plaću. Odbor drži da osnovnu plaću službenika i namještenika čini umnožak koeficijenta složenosti poslova radnog mjesta na koje je službenik, odnosno namještenik raspoređen i osnovice za izračun plaće, uvećan za 0,5 posto za svaku navršenu godinu radnog staža. Dodaci na plaću su dodaci za poslove s posebnim uvjetima rada, dodaci za natprosječne rezultate rada i uvećanje plaće sukladno kolektivnom ugovoru. Najzad, osnovica za izračun plaće službenika i namještenika u upravnim tijelima jedinica samouprave ne može iznositi više od prosječne mjesečne bruto plaće zaposlenih na području jedinice samouprave u godini koja prethodi godini za koju se donosi proračun jedinice lokalne samouprave, koju utvrđuje Državni zavod za statistiku. Isto tako Odbor je mišljenja da bi se raspon koeficijenata i koeficijenti složenosti poslova radnih mjesta trebali utvrđivati aktom poglavarstva.

U raspravi u **Odboru za ljudska prava i prava nacionalnih manjina** postavljeno je pitanje da li Prijedlog ovog zakona treba biti usklađen s Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina, odnosno je li predlagatelj imao u vidu odredbu članka 22. Ustavnog zakona kojom je utvrđeno da se pripadnicima nacionalnih manjina osigurava zastupljenost u tijelima uprave sukladno odredbama posebnog zakona kojim se uređuje lokalna i područna (regionalna) samouprava i sukladno stečenim pravima. Zakonom o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi nije uređeno ostvarivanje spomenutog prava nacionalnih manjina, pa je postavljeno pitanje treba li taj problem biti uređen predloženim zakonom. Tim više što predloženi zakon sadrži poglavlje o prijemu u službu, a pitanje zastupljenosti manjina u upravnim tijelima jedinica lokalne i područne samouprave morat će se, uz ostalo, rješavati kroz politiku i kriterije zapošljavanja u upravnim tijelima jedinica lokalne i područne samouprave. Predstavnik predlagatelja objasnio je da spomenuto pitanje treba biti uređeno Zakonom o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi, te da će ono biti uključeno u prijedlog izmjena i dopuna tog Zakona koji će biti upućen u saborsku proceduru do lipnja ove godine. Po donošenju izmjena tog zakona utvrdit će se ima li potrebe da se neka pitanja u vezi s ostvarivanjem navedenog manjinskog prava urede i Zakonom o službenicima i namještenicima u lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi. S tim u vezi izraženo je mišljenje, da su oba zakona trebala biti istovremeno dostavljena u saborsku raspravu, odnosno da treba voditi računa o ekonomičnosti zakonodavnog postupka te sugerirano, da predlagatelj u pripremi konačnog prijedloga ovoga zakona, još jednom razmotri problem njegove povezanosti s ostvarivanjem spomenutog prava nacionalnih manjina utvrđenog u Ustavnom zakonu.

Ukazano je na rješenje iz članka 8. Prijedloga po kome se natječaj za prijam u službu ne provodi za popunu radnih mjesta na određeno vrijeme. Primijećeno je, da se Vlada, kada je u pitanju radno zakonodavstvo, opredijelila za varijantu po kojoj rad na određeno vrijeme može trajati do tri godine, a taj se princip ne predlaže u

ovom zakonskom prijedlogu, pa bi predlagatelj u pripremi konačnog prijedloga zakona trebao voditi računa o tome da se zakonom stvore pretpostavke za ostvarivanje prava na rad svim zainteresiranim pod jednakim uvjetima.

RASPRAVA

Očevidnik službenika i namještenika

Najprije je **Josip Leko** upoznao zastupnike sa stavovima Odbora za zakonodavstvo, a zatim su riječ dobili predstavnici klubova zastupnika.

Po ocjeni Kluba zastupnika HSS-a, što ju je prenijela **Ljubica Lalić**, ovaj je zakon trebalo donijeti istodobno sa Zakonom o lokalnoj i područnoj samoupravi, a u najgorem slučaju u kratkom vremenu nakon navedenog zakona. Predloženi je zakon potreban jer u praksi ima puno lutanja u tzv. odgovarajućoj primjeni Zakona o državnim službenicima i namještenicima. Teško je sagledati prave razloge prekomjernog broja zaposlenih u jedinicama lokalne i područne samouprave, neprimjereno visoke plaće u odnosu na prosječno isplaćene plaće u konkretnoj jedinici lokalne i područne samouprave, ali

Ovaj je zakon trebalo donijeti istodobno sa Zakonom o lokalnoj i područnoj samoupravi.

Klub drži da je jedan od razloga tome i nedostatak odgovarajućeg zakona. Apsurdno je, kaže, ali i istinito da se u velikom broju općina čak 70 posto proračuna troši na plaće službenika i namještenika, i održavanje pogona općine, a istodobno traže dotacije iz županijskog i državnog proračuna jer ne mogu financirati djelatnosti koje su im zakonom dane u nadležnost. Klub smatra da bi ovaj zakon trebao dati doprinos u otklanjanju tih uočljivih nelogičnosti.

Predloženi je zakon, nastavlja zastupnica, koncipiran po uzoru na Zakon o državnim službenicima i namještenicima, što ima svoju logiku i opravdanje. Člankom 3. propisuje se da se službenici i namještenici primaju i raspoređuju na radna mjesta utvrđena pravilnikom o unutarnjoj organizaciji upravnog

tijela. To je uredu, ali se postavlja pitanje tko taj pravilnik donosi. Po mišljenju Kluba navedeni pravilnik trebalo bi donositi predstavničko tijelo jedinice lokalne samouprave, na prijedlog poglavarstva, odnosno načelnika (tamo gdje ne postoji poglavarstvo), a ne kako je predvidio predlagatelj, da se službenici i namještenici primaju i raspoređuju na radna mjesta utvrđena pravilnikom o unutarnjoj organizaciji upravnog tijela kojeg donosi poglavarstvo jedinice lokalne, odnosno područne samouprave. Klubu je nepoznato iz kojih razloga predlagatelj ustrajava na rješenju koje je nezakonito i manjkavo. Kada bi kojim slučajem poglavarstvo i moglo donijeti pravilnik zakon ne govori o tome tko ga u tom slučaju predlaže, primjećuje zastupnica.

Za razliku od prvotnog prijedloga Vlada predlaže da rješenja kojima se odlučuje o prijemu u službu, o drugim pravima i obvezama službenika te prestanku službe donosi općinski načelnik, gradonačelnik, župan, odnosno predsjednik predstavničkog tijela u jedinicama samouprave koje nemaju poglavarstvo. Odustajanje od prvotnog rješenja po kojem je o navedenom odlučivao pročelnik upravnog tijela Klub smatra dobrim potezom, no jasnoću stavka 1. članka 4. u bitnom narušava stavak 2. po kojem za donošenje svih ili samo pojedinih rješenja iz stavka 1., odnosno za poduzimanje određenih radnji u postupku vezanih uz donošenje rješenja iz stavka 1. ovoga članka ili u vezi s ostvarivanjem prava temeljem ovoga Zakona, čelnik izvršnog tijela može ovlastiti pročelnika upravnog tijela ili drugog službenika koji upravlja upravnim tijelom ili ustrojstvenom jedinicom upravnog tijela. Očito je da predlagatelj želi djelomično zadržati prvotno rješenje, ali ga nije potpuno jasno definirao. Nejasno je, naime, hoće li to čelnik izvršnog tijela ovlastiti pročelnika za svaki pojedini slučaj izdavanjem punomoći. Takvo bi rješenje bilo potpuno neprihvatljivo, i zastupnica Lalić kaže kako je teško za pretpostaviti da je baš to htio predlagatelj zakona. Ako se prijenos ovlasti provodi temeljem akta tada je potrebno navesti kojeg akta. Drži da bi se u ovom zakonu morao naći i odgovor na pitanje tko i kako prima u službu službenike i namještenike zajedničkih upravnih odjela koje lokalne jedinice mogu osnovati teme-

ljem članka 54. Zakona o lokalnoj i područnoj samoupravi. Prijedlog sada ne pruža taj odgovor.

Zakonskim je prijedlogom propisana obveza ureda državne uprave u županiji odnosno nadležnog upravnog tijela Grada Zagreba za vođenje popisa službenika i namještenika u upravnim tijelima jedinica lokalne samouprave na području županije odnosno Grada Zagreba. Time bi se, smatra predlagatelj, ustrojila objedinjena evidencija, ali je nepoznato čemu bi ta evidencija služila, a evidencija radi evidencije nikome nije potrebna. Ta bi evidencija imala smisla ukoliko bi tako objedinjeni podaci npr. onemogućili da se u nekoj općini primaju novi službenici i namještenici, dok u drugoj, udaljenoj svega nekoliko kilometara, objektivno postoji višak kadrova iste sprema i zvanja. Klub drži da je došlo vrijeme da se razmisli o mogućnosti zabrane primanja novih službenika i namještenika, sve dotle dok postoji mogućnost preraspoređivanja iz jedne u drugu jedinicu lokalne samouprave. Nedopustivo je kaže da npr. županija prima nove službenike, dok neke općine isplaćuju velike otpremnine rješavajući se viška službenika. Konačno, unatoč brojnim primjedbama predlagatelj zakona i dalje ostaje kod prijedloga da osnovicu za izračun plaće utvrđuje poglavarstvo, a Klub misli da bi ona trebala biti određena zakonom. Ukoliko ne prevlada potonje mišljenje tada bi osnovicu trebalo određivati predstavničko tijelo. U razmatranje i prihvaćanje izloženog Klub smatra da se u drugom čitanju može naći dobar prijedlog pa će shodno tome podržati prvo čitanje zakona.

Potreba za donošenjem propisa kojim će se regulirati pitanja važna za rad lokalnih službenika i namještenika postoji od uspostavljanja novog teritorijalnog ustrojstva utemeljenog Zakonom o lokalnoj samoupravi i upravi iz 1999. godine, podvukla je **Jadranka Reihl-Kir**, u ime Kluba zastupnika SDP-a. Rješenja u području radnog zakonodavstva službenika i namještenika ne bi trebala biti upravni akt jer to nije u duhu radnog zakonodavstva. Ovakvim određenjem sva rješenja moraju se donositi primjenom odredbi Zakona o općem upravnom postupku koji se primjenjuje u upravnim stvarima kada se rješava o pravima, obvezama i pravnim interesima građana, pravnih osoba ili drugih stranaka. Zaštita

prava zaposlenih bit će otežana jer se tužbe u Upravnom sudu rješavaju dvije do tri godine, u pravilu bez rasprave, pa zaposlenik nije u mogućnosti kao kod redovnog sudovanja iznositi činjenice i predlagati dokaze. Stoga Klub predlaže brisanje stavka 4. članka 4. Prijedloga zakona.

Najslabiji dio zakona - odgovornost za povredu službene dužnosti

Predloženim su zakonom uređene plaće službenika i namještenika, a uvjetovane su nizom ograničenja, i ovisit će o fiskalnom kapacitetu svake jedinice lokalne i područne samouprave. Navedenim načinom utvrđivanja plaća u jedinicama lokalne i područne samouprave pojačava se razlika između razvijenih jedinica u odnosu na teritorijalne jedinice na području posebne državne skrbi, nastavlja zastupnica Reihl-Kir. Izvjesno je da će teret nerazvijenosti tih područja snositi i zaposlenici upravnih tijela tih jedinica što će u svakom slučaju dovesti do odljeva stručnog kadra koji jedino može izvući razvitak tog područja. Predloženim se zakonom uređuje način utvrđivanja plaća službenika i namještenika u upravnim tijelima jedinica lokalne i područne samouprave time da se korisnici pomoći iz državnog proračuna dvostruko ograničavaju kod utvrđivanja plaća svojih službenika i namještenika. Tako će njihova osnovica ovisiti od prosječne mjesečno isplaćene bruto plaće zaposlenih na području jedinice lokalne samouprave u prethodnoj godini, koja nerijetko može biti niža od važeće osnovice određene za državne službenike i namještenike. Po ocjeni Kluba primjena navedenih odredbi posebno će utjecati na plaće zaposlenih u županijama koje su, uglavnom, korisnice potpore iz državnog proračuna jer su decentralizacijom dobile nove nadležnosti koje ne mogu financirati iz svog proračuna. Konačno, provođenje postupka za utvrđivanje odgovornosti službenika i namještenika putem disciplinskih sudova kako su predviđeni Prijedlogom zakona vrlo je složeno, pa Klub predlaže da se odgovornost za potrebe službene dužnosti ustroje u duhu Zakona o radu jer se u Prijedlogu zakona nalaze nove obveze županije u kadrovskoj, stručnoj i financijskoj potpori

disciplinskom sudu. Uz sve izrečene primjedbe Klub zastupnika SDP-a glasovat će za Prijedlog zakona u nadi da će predlagatelj sve ove primjedbe uzeti u obzir u izradi konačnog zakonskog teksta, zaključila je zastupnica Reihl-Kir.

Stavove Kluba zastupnika HSLS-a obrazložila je **Durđa Adlešić**. Ovim se zakonom propisuju prava, obveze, odgovornosti i druga pitanja od značenja za rad službenika i namještenika u upravnim tijelima jedinice lokalne i područne samouprave. Ovaj zakon, međutim, ne regulira i nije mu cilj odgovoriti na pitanje kako lokalnu samoupravu učiniti što učinkovitijom i jeftinijom sa činovnicima koji će služiti građanima, a nisu nedodirljivi i korumpirani. Dobro je, kaže, što se kod izrade zakonskog prijedloga za mišljenje konzultirao Savez gradova i općina. Iako je decentralizacija nametnula brojne obveze lokalnoj samoupravi, a dala joj vrlo mali utjecaj potrebno je da se do drugog čitanja zakona provede još jedna rasprava s gradonačelnicima i načelnicima općina te pokuša popraviti ono što je ostalo nedorečeno ili nejasno. Zakonskim se prijedlogom djelomično reguliraju i plaće službenika i namještenika. Mi smo, pak, svjedoci brojnih manjkavosti postojećeg zakona pa tako i činjenice da su postojali župani u vrlo osiromašenim županijama koji su imali plaću premijera. Postoje i volonterske naknade koje su veće od plaća sveučilišnih profesora. Riječ je o volonterima koji obavljaju poslove predsjednika općinskih vijeća i gradonačelnika pa ako se tu još nađe i rukovodeće mjesto u nekoj zadrugi tada su primanja dotičnog veća od primanja jednog zastupnika u Hrvatskom saboru. Saborskog zastupnika svatko smije prozvati, dok pojedini načelnici i predsjednici općinskih vijeća imaju zanemarivu odgovornost za količinu novca koju primaju iz proračuna. Predloženim zakonom valja precizno regulirati plaće za službenike i namještenike, te ukinuti volontersku naknadu ili barem odrediti minimalne i maksimalne plaće.

Najslabiji dio zakona odnosi se na poglavlje koje se tiče odgovornosti za povredu službene dužnosti. U zakonskom su prijedlogu tako pobrojane teže povrede službene dužnosti, a Klub smatra da bi svemu još trebalo dodati i mogućnost korupcije. Korupcija je dio naše svakodnevnice, i s

njom se susrećemo i na državnoj razini. Često se govori o zaprekama stranim ulaganjima i pritom naglašava kako Hrvatska nema odgovarajuće mjere za sprečavanje korupcije. Zakonodavac je u težu povredu službene dužnosti uvrstio i nedolično ponašanje koje nanosi štetu ugledu službe. Koncipirana formulacija "nedolično ponašanje" nije dovoljno razjašnjena pa ostavlja mogućnost zlorabe što svakako valja izbjeći. Je li nedolično ponašanje možda seksualno zlostavljanje, uznemiravanje, alkoholizam ili nešto drugo tek treba razjasniti, i nikako ne treba ostaviti na volju onome tko će tu mjeru primijeniti, smatra Klub. U teške povrede službene dužnosti zakonodavac je uvrstio nezakoniti rad, propuštanje poduzimanja mjera ili radnji na koje je službenik ovlašten radi sprečavanja nezakonitosti, davanje netočnih podataka kojima se utječe na donošenje odluka ovlaštenih tijela, zloraba položaja ili prekraćenje ovlasti u službi, obavljanje djelatnosti koja je u suprotnosti s poslovima radnog mjesta ili bez prethodnog odobrenja itd. Kod teške povrede dužnosti sigurno je samo da se ne može izreći jedna od predviđenih kazni iz članka 37., tj. javna opomena pa Klub predlaže da se ona kao mogućnost briše. Ostale kazne koje se mogu izreći za tešku povredu službene dužnosti mogu ostati. Zaključujući svoju raspravu zastupnica Adlešić utvrdila je da je predloženi zakon solidan pokušaj reguliranja prava i obveza službenika i namještenika u lokalnoj i područnoj samoupravi, ali ga valja doraditi i pojasniti, napose izraditi zakon koji će jamčiti efikasiju i jeftiniju lokalnu samoupravu.

Usporedbom Zakona o državnim službenicima i namještenicima i ovog zakonskog prijedloga može se primijetiti da su iz Prijedloga zakona izostavljene, ne baš s pravom, određene odredbe, ustvrdio je dr. **Vilim Herman** u ime Kluba zastupnika LIBRE. Prva se takva odredba odnosi na primanje darova članstva u trgovačkim društvima, upravama i nadzornim odborima trgovačkih društava, a napose naknade za članstvo. Naime, u Zakonu o državnim službenicima i namještenicima propisano je da se u takvim slučajevima na državne službenike i namještenike primjenjuju propisi kojima se uređuje sprečavanje sukoba interesa u obnašanju javnih dužnosti, a nadzor

provode čelnici. S obzirom na to da službenici i namještenici u lokalnoj i područnoj odnosno regionalnoj samoupravi također obnašaju javne dužnosti potrebno je i za njih propisati spomenuto. Tako se sprječava zloraba položaja i ovlasti koja je u stvarnosti nedvojbeno prisutna, kaže Herman. U zakonskom prijedlogu manjkaju i odredbe o nadzoru nad zakonitošću rješenja u pravima i obvezama službenika i namještenika. Po ocjeni Kluba nije dovoljan vid nadzora koji se ostvaruje putem upravnih sporova. Bez odgovarajućeg nadzora omogućava se subjektivno postupanje čelnika tijela lokalne i područne (regionalne) samouprave što službenike i namještenike na lokalnoj razini, a napose na državnoj razini sigurno dovodi u neravnopravan položaj. U Prijedlogu zakona izostale su odredbe o odgovornosti djelatnika za štetu na lokalnoj razini koja je prouzročena građanima nezakonitim postupanjima što bi svakako trebalo propisati jer službenici i ovlaštenici na lokalnoj razini obavljaju javne ovlasti i služe kao servis građanima pa bi trebali odgovarati za štetu koja je nastala u obavljanju te ovlasti. To više jer je takva odgovornost propisana i za službenike i namještenike na državnoj razini. Prema članku 61. stavku 1. Prijedloga općim aktom lokalna predstavnička tijela utvrđuju raspon koeficijenata složenosti poslova službenika i namještenika dok se vrijednost koeficijenata složenosti poslova radnih mjesta utvrđuje aktom poglavarstva. To nije odgovarajuće rješenje, smatra Klub, s obzirom na činjenicu da je za državne službenike i namještenike utvrđen raspon koeficijenata istoimenim zakonom pa nema razloga da to ne bude utvrđeno i za službenike i namještenike na lokalnoj razini to više što za istu ili manju složenost poslova i odgovornost u obavljanju poslova oni ne bi trebali biti više ili manje plaćeni od službenika i namještenika na državnoj razini. Spomenutom zakonskom odredbom predlagatelj je upravo dao tu mogućnost. Primijetio je također da su u potpunosti izostale odredbe o ocjenjivanju rada službenika i namještenika, a istovremeno je člankom 62. predviđena mogućnost njihovog nagrađivanja za natprosječne rezultate rada. Očito je da je jedno s drugim u suprotnosti jer je nepoznato kako se netko može nagraditi ako ne postoje nikakve

spoznaje niti evidencija o tom radu. Osim toga nigdje nije propisano tko utvrđuje kriterije za natprosječne rezultate rada što je predviđeno zakonom za službenike i namještenike na državnoj razini. Na ovaj je način omogućeno subjektivno postupanje čelnika na lokalnoj razini. Klub također smatra da je člankom 66. Prijedloga zakona potrebno na istovjetan način propisati razloge za prestanak službe po sili zakona kao što je to propisano u članku 118. Zakona o državnim službenicima i namještenicima jer se takvim propisivanjem ne zadire u samostalnost samouprave. Uz nedostatke na koje je tijekom rasprave ukazao, ovaj zakon ima i niz prednosti i Klub će podržati njegovo prvo čitanje očekujući da će predlagatelj do drugog čitanja zakona prihvatiti primjedbe iz ove rasprave.

Izostale odredbe o ocjenjivanju rada službenika i namještenika

Manjkavosti Prijedloga zakona takve su naravi da ga zbog toga Klub zastupnika Hrvatskog bloka ne može prihvatiti, podvukao je **Krunoslav Gašparić**. Tako npr. člankom 5. preciziraju se opći uvjeti za prijam osobe u službu, a poredani jedan iza drugog vizualno su upečatljiviji. To se, međutim, ne može reći za stavak 2. istog članka koji se odnosi na posebne uvjete za prijam osobe u službu. Ti su uvjeti pobrojani jedan pored drugog i navedeni u zagradi, pa ovako koncipiran stavak 2. predmet je mnogih primjedbi, nejasnoća i nesuglasica, a otvara prostor za eventualne nepravilnosti. Da li su uvažavajući tu odredbu svi zainteresirani u jednakoj mogućnosti natjecanja za dobivanje zaposlenja, pita zastupnik, a osobno smatra da baš nisu svi u jednakoj mogućnosti. Za neki posao npr. traži se osoba visoke ili više stručne sprema sa tri do pet godina radnog iskustva u struci i starosti oko 30 godina. Prosjek studiranja u Hrvatskoj je oko sedam godina, posao u struci se traži oko godinu dana, možda i dulje, pa se odmah postavlja pitanje kako onda ispuniti uvjete natječajna.

Članak 22. govori o zabrani udaljšavanja iz radnih prostorija bez odobrenja nadređenog službenika. Sjedenje u uredu ne znači nužno dobro odrađivanje posla, jednako kao što ceduljica na vratima na kojoj piše "dolazim odmah" iritira jer ne znači ništa. U zakonskom se prijedlogu

preciziraju lake i teške povrede službene dužnosti. Kod izricanja kazne za teške povrede službene dužnosti predviđen je i premještaj na drugo radno mjesto niže složenosti za koje je kao uvjet propisana ista stručna sprema. Zastupniku Gašpariću to više liči na nagradu nego na kaznu. Osim toga takva kazna je moguća samo ako po Pravilniku o unutarnjoj organizaciji postoje takva slobodna radna mjesta. Što u situaciji kada takva mjesta ne postoje, pita Gašparić.

Člankom 49. propisano je vremensko trajanje vježbeničkog staža za vježbenike koji se osposobljavaju za obavljanje poslova za koje je propisana visoka stručna sprema (12 mjeseci), viša stručna sprema (osam mjeseci) i srednje stručne spreme (šest mjeseci). Iz tog prijedloga pojednostavljeno proizlazi da osoba koja ima višu stručnu spremu mora više vježbati, nastavlja Gašparić pitajući se ujedno zašto znanja koja stiču s fakulteta u programskom dijelu ne prilagoditi potrebama prakse. Bez obzira što ta tematika nije predmet ovog Prijedloga zakona ipak ga indirektno zahvaća to više što već članak 51. govori o plaći vježbenika. Naime, za vrijeme trajanja vježbeničkog staža vježbenik ima pravo na plaću u visini 85 posto plaće radnog mjesta njegove vrste najniže složenosti poslova. Za osobe s visokom stručnom spremom takva se plaća prima godinu dana, a pritom ne mora biti važno niti kakav je student bio, niti sposobnosti te osobe i stručne kvalifikacije jer će se plaća ionako određivati prema radnom mjestu najniže složenosti poslova. Tako nešto u najmanju ruku nije ni malo motivirajuće.

Zaštititi službenike i namještenike od političke samovolje

Klub zastupnika HDZ-a pozdravlja konačno donošenje jednog posebnog zakona koji tretira pitanja lokalnih službenika i namještenika, ali je istodobno najvećim dijelom razočaran jer predloženi zakon ne ostavlja dovoljno prostora lokalnim jedinicama da samostalno urede pitanja svoga unutarnjeg upravnog ustrojstva, naglasio je **Božidar Kalmeta**. Zastupnik pritom podsjeća na odredbu članka 6. stavaka 1. i 2. Europske povelje o lokalnoj samo-

upravi kojim se jamči autonomiju lokalnih jedinica u određivanju pitanja svog unutarnjeg upravnog ustroja. Ovaj je zakon samo jedan u nizu zakona kojima se umjesto obećanja o decentralizaciji lokalne samouprave učinilo suprotno, odnosno još više centralizirala prava i ovlasti gradova i općina. Pritom se ide tako daleko da se nakon što se maksimalno ispolitizirao izbor gradonačelnika uoči lokalnih izbora 2001. godine politizira i izbor nižih čelnika određuje kada će se kazniti lokalnog činovnika, a kada i kako nagraditi, napose koliku ću plaću imati. A sve to određuje država suprotno već spomenutoj Europskoj povelji. Klub drži da predloženi zakon nije uvažio specifičnost lokalne samouprave, gradova i općina koja u modernim demokratskim društvima

U predloženom zakonu izostale su odredbe o ocjenjivanju rada službenika i namještenika.

manje predstavlja instituciju vlasti, a više instituciju koja u ime građana odgovorno gospodari njihovom zajedničkom imovinom ubirući prihode i ulažući ih u unapređenje zajedničkog komunalnog standarda. Upravo stoga su promašene brojne odredbe koje više vode računa o utjecaju i potrebama političke elite nego o pravima, obvezama i efikasnosti lokalnih službenika i namještenika. U Klubu drže da bi predloženi zakon trebao dati jedno novo kvalitetno rješenje koje će lokalne službenike i namještenike s jedne strane zaštititi od političke samovolje, odnosno onemogućiti političko favoriziranje pojedinaca, a s druge strane osigurati mehanizme kojim čelnici izvršne vlasti mogu osigurati učinkovitu organizaciju i obavljanje poslova u lokalnim upravnim tijelima. Predložena rješenja omogućuju upravo suprotno. S jedne strane jasno daju mogućnost politički motivirane eliminacije nekih djelatnika, npr. pročelnika upravnih odjela. Pojašnjavajući to ustvrdio je da je uoči lokalnih izbora 2001. godine, kada je vladajuća koalicija mislila da će i na lokalnim izborima pobijediti kao što je na parlamentarnim, uvela u Zakon o lokalnoj samoupravi institut izbora pročelnika putem javnog natječaja kao i za sve ostale djelatnike jedinice lokalne samo-

uprave što je HDZ pozdravio. Nakon lokalnih izbora HDZ je dobio u najvećem broju jedinica lokalne samouprave najveće povjerenje i formirao poglavarstvo te putem javnog natječaja izabrao pročelnike. Sada se iz neznanih razloga u Prijedlog zakona uvodi mogućnost odnosno mehanizam po kojem će se moći u slučaju bilo koje političke opcije provoditi političke eliminacije ljudi koji rade u lokalnoj samoupravi. Za Klub je normalno da nakon smjene vlasti u jedinici lokalne samouprave odu s položaja gradonačelnik i kompletno poglavarstvo, dakle svi oni koji su imenovani ali ne i pročelnici koji su izabrani temeljem javnog natječaja na neodređeno vrijeme. U Prijedlogu zakona navode se i sankcije vezane uz teške povrede službene dužnosti uključujući tu i iznimno kratkoročnu zastaru, nastavlja zastupnik Kalmeta, ali ne postoji istodobno, kaže, odredba koja službenika štiti od prijetnji, napada ili ugrožavanja bilo kakve vrste. Stoga Klub zastupnika HDZ-a drži da su te odredbe zakona pogrešne i kontraproduktivne te da će i dalje poticati revanšizam s jedne strane, a zaštitu nesposobnih s druge strane čime se nipošto neće stvoriti preduvjeti za efikasnu, dinamičnu, kreativnu i produktivniju lokalnu samoupravu.

Poseban osvrt u ovom Zakonu zaslužuje pitanje plaća jer se na pitanju raspodjele novca najčešće sukobljavaju koncepcije, autonomnosti lokalnih jedinica s jedne strane i kontrola središnjih vlasti s druge strane. Na tim se odredbama, kaže Kalmeta, najjasnije vidi tutorski odnos države prema lokalnoj samoupravi i želja za centraliziranjem odluke u tom dijelu proračunske politike. Vjeruje da će se saslušati argumenti Vlade koja ukazuje na slučajeve kada neodgovorni pojedinci iz malih gradova ili općina sebi priskrbe nerealne plaće, ali to ne znači da se zbog tih pojedinih ekscesa moraju kazniti sve ostale jedinice lokalne samouprave koje se odgovorno ponašaju prema svojim građanima. Zbog brojnih primjedbi Klub zastupnika HDZ-a ocjenjuje prijedlog ovog zakona iznimno lošim u sadržajnom i nomotehničkom smislu. Stoga će mu u prvom čitanju uskratiti svoju podršku s nadom da će ga Vlada popraviti do drugog čitanja kada će pred zastupnike doći s boljim i kvalitetnijim rješenjem.

Ispravljajući netočan navod **Dubravka Horvat (SDP)** drži netočnom konstataciju da je vladajuća koalicija zbog izbora mijenjala zakon u dijelu gdje se pročelnici putem javnog natječaja primaju u stalni radni odnos. Taj potez vladajuća je koalicija obrazložila time da je za razinu pročelnika potrebna struka te kako nije dobro da svaki put kada neka politička opcija osvoji vlast mijenja pročelnika. Namjera je naprosto bila razdvojiti politiku od struke te tko treba ostati bez obzira na političku opciju koja je na vlasti, zaključila je zastupnica Horvat. Ispravljajući netočan navod zastupnik **Kalmeta (HDZ)** kazao je kako nije rekao da više nema instituta javnog natječaja. Taj institut i dalje egzistira, pa tako i u ovom zakonu što je dobro, ocijenio je Kalmeta. Upozorava, međutim, da se ovim Zakonom uvodi jedan fini, perfidni mehanizam s kojim se može, ovisno o političkoj volji onih koji dođu na vlast provesti revanšizam i na pročelnike koji su primljeni na neodređeno vrijeme putem javnog natječaja. To je loše, tvrdi Kalmeta. Pledira da se jednom već prestane s revanšizmom i obračunima na razini koja za to nije primjerena. U ponovnom istupu zastupnica **Dubravka Horvat (SDP)** ustvrdila je kako je zastupnik Kalmeta povrijedio Poslovnik, jer nije ništa ispravio. U nastavku ista je zastupnica dobila pravo na desetominutnu raspravu u kojoj je iznijela neke primjedbe na ponuđeni zakonski tekst. Prema članku 3. Prijedloga zakona službenici i namještenici se primaju i raspoređuju na radna mjesta utvrđena pravilnikom o unutarnjoj organizaciji upravnog tijela kojeg donosi poglavarstvo jedinice samouprave. Zastupnica smatra da Poglavarstvo ne može imati isključivu nadležnost u donošenju Pravilnika već može i treba sačiniti prijedlog, a konačnu odluku mora donijeti predstavničko tijelo građana, tj. općinsko i gradsko vijeće ili županijska skupština. Na taj bi se način, smatra zastupnica, smanjila mogućnost samovolje pojedinaca te onemogućilo bespotrebno prekomjerno zapošljavanje u jedinicama lokalne samouprave. Slijedom ove primjedbe nejasan je i članak 4. stavak 1. Prijedloga zakona po kojem rješenje kojim se odlučuje o prijemu u službu, o drugim pravima i obvezama službenika te o prestanku službe donosi općinski načelnik, grado-

načelnik, župan odnosno predsjednik predstavničkog tijela u jedinicama samouprave koje nemaju poglavarstvo. Odluku o tome koga treba zaposliti ne bi trebao donositi čelnik lokalne samouprave nego bi to trebalo biti u nadležnosti poglavarstva smatra zastupnica Horvat, i odmah dodaje kako je zapravo potrebno pojasniti stavak 1. članka 4. tj. odgovoriti na pitanje tko ustvari donosi odluku o prijemu u službu, i tko je za što nadležan u jedinici lokalne samouprave.

Nadalje u članku 8. pobrojani su svi slučajevi u kojima se iznimno ne provodi natječaj putem kojeg se primaju u službu osobe. Iznimno natječaj se ne bi npr. provodio prilikom prijama u službu osoba koje su po ugovoru o plaćanju troškova školovanja obvezne provesti određeno vrijeme na radu u upravnim tijelima jedinica samouprave. Zastupnica je mišljenja da bi tu trebalo precizirati da se ta mogućnost odnosi samo na određenu jedinicu lokalne samouprave s kojom je u tom trenutku sklopljen ugovor o plaćanju troškova školovanja. Postojeća formulacija u Prijedlogu zakona može se tumačiti tako da netko npr. može sklopiti takav ugovor s nekom općinom, a tražiti da ostvari pravo u Gradu Zagrebu ili obrnuto. Za zastupnicu dvojbu

Ovaj je zakon tek jedan u nizu kojim se umjesto obećanja o decentralizaciji lokalne samouprave učinilo suprotno, odnosno još više centralizirala prava i ovlasti gradova i općina.

predstavlja stavak 2. članka 8. po kojem se natječaj ne provodi ni kada osobe zaposlene u državnim tijelima ili pravnim osobama s javnim ovlastima, osobe zaposlene u upravnim tijelima drugih jedinica samouprave, i osobe zaposlene u ustanovama u većinskom vlasništvu odnosno jedinice samouprave temeljem sporazuma prelaze u službu u upravno tijelo jedinice samouprave. Zastupnici se nameće pitanje da li sve baš ovako pobrojane osobe mogu imati pravo prelaska bez natječaja iz službe u službu temeljem sporazuma, odnosno je li ispravno i moralno krajolikog broja nezaposlenih koji se 10 i više godina nalaze po zavodima za zapošljavanje, jednim te istim

osobama omogućiti ekskluzivno pravo na rad ili valja svima otvoriti jednake šanse da se uopće mogu javiti na ovakve natječaje. Ne bi bilo dobro da se jedni te isti šetaju po državnim službama za koje se još uvijek danas može tvrditi da su sigurne i gdje postoje određene privilegije dok će ostali vječito sjediti na biroima rada. Stoga je važno preispitati opravdanost ove odredbe, napose ovakvih odredbi u drugim zakonima, precizirati je i svakako maksimalno suziti krug onih koji imaju pravo ovakvog sporazumnog prekida, zaključila je zastupnica Horvat.

Materijalna prava zaposlenika

Poslovi koje obavljaju službenici i namještenici u lokalnoj samoupravi po svom su karakteru javni, a službe lokalne samouprave pravne osobe javnog prava utemeljene da bi određene poslove odrađivale za potrebe naših građana, naglasila je **Jadranka Katarinčić-Škrlić (HSL)**. Stoga je logično da se uređivanje službenih odnosa u lokalnoj samoupravi uspostavi na sličan način kao i kada se to radi za državnu upravu. Zastupnica smatra da se pravilnici i akti koji se donose na lokalnoj razini ne bi smjeli donositi u izvršnim tijelima jedinica lokalne samouprave, dakle u poglavarstvu, već na razini predstavničkih tijela, odnosno općinskog i gradskog vijeća. U protivnom doveli bi se u situaciju da isto tijelo donosi, a zatim i izvršava te akte.

Prava koja imaju pročelnici u lokalnoj upravi moraju proizlaziti iz općeg akta, a nikako ne iz ovlasti gradonačelnika ili čelnika predstavničkog tijela, što se može iščitati kroz pojedina rješenja ovoga zakona. Glede utvrđivanja osnovice za plaću, mišljenja je da tu ovlast ne bi smjela prepustiti poglavarstvu, kao što predlaže zakon, već ponovno je dati predstavničkom tijelu.

Stjepan Henezi (SDP) smatra da bi se pitanja koja se tiču unutarnje organizacije jedinica lokalne i područne samouprave, i koja se tiču materijalnih prava zaposlenika trebalo dati u nadležnost predstavničkog tijela jedinice lokalne samouprave. Drugim riječima, predstavničko bi tijelo trebalo snositi odgovornost za politiku koju bi vodila u tom dijelu, a zastupnik bi iznimku učinio samo kod onih jedinica lokalne samouprave koje se ne mogu financirati vlastitim sredstvima nego se financiraju

dotacijama iz državnog proračuna. I tu je, dakako, potrebno iznose plaća u neku ruku vezivati uz visinu plaća državnih službenika i namještenika. Izrazio je dvojbu glede prijedloga vođenja osobnog očevidnika službenika i namještenika. Henezi uvažava činjenicu da dio jedinica lokalne samouprave dotira država pa otuda i potreba uvida u broj zaposlenika u pojedinoj jedinici lokalne samouprave, a s druge strane misli da postoje i drugi načini da se do tog popisa dođe npr. kroz akte o unutarnjoj organizaciji jedinice lokalne samouprave. Napominje još da se očevidnik mora stalno ažurirati i voditi, te iziskuje dodatne poslove i troškove za koje mu se čini da nema opravdane potrebe. Donošenjem ovog zakona ne počinje život u jedinicama lokalne i područne samouprave, te da u redovima službenika postoje oni na koje ovaj zakon može imati učinke u smislu zahtjeva za polaganje stručnog ispita. Smiješno je tražiti od ljudi koji imaju 20 i više godina radnog staža u upravi na istim poslovima da polože stručni ispit. Iako zastupnik ne tvrdi da bi im to bio problem ipak bi trebalo, kaže, ugraditi odredbu kojom bi se dala mogućnost da se takvi službenici sa 15 ili 20 godina radnog staža oslobode obveze polaganja stručnog ispita, podvlači Henezi. Glede odgovornosti službenika i namještenika kada nepažnjom, propustom i svojim radom nanese štetu građaninu, zastupnika Henezija zanima u kojem se obliku građaninu može nadoknaditi šteta, i u kojoj je mjeri službenik i namještenik odgovoran za takvo svoje ponašanje.

Snježana Biga-Friganović (SDP) najprije je protestirala što nema nazočnog predstavnika predlagatelja zakona te drži kako to nije uobičajeno i korektno. Prema Prijedlogu sva rješenja kojima se odlučuje o prijemu u službu, o drugim pravima službenika te prestanku službe donosi općinski načelnik, gradonačelnik, župan, odnosno predsjednik predstavničkog tijela u jedinicama lokalne samouprave koje nemaju poglavarstvo. Zastupnica smatra da bi tu odredbu trebalo doraditi tako što će se precizirati da se ta rješenja donose u skladu s odgovarajućim aktima i pritom navesti o kojima je aktima riječ kako se ne bi pomislilo da se radi o samovolji u slučaju kada jedinice lokalne samouprave nemaju poglavarstvo. Smatra da ovaj zakon nije i neće riješiti pitanje sukoba interesa i

korupcije, a jednako tako to nije riješio niti Zakon o državnim službenicima i namještenicima. Ako će se već ići na rješavanje tog pitanja tada bi uz Konačni prijedlog ovog zakona valjalo donijeti i izmjene i dopune Zakona o državnim službenicima i namještenicima. Već se krenulo s Prijedlogom zakona o sukobu interesa državnih dužnosnika, ali se problem korupcije neće riješiti tako što će se voditi samo računa o državnim dužnosnicima već bi to trebalo obuhvatiti sve zaposlene u državnoj i lokalnoj upravi. U nekim državama svoje imovinske kartice ispunjavaju svi od predsjednika države do čistačice, podsjetila je zastupnica i poručila Vladi i nadležnom ministarstvu da bi bilo dobro da te odredbe jasno precizirane nađu svoje mjesto u Konačnom prijedlogu zakona.

Stručno usavršavanje

Dario Vukić (HDZ) također je izrazio nezadovoljstvo činjenicom da raspravi o ovoj iznimno važnoj temi nije nazočan predstavnik predlagatelja te drži kako se ne smije tolerirati ta praksa budući da Vlada odgovara Saboru. Zastupnik je suglasan s mišljenjem predlagatelja da se službenički odnos regulira institutom upravnog akta te komparacijom ugovora o radu i upravnog akta koji regulira tu materiju, ali drži kako taj stav nije adekvatno naveden kroz tekst ovog zakonskog prijedloga. Tako u odredbi članka 10. treba decidirano navesti da li se nakon rješenja o prijemu u službu zaključuje i ugovor o radu kojim se reguliraju odnosi koji nisu definirani rješenjem ili se takvim rješenjem pokrivaju svi odnosi. Zastupnik smatra da je u članku 2. ostalo otvoreno pitanje primjene kolektivnih ugovora pa bi možda to trebalo urediti istim člankom, i pritom razjasniti jesu li ga dužne primjenjivati samo jedinice lokalne samouprave koje su ga potpisale ili se on odnosi na sve što u spomenutoj odredbi članka 2. nije riješeno. Radi kvalitete kadrova koji rade u lokalnoj samoupravi zastupnik Vukić predlaže da se predvidi točan broj sati koje službenik mora tijekom godine realizirati na stručno usavršavanje (seminare) ovisno o stručnoj spremi i radnom mjestu. Po uzoru na iskustvo Slovenije koja je polučila visoke rezultate u praksi predložio je da se za radna mjesta prve

vrste za koja je opći uvjet visoka stručna sprema mora godišnje ostvariti najmanje 56 sati stručnog usavršavanja, za radna mjesta druge vrste i višu stručnu spremu najmanje 48 sati godišnje, odnosno 40 sati stručnog usavršavanja za radna mjesta treće vrste i srednju stručnu spremu. Službenici i namještenici morali bi svoje stručno usavršavanje dokazati podnošenjem potvrde ovlaštenih društava, institucija i ustanova koje su provele stručno usavršavanje. Također bi trebalo precizirati da se službeniku koji do 31. prosinca tekuće godine nije predočio takvu pisanu potvrdu može uskratiti davanje pozitivne ocjene ili preporuke nadređenog službenika. Među primjedbama ovog zastupnika izabiremo i onu na stavak 3. odredbe članka 46. Prijedloga zakona da se općim aktom predstavničkog tijela jedinice samouprave može za pojedina radna mjesta, na kojima se upravlja upravnim tijelom, propisati imenovanje na određeno vrijeme od četiri godine, uz mogućnost ponovnog imenovanja. Za zastupnika Vukića ovo je nespretna konstrukcija, a može izazvati različitu primjenu i netransparentnost, pa će se negdje npr. pročelnici imenovati reizborom, a drugdje ne. Stoga predlaže da se riječi "može se" zamijeni riječima "mora se" ili da se ovaj stavak naprosto u cijelosti briše. Člankom 63. Prijedloga propisani su načini prestanka službe u upravnom tijelu pa tako ona može prestati sporazumom, po sili zakona i na drugi način propisan zakonom. Zastupnik Vukić predlaže da se tu doda "ili otkazom službenika". Objasnjava to čestom situacijom u praksi da službenik sam izjavi da prestaje s radom, ali s tim otkazom npr. nije suglasan rukovoditelj odnosno načelnik jer je taj namještenik bio odgovarajuća osoba s iskustvom. Procedura zamjene traje dugo, a kada imenovani službenik jednostranom izjavom odlazi bez suglasnosti pretpostavljenoga za službenika nastupaju različite pravne posljedice (kod sporazumnog prekida radnog odnosa službenik ima pravo na godišnji odmor i druge beneficije, a kod jednostranog otkaza ne). Zastupnik Vukić drži da je na predloženi tekst zakona upućeno dosta kvalitetnih primjedbi i da bi njihovim razmatranjem i uvrštavanjem u Konačni tekst prijedloga zakona isti mogao odgovarati potrebama hrvatskog društva.

Jadranka Kosor (HDZ) pridružila se protestu prethodnika što sjednici nije nazočan predstavnik predlagatelja zakona. Ako to postane praksa onda se uistinu postavlja pitanje koja je uloga zastupnika i što oni uopće rade u Hrvatskom saboru. Ako se pristane na takav odnos Vlade prema Saboru onda će se Sabor uistinu svesti na ukras i na "malog od kužine".

Poglavarstvo ne može imati isključivu nadležnost u donošenju Pravilnika o unutarnjoj organizaciji upravnog tijela, već može sačiniti prijedlog, a konačnu odluku mora donijeti predstavničko tijelo građana. Na taj bi se način smanjila samovolja pojedinaca i onemogućilo prekomjerno zapošljavanje u jedinicama lokalne samouprave.

Također bi bilo dobro preispitati koje je to zaključke Hrvatskog sabora provela, odnosno nije provela Vlada, zaključila je zastupnica Kosor. Govoreći u nastavku o predloženom zakonu rekla je da se on previše oslanja na rješenja sadržana u Zakonu o državnim službenicima i namještenicima, te da se manje vodilo računa o interesima o potrebama službenika i namještenika, a više o utjecaju politike. Zakon bi, kaže, morao više voditi računa o statusu i karijeri službenika i namještenika, a manje o političkim potrebama. Kona-

čno se treba dogovoriti i donijeti zakon kojim bi se regulirao prijenos vlasti kao rezultat demokratskih izbora, a koji ne bi ugrozio status i karijeru službenika i namještenika.

Prema zakonskom prijedlogu osobe se primaju u službu putem natječaja koji se objavljuje u dnevnom ili lokalnom tisku. Za zastupnicu Kosor to nije isto, i predlaže da ostane samo mogućnost objave u dnevnom tisku. U članku 21. precizira se da službenik može izvan redovnog radnog vremena, a po prethodno pribavljenom pisanom odobrenju čelnika izvršnog tijela samostalno obavljati poslove ili pružati usluge drugoj pravnoj ili fizičkoj osobi uz naknadu usluge drugoj pravnoj ili fizičkoj osobi, samo ako to nije u suprotnosti s poslovima koje obavlja na svom radnom mjestu, ili ako takav rad nije posebnim zakonom zabranjen. Zastupnica predlaže da se još jedanput razmisli o ovim restrikcijama jer ovako formulirana odredba zadire, kaže, u privatnost osobe službenika, što po njezinom mišljenju nije potrebno jer čelnik izvršnog tijela ne treba znati i odobriti da službenik u slobodno vrijeme npr. radi i zarađuje kao nogometni sudac.

Predlagatelj predlaže u članku 62. da za natprosječne rezultate u radu službenicima i namještenicima mogu svake godine, ostvariti dohodak za uspješnost u radu, a zastupnica tvrdi kako se tu uvijek može postaviti pitanje što je to natprosječan rezultat rada, i kako ga vrednovati. U predloženom se zakonu preciziraju slučajevi teže povrede službene dužnosti zbog kojih se može izgubiti i služba pa se, među ostalim spominje i nedolično ponašanje koje nanosi štetu ugledu službe. Zastupnica Kosor

smatra da bi to trebalo sasvim precizno regulirati jer u suprotnom može postati predmet manipulacije, i ne može se ostaviti na ocjenu onome koji treba donijeti odluku da se radi o teškoj povredi službene dužnosti. Zakonodavac je predvidio više kazni za teške povrede službene dužnosti od javne opomene, preko novčanih kazni do prestanka službe. Zastupnica ne vidi iz predloženog kada se npr. donosi odluka o javnoj opomeni, a kada o prestanku službe iako je to najteža kazna, ali smatra da je teška povreda službene dužnosti uvijek teška, i kako tu zapravo nema rangiranja.

Replicirala je **Dubravka Horvat (SDP)**. Za razliku od zastupnice Kosor, ova SDP-ova zastupnica kaže kako iskustvo govori da bi bilo dobro da se osobe u službu primaju putem natječaja kako u dnevnom tako i lokalnom tisku. Drži da je to dobro za lokalne zajednice. Objavom natječaja u dnevnom tisku veći bi se broj ljudi mogao kandidirati za prijam u službu, uzvratila je zastupnica **Kosor (HDZ)** ali se slaže da lokalni tisak ima veliki utjecaj na područje na kojem se čita i stoga je, kaže, sklona da se u zakonskom rješenju izbaci riječ "ili" a ostavi veznik "i" tj. mogućnost objave natječaja u dnevnom i lokalnom tisku. Time je rasprava zaključena. **Usljedilo je glasovanje u kojem su zastupnici većinom glasova (73 glasa "za" i 13 "suzdržanih") prihvatili Prijedlog zakona o službenicima i namještenicima u lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi. Sve primjedbe, prijedlozi i mišljenja uputit će se predlagatelju radi pripreme Konačnog prijedloga zakona.**

J.Š.

PRIJEDLOG ZAKONA O ZAŠTITI ZAPOSLENIKA KOJI OBJAVLJUJU INFORMACIJE OD JAVNOG INTERESA

Zaštititi one koji pridonose razotkrivanju korupcije i kriminala

• Zastupnici zadužili Vladu da, na temelju primjedbi iz prethodne rasprave, u roku od 30 dana izađe sa zakonskim prijedlogom kojim bi se zaštita zaposlenika koji objavljuju informacije od javnog interesa uredila sukladno Građanskopravnoj konvenciji o korupciji.

Pozornost zastupnika na ovoj sjednici privukao je i Prijedlog zakona o zaštiti zaposlenika koji objavljuju informacije od javnog interesa, što su ga predložili za donošenje zastupnici HSLS-a - Joško Kontić i Mario Kovač. Potaknuti sudbinama nemalog broja zaposlenika koji su ostali bez posla zbog toga što su u javnom interesu razotkrili službenu tajnu ili obavijestili nadležne, odnosno javna tijela, o nepravilnostima i nezakonitim postupanjima u svojim radnim sredinama, predlagatelji se zalažu za zakonsku zaštitu pojedinaca angažiranih u borbi za vladavinu prava. Smatraju da bi donošenje posebnog zakona kojim bi se regulirala ta problematika, po uzoru na one koji postoje u SAD-u i Velikoj Britaniji, trebalo potaći i masovnije uključivanje građana u borbu protiv korupcije i ostalih oblika nezakonitog ponašanja u svim segmentima društva.

Njihovu inicijativu većina sudionika u raspravi smatra prihvatljivom, ali zbog brojnih primjedbi matičnog Odbora, klubova zastupnika i Vlade RH zaključeno je da ponudeni zakonski tekst treba temeljito doraditi. Većina zastupnika se na kraju priklonila prijedlogu matičnog Odbora, tako da je ova rasprava proglašena prethodnom, a sve primjedbe i prijedlozi proslijeđeni su predlagateljima i Vladi RH. Vlada je zadužena da, na temelju navedenih primjedbi, u roku od 30 dana predloži Hrvatskom saboru zakon kojim bi se zaštita zaposlenika koji objavljuju informacije od javnog interesa uredila sukladno Građanskopravnoj konvenciji o korupciji.

O PRIJEDLOGU

U obrazloženju predloženog Zakona navodi se da je ustavna osnova za njegovo donošenje sadržana u odredbi članka 2. stavka 4. alineje 1. Ustava Republike Hrvatske.

U ocjeni stanja podsjeća se na činjenicu da su prema našem Kaznenom zakonu građani dužni prijaviti kazneno djelo, a ako to ne učine, prijeti im i zatvorska kazna. S druge strane, zaposlenom građaninu koji prijavi sporno djelovanje vezano uz njegovog poslodavca ništa ne jamči da zbog "poštivanja zakona" neće snositi štetne posljedice. U prilog tome predlagatelji spominju slučajeve Ankice Lepej, Vesne Balenović, Krešimira Mišić i Zorana Prpića i drugih anonimnih zaposlenika koji su obavješćivali nadležne, odnosno javna tijela, o nepravilnostima i nezakonitim postupanjima u svojim radnim sredinama, zbog čega su ostali bez posla.

Spriječiti da oni koji se bore za vladavinu prava budu izloženi progonu.

U vremenu kad brojne ankete te domaća i strana stručna istraživanja ukazuju na to da je korupcija jeDan od najvećih problema hrvatskog društva, valja poduzeti mjere za dokidanje paradoksalne prakse da su ljudi koji se bore za vladavinu prava izloženi progonu, a da istodobno ne postoji pravni akt koji bi im pružio zaštitu, napominju predlagatelji. Prema navodima u obrazloženju u SAD-u već duže vrijeme postoji zakon popularno nazvan Zakon o zviždanju,

a sličan propis donesen je 1998. i u Velikoj Britaniji. Oba zakona pod strogim uvjetima štite osobe koje u javnom interesu razotkrivaju službenu ili neku drugu tajnu. Predlagatelji smatraju da sličan zakon treba donijeti i u Hrvatskoj te napominju da se predloženim rješenjima dosiže bitno viši standard zaštite prava zaposlenika koji u javnom interesu objave određene informacije. Naime, ako zaposlenik u dobroj vjeri nadležnoj osobi prijavi određene radnje ili namjere, te ako sudjeluje u istragama koje provode različita javna tijela, poslodavcu se brani donošenje mjera koje ugrožavaju zaposlenikov poslovni status i pravo na radno mjesto. Prijedlogom zakona predviđene su i mjere koje sud može donijeti protiv poslodavca dokaže li se da je prekršio zakonske odredbe. Propisano je, također, da se ni jedan zaposlenik ne može ugovorno odreći svojih prava iz ovog zakona.

Po mišljenju predlagatelja donošenje ovog zakona značajno bi pridonijelo zaštiti pojedinaca angažiranih u borbi za vladavinu prava, a trebalo bi potaći i masovnije uključivanje u borbu protiv korupcije i ostalih oblika nezakonitog ponašanja u svim segmentima društva.

RADNA TIJELA

Na sjednici matičnog Odbora za Ustav, Poslovník i politički sustav konstatirano je da, sukladno Građanskopravnoj konvenciji o korupciji koju je Hrvatski sabor potvrdio na sjednici u veljači, valja donijeti zakon

kojim se propisuju djelotvorna pravna sredstva za zaštitu osoba koje su pretrpjele štetu zbog korupcije. Ocijenjeno je, međutim, da predloženi zakonski tekst, ni sadržajem, ni opsegom, nije podoban za raspravu (Odbor je raspolagao i mišljenjem Vlade o Prijedlogu zakona).

Precizno definirati pojam javnog interesa

Osnovna je zamjerka članova Odbora da se njime propisuje pravo zaposlenika na objavljivanje informacija od javnog interesa, što upućuje na to da zaposlenik sam ocjenjuje je li objava neke informacije od javnog interesa ili ne. Osim toga, iz naziva Prijedloga zakona i odredbe članka 1. moglo bi se zaključiti da se njime uređuje objavljivanje informacija u javnim medijima, što nije bila intencija predlagatelja. S tim u vezi Odbor napominje da pojam javnog interesa treba precizno odrediti, vodeći računa o tome da se objavljivanjem podataka može povrijediti poslovna ili službena tajna.

To radno tijelo, nadalje, smatra da Prijedlog zakona ima mnogo širi obuhvat od onog koji predviđa Građanskopravna konvencija o korupciji (primjerice, odredba stavka 2. članka 3. sadržajno ne spada u tu materiju). Daljnja je zamjerka članova Odbora da se predloženim predviđa da zaposlenici imaju pravo na uspostavljanje beneficija koje su imali prije ukazivanja na korupciju, iako taj pojam zakonodavstvo Republike Hrvatske ne poznaje. Napominju, također, da je odredba kojom se poslodavac obvezuje da izvijesti zaposlenike o ovom zakonu, postavljanjem obavijesti na vidljivo mjesto, suprotna ustavnoj odredbi kojom je propisano da se zakoni objavljuju u "Narodnim novinama".

Iz navedenih razloga predložio je zastupnicima da o Prijedlogu zakona provedu prethodnu raspravu, a sve primjedbe iz te rasprave upute predlagateljima i Vladi RH. Spomenimo i njegovu sugestiju da Hrvatski sabor obveže Vladu RH da, na temelju primjedbi iznesenih u prethodnoj raspravi, u roku od 30 dana podnese novi zakonski prijedlog kojim bi se uredila pitanja o kojima je riječ (ne učini li to Vlada, novi zakonski tekst mogu podnijeti i predlagatelji ovog Prijedloga zakona).

MIŠLJENJE VLADE

U nastavku riječ-dvije o mišljenju Vlade koja također smatra da ovaj zakon treba doraditi (kako sadržajno, tako i pravno-tehnički) jer u predloženom sadržaju nije podoban za upućivanje u daljnju proceduru (nije precizno odredio svoj cilj, te tako koncipiran djeluje nejasno, čemu pridonosi i neuobičajeni pravni stil i tehnika kojom je pisan).

Po mišljenju Vlade predmet reguliranja predloženog zakona trebao bi biti sukladan predmetu reguliranja Građansko-pravne konvencije o korupciji (iako je taj dokument tek u postupku ratifikacije). Njome se uređuje zaštita zaposlenika, a ne "pravo zaposlenika na objavljivanje informacija od javnog interesa", kako se to propisuje člankom 1. Prijedloga zakona.

Upozorava, nadalje, da se niti u jednoj zakonskoj odredbi ne definira što je to "informacija od javnog interesa" i što se, u smislu predloženog zakona, uopće podrazumijeva pod "javnim interesom". Stoga nije jasno je li riječ samo o informacijama u vezi s korupcijom ili se pod time podrazumijeva širi pojam. Spomenimo i njenu primjedbu da se u članku 2. Prijedloga zakona propisuju pojmovi (a ne "definicije", kako ih predlagatelji pogrešno nazivaju) kao što su: poslodavac, zaposlenik, javno tijelo, nadgledatelj i dr.

RASPRAVA

UVODNO IZLAGANJE

Objasniвши zastupnicima osnovne intencije predloženog propisa, **Mario Kovač**, jedan od predlagatelja, osvrnuo se i na mišljenje Vlade RH. Podsjetio je na činjenicu da je Hrvatska potpisnica Europske civilno-pravne konvencije za borbu protiv korupcije, koja u članku 9. obvezuje države potpisnice da u domaćem zakonodavstvu predvide "odgovarajuću zaštitu od neopravdanih sankcija prema uposlenicima koji su imali opravdan razlog da posumnjaju u korupciju i koji su u dobroj vjeri o tome izvijestili odgovorne". Kako reče, Vlada ističe da je predmet reguliranja spomenute Konvencije zaštita zaposlenika, a ne navodno i njihovo pravo na objavljivanje informacija od javnog interesa. Predla-

gatelji, međutim, stoje na stajalištu da se njome regulira zaštita zaposlenika, ali u svezi s objavom informacija o korupciji.

Međunarodne konvencije o korupciji nalažu zemljama potpisnicama primjenu minimalnih standarda u zaštiti zaposlenika koji objavljuju informacije od javnog interesa. To ne znači da mi, svojim zakonom, ne možemo afirmirati i širi obuhvat zaštite.

Nije istina, kaže dalje Kovač, da se niti u jednoj zakonskoj odredbi ne definira što su to informacije od javnog interesa (te se definicije mogu naći u članku 3. Prijedloga zakona). Spomenuo je, također, da je Hrvatski sabor u rujnu 2000. godine ratificirao i Kaznenopravnu konvenciju Vijeća Europe o korupciji, koja također vrlo jasno nalaže zaštitu zaposlenika u ovom segmentu. U svakom slučaju, treba iskoristiti prigodu i u ovaj zakon ugraditi načelo da se zaštita tajnosti ne odnosi na situacije u kojima prevladava javni interes za objavljivanjem saznanja o nezakonitim radnjama i društveno štetnim nepravilnostima. Uostalom, temeljem naših propisa svatko je dužan prijaviti kazneno djelo i zbog toga ne bi smio trpjeti štetne posljedice, što se kod nas, nažalost, još uvijek događa.

U nastavku je spomenuo da matični Odbor prigovara da ovaj zakon ima puno širi obuhvat zaštite zaposlenika nego što to predviđa građansko-pravna Konvencija o korupciji. Napominje da taj dokument traži od zemalja potpisnica da primijene minimalne standarde u zaštiti zaposlenika koji objavljuju informacije od javnog interesa. To, međutim, ne znači da mi, svojim zakonom ne možemo afirmirati i širi obuhvat zaštite, kao što je to učinila i Velika Britanija.

Nije točno, kaže dalje, da se iz naziva zakona i članka 1. može zaključiti da se njime regulira objavljivanje informacija u javnim medijima (ovaj zakon ne odnosi se na građane koji teže senzacionalizmu i s raznoraznim informacijama izlaze u medije). To potvrđuje i formulacija članka 3. u kojoj stoji da poslodavac neće poduzeti nikakve mjere odmazde

protiv zaposlenika koji je u dobroj mjeri nedgledatelju ili bilo kojem javnom tijelu, prenio sporne informacije. Osim toga, u članku 2. se precizno definiraju pojmovi javno tijelo, nadgledatelj, itd.

Priznao je da u predloženom tekstu ima terminoloških nedostataka, a i da je možda sadržajno oskudan, ali napominje da se radi o pravnom novitetu u hrvatskom pravnom sustavu. Apelirao je na zastupnike i predstavnike Vlade da svojim prijedlozima pridonese formuliranju što boljeg zakonskog prijedloga za daljnju saborsku proceduru. To je - kaže - itekako važno, ako ni zbog čega drugoga onda da bismo ohrabрили naše građane da ukazuju na sve uočene protuzakonite aktivnosti i društveno štetne nepravilnosti, bez čega će teško zaživjeti pravna država.

Predložena rješenja doraditi

Petar Žitnik rekao je da Klub zastupnika HSS-a podržava donošenje ovakvog zakona, koji nam je više nego potreban. Ne slažu se, međutim, s ocjenom predlagatelja da se njime dostiže bitno viši standard zaštite prava zaposlenika koji u javnom interesu objave određene informacije. Naime, samim zakonom, koliko god bio dobar, ništa se ne može riješiti. On će ostati mrtvo slovo na papiru, ako se u praksi ne budemo pridržavali njegovih odredbi, napominje zastupnik. Nažalost, veliki broj građana nastoji zaobići razne zakonske odredbe, a na cijeni su oni odvjetnici koji znaju pronaći rupe u zakonu. Pravna država nam funkcionira tako, da veliki broj sudskih predmeta

Predviđen prekratak rok u kojem bi oštećeni zaposlenik mogao pokrenuti postupak pred sudom; bilo bi pravednije da u slučaju pravnog spora teret dokaza bude na poslodavcu.

zahvaća zastara, a neki notorni kriminalci slobodno šecu ulicama, koristeći ih kao poligone za svoja krvava razračunavanja. Novinarima koji se usude objaviti neku informaciju koja ne odgovara tim bossovima dižu u zrak automobile, a počinitelji najčešće ostaju neotkriveni (iako imamo relativno najveći broj policajaca po stanovniku na svijetu i

golemi pravosudni aparat. S obzirom na tvrdnje ravnatelja Ureda za suzbijanje korupcije i kriminala kako su se kriminalci infiltrirali u sve institucije društva, ne čudi ni podatak da se radni sporovi pred sudom rješavaju tako brzo, da se na prvo ročište za raspravu čeka i po 4 godine, kaže Žitnik. Stoga se s pravom možemo upitati kakvi će biti efekti ovog zakona, kao i to je li njegovo donošenje opravdano, s obzirom na postojeću zakonsku obvezu građana da prijave kazneno djelo.

Po mišljenju zastupnika HSS-a ova je materija prilično kompleksna, a i stajališta građana u odnosu na ovu problematiku se uvelike razlikuju. Većina ljudi "čuva svoju kožu" i pitanje je bi li bili spremni prijaviti uočene kriminalne radnje u svojoj radnoj sredini (iako u anketama trećina ispitanika odgovara pozitivno na to pitanje). Međutim, rezultati anketa pokazuju da samo 62 posto ispitanika smatra da takve hrabre pojedince treba zaštititi zakonom, dok mnogi tvrde da oni ne zaslužuju priznanje. Primjerice, mnogi građani Ankicu Lepej smatraju hrvatskom heroinom, dok je drugi ozbiljno optužuju jer je izdala bankarsku tajnu. S tim u svezi zastupnik je upitao predstavnika predlagatelja koja odredba članka 3. se odnosi na njeno djelovanje. Činjenica je, kaže, da se slučajevi koje spominju predlagatelji bitno razlikuju te da se sva 4 slučaja ne bi mogla jednako razvrstati pod odredbe zakona koji se predlaže. Sumnja u to da će im ovaj propis, ako se donese, pomoći da istjeraju svoju pravdu, to više što se najvjerojatnije neće primjenjivati retroaktivno.

Teret dokaza treba biti na poslodavcu

U svakom slučaju, zastupnici HSS-a smatraju da zakon do drugog čitanja treba ozbiljno doraditi i proširiti, kako bi doista bio dobra podloga za zaštitu tzv. zviždača (kako ih popularno zovu u SAD-u i Velikoj Britaniji). Među ostalim, valja predvidjeti i mjere zaštite poslodavaca od radnika koji u zloj vjeri objave izmišljene optužbe protiv njih. Kako bi zakonski tekst bio što kvalitetniji, predlažu da na njemu radi grupa stručnjaka koja bi izvukla relevantne pokazatelje iz ove rasprave te drugih zakona i stručne literature.

Od konkretnih primjedbi svojih stranačkih kolega Žitnik je spo-

menuo, među ostalim, da je u članku 4. predviđen prekratak rok (svega godina dana) u kojem bi oštećeni zaposlenik morao pokrenuti postupak pred sudom (opći zastarni rok za naknadu štete je tri godine). Drže, nadalje, da bi bilo pravednije da teret dokaza bude na poslodavcu, kojeg obično zastupa skupi odvjetnik, a ne na oštećenom zaposleniku. Spomenimo i njihov prigovor da u članku 6., koji govori o načinima obeštećenja radnika koji je dokazao da je bio žrtva odmazde poslodavca, nisu predviđeni nikakvi rokovi.

Namjera predlagatelja da se ti hrabri i moralni ljudi zaštite je za svaku pohvalu, ali ne promijenimo li svoje ponašanje, oni će na pravdu čekati godinama (onaj tko se u Hrvatskoj odluči za ulogu zviždača mora se pripremiti da živi u moralnoj slavi, ali u materijalnoj bijedi) napominje zastupnik. Na kraju je rekao da će onaj tko predloži dobar i sveobuhvatan zakon kojim bi se regulirala ova problematika, pa bila to i Vlada, dobiti podršku njegovih stranačkih kolega.

Zaštitu zaposlenika regulirati Zakonom o zaštiti tajnosti podataka

Mr.sc. **Mato Arlović**, glasnogovornik Kluba zastupnika SDP-a, najavio je da će oni podržati prijedlog matičnog Odbora da se o ovom zakonskom prijedlogu provede prethodna rasprava. Zastupnici SDP-a se, inače, slažu s tim da materiju o kojoj je riječ valja urediti posebnim zakonom, ili u okviru već postojećeg Zakona o zaštiti tajnosti podataka.

Prema našem kaznenom zakonu neprijavlivanje saznanja o pripremanju ili počinjenju kaznenog djela je kažnjivo, a postoji i zakonska podloga na temelju koje bi zaposlenici proganjani zbog objave takvih informacija imali pravo na naknadu štete.

Podsjetio je na činjenicu da je prema našem kaznenom zakonu neprijavlivanje pripremanja, kao i saznanja o počinjenom kaznenom djelu kažnjivo, te da postoji zakonska podloga na temelju koje bi zaposlenici

proganjani zbog objave takvih informacija imali pravo na naknadu štete. Spomenuo je, nadalje, da je u Zakonu o zaštiti tajnosti podataka precizno naznačeno što se smatra državnim, vojnom, službenom, poslovnom ili profesionalnom tajnom i kako se postupa s tim u svezi (te kada se objava nekih podataka ne smatra povredom tajne). Predviđeno je, također, formiranje vijeća za provjeru tajnosti koje bi trebalo biti savjetodavno tijelo Hrvatskog sabora, s tim da članove tog tijela imenuje Sabor (najmanje tri moraju biti predstavnici sredstava javnog priopćavanja). Po mišljenju esdepeovaca u taj bi se zakon moglo ugraditi poglavlje o zaštiti zaposlenika koji eventualno objave tajne podatke, ili druge informacije od javnog interesa i zbog toga budu proganjeni, bilo u radnopravnom bilo u materijalnopravnom smislu. Kada bi se zakonom reguliralo pravo zaposlenika na objavljivanje informacija od javnog interesa, kao što predlažu zastupnici HSLs-a, to bi bio poticaj da svatko svakoga prati i denuncira, kaže Arlović i pita: "Što bi u tom slučaju radila neka od postojećih državnih tijela koja financiraju porezni obveznici?"

Inicijativa prihvatljiva

U nastavku je konstatirao da je inicijativa predlagatelja prihvatljiva, te da o tome treba provesti prethodnu raspravu. Čak i u slučaju da se opredijelimo za potpuno novi zakon, trebat će istodobno pristupiti i noveliranju Zakona o zaštiti tajnosti podataka, budući da je najveći broj informacija koje mogu imati karakter javnog interesa, na ovaj ili onaj način, proglašen nekom vrstom tajne (mnoge tajne su kod nas propisane posebnim zakonima i općim aktima trgovačkih društava i javnih ustanova).

Arlović je izrazio uvjerenje da će ova rasprava upozoriti građane da moraju voditi računa o jednom posebnom zakonu koji malo ljudi poznaje, ali u kojem su određena pitanja regulirana. Možda nisu riješena na najbolji način i zato ga treba novelirati (osobno je za to da se njime regulira i materija o kojoj je riječ).

Ljubo Česić-Rojs (HDZ) je rekao da je i sam, na vlastitoj koži, doživio progon nakon iznošenja informacija od javnog interesa. Kako reče, kad je spominjao imena umiješanih u aferu

vezanu uz Riječku banku svi su mu se smijali, a danas su ti ljudi u zatvoru. Politički je proganjan, kaže, i zbog iznošenja podataka o Brodogradilištu

Inicijativa predlagatelja je prihvatljiva, pa o predloženom treba provesti prethodnu raspravu. Čak i u slučaju da se opredijelimo za poseban zakon, trebat će istovremeno novelirati i Zakon o zaštiti tajnosti podataka.

"Viktor Lenac", o izgradnji autocesta, te o tome da Hrvatska uvozi iračku naftu preko brokerske firme Groming iz Niša (riječ je o nafti Saddamova sina, što znači da se od toga financira njegova obrana i Al Quaida) a sve to kontrolira jedan od potpredsjednika Vlade koji odobrava svaki uvoz sirove nafte za INA-u.

Preširoki obuhvat zaštite

Na početku svog izlaganja, u ime Kluba zastupnika HDZ-a, **Vladimir Šeks** je konstatirao da je svrha predloženog zaštititi od poslodavčeve odmazde zaposlenika koji u javnom interesu objavljuje tajne podatke. Napomenuo je da, s tim u svezi, treba razlučiti dvije bitne stvari. S jedne strane, postoji cijeli korpus zakona - o zaštiti tajnosti podataka, o kaznenom postupku, o prekršajnim postupcima, itd. - koji obvezuju građane, pa i uposlenike, da prijave saznanja o pripremanju, prikrivanju ili izvršenju kaznenih djela, te o eventualnim pomagačima počiniteljima tih djela. Druga je stvar - kaže - kad se radi o podacima koji predstavljaju službenu,

Usvoje li se predložena rješenja, svaki zaposlenik mogao bi odbiti obavljanje bilo koje radne zadaće, pozivajući se na ovaj zakon.

državnu, vojnu, profesionalnu ili drugu tajnu čije je otkrivanje u javnom interesu, a ne radi se o kaznenom djelu ili drugom protupravnom ponašanju. Zakonom treba spriječiti da u tom slučaju poslodavac šikanira, otpusti ili na drugi način kazni uposlenika koji ih je objavio. Predlagatelji su, očito, imali namjeru to pitanje razriješiti, ali je njihov

pristup reguliranju te materije preširok, što omogućuje različite interpretacije koje dovode u pitanje ostvarenje svrhe ovog zakona, konstatira zastupnik. Primjerice, u članku 3. treba precizno razgraničiti izvještava li zaposlenik određeno tijelo zaduženo za nadzor ili kontrolu zakonitosti pravne ili fizičke osobe, ili putem medija informira javnost.

Po ocjeni zastupnika HDZ-a odredba članka 3. koja predviđa da poslodavac neće poduzeti nikakve mjere odmazde protiv zaposlenika koji odbija bilo kakvo djelovanje za koje opravdano sumnja da predstavlja povredu zakona ili pravila, prijevare ili kazneno djelo, da ugrožava zdravlje ili sigurnost bilo kojeg pojedinca ili da utječe na prekomjerno zagađenje okoliša, ne spada u materiju koja se regulira ovim zakonom. Sudeći po predloženoj formulaciji, ne radi se o informiranju i obavješćivanju nadležnih tijela ili javnosti nego o (ne)izvršavanju radnih obveza zaposlenika. Usvoji li se ponudeno rješenje svaki zaposlenik bi mogao odbiti izvršenje bilo koje radne zadaće pozivajući se na zakon, iako osnovanu sumnju u kazneno djelo utvrđuju neka druga tijela. Pitanje je, kaže, tko bi u tom slučaju prosuđivao je li u pravu poslodavac ili uposlenik.

Na kraju je izjavio da se Klub zastupnika HDZ-a zalaže za to da se o ovom zakonskom prijedlogu provede prethodna rasprava, radi usuglašavanja s cjelokupnim pravnim poretkom, te što preciznijeg određenja zakonske tehnologije kojom se želi postići željeni cilj.

Postojeći zakoni se ne provode

I **Dorica Nikolić (HSLs)** je mišljenja da je zakonska zaštita zaposlenika koji objavljuju informacije od javnog interesa itekako potrebna. Razlog - postojeći zakoni spomenuti u raspravi se ne provode, ili određene državne institucije ne izvršavaju svoje obveze. Jer, da nije tako, gospođe Vesna Balenović i Ankica Lepej zacijelo ne bi još uvijek bile bez posla.

Kad je riječ o tajnosti podataka, u Hrvatskoj se - kaže - uvriježila praksa da se neki dokumenti proizvoljno proglašavaju službenom ili državnom tajnom (i zastupnici u Saboru često dobivaju dokumente s tom oznakom, a kasnije više ne znaju što je bilo s tim dokumentima). Zbog toga što nismo regulirali neke druge propise tajni spisi, odnosno dokumenti nerijetko

procure u medije, ili odlaze u inozemstvo, a da se zapravo ne zna jesu li predani u skladu s našim zakonima ili su ti zakoni prekršeni (primjerice, ni dandanas ne zna se je li bilo u nadležnosti predsjednika države da omogući pristup transkriptima). Najčešće se događa da odmah nakon što netko prijavi ili iznese u javnost sumnju u kriminal ili korupciju, suprotna strana to proglašuje tajnom. Najbolji primjer za to je slučaj gospođe Balenović koja je iznijela sumnju u moguću kriminal i to prvo svom pretpostavljenom, pa predsjedniku uprave INE, zatim nadležnom Ministarstvu, potpredsjedniku Vlade i saborskim zastupnicima, ali svi su se oglasili. Naime, do dana današnjeg nije se dogodilo ništa, osim što je ona ostala bez posla. Doduše, gospodin Linić ju je tužio za klevetu, odnosno uvredu časti, tako da mora snositi i sudske troškove. Na općinskom sudu je izgubila spor, uz obrazloženje da je otkrila službenu tajnu, iako je samo ukazivala na moguće nepravilnosti u radu raznih struktura u INI. Osim toga, neki ljudi i institucije optuživali su je da je naštetila ugledu INE, kao tvrtke koja ide u privatizaciju, što također nije točno, jer INA danas posluje s velikim dobitkom. U tom kontekstu zastupnica je podsjetila i na javnu svađu, putem medija, između određenih ljudi iz INE, pa i predsjednika Uprave, te potpredsjednika Vlade, koji su zbog nekih prijepora oko privatizacije jedni druge optuživali za mito. Nakon toga je uslijedila javna pomirba, a da se nikome ništa nije dogodilo. A gospođa Balenović već godinu dana čeka, uz sve postojeće zakone, da jedna od institucija utvrdi je li ona povrijedila bilo koji zakon, odnosno je li bila u pravu. Navodno je cijela istraga provedena, policija je obavila svoje, predmet je bio i kod bivšeg i kod sadašnjeg državnog odvjetnika, ali bez rezultata.

Sadržaj odudara od naziva

Nadovezujući se na njene riječi **Ljubica Lalić (HSS)** je primijetila da je grijeh gospođe Balenović bio njen stav o potrebi vlastitog prijevoza u INA-i, jer samo na taj način tvrtka može kontrolirati kvalitetu naftnih derivata na svojim crpkama. Umjesto da je bio nagrađen, taj njen logičan prijedlog je sankcioniran. Razlog - nekome očito odgovara da se velike količine naftnih derivata prevoze privatnim

cisternama, jer putem od terminala do benzinskih crpki nestaju deseci tisuća litara goriva a dolazi benzin, diesel gorivo ili lož ulje loše kvalitete. Gospođa Balenović je, kao zaposlenica INE, o svemu tome progovorila, najprije pred nadležnim tijelima a potom javno, a posljedica je bila otkaz i prijetnje članovima njene obitelji, te kazneni progon za izrečenu istinu koju više ne može dokazati jer su joj dokazi uskraćeni.

Radi mnogih hrabrih ljudi koji su zbog borbe za pravdu i zaštitu općih interesa ostali bez posla, treba donijeti zakon koji bi zaštitio sve one poštene i pravedne građane koji će dići svoj glas u zaštitu javnog interesa.

Spomenula je i slučaj Zorana Prpića, bivšeg zaposlenika Croatia Airlinesa, koji je također dobio otkaz zbog toga što je progovorio o nepravilnostima u tom poduzeću. Općinski sud u Zagrebu, je doduše, naložio da ga se privremeno vrati na posao, uz naknadu plaće za vrijeme spora, ali direktor društva tu mjeru nije htio provesti (zbog toga je čak osuđen novčanom kaznom od 7.200,00 kuna, koju će najvjerojatnije platiti firma). I policajac Krešimir Mišić je najvjerojatnije ostao bez posla zbog toga što ga je savjesno obavljao, ne praveći razliku između viđenih političara i običnih građana. Kako reče, i gospođa Ankica Lepej prošla je pakao samo zbog toga što je smatrala da je moral iznad obveze čuvanja poslovne tajne. Upravo zbog tih i brojnih drugih hrabrih ljudi koji su zbog borbe za pravdu i zaštitu općih interesa ostali bez posla, treba donijeti zakon koji bi zaštitio sve one poštene i pravedne građane koji će dići svoj glas u zaštitu javnog interesa, naglašava zastupnica.

Po riječima zastupnice naziv predloženog zakona poručuje građanima da se aktivno uključe u borbu protiv kriminala, korupcije, i osiromašenja države zbog zaključenja štetnih ugovora, ali njegov sadržaj nije sukladan nazivu. Naime, članak 1. daje pravo zaposlenicima na objavljivanje informacija od javnog interesa (koje oni ionako imaju kada se ne radi o državnoj, službenoj ili poslovnoj tajni) ali ih ne štiti od

posljedica koje nastupaju kada poslodavcu stanu na žulj. To znači da je ohrabrujuća poruka iz naslova zakona, zapravo, prazno obećanje, konstatira zastupnica. Po njenom mišljenju šikaniranom i kažnjavanom zaposleniku ništa neće pomoći ni pravo predviđeno člankom 4., da u roku od godinu dana može pokrenuti spor pred sudom ili drugim ovlaštenim tijelom, jer se može dogoditi da poslodavac ne provede sudsko rješenje, kao u slučaju gospodina Prpića koji je još uvijek bez posla. Iz navedenih razloga predloženi zakonski tekst treba odbiti. Međutim, ideja predlagatelja je dobra, pa stoga obvezimo Vladu da u određenom roku predloži zakon kojim će se istinski zaštititi zaposlenici koji su dali svoj doprinos u razotkrivanju korupcije i kriminala.

Stati na kraj građevinsko-cestovnoj mafiji

Za riječ se ponovno javio **Ljubo Česić-Rojs** napomenom da već tri godine u ovom visokom domu iznosi istine (npr. da kubik betona, zajedno s ugradnjom, može koštati 200 a ne 750 maraka), a posljedica su, kaže, kaznene prijave protiv njega zbog plastičnih čaša i sl. U nastavku je ustvrdio da u Hrvatskoj vlada građevinsko-cestovna mafija ("ne da se krade nego se otima"). Tu je tvrdnju potkrijepio nizom podataka o vrijednosti radova na cestovnim dionicama na kojima je radila njegova inženjerija koja je, kako reče, uništena jer su pokušali stati na kraj toj mafiji (2312 radnika je već tri godine bez posla, neriješena statusa i bez sredstava, jer od 98. godine nisu dobili ni kune).

Spomenuo je, među ostalim, da samo vrijednost izvršenih radova na autocesti Sv. Rok - Zadar - Split, dionica Maslenica - Zadar 1, do kraja svibnja 98. godine iznosi 97 milijuna kuna. Za obavljene radove na dionici Čakovec - Goričan, vrijedne 67,4 mln. kn, inženjeriji je dosad plaćeno svega 3 mln. kuna, za radove na dionici Kupjak - Vrbovsko, u vrijednosti od 22,8 mln. kn, plaćeno im je 14 mln. kn, a za one na dionici Zadar 1 - Zadar 2 svega 4 mln. kuna (od ukupno 42,5 mln. kn). Nadalje, od ukupne vrijednosti radova na dionici Varaždin-Čakovec (70 mln. kn.) plaćeno im je samo 24 mln. kuna. Po riječima zastupnika samo obavljene radovi za doček Svetog oca procje-

njuju se na 70 mln. kuna, a 2,3 mln. potrošeno je za hranu i piće ("radnici ne mogu živjeti od vjetra"). Zanima ga gdje je završila razlika sredstava. Kako reče, to bi trebao istjerati na vidjelo državni odvjetnik (postoje ugovori i uplatnice) ali izgleda da to nikome nije u interesu, jer je upetljan najviši državni vrh (riječ je, očito, o sprezi pojedinaca iz bivše i sadašnje Vlade).

U prilog svojim tvrdnjama spomenuo je da bivši ministar pomorstva, prometa i veza nije smijenjen zbog izmišljene afere, nego zbog toga što nije htio potpisati da dvije firme koje danas grade autocestu od tunela Sv. Rok do Dugopolja (Strabak i Konstruktor) dobiju taj posao. Čak ni dr. Tuđman se, kaže, nije uspio othrvati tome, (nakon njegove smrti cijena te dionice skočila je 500 mln. DEM), a nije ni ova Vlada.

Konstatiravši da njegov visoko moralni nastup imponira, **Mladen Godek (LIBRA)** ga je upitao je li podnio kaznene prijave na osnovi sve te dokumentacije kojom, navodno, raspolaže? **Ljubo Česić-Rojs** je odgovorio da je dokumentaciju predao bivšem predsjedniku Vlade gospodinu Mateši, te bivšim ministrima financija, obrane te pomorstva, prometa i veza. Rezultat - protiv njega su podignute kaznene prijave, upravo zato što je htio "iskopati" istinu.

Ispravljajući njegove navode **Ivan Ninić (SDP)** je izvijestio zastupnike da je Odbor za pomorstvo, promet i veze nedavno razmotrio plan građenja cesta i autocesta. Ustanovio je da su poslove na gradnji svih dionica uglavnom dobila hrvatska poduzeća, a prekinuti radovi bit će izvedeni uz najmanje 30 posto nižu cijenu od one po kojoj su bili ugovoreni. Napomenuo je da se iz dokumentacije vidi da je firma gospodina Rojsa za poslove koje je dobila na natječaju u dva navrata plaćena u dvostrukoju od vrijednosti radova (umjesto 20, 40 mln. kuna). Spočitnuo mu je da, unatoč tome, nije platio ni obveze prema radnicima, niti doprinose za socijalno i zdravstveno osiguranje.

Poručio je zastupniku Rojsu da svoja saznanja o nepravilnostima na koje je upozorio, prijavi MUP-u i Državnom odvjetniku.

Zaštitni mehanizmi ne funkcioniraju

U završnoj riječi **Mario Kovač** je, u ime predlagatelja, zahvalio sudio-

U našem zakonodavstvu postoje zaštitni mehanizmi, ali oni se u praksi ne realiziraju.

nicima u raspravi na konstruktivnim prijedlozima koji će, kako reče, pridonijeti upotpunjavanju i poboljšanju zakonskog teksta. Potaknut primjedbom zastupnice Lalić da su predložena rješenja samo prazna obećanja, podsjetio je na to da obveza usklađivanja našeg zakonodavstva s međunarodnim konvencijama o korupciji postoji još od rujna 2000. Budući da u njejoj stranci ima dosta uglednih pravnika (i sama je te struke) upitao je zbog čega oni nisu u međuvremenu podnijeli vlastiti zakonski prijedlog.

Potaknut primjedbom zastupnika Žitnika da bi pojedini neradnici mogli zlorabiti institute iz ovog zakona, pojasnio je da su predlagatelji upravo to htjeli spriječiti propisujući da je na zaposlenicima teret dokazivanja da su eventualno šikanirani od poslodavca zbog toga što su iznosili, odnosno objavljivali podatke od javnog interesa. Kako reče, u našem zakonodavstvu postoje zaštitni mehanizmi ali oni se u praksi ne realiziraju, zbog čega ti ljudi i njihove obitelji materijalno stradavaju. Potaknut primjedbom da će zaštita tzv. zviždača biti skupa, rekao je da bi trebalo izgraditi kvalitetniji institut pravne pomoći. Uostalom, Vlada ionako ima zadaću uskladiti hrvatsko zakonodavstvo s međunarodnim dokumentima.

U nastavku je izjavio da predlagatelje ne bi smetalo da se prihvati zaključak Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav kojim bi

se obvezalo Vladu da, na temelju primjedbi iz prethodne rasprave, u roku od 30 dana izađe sa zakonskim prijedlogom kojim bi se pitanje zaštite zaposlenika o kojima je riječ uredilo sukladno građansko-pravnoj Konvenciji o korupciji. Međutim, u protekle tri godine Vlada se nerijetko oglašila o zaključke Sabora li se nije držala utvrđenih rokova. Zbog toga Klub zastupnika HSLS-a inzistira na tome da se o predloženom zakonu glasuje te da ga se prosljedi u drugo čitanje, zajedno s primjedbama i prijedlozima iz rasprave. Na kraju je konstatirao da će ova zakonodavna aktivnost zacijelo naići na veliko odobravanje brojnih zaposlenika koji bi imali što reći nadležnim javnim tijelima.

Ljubo Česić-Rojs se još jednom javio za riječ, radi ispravka netočnog navoda. Kako reče, one koji objavljuju informacije od javnog interesa ne treba štiti od poslodavaca, nego od sudskog i političkog progona. Dometno je još da je ono što je iznio ministar Čačić laž, te da o sprezi u cestogradnji najbolje svjedoči činjenica da je direktor IGH-a bio predsjednik nadzornog odbora Hrvatskih cesta, dok je direktor tog poduzeća istodobno bio predsjednik nadzornog odbora IGH.

Izjašnjanje

Nakon toga je predsjednik Tomčić zaključio raspravu i dao na glasovanje zaključak što ga je predložio Odbor za Ustav, Poslovnik i politički sustav (donesen je većinom glasova nazočnih zastupnika). Drugim riječima, utvrđeno je da je o zakonskom prijedlogu koji su podnijeli zastupnici HSLS-a Joško Kontić i Mario Kovač, provedena prethodna rasprava te da će se primjedbe i prijedlozi iz te rasprave uputiti predlagatelju i Vladi RH. Zastupnici su ujedno zadužili Vladu RH da, na temelju navedenih primjedbi, u roku od 30 dana uputi Hrvatskom saboru prijedlog zakona kojim će se pitanje zaštite zaposlenika koji objavljuju informacije od javnog interesa urediti sukladno Građansko-pravnoj konvenciji o korupciji.

M.Ko.

PRIJEDLOG I KONAČNI PRIJEDLOG ZAKONA O IZMJENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O POLJOPRIVREDI

Ne smiju se usporiti započete reforme

Zastupnici Hrvatskog sabora raspravili su predloženi zakonski tekst, ali nisu obavili glasovanje koje će se po riječima predsjedavajućeg, realizirati kada se steknu potrebni uvjeti. Predloženi zakonski tekst u proceduru su uputili zastupnici Anto Đapić (HSP), mr.sc. Miroslav Rožić (HSP), dr.sc. Tonči Tadić (HSP) i Vlado Jukić (HSP), a prijedlog je dodatno podržan i od 28 zastupnika ostalih parlamentarnih stranaka. Predlagatelji su ukazali na određene poteškoće koje su pratile poljoprivrednike prilikom upisa u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava, sugerirajući da se produži zakonom utvrđeni rok za obavljanje potrebnih radnji.

U svom Mišljenju, Vlada Republike Hrvatske predložila je Hrvatskom saboru da ne prihvati predloženi tekst, jer bi svako produžavanje roka značajno narušilo dinamiku ispunjenja zacrtanih zadaća i reformu poljoprivrede. U raspravi koja je obavljena čuli su se i ostali, brojni problemi koji utječu na poslove vezane uz reformu hrvatske poljoprivrede i sela.

O PRIJEDLOGU

Predloženi zakonski tekst podnijeli su zastupnici **Anto Đapić (HSP)**, mr.sc. **Miroslav Rožić (HSP)**, dr.sc. **Tonči Tadić (HSP)** i **Vlado Jukić (HSP)**, uz prijedlog da se primijeni hitni postupak. Njime se predlaže stvaranje i uređenje prvog hrvatskog registra poljoprivrednika tj. Upisnika poljoprivrednih gospodarstava. Postojanje Upisnika trebalo bi pridonijeti raspodjeli sredstava državnih potpora u poljoprivredi i ribarstvu, ali bi jednako trebalo doprinijeti i uvođenju

reda u poljoprivredni sustav Hrvatske. U Upisnik bi se, prema Zakonu o poljoprivredi, trebali upisati svi oni koji prodaju vlastite proizvode na tržištu, te svi koji podnose zahtjeve za novčana sredstva i druge oblike potpore u poljoprivredi. Prema pojedinim procjenama, Hrvatska ima trenutno oko 500.000 obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava, od čega bi se upisu moglo odazvati njih 200.000. Prema dostupnim podacima dosad se u Upisnik upisalo ukupno 17.305 obiteljskih gospodarstava, trgovačkih društava, zadruga i obrtnika u poljoprivredi, te individualnih poljoprivrednika, što je više nego zanemariv broj u odnosu na navedenih 200.000 obiteljskih gospodarstava.

Predlagatelji su zatim naveli i tri temeljna razloga zbog kojih poljoprivrednici otežu s upisom u Upisnik, ističući na prvom mjestu administrativne poteškoće, neinformiranost i cijeli niz nerazjašnjenih dvojbi. Pored ovog razloga, upozoravaju i na postojeći nered u zemljišnim knjigama, koji uzrokuje znatne poteškoće pri sređivanju zemljišne dokumentacije poljoprivrednog gospodarstva kao i nedovoljnu informiranost poljoprivrednika o smislu i ciljevima poljoprivredne reforme. Istovremeno je prisutna i bojazan od ulaska u sustave PDV-a. Zbog svih navedenih razloga, predlagatelji su ocijenili da je potrebno produžiti vrijeme upisa u Upisnik sa 2, na 13 mjeseci, odnosno sve do 1. siječnja 2004. godine. Obrazlažući potrebu za hitnim postupkom, predlagatelji su ukazali da je donošenje ovog zakona po predloženoj proceduri, potrebno radi sprječavanja i otklanjanja nastalih poremećaja u reformi hrvatske poljoprivrede i radi osiguravanja strateških interesa Republike Hrvatske u europskim integracijskim procesima.

Treba napomenuti da je ovaj zakonski prijedlog svojim potpisima poduprlo i 28 zastupnika iz više političkih stranaka.

MIŠLJENJE VLADE

Na predloženi zakonski tekst u svom se mišljenju osvrnula i Vlada Republike Hrvatske, koja je predložile Hrvatskom saboru da ne prihvati rečeni zakonski prijedlog. Uvodno obrazlažući ovo mišljenje, ocijenjeno je da je donošenjem Zakona o poljoprivredi u srpnju 2001. godine, započela opsežna reforma poljoprivredne politike. Ona obuhvaća izgradnju institucionalnog okvira (donošenje brojnih propisa i razvojnih dokumenata, uspostavu ustanova u poljoprivredi, stručno i tehničko unaprjeđenje institucija) i oblikovanje mjera poljoprivredne politike.

Što se tiče provedbe projekta Upisnik, koji je kamen temeljac reformi u poljoprivredi, može se konstatirati, da je do ove faze realizacije upisa, ostvaren uspjeh iznad svakog očekivanja. Usprkos pojedinim neutemeljenim napisima u tisku, Vlada tvrdi da je u relativno kratkom roku učinjeno gotovo nemoguće, jer ni jedna zemlja koja se upustila u sličnu akciju nije to provela tako učinkovito. Zahvaljujući dobrom planiranju, uspješno je provedena koordinacija cjelokupnog procesa uspostave Upisnika. Problemi koji su se pojavljivali rješavani su ažurno i učinkovito. Za upis u Upisnik na raspolaganju je sva postojeća infrastruktura državne uprave na lokalnoj razini. Zaključno s 31. siječnja 2003. godine u uredima državne uprave, zaprimljeno je 139.550 zahtjeva poljoprivrednih gospodarstava za upis, no brojka nije

konačna jer pojedini zahtjevi još pristižu poštom. Usporedo sa zaprimanjem zahtjeva, vrši se njihov upis u programsku aplikaciju, koja objedinjava sve upisane poljoprivrednike sa svim njihovim proizvodnim resursima u centraliziranu dinamičku bazu podataka pri Ministarstvu poljoprivrede i šumarstva. Postojanje takvog sustava, uvjet je za članstvo u Europskoj uniji, ali i važno radi transparentnosti upravljanja proračunskim sredstvima i pojednostavljanju administrativnog postupka pri odobravanju potpore korisnicima.

Procjena broja poljoprivrednih gospodarstava od 500.000, na koju se poziva predlagatelj produljenja roka za upis, temeljena je na rezultatima Popisa stanovništva iz 1991. godine i ne odgovara sadašnjem trenutku. Prema rezultatima Popisa stanovništva iz 2001. godine u Republici Hrvatskoj ima 245.987 poljoprivrednog stanovništva, od čega 165.942 aktivnog. Iz takvog trenda može se opravdano zaključiti, da je broj poljoprivrednih gospodarstava značajno smanjen, što pokazuju i rezultati zaprimljenih zahtjeva za upis u Upisnik.

Nadalje, važno je upozoriti da je potrebno razlikovati podatke dobivene popisom stanovništva i podatke o broju gospodarstava u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava. Naime, cilj je Upisnika, u prvom redu, stvoriti sistematičnu bazu podataka o korisnicima sredstava iz proračuna, te uspostaviti učinkovit sustav nadzora i kontrole. Drugi je cilj onemogućiti preprodaju prekupcima i olakšati inspekcijski nadzor na tržištu. Vlada Republike Hrvatske mišljenja je da razlozi zbog kojih se predlažu izmjene i dopune Zakona o poljoprivredi, nisu opravdani. Osnovni preduvjet za provedbu reforme poljoprivrede upravo jest upis u Upisnik. Svako produžavanje roka, značajno bi narušilo dinamiku ispunjenja zacrtanih zadaća, a prije svega provedbe modela državne potpore iz Zakona o državnoj potpori u poljoprivredi, ribarstvu i šumarstvu, odnosno ostvarenje prava poljoprivrednih proizvođača na poticaje i dohodovnu potporu. Naime, produljenje roka zaprimanja zahtjeva i upisa u Upisnik, dovelo bi u pitanje raspodjelu sredstava poljoprivrednog proračuna. Stoga, Vlada Republike Hrvatske inzistira na poštivanju rokova i drži da ne postoje opravdani

razlozi za produženje roka upisa. Slijedom navedenoga, Vlada je predložila Hrvatskom saboru da ne prihvati navedeni zakonski prijedlog.

RADNA TIJELA

Odbor za zakonodavstvo u svom je izvješću naveo da se protivi donošenju ovoga Zakona iz razloga utvrđenih u Mišljenju Vlade Republike Hrvatske.

Odbor za poljoprivredu i šumarstvo razmotrio je predloženi zakonski tekst kao matično radno tijelo, te proveo raspravu, iako Vlada Republike Hrvatske nije dostavila svoje mišljenje o istom. U raspravi o rečenom Prijedlogu zakona izneseno je mišljenje da ovaj Prijedlog zakona treba shvatiti kao korisnu pomoć Ministarstvu poljoprivrede i šumarstva u dinamici provedbe projekta Poljoprivrednog upisnika. Neki članovi Odbora ukazali su da je donošenje potrebnog pravilnika trajalo dugo, a pripreme za sam upis nisu dale očekivane rezultate. Međutim, iznesena su i mišljenja da rok za upis u Upisnik ne treba produžavati, jer je postigao svoj cilj, a to je prvi put registriranje svih poljoprivrednih proizvođača na jednom mjestu.

Na kraju rasprave, predložen je zaključak da se Hrvatskom saboru predloži prihvaćanje predloženog zakonskog teksta. Za prijedlog zaključka glasovala su četiri zastupnika, dok ih je jednaki broj bio suzdržan, te jedan protiv.

RASPRAVA

U ime predlagatelja uvodno je govorio zastupnik dr.sc. **Tonči Tadić (HSP)** koji je obrazložio razloge zbog kojih je predložen produžetak roka upisa u Upisnik. Upozorio je da bi Upisnik trebao pridonijeti raspodjeli sredstava državnih potpora u poljoprivredi, ocjenjujući ujedno da u Hrvatskoj trenutno postoji oko 500 tisuća obiteljskih gospodarstava. Procijenio je da bi se upisu u Upisnik trebalo odazvati oko 200 tisuća obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava, a zatim je upozorio na čitav niz propusta i naknadnih pojašnjenja koja su pratila donošenje Pravilnika i same procedure upisa. Istaknuo je pri tome, da se do kraja upisnog roka

svega 10% predviđenoga broja poljoprivrednika upisalo u ovaj dokument. Naveo je zatim najvažnije prepreke koje su pratile i otežavale ovaj posao, ističući brojne administrativne poteškoće, neinformiranost i čitav niz nerazjašnjenih dvojbi prilikom samog upisa.

Procedura upisa treba biti jednostavnija i jasnija

Potrebno smatra da nadležno ministarstvo od početka maksimalno olakšava sustav upisa, a svi potrebni podaci trebali bi se unositi naknadno. Međutim, formular i procedura upisa bili su prekomplikirani, a istovremeno je trebalo za početak izdvojiti i 170 kuna za razne takse i formulare.

Potkrepljujući bojazni o malom broju upisanih, naveo je podatke koji su mu poznati s otoka Hvara. Do sredine prosinca na Hvaru je upisano svega dvoje ljudi, a na Braču samo 5 osoba. Smatra da su slični rezultati zabilježeni i na ostalim jadranskim otocima. Upozorio je i na postojeći nered u zemljišnim knjigama, a bio je prisutan i određeni strah od ulaska u sustav PDV-a. Zbog svih navedenih propusta, ocijenio je potrebnim da se produži upis u Upisnik tijekom cijele godine. Na kraju izlaganja zahvalio se svim zastupnicima koji su svojim potpisima poduprli predloženi zakonski tekst i njegovo donošenje u hitnoj proceduri.

U ime Odbora za poljoprivredu i šumarstvo zatim je govorio zastupnik **Drago Krpina**. Podsjetio je na naglaske koji su se čuli tijekom rasprave, ističući da je tom prilikom predložen zaključak kojim se Hrvatskom saboru predlaže prihvaćanje predloženoga teksta.

Zatim su govorili predstavnici klubova parlamentarnih stranaka, a prvi je riječ dobio zastupnik **Marko Baričević** u ime Kluba zastupnika HSLs-a.

Nastavlja se uvoz, a zapostavlja domaća proizvodnja

Govoreći u ime Kluba zastupnika HSLs-a upozorio je na neke od gorućih problema u poljoprivredi. Ujedno je skrenuo pozornost i na pojedine problematične poteze vezane uz upis poljoprivrednika, kao i na mogućnost da se dohodovna potpora očekuje tek slijedeće kalendarske godine. Istovremeno se ne događaju

stvarne pozitivne promjene na terenu jer je primjerice prošle godine u Republiku Hrvatsku uvezeno čak 94 tisuće goveda i 417 tisuća tovljenih svinja. Upozorio je i na probleme brojnih poljoprivrednih obitelji, koje usprkos tehnicima i obrazovanim stručnjacima, ne mogu dobiti odgovarajuće poljoprivredne površine u zakup ili u koncesiju. Ukazao je ujedno i na veliku potrebu oko uključivanja znanosti u domaću proizvodnju, budući da se time potiču i jamče kvalitetni rezultati u prinosima. Iako je nadležno ministarstvo u protekle tri godine u domaću poljoprivredu uložilo oko 5 milijardi kuna, nije došlo do značajnijeg napretka u ovoj gospodarskoj djelatnosti. Uz ove sistemske probleme, nastavio je zastupnik, javljaju se i pojedinačne pogreške koje mogu uništiti pojedine poljoprivrednike. Ovdje je spomenuo nedavni primjer uzornog poljoprivrednika koji je morao prihvatiti eutanaziju krava zbog neutemeljene sumnje da je posrijedi teška bolest. Iako su analize demantirale sve dvojbe, njegova je reputacija trajno narušena, zbog čega istovremeno trpi velike materijalne gubitke.

Vraćajući se na predloženi tekst, zastupnik Baričević založio se da se upis omogući i tijekom ove godine, a zatim da se ograniči na pojedine datume tijekom slijedećih godina. U tom će smislu kažu i podržati predlagatelja u trenutku glasovanja.

Za ispravak netočnog navoda javila se zastupnica **Marijana Petir (HSS)**. Smatra da nisu točne konstatacije o tome da nitko ne radi na tome da hrvatska poljoprivreda postane konkurentna. Podsjetila je ujedno na zakonske propise koje je donio Sabor s tim u svezi. Ne može se ujedno optuživati resorno ministarstvo za propuste općina i gradova, koji nisu izradili programe raspolaganja poljoprivrednim zemljištem. Javio se zatim i zastupnik **Jadranko Mijalić (HSL)** ocjenjujući da se posljednjom raspravom povrijedio Poslovnik, a oko ove konstatacije složio se i predsjedavajući.

I Vlada krši pojedine preuzete obveze

Zatim je ponovno govorio zastupnik **Drago Krpina**, sada u ime Kluba zastupnika HDZ-a, uvodno ocjenjujući da je prijedlog predlagatelja oko

produljenja rokova upisa, opravdan i utemeljen. Složio se s ranije iznijetom konstatacijom zastupnice Petir, kako je donesen čitav niz zakona oko poljoprivrede, upozoravajući međutim, da se isti ne provode u praksi. Istovremeno i sama Vlada krši pojedine zakonske odredbe, odnosno ne izvršava niz preuzetih obveza.

Nacionalni program razvitka hrvatske poljoprivrede, trebao je biti temeljem na kojemu bi se gradilo zakonodavstvo i infrastruktura poljoprivrede.

Primjerice, Vlada je prije više od godinu dana trebala donijeti Nacionalni program razvitka hrvatske poljoprivrede i seoskih područja. Taj je program ujedno trebao biti temelj na kojemu bi se gradila zakonodavna i sva druga infrastruktura poljoprivrede. Slična je situacija i sa Zakonom o poljoprivrednom zemljištu, te sa Zakonom o državnim potporama u poljoprivredi, upozorio je zastupnik Krpina.

Svojedobno je ignoriran i jednoglasan zaključak nadležnog odbora, koji je inicirao stvaranje mogućnosti ekološke proizvodnje u poljoprivredi. Sudeći prema dopisima koje dobivamo, ovaj se zakon uopće ne provodi ili se provodi u minimalnom opsegu. Teško je ocjenjivati trenutačno stanje, budući da Vlada nije podnijela niti jedno svoje izvješće vezano uz poljoprivrednu proizvodnju u protekloj godini. Smatra da nema razloga za vremensko ograničavanje upisa, pozivajući se na propise koji se odnose na otvaranje obrta ili trgovačkog društva, koje nije vremenski limitirano. Eventualno bi se mogli propisati rokovi oko podnošenja zahtjeva za državnu potporu zbog planiranja rashoda državnog proračuna. Istovremeno je izrazio bojazan da se pojedine "reformne" provode kako bi se što više smanjio broj hrvatskih seljaka koji primaju potporu državnog proračuna, ilustrirajući ovu tvrdnju segmentima iz rasprave tijekom donošenja proračuna za 2003. godinu.

Ukazao je ujedno i na pojedinačne primjere s terena, u kojima se državne potpore uvjetuju neprihvatljivim političkim pritiscima. Situacija je osobito teška onim poljoprivrednicima koji ne uspijevaju uredno izvršavati svoje kreditne obveze i otplatiti rata

HBOR-u ili nadležnom ministarstvu, upozorio je zastupnik. Sve to dovodi do katastrofalno niskih prinosa, pa tako usprkos procjenama da Hrvatska može zadovoljiti poljoprivredne potrebe 20 milijuna ljudi, stvara deset puta manje prinose. Unutar postojećih pravila i nelojalne konkurencije, hrvatski seljak neće moći izdržati ovakvu poziciju. Jedan od načina da se pomogne hrvatskim poljoprivrednicima jest i prihvaćanje predloženog zakonskog teksta, zaključio je zastupnik Krpina.

Za ispravak navoda javila se zastupnica Petir upozoravajući i predsjedavajućega na kršenje Poslovnika, budući da joj se zastupnik Krpina izravno obraćao. Smatra da je zbog toga trebao biti upozoren.

Zastupnik Krpina povrijedio je 209, 210. i 214. članak Poslovnika, ocijenio je zatim zastupnik **Petar Žitnik (HSS)**. Smatra da je govorio o svemu, ali ne i o predloženoj temi, usput vrijeđajući resornog ministra i zastupnike HSS-a. I on je od predsjedavajućega zatražio da zastupniku Krpini izrekne opomenu zbog navedenih propusta.

Poticaji daju važne impulse u poljoprivrednoj proizvodnji

Za ispravak netočnog navoda javio se i zastupnik **Stjepan Živković (HSS)**. Ocijenio je da je cijelo sporno izlaganje "vrvjelo netočnostima, a pogotovo se to odnosi na tobožnje neisplaćivanje potpora u poljoprivredi". Podsjetio je zatim na sustav isplate poticaja za pojedine proizvode.

Zastupnik **Stjepan Živković** nakon ispravka netočnog navoda nastavio je raspravu, govoreći sada u ime Kluba zastupnika HSS-a. Zadržao se u analizama pojedinih članaka koje je ocijenio osobito važnim, upozoravajući da je provedba reforme poljoprivredne proizvodnje jedan od najznačajnijih preduvjeta za upis u rečeni Upisnik poljoprivrednih gospodarstava. Nema ujedno opravdanih razloga za produžavanje rokova, jer je ponuđeni period od 60 dana bio dovoljan za svako ozbiljnije obiteljsko gospodarstvo. Napomenuo je ujedno da se sve promjene posjeda katastarskih čestica mogu unijeti i naknadno. Iz tih razloga Klub zastupnika HSS-a protivi se donošenju predloženoga zakonskog teksta.

Za ispravak netočnog navoda sada se javio zastupnik **Marko Baričević**

demantirajući iznijete ocjene da su iznošeni općeniti, odnosno načelni ciljevi predloženih zakonskih propisa. Nakon toga, u ime predlagatelja

Nema razloga za produžavanje rokova jer se time usporavaju započete reforme, a promjene katastra mogu se unijeti i naknadno.

ponovno je govorio zastupnik dr.sc. Tonči Tadić. Smatra da zastupnik Živković ničim nije demantirao iznijete razloge koji su navedeni u predloženom tekstu, a ne postoje ni razlozi zbog kojih se ne bi omogućili upisi i izvan naznačenog vremenskog roka.

Nakon ove konstatacije, u ime Vlade govorio je zamjenik ministra poljoprivrede i šumarstva, gospodin **Tomislav Ledić**. Smatra da bi se rasprava trebala fokusirati na predloženi zakonski tekst, a širenje rasprave na ostala reformska pitanja samo oduzima vrijeme. Napomenuo je ujedno da nitko ne zabranjuje upis tijekom godine, jer upis traje ne samo za seljačka gospodarstva već i za pravne osobe. Govorio je zatim o sustavu državnih poticaja, upozoravajući na potrebu racionalnog trošenja državnih sredstava. Mjesečno se isplaćuju i obračunavaju poticaji za mlijeko, a pojedini poticaji ovise o ciklusima proizvodnje. Demantirao je i ocjenu da se dio sredstava za poticaje usmjerio prema kanalima koji nisu zakonski propisani, ocjenjujući da su takve ocjene u potpunosti neutemeljene. Smatra ujedno da će se osigurati mogućnost reprogramiranja kreditnih obveza ili nagodbe, kako bi se riješio i ovaj problem.

Ponovno je u ime predlagatelja govorio zastupnik dr.sc. Tonči Tadić, upozoravajući na brojne propuste i manjkavosti tijekom upisivanja poljoprivrednika. Upozorio je i na mogućnost da se neupisane osobe neće moći pojaviti na tržištu. Podsjetio je zatim i na izjave predstavnika Hrvatskog seljačkog saveza, koje upućuju na usku povezanost s jednom parlamentarnom strankom. Ministarstvo je trebalo razbiti sve sumnje da se protežiralo osobe koje su bliske HSS-u, kao i prigovore da će se određena sredstva namijenjena poticajima, koristiti za političku kampanju.

Ponovno su uslijedili ispravci netočnog navoda. Zastupnik Živković upozorio je na jedinstvenost formulara Upisnika, demantirajući da je upisivanje popraćeno brojnim propustima i izmjenama u proceduri. Napomenuo je ujedno da Hrvatski seljački savez predstavlja udruhu građana koja nije statutarano naslonjena na HSS. Zastupnik **Josip Golubić (HSS)** također je otklonio mogućnosti da je Hrvatski seljački savez bio vođen političkim prioritetima, iako je savjetovao seljacima upis u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava.

Sada se za ispravak navoda zastupnika Živkovića javio zastupnik Tonči Tadić. Smatra da formulari nisu bili mijenjani, ali je postojao čitav niz dodatnih pojašnjenja oko samog Upisnika. Sama činjenica da je navedena udruga zajedno sa HSS-om poticala upisivanje, ukazuje na manjkavosti i propuste resornog ministarstva. S ovim se ocjenama nije, međutim, suglasila zastupnica **Marijana Petir (HSS)** ističući da je riječ o nevladinoj udruzi koja broji 50 tisuća članova i nije asocijacija HSS-a.

Dvojbena korist od sredstava uloženi u poljoprivredne kombinat

U nastavku rasprave govorio je zastupnik **Ivo Lončar (nezavisni)** koji se u potpunosti složio s konstatacijama iz rasprave zastupnika Krpine i Baričevića. Osvrnuo se zatim na pojedine ocjene koje je iznio pomoćnik ministra poljoprivrede i šumarstva, gospodin Ledić. Smatra da je aktualna vlast ipak unaprijed isplaćivala sredstva za poljoprivredu, upućujući na ocjene da je u posljednje tri godine

Nastavlja se nekontrolirani uvoz brojnih poljoprivrednih proizvoda, a domaća proizvodnja se zanemaruje.

isplaćeno oko 5 milijardi kuna poticaja. Zatražio je zatim da se objasne detalji oko isplate pšenice, te kasnijeg izvoza po upola nižim cijenama. Zapitao je ujedno, iz koje je stavke proračuna za izvoz pšenice, isplaćeno 143 milijuna kuna, i tko je proveo ovaj posao?

Upozorio je da se na nedavnom skupu maslinara u Jelsi, moglo čuti kako ih se ucjenjuje od strane HSS-a i

Hrvatskog seljačkog saveza koji ujedno u Dalmaciji, uopće nije previše brojčan. Podsjetio je zatim i na činjenicu da je sadašnja vlast u posljednje tri godine uvezla hrane u iznosu od 20 milijardi kuna, a u kombinat je "ubačena svota" od 4 milijarde kuna. Nabrajajući sve propuste koji su, prema njegovoj ocjeni, učinjeni u navedenom periodu, zastupnik Lončar je ocijenio da je situacija u agraru danas lošija nego ikada u posljednjih 40 godina.

Naveo je zatim konkretne brojčane podatke oko uvoza pojedinih proizvoda koji se mogu vrlo uspješno proizvoditi i u Hrvatskoj, ocjenjujući da toliki uvoz potiče "uvozna mafija koja je u izvanredno dobrim odnosima s aktualnom vlašću".

Govoreći o Upisniku, iznio je brojne zamjerke, te upozorio na prijetnju resornog ministra upućenu posredstvom elektronskih medija. Prema njemu, ministar je zaprijetio svim seljacima da neće dobiti poticaje ukoliko se ne upišu u navedeni Upisnik poljoprivrednika. Smatra ujedno da postoje neprihvatljive razlike oko broja upisanih prema pojedinim regijama, ističući da je upis osobito podbacio u Slavoniji koja je najviše orijentirana na poljoprivrednu proizvodnju.

Predsjedavajući je zatim ukazao na moguće probleme s kvorumom, te dao riječ zastupniku **Ivi Fabijaniću (SDP)**. On je zatražio da se pribilježi kako je nazočno 32 zastupnika SDP-a, 9 zastupnika HDZ-a, 7 zastupnika HSLŠ-a, 6 zastupnika HSS-a, 4 zastupnika LIBRE i 2 zastupnika HSP-a.

Na povredu Poslovnika zatim je upozorio zastupnik Stjepan Živković, ocjenjujući da se dobar dio rasprave prethodnog govornika odnosio na temu izvan predmetnog prijedloga zakona. Smatra ujedno da se može izreći i opomena zastupniku Lončaru. Zastupnik Lončar odmah je reagirao na ovu mogućnost, upozoravajući da su Poslovnik prekršili predsjedavajući Sabora i zastupnik Živković, koji je propustio navesti što zapravo ispravlja, odnosno u čemu se sastoji povreda Poslovnika.

Na novu povredu Poslovnika, vezanu uz broj nazočnih zastupnika upozorio je zatim zastupnik **Mladen Godek (LIBRA)**, citirajući članak 17a. Poslovnika. Prema ovim odredbama zastupnik je dužan točno brojati nazočne, jer je prisutno 6, a ne 4 zastupnika LIBRE. Repliku na izlaganje zastupnika Lončara zatim je

uputio zastupnik **Branislav Tušek (SDP)**.

Postignuti rezultati u poljoprivredi ne smiju se umanjivati

Osvrćući se na pojedine iznijete ocjene, upozorio je na točne podatke vezane uz reformu poljoprivredne proizvodnje. Smatra da je u posljednje tri godine najviše uloženo u poljoprivredu, koja je uostalom prošle godine u prehrambeno - prerađivačkoj industriji porasla za 6%. Raste ujedno i izvoz prehrambenih proizvoda u zemlje Europske unije po godišnjoj stopi od 20%, a konsolidirana proizvodnja šećera narasla je u istom periodu za 24%. Ujedno je pokrenut proces privatizacije državnog zemljišta, pa iznijeti pokazatelji ukazuju na konkretne učinke reforme, zaključio je zastupnik Tušek.

Odgovor na repliku uputio je zastupnik **Ivo Lončar** koji je upozorio na službene podatke kojima se ukazuje na porast uvoza u posljednje vrijeme. Iznio je zatim i pojedinačne podatke po pojedinim poljoprivrednim granama. Upozorio je ujedno i na veliki uvoz mliječnih prerađevina. Sada se za ispravak netočnog navoda javila zastupnica **Marijana Petir** koja je izrazila žaljenje što je zastupnik Lončar ušao u Hrvatski sabor posredstvom izborne liste HSS-a. Demantirala je ujedno i ocjenu kako je trenutačno stanje u agraru najlošije u posljednjih 40 godina. Situacija je zapravo obrnuta, budući da se upravo sada uvodi red u hrvatski agrar.

Na povredu Poslovnika ponovno je upozorio zastupnik Lončar, ocjenjujući da je njegovim vrijeđanjem, povrijeđen i članak 214. Poslovnika. Nakon ove konstatacije, zastupnica Petir konstatirala je da je prvenstveno ispravljala netočnu ocjenu o tome da je stanje u hrvatskom agraru najlošije u posljednjih 40 godina. Naprotiv, smatra da je sada situacija u agraru prvi puta bolja.

Zatim je i predsjedavajući dr.sc. **Ivica Kostović** pozvao na smirenost, navodeći situacije u kojima su prethodni govornici ipak povrijedili pojedine članke Poslovnika. Dao je zatim riječ zastupniku **Petru Žitniku (HSS)** koji se također osvrnuo na pojedine dijelove iz izlaganja zastupnika Ive Lončara.

On, naime, smatra, da je potpuno krivo tvrditi da je Hrvatski seljački savez produžena ruka HSS-a. Spomenuo je pojedine krajeve u kojima prevladavaju HDZ-ovci, a smatra netočnim i iznijete tvrdnje o prijetnjama resornog ministra poljoprivrednicima povodom uvođenja Upisnika. Upozorio je da se danas ne raspravlja o Zakonu, nego njegovim izmjenama koje su sadržane u samo dva članka.

Zastupnik Lončar javio se ponovno za riječ, ukazujući predsjedavajućem da se ni u ovom slučaju nisu ispravljali netočni navodi, nego se komentiralo njegovo mišljenje.

Onemogućiti šverc i "sivu ekonomiju"

Zatim se nastavilo s raspravom, odnosno izlaganjem zastupnika **Marijana Maršića (HSS)**. On smatra da će se stvarno stanje oko broja upisanih znati tek kada budemo imali proveden popis poljoprivrednog stanovništva u Republici Hrvatskoj. Ocjenjuje ipak da se rezultati mogu ocijeniti povoljnom ocjenom kada se usporede sa sličnim reformskim akcijama u drugim zemljama. Reforma poljoprivrede svakako je potrebna jer smo stupanjem u Svjetsku trgovinsku organizaciju preuzeli određene odgovornosti i obveze. Uz poljoprivredna domaćinstva koja će moći prihvatiti novi sustav privređivanja i tržišnih odnosa, potrebno je skrbiti o staračkim domaćinstvima na selu i omogućiti im stjecanje nacionalne mirovine. Smatra da će se ove pogodnosti svakako morati zakonski urediti i riješiti tijekom slijedeće dvije godine.

Stvarno stanje broja upisanih bit će poznato tek kada budemo imali proveden popis poljoprivrednog stanovništva u Republici Hrvatskoj.

Budući da se podaci o broju članova Upisnika tek kompjuterski ureduju, uskoro će se saznati pravo stanje o vlasništvu zemljišta, kao i o osobama koje imaju pravo na određenu potporu. Promjene stanja moći će se unositi i tijekom godine, a svi moramo znati da je sadašnje teško stanje na selu i poljoprivredi uzrokovano zbog brojnih poteškoća koje su se taložile u

posljednjih 40, odnosno 50 godina. Da bi se uklonile ove poteškoće, potrebno je onemogućiti šverc i sivu ekonomiju, te otvoriti tržište za domaće poljoprivredne proizvode. Određene poteškoće oko upisa uslijedile su zbog nesigurnosti provođenja zemljišne politike, kompliciranog i birokratiziranog postupka, te zbog nesređenih podataka u gruntovnicama i katastru.

Objasnio je zatim različiti pristup poljoprivrednika oko uplaćivanja mirovinskog osiguranja, te pitanje kapitalnih ulaganja. Na kraju je izrazio očekivanje da će se kroz kvalitetnu raspravu doći do boljih mjera i napretka cjelokupne poljoprivredne politike koja će se odraziti i na sigurniji život hrvatskog seljaka.

Zastupnik **Drago Krpina (HDZ)** na početku svog izlaganja požalio se na tretman i neopravdane kritike i uvrede koje su mu upućene od pojedinih zastupnika. Pojasnio je zatim poslovničke odredbe koje preciziraju uvjete oko upućivanja amandmana kao i vođenje same rasprave o predloženom zakonskom tekstu. Da je Vlada izvršila svoju zakonsku obvezu i podnijela tzv. zeleno izvješće o stanju poljoprivrede u protekloj godini, mogli bismo u okviru te točke dnevnog reda raspravljati općenito o stanju u hrvatskom agraru. Smatra da su predložene izmjene i dopune motivirane dobronamjernim razlozima, te je pozvao sve zastupnike na njihovo prihvaćanje, bez obzira na stranačku pripadnost. Kapriciozno ustrajavanje na propustima samo škodi hrvatskom selu, ocijenio je zastupnik Krpina. Zatim se obratio zastupniku Žitniku, tumačeći mu gdje se nalaze propusti oko pojedinih pitanja koja su važna za poljoprivredu. Predsjedavajući ga je uputio da se ne obraća izravno zastupniku, jer je takav način izlaganja suprotan odredbama Poslovnika. No, zastupnik je ocijenio da iznosi samo utemeljene i argumentirane činjenice, te opisao svu pogubnost orijentacije na uvoz široke palete raznih poljoprivrednih proizvoda na hrvatsko tržište.

Problemi i prilikom otkupa ili koncesije zemljišta

Ponovno je konstatirao da Vlada krši odredbe Zakona o poljoprivredi, nažalost kako smatra, uz potporu saborske većine. Upozorio je ujedno i na značajne probleme oko otkupa ili

koncesije poljoprivrednog zemljišta, ocjenjujući da u tome nije uspjelo niti jedno obiteljsko gospodarstvo. Smatra da je u ovoj situaciji iznosio samo provjerene podatke, a dobio je neargumentirane kritike i uvrede od pojedinih zastupnika. Vratio se zatim ponovno temi popisa poljoprivrednih resursa, upozoravajući da mediji najavljuju novu akciju upisivanja koja će porezne obveznike stajati dodatnih 135 milijuna kuna. Uz nedavni popis stanovništva i Upisnik, sada se ponovno pokreću slične, po njegovom sudu nepotrebne statističke akcije i poslovi. Na kraju je podupro predloženi zakonski tekst i kao zastupnik i u ime Kluba zastupnika HDZ-a. Ujedno je ocijenio da ne vjeruje kako će sadašnje Ministarstvo poljoprivrede do kraja mandata izvršiti zakonom preuzete obveze.

Na povredu Poslovnika ukazao je zatim zastupnik **Mladen Godek (LIBRA)** koji je pojasnio pojedine odredbe Poslovnika u kojima se precizira opseg rasprave, izdvajajući članak 154. Smatra ujedno da ga je zastupnik Krpina prozvao "ni kriva ni dužna, procjenjujući ujedno da nema nikakve zabrane za mlaćenje prazne slame". Sada je na povredu Poslovnika upozorio zastupnik Krpina koji je zatražio mišljenje Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav, oko mogućeg narušavanja poslovnčkih odredbi. Ujedno je dobio zastupniku Godeku: "Iz vaše slame niti jedno zrno neće i do sada nije ispalo".

Nastavilo se ispravicima netočnih navoda. Zastupnik Petar Žitnik smatra da je izlaganje zastupnika Krpine bilo uvredljivo za sve nazočne, demantirajući tvrđnju da su sredstva namijenjena agraru potrošena za političku stranačku promociju. Smatra da se u Sabor pomalo uvodi neprihvatljiva praksa da se priča o svemu i svačemu, bez obzira na utvrđeni dnevni red. Na ove konstatacije reagirao je zastupnik Krpina smatrajući da je upravo zastupnik Žitnik govorio o temama i problemima izvan dogovorene točke dnevnog reda. Ujedno je zatražio da se odgovori gdje su potrošena sredstva izdvojena za kapitalna ulaganja u poljoprivredi. Ponovio je konstataciju da u ovom pogledu Vlada Republike Hrvatske nije ispunila preuzete obveze.

Za ispravak netočnog navoda javio se i zastupnik **Marijan Maršić**, koji je naveo konkretne podatke o zakupu 200 hektara zemlje u Bošnjacima,

sukladno programu raspolaganja poljoprivrednim zemljištem te općine. Do problema i zastoja u ovom poslu dovode manjkavosti i nesređene katastarske knjige i gruntovnice, ponovio je zastupnik. Ima, međutim, i nekoliko raspisanih natječaja za prodaju poljoprivrednih površina, a u Vukovarsko-srijemskoj županiji prva je to učinila općina Gradište. Zastupnik Ivo Lončar javio se zbog povrede članka 209. Poslovnika ocjenjujući da je zastupnik Maršić komentirao mišljenje, a nije ispravio netočan navod. Zastupnik Maršić nije se složio s iznijetim tumačenjem, dodajući da je ispravio navod zastupnika Krpine o tome da nitko nije kupio niti dobio u zakup poljoprivredno zemljište. Zatim je na kršenje više Poslovnčkih odredbi u izlaganju zastupnika Krpine upozorio i zastupnik Mladen Godek. Smatra da su povrijeđeni članci od 147. do 150. koji govore o tome što se raspravlja prilikom Konačnog prijedloga zakona.

Zastupnik Krpina u nastavku polemike protumačio je stvarni smi-

Prodaja i zakup zemlje može se realizirati, a problemi se javljaju prvenstveno zbog nesređenih katastarskih knjiga i gruntovnica.

sao pojedinih poslovnčkih odredbi, ukazujući ujedno predsjedavajućem da ga se uporno ometa u iznošenju vlastitih presudbi i stavova.

Predsjedavajući je citirao odredbe sadržane u članku 214. i zatražio da se vodi računa o njihovom smislu, odnosno da se ne ometa zastupnika u trenutku izlaganja. Predložio je ujedno zastupniku Krpini da se očituje o predloženom zakonskom tekstu u ime Kluba zastupnika HDZ-a.

Ova je sugestija prihvaćena, a zastupnik je konstatirao da Klub podržava predloženi zakonski tekst, ocjenjujući ga dobronamjernim i u interesu seljaka. Prihvaćanjem rečenog prijedloga, ujedno bi se riješio makar jedan od problema koji opterećuju agrar i hrvatsko selo. Protivljenje HSS-a nazvao je stanovitim političkim kapricom, ocjenjujući da takvom načinu ponašanja, zbog približavanja izbora, uskoro istječe politički mandat.

Završnu riječ u ime Kluba zastupnika HSLS-a zatim je dobio i zastupnik **Marko Baričević**, rekavši da njegov Klub zastupnika podržava ovaj zakon, naglasivši da nema ništa protiv Ministarstva poljoprivrede, već da se zalažu za boljitak poljoprivrede.

Produljiti rokove za upis

U ime Kluba zastupnika Hrvatskog bloka završnih 5 minuta govorio je **Krunoslav Gašparić (HB)**. Rekao je da njegov Klub zastupnika drži kako je ocjena stanja u točki 2. Prijedloga izmjena i dopuna Zakona o poljoprivredi u potpunosti točna u dijelu koji se odnosi na broj upisanih obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava, a koji uključuje svega nekih 10%, zbog činjenica što se hrvatski seljak ne želi upisati.

Smatra da je takav mali odaziv rezultat nepovjerenja hrvatskog seljaka prema Ministarstvu poljoprivrede, "koje bi ga moglo počastiti dodatnim uplatnicama i poreznim opterećenjima na osnovi ostvarene zarade od poljoprivrednih proizvoda".

Krunoslav Gašparić izjavio je da Ministarstvu poljoprivrede, koliko god se to čini neshvatljivim, izgleda odgovara činjenica da se nije prijavila većina tzv. sitnih i staračkih poljoprivrednih gospodarstava, odnosno domaćinstava, jer oni neće smjeti iznositi proizvode na tržnicu, te će i dalje biti još manje naših poljoprivrednih proizvoda. Izlaz će tada biti u uvozu poljoprivrednih proizvoda iz nama susjednih zemalja, suprotno svim ekonomskim zakonitostima potičemo uvoz i destimuliramo proizvodnju i izvoz, ističe zastupnik.

Hrvatski poljodjelac ne želi se upisati u Upisnik, jer se boji da će dobiti razrez poreza na ionako malu zaradu od prodaje poljoprivrednih proizvoda.

Osvrnuo se i na stanje oko katastra i gruntovnih knjiga. "U većem dijelu Hrvatske nema većih problema s izdavanjem gruntovnih izvadaka, problemi su u većim gradovima, a obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava na području većih gradova nema, niti ih po zakonu može biti, u gradovima su nazočni prerađivački kapaciteti".

Mišljenja je da se donošenju Zakona o poljoprivredi, te Pravilnika o upisu u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava, kao i Pravilnika o načinu i uvjetima provedbe poticanja proizvodnje, prišlo vrlo ishitreno. "Pravilnik o upisu od siječnja ove godine to dokazuje, jer u obrascima za popunu od podnositelja se zatražio jedinstveni matični broj, koji je zakonom ukinut".

Smatra da ovakvi prijedlozi nemaju nikakvu značajniju svrhu i značaj, osim onog promidžbenog, a ovo je predizborna godina.

Hrvatski blok ostaje i dalje na stanovištu da se hrvatski poljodjelac ne želi upisati u Upisnik, jer se boji da će dobiti razrez poreza na onako malu zaradu od prodaje poljoprivrednih proizvoda. Stoga je potrebno, po mišljenju Kluba zastupnika Hrvatskog bloka, produljiti rokove za upis, "jer da sve funkcionira, zar bi bilo potrebe za novim popisom poljoprivrednika, koji će stajati, procjenjuje se 125 i pol milijuna kuna, a to je jučer Vlada predložila".

Zaključio je da njegov Klub podržava prijedlog kolega iz HSP-a.

U ime Kluba zastupnika HSS-a završnih pet minuta govorila je dr. **Ljubica Lalić (HSS)**. Smatra da još u vrijeme kada je Hrvatska stekla svoju državnost, trebalo je utvrditi značenje i položaj poljoprivrede kao gospodarske grane u RH.

"Međutim, sa žalošću moramo konstatirati da smo tek u zadnje dvije, tri godine, krenuli u ozbiljnije reforme, počevši od zemljišne politike, registracije obiteljskih gospodarstava ili osoba i domaćinstava koje se bave poljoprivredom". Naglasila je da bi osobno voljela da je sve to moguće završiti u roku 2, 3 mjeseca ili godinu dana, ali obećati tako nešto bila bi samo nerealna predizborna obećanja.

Drago Krpina (HDZ) javio se za ispravak netočnog navoda. Rekao je da je netočna tvrdnja kolegice Lalić da se tek u zadnje dvije i pol godine pokušava popraviti stanje u poljoprivredi. "Nekako baš u vrijeme kad je u sastavu Vlade RH kao ministar bio i gospodin Zlatko Tomčić, Vlada RH je prihvatila strategiju razvitka hrvatske poljoprivrede i uputila je na prihvaćanje Hrvatskom saboru i Hrvatski sabor je početkom 1995. godine jednoglasno prihvatio tu strategiju, a ja tvrdim da je ona bila u golemom dijelu bolja, racionalnija, jasnija negoli sve ono što se u zadnje dvije i pol godine radi".

Ljubica Lalić (HSS) javila se za povredu Poslovnika. Rekla je da je 1995. godine donesena strategija pod pritiskom seljačkih prosvjeda koji su se održavali na ulici "iz poznatog razloga jer s njima ni tadašnja Vlada nije htjela razgovarati".

Istaknula je da je činjenica da je ova Vlada donijela Zakon o poljoprivredi, Zakon o poljoprivrednom zemljištu i da je krenula u provedbu "što je daleko važnije od pustog teoretiziranja".

Predsjedavajući, dr.sc. **Ivica Kostović** konstatirao je da je zastupnica Lalić vjerojatno dala repliku, a ne povredu Poslovnika, jer nije citirala članak Poslovnika koji je povrijeđen.

Ivo Lončar (nezavisni) ustvrdio je da je kolegica Lalić povrijedila članak 209. Poslovnika, jer se prijavila za povredu Poslovnika, a sama je povrijedila Poslovnik, jer nije rekla što je povrijeđeno.

Rekao je da je zastupnica rekla da je o stanju u poljoprivredi trebalo govoriti odavno. "Mislim da to nije točno, jer odavno se govorilo, primjerice HSS je već davno, još dok je HDZ bio na vlasti, napisala javnu ugovornu obvezu prema seljacima u 16 točaka ako dođu na vlast što će napraviti, a od tih 16 točaka nisu ni jednu proveli".

Ljubica Lalić (HSS) izjavila je da je kolega Lončar povrijedio Poslovnik u članku 209. stavak 2. Naglasila je da je Hrvatska seljačka stranka potpisala sporazum i taj sporazum polako ostvaruje, i može ga ostvarivati kroz institucije i legalna tijela. "Hrvatska seljačka stranka nikada nije bila revolucionarnog duha i takve promjene neće ostvariti revolucijom, nego će ostvariti na institucionalan način".

Upisana većina proizvođača

Zamjenik ministra, **Tomislav Ledić** naglasio je da je Upisnik uvjet za provođenje reformi, te uvjet za plasiranje sredstava iz državnog proračuna. "Intervencije u tijeku upisa koje su bile, išle su u pravcu da se odgovarajuće stvari pojasne napucima, primjedbama, i one bitno, odnosno one uopće ne ugrožavaju poantu onoga što se upisnikom želi istaći".

Gospodin Ledić iznio je nekoliko podataka. Zadnji podatak govori da je u Upisnik upisano 139 tisuća 720 subjekata, od toga je umreženo u

kompjuterima 127,588 subjekata ili 92%.

Sada je na redu ispostava iskaznica kao legitimacije da se upisnici u poljoprivredni upisnik mogu pojavljivati na tržnicama prodajući svoje proizvode.

Razvrstavanje po pojedinim modelima, kao model dohotka, model potpore proizvodnji, također je u tijeku. "Izračunava se opseg kao uvjet za korištenje poticaja za model proizvodnje".

Zadnji podatak govori da je u Upisnik upisano 139 tisuća 720 subjekata, od toga je umreženo 127,588 subjekata ili 92%.

Osvrnuo se i na podatak kojim se barata u javnosti o 10% svega upisa. Rekao je da je prema popisu stanovništva, u 2001. godini registrirano 246 tisuća građana koji žive na selu, od čega je aktivnog stanovništva 166 tisuća. "Ako bi izvedenim računom, deduktivnom metodom to doveli u korelaciju s ovih cca 140 tisuća upisanih u Upisnik, onda nema govora o nekakvih 10% i možemo sasvim određeno reći da je upisano u Upisnik velika većina naših proizvođača, koji će na temelju toga ostvarivati sva prava iz Zakona o potpori u poljoprivredi".

Zamolio je predlagatelja da uvaži ove činjenice. Dodao je da je razlog upisa u Upisnik i smanjivanje sive ekonomije, smanjivanje šverca.

Državni zavod za statistiku ove godine pripremit će statistički popis poljoprivrede, pa će se onda raspolagati s pouzdanijim i točnijim podacima.

Zaključno je gospodin Ledić rekao da uvažava prijedlog gospodina Tadića, jer je "to znak njegovog interesa za hrvatsku poljoprivredu". Zamolio je da se uvažavaju argumenti koje je iznio, "da smo mi morali ići na ograničeni rok, da su vezana za to i sredstva u proračunu za 2003. godinu".

Marko Baričević (HSL) javio se za ispravak navoda. Rekao je da ispravlja netočan navod zamjenika ministra da se moralo ići na ograničen rok, jer su zato vezana i sredstva.

Drži to apsolutno netočnim, jer Zakon o državnoj potpori u članku 7. stavku 6. kaže da ako maksimalno poticana količina pojedinih proi-

zvodnji u tekućoj godini premaši, a u drugoj proizvodnji ne dosegne utvrđeni opseg sredstava, neutrošena sredstva za poticaje mogu se preraspodijeliti, a preraspodjelu će izvršiti ministar poljoprivrede.

Nema iskaznica u Zadarskoj županiji

Ljubo Česić-Rojs (HDZ) također se javio za ispravak netočnog navoda. Ustvrdio je da je zamjenik ministra dao netočan navod kada je rekao da je izdavanje iskaznica u tijeku, što "nije točno, barem što se tiče zadarske županije".

Dodao je da je predstojnik Ureda državne uprave u Zadru, Ivo Gregor rekao da bi primjena Upisnika mogla tek krenuti 1. siječnja 2004. godine.

Česić-Rojs podsjetio je da je do 3. veljače 3384 poljoprivrednika podnijelo zahtjev za upis poljoprivrednih gospodarstava u Upisnik u Ured državne uprave za zadarsku županiju. "Do sada Ured nije donio niti jedno rješenje o upisu, također nije nikome izdana ni iskaznica".

Ivo Lončar (nezavisni) javio se za ispravak netočnog navoda. Osvrnuo se na riječi gospodina Ledića koji je rekao da je Upisnik uvjet za provođenje reformi. Lončar ovo drži potpuno netočnim. Pita kako se to misli ići u reforme u izbornoj godini nakon tri godine vlasti. Nadalje, rekao je da je postavio puno pitanja na koja nije dobio odgovore. Što se tiče pšenice, zanima ga "iz kojih sredstava je subvencioniran izvoz i koja je firma to izvezla, koliko je otkupila".

Tomislav Ledić komentirao je primjedbu gospodina Baričevića, rekavši da je jasno da se može preraspodijeliti, ali samo u volumenu sredstava koja su odobrena sa stavke na stavku. Što se tiče osobnih iskaznica, one se štampaju i bit će dostupne u najskorije vrijeme.

Odgovorio je i gospodinu Lončaru, rekavši da su sredstva za pšenicu isplaćena iz proračuna Ministarstva poljoprivrede, i to 51% na račun proračuna u 2002. godini, a 49% iz proračuna u 2003. godini, kao namjenska sredstva u korist seljaka.

Ivo Lončar (nezavisni) javio se za ispravak netočnog navoda. Rekao je da je ova izjava zamjenika ministra potpuno netočna, jer sredstva nisu išla u korist seljaka. Rekao je da cijelo vrijeme govori o "jednoj potpuno nakaradnoj politici", gdje se proi-

zvodilo 2 puta više pšenice nego što nam treba po dvostruko većim cijenama nego što je na europskom i svjetskom tržištu, a onda se to izvozilo po dvostruko nižim cijenama nego što je na istom tom europskom i svjetskom tržištu, "te smo tražili izvoznika koga smo subvencionirali od 40-58 lipa po kg".

Seljaci se žele upisati

U ime predlagatelja, Kluba zastupnika HSP-a, govorio je **Tonči Tadić (HSP)**. Zahvalio je zastupnicima na opsežnoj raspravi u kojoj je izneseno mnogo argumenata, "a naravno i disonantnih tonova, što je za očekivati, jer poljoprivreda je jedna od strateških grana gospodarstva u RH".

Ljudi se hoće upisati u Upisnik, samo što je za upis u Upisnik napravljena cijela nauka.

Izjavio je da je bilo za očekivati ovako žestoku raspravu, a s obzirom na stanje u poljoprivredi, može se očekivati još ovakvih rasprava. Istakao je da ministar poljoprivrede nije podnio do sada izvješće o stanju u poljoprivredi. Stoga je Tonči Tadić u ime Kluba zastupnika HSP-a zajamčio da će na svakoj idućoj sjednici Hrvatskog sabora u ovom mandatu njegov Klub "podnositi po jedan zakon koji se tiče nedosljednosti provedbe poljoprivredne reforme u korist hrvatskih poljoprivrednika".

"Ljudi se hoće upisati u Upisnik, samo što je za upis u Upisnik napravljena cijela nauka, a to je ono što mi nismo očekivali". Naglasio je da se i na internet stranici Ministarstva poljoprivrede, kao i u pisanim medijima koji su izvještavali o ovoj problematici, "može vidjeti da je u Hrvatskoj upisano 124.289, dakle, toliko je zaprimljeno zahtjeva za upisnik".

Dodao je da ne može vjerovati da Hrvati nemaju interes za poljoprivredu. Smatra da je problem u kompliciranosti sustava, te stoga Klub zastupnika HSP-a želi olakšati taj upis i produžiti ga na cijelu godinu. Tonči Tadić primijetio je da u raspravi nije iznesen ni jedan "žestoki" razlog protiv produživanja roka upisa, te stoga vjeruje da će rasprava uroditi plodom prilikom glasovanja.

Podsjetio je da su i kolege zastupnici iz HDZ-a, HSLŠ-a, Hrvatskog bloka, "a i svi koji su raspravljali", spominjali razloge zašto je potrebno produžiti upis u Upisnik. Dodao je da je problem u tome što je ministar poljoprivrede čvrsto odlučio da upis traje dva mjeseca.

Upisnik je temelj za poticaje

"Upisnik je temelj za poticaje, i cijela politika koja se temelji na podjeli sredstava potpore za poljoprivrednu proizvodnju dolazi u pitanje ako je sam upisnik trajavo proveden". Naglasio je da je Upisnik temelj za reformu, i ta reforma se dovodi u pitanje ako je Upisnik nekompletno proveden. Međutim, Upisnik je temelj i za definiranje naših izvoznih kvota poljoprivrednih proizvoda za EU, što također dolazi u pitanje, ako je Upisnik "trajavo" proveden, ističe Tonči Tadić.

Ono što traži Klub zastupnika HSP-a je da se omogući produženje roka upisa u Upisnik, da traje cijelu godinu. Dr. Tadić izjavio je da ne vidi razlog ako se netko nije upisao do sada, u roku dva mjeseca, da to ne može učiniti danas.

Na kraju je pozvao sve zastupnike da glasuju za ovaj Prijedlog zakona.

Ljubica Lalić (HSS) javila se za povredu Poslovnika. Ustvrdila je da je predsjedavajući, dr. Kostović, povrijedio Poslovnik, stoga što nije štitio jednu parlamentarnu stranku, "koja je tijekom rasprave o ovoj točki dnevnog reda višestruko i stalno omalovažavana ili vrijeđana".

Radi se o lošoj procjeni predlagatelja da neće biti upisano više od 17 tisuća, a upisano je 140 tisuća obiteljskih gospodarstava.

Marijana Petir (HSS) također se javila za povredu Poslovnika. Konstatirala je da je kolega Tadić prekršio članak 214. Poslovnika, "ne samo da je uvrijedio mene, nego je uvrijedio i zastupnike Hrvatske seljačke stranke, što danas nije prvi put napravljeno". Marijana Petir izjavila je da i predsjedavajući, dr. Kostović, također krši Poslovnik, "jer niste ni jednom od zastupnika koji su to učinili izrekli opomenu, dok ste za neke druge stvari izricali opomenu".

Dorica Nikolić (HSLŠ) javila se za povredu Poslovnika. Rekla je da je

predsjedavajući, dr. Kostović povrijeđio članak 214. "Trebali ste dati pogotovo članovima HSS-a opomene, jer oni vrijeđaju sve ostale zastupnike koji ovdje sjede".

Stjepan Živković (HSS) dao je ispravak netočnog navoda. Osvrnuo se na riječi kolege Tadića koji je rekao da nitko nije rekao ni jedan valjani razlog da se zakon ne donese.

Živković je podsjetio da su predlagatelji u ocjeni stanja i posljedicama koje će iz ovog zakona proizaći naveli

da se slobodno može procijeniti da će se do kraja upisnog roka, tj. do 31. siječnja 2003. godine, upisati tek oko 10% od očekivanog broja poljoprivrednih gospodarstava, misli se na 200 tisuća.

Stjepan Živković zaključio je da se radi o lošoj procjeni predlagatelja da neće biti upisano više od 17 tisuća, a upisano je 140 tisuća obiteljskih gospodarstava. Stoga, "sve ovo govori da ste Vi promašili zapravo ovaj Prijedlog".

Predsjedavajući, **dr. Ivica Kostović**, rekao je da je jasno da je članak 214. Poslovnika više puta prekršen, od više zastupnika, više stranaka. "I da ne bi morao svima njima izricati opomenu, onda ću samo sebi, jer nisam davao stupnjevanje opomene s oduzimanjem riječi itd".

Ovime je zaključena rasprava o ovoj točki dnevnog reda. Predsjedavajući je izjavio da će se glasovati kada se steknu uvjeti.

V.Ž.; S.Š.

PRIJEDLOG I KONAČNI PRIJEDLOG ZAKONA O IZMJENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O OSOBNOJ ISKAZNICI; KONAČNI PRIJEDLOG ZAKONA O IZMJENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O MATIČNOM BROJU

Do prvog lipnja novi koncept sustava matičnih brojeva

Nakon opširne rasprave, hitnim postupkom Hrvatski sabor odbio je predložene zakone Kluba zastupnika HSLŠ-a, prema kojima bi se matični broj vratio kao podatak u osobnu iskaznicu. Donesen je zaključak kojim se obvezuje Vlada RH da do 1. lipnja 2003. godine izradi novi koncept sustava matičnih brojeva te da predloži odgovarajuća zakonska rješenja s rokovima uvođenja primjene predloženih sustava.

O PRIJEDLOZIMA ...

Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osobnoj iskaznici

Predloženim zakonom propisuje se vraćanje matičnog broja građana kao podatka u osobnu iskaznicu. Naime, prema Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o osobnoj iskaznici koji se počeo primjenjivati od 1. siječnja 2003. u osobnu se iskaznicu više ne upisuje matični broj građana a to je izazvalo niz problema u većini

Naime, prema Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o osobnoj iskaznici koji se počeo primjenjivati od 1. siječnja 2003. u osobnu se iskaznicu više ne upisuje matični broj građana a to je izazvalo niz problema u većini baza podataka koje su formirane temeljem tog podatka. Već početak primjene pokazao je više nego očito da to nosi nesagledive materijalne troškove građanima Hrvatske koje bi na njihova leđa prevalile sve institucije, od banaka, osiguravajućih društava, mirovinskog i zdravstvenog osiguranja, porezne uprave.

baza podataka koje su formirane temeljem tog podatka. Već početak primjene pokazao je više nego očito da to nosi nesagledive materijalne troškove građanima Hrvatske koje bi na njihova leđa prevalile sve institucije, od banaka, osiguravajućih društava, mirovinskog i zdravstvenog osiguranja, porezne uprave.

Argumentacija da se putem JMBG-a može doći do osobnih podataka o građanima ne stoji jer se isti podaci mogu dobiti i preko imena i prezimena i to je pitanje sigurnosti sustava iz kojeg bi podaci eventualno mogli procuriti. Također je više nego očito, navodi predlagatelj, da je primjena tog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osobnoj iskaznici izazvala veliko ogorčenje građana jer su postali svjesni koja ih bitka s birokracijom čeka i koliko će ih u krajnosti sve to skupa koštati.

Ovim predloženim zakonom predviđeno je i da osobne iskaznice koje su izdane bez matičnog broja vrijede do roka do kojeg su izdane kako ti građani ne bi morali, ako ne žele, tražiti izradu nove iskaznice.

...Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o matičnom broju

Obrazloženje uz ovaj predloženi zakon je usko povezano s prethodnim jer, kako je važećim Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o matičnom broju propisano da se matični broj građana ne može upisivati u javne isprave pa je potrebno izmijeniti taj Zakon na način da se uvodi mogućnost upisivanja matičnog broja u javne isprave.

RADNA TIJELA

Odbor za zakonodavstvo protivi se donošenju ovih zakonskih prijedloga iz razloga utvrđenih u mišljenju Vlade.

Iz istih razloga je **Odbor za Ustav, Poslovnik i politički sustav** predložio Hrvatskom saboru da ne donese ova dva zakonska prijedloga.

MIŠLJENJE VLADE

A što stoji u mišljenju Vlade na koje se pozivaju ova dva odbora?

Vlada ne podržava ove predložene zakone Kluba zastupnika HSLs-a jer smatra, među ostalim, da matični broj ne bi trebalo upisivati u javne isprave. Zakonom je propisano da matični broj služi za povezivanje podataka u službenim evidencijama, dakle evidencija koje vode državna tijela i pravne osobe koje imaju javne ovlasti. Iskazivanje matičnog broja u javnim ispravama, pa tako i u osobnoj iskaznici, dovelo bi do toga da bi on opet bio dostupan svima i da bi se i dalje mogao koristiti i mimo svrhe propisane Zakonom. Vlada podsjeća da Ustav RH, članak 37., jamči sigurnost i tajnost osobnih podataka i zabranjuje upotrebu osobnih podataka suprotno utvrđenoj svrsi njihovog prikupljanja.

RASPRAVA

Zakomplicirao se život građana

Na sjednici Hrvatskog sabora o ovim zakonskim prijedlozima uvodno je govorio u ime predlagatelja **Željko Glavan (HSLs)**. Prema važećim zakonima koji su se počeli pri-

mjenjivati od 1. siječnja 2003. u osobnu iskaznicu više se ne upisuje matični broj građana koji je i zakonskog odredbom proglašen tajnom. To je još jedan primjer kako je na temelju nečije inicijative donesen zakon neprovediv u životu jer su ove izmjene građanima Hrvatske donijele nepotrebne troškove i kompliciranje svakodnevnog života. Klub zastupnika HSLs-a dobiva na tisuće pisama u kojima se građani žale da im se život zakomplicirao, primjerice, u "Večernjaku" piše da je jedan stan prodat zbog duga dvojnika u Dinersu.

Država se odjedanput sjetila štiti privatnost građanina a istovremeno ga u raznim formularima pita za spol, je li oženjen i mnoge osobnije stvari nego što je sam matični broj. A ionako je većina podataka koji ulaze u matični broj i dalje u osobnoj iskaznici, objašnjava zastupnik no tu je i činjenica da spoznaja o matičnom broju nije dovoljna da bi se zlopotrijebili podaci o nekom građaninu Hrvatske jer se za to treba ući u sustav informacija i to ne bi smjelo biti dopušteno neovlaštenim osobama. Pa se ovdje postavlja pitanje koje je važnije, sigurnost naših sustava mirovinskoga osiguranja, zdravstvenog, MUP-a. Ali kako ćemo govoriti o sigurnosti naših sustava kad se čita u novinama da su ukradene slike iz Banskih dvora ili kad nam cure informacije i transkripti iz Ureda Predsjednika a mi onda licemjerno ovakvim zakonima štitimo građane Hrvatske od tobože nepoželjnog curenja informacija. Još jedanput se pokazalo da ljudi koji su predložili ove promjene ne znaju ništa o informacijskom sustavu i što je sve građeno temeljem matičnog broja. Ako smo već htjeli provesti reformu na području matičnih brojeva onda je to trebalo na dugi rok i uvesti novi sustav matičnih brojeva. Ovaj zakon nažalost opet se pokazuje kao gašenje vatre. Dobili smo dopis od udruženja banaka, od REGOS-a, mirovinskog osiguranja u vezi s tim jer Zakon je vrlo precizan da se matični broj ne smije nigdje koristiti nego u službenoj evidenciji a Vlada si uzima pravo da pozove predstavnike tih institucija i da im daje tumačenje kada se ipak može koristiti matični broj. Pred nama su izbori i do sada je u biračkim popisima uvijek bio matični broj građana a sada ne može biti i to onda otvara mogućnost (kao po manjim sredinama tridesetak ljudi ima ista imena

i prezimena) manipulacije. Valjda se nećemo vratiti na evidenciju od prije 50 godina po imenu oca i mora biti neki podatak za identifikaciju a građaninu ostavimo da brine o tome hoće li nekome pokazati matični broj ili ne, rekao je, među ostalim zastupnik apelirajući za prihvaćanje ovih izmjena.

Rasprava je zatim bila otvorena i prvi je riječ zatražio u ime Kluba zastupnika LIBRE dr.sc. **Vilim Herman (LIBRA)**. Ovaj Klub zastupnika razumije motive za predlaganje izmjena zakona o matičnom broju jer se zapravo želi ispraviti stanovite nedostatke no zbog toga ne bi trebalo možda napraviti nove greške. Važno je najhitnije definirati na koje javne isprave treba upisivati matični broj, a

Moguće je rješenje uvođenje jedinstvenog matičnog broja koji bi bio pohranjen na jednom mjestu, npr. u MUP-u iz kojeg bi se proizveli matični brojevi za upravna područja koja bi imala svoj sustav brojeva.

po mišljenju ovog Kluba zastupnika to ne bi trebalo na osobnoj karti, putovnici, vozačkoj dozvoli i sl. Moguće je rješenje uvođenje jedinstvenog matičnog broja koji bi bio pohranjen na jednom mjestu, npr. u MUP-u iz kojeg bi se proizveli matični brojevi za upravna područja koja bi imala svoj sustav brojeva, rekao je, među ostalim zastupnik.

Klub zastupnika LIBRE neće podržati predložene zakone ali smatra da bi bilo dobro da se zaduži Vlada RH da izradi novi koncept sustava matičnih brojeva i da predlože odgovarajuća rješenja ali i s rokovima uvođenja tog sustava. U protivnom Klub zastupnika LIBRE pokušat će napraviti vlastiti prijedlog.

Damir Kajin (IDS) u ime Kluba zastupnika IDS-a složio se da je Zakon o matičnom broju bila nepotrebna improvizacija koja je ovaj zemlji učinila goleme štete. Citirao je dio svoje rasprave iz siječnja 2002. povodom zakona o osobnoj iskaznici kada je apsolutno odbio da se JMBG briše iz osobne iskaznice jer se može očekivati da će to stvoriti golemu štetu. Tada je u ime Kluba zastupnika IDS-a ukazao na civilizacijski problem - da li omogućiti pripadnicama

muslimanske vjeroispovijesti da se za osobnu iskaznicu mogu slikati s maramom na glavi. To bi im trebalo omogućiti, kao što se omogućuje i pojedinim redovima časnih sestara, naglasio je. Ovo je korisna inicijativa Kluba zastupnika HSLŠ-a pa bi i ovo trebalo na neki način ugraditi u novi zakon o osobnoj iskaznici (kao i rubriku o doniranju organa).

Zašto nema mjera za osiguranje provođenja zakona

Mr.sc. **Mato Arlović (SDP)** govorio je u ime Kluba zastupnika SDP-a podsjetivši najprije da je Sabor predstavničko tijelo građana i nositelj zakonodavne vlasti a ne prokurator banaka ni bilo koji drugih pravnih ustanova. U dužem izlaganju naglasio je da nigdje ne piše da se s JMBG-om u osobnoj iskaznici dokazuje identitet. JMBG je šifra preko koje se ulazi u sve druge osobne podatke građana i mnoge institucije i pravne osobe nezakonito ulazile su u podatke građana i tražile JMBG a on se uopće nije morao dati već je dovoljno dati samo osobnu iskaznicu.

Naznačio je da je Parlament kao predstavničko i zakonodavno tijelo dužan zaštititi prava građana koja su propisana Ustavom kao njihova neotuđiva prava i slobode a tu spada i Ustavom zajamčena sigurnost i tajnost osobnih podataka. Bez privole ispitanika osobni se podaci mogu prikupljati, obrađivati i koristiti samo uz uvjete određene zakonom. Matični broj nije ukinut kao što mnogi govore već je samo propisano da ne može biti otvoren na osobnim ispravama već da mora biti pokriven šifrom a u javnim drugim ispravama da može biti prekriven šifrom ili na drugi način zaštićen (Što će bankama matični broj kad na osobnoj postoje i drugi podaci, tim više, što u upravama banaka sjede i stranci koji uopće nemaju jedinstveni matični broj nego drugačije porezne brojeve, što i mi možemo imati). A zašto pravne i fizičke osobe neće zaštititi matični broj na drugi odgovarajući način kad su u pitanju javne isprave trebalo bi građane i ovaj Sabor puno više brinuti nego zahtjev da se vrati matični broj.

Naš problem nije Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o matičnom broju ni o osobnoj iskaznici već zašto se u ovoj zemlji ne provode zakoni koje donosi Parlament i zašto izvršna vlast ne pokreće mjere koje će osigurati, rekao je, među ostalim.

Mr.sc. **Željko Glavan** zaključio je da je upravo predstavnik Kluba zastupnika SDP-a govorio u prilog njegovoj raspravi i da je sam spomenuo da je bit u sustavu sigurnosti a ne u matičnom broju. Rečeno je da matičnim brojem može jedino raspolagati MUP no nama iz državnih institucija cure informacije, nama je sigurnost države upitna i o tome se radi. Ovo je jedan licemjeran zakon kojim se ljudima komplicira život bez potrebe, rekao je pitajući gdje štitimo interes građana Hrvatske u pravu na rad, u pravu na funkcioniranje pravne države a i tko je do sada platio predviđenu globu od 10.000 kuna temeljem ovog Zakona za neovlašteno korištenje matičnog broja. Najveću bi korist napravili ovoj državi da zadužimo Vladu da brine o provedbi ovog Zakona, koji se ne provodi, i uopće do kraja godine ne bi trebalo poreza ni doprinosa, rekao je pitajući zar je interes Sabora donositi zakone koji se ne provode i uz to ljudima izaziva troškove i komplicira život.

Mr.sc. **Mato Arlović** ispravio je navode (četiri) predgovornika pa tako i onaj da se gospodin Arlović uhvatio banaka. To nije točno, rekao je, ja sam samo odgovorio predlagatelju jer se i on pozvao na pismo banaka. Nije ni točno da je zakon licemjeran, jer to ne može biti i to je osobina fizičke osobe a ne papira.

Ljubo Česić-Rojs (HDZ) je rekao pak da nije interes Sabora donositi zakone koji se ne provode već da je to interes pojedinih članova Vlade koji su korumpirani i normalno na taj način štite mito i korupciju. - Ugladajmo se na Srbiju što je napravila, obračunajmo se s kriminalnim miljeom, korumpiranim političarima i svima ostalima, rekao je, među ostalim. **Stjepan Henezi (SDP)** je također u ispravku navoda rekao da je zastupnik Glavan netočno ustvrdio da Hrvatski sabor nema pravo štititi interese građana a i suzio je nadležnost ovog Sabora tvrdnjom da ne treba voditi brigu o provedbi zakona. Svjedok je da upravo iz Kluba zastupnika HSLŠ-a često dolaze zahtjevi za povratnim informacijama o tome kako Vlada odrađuje određene zakone, rekao je ujedno protestirajući zbog ispravka navoda zastupnika Česića-Rojša. Mr.sc. **Željko Glavan** ispričao se što se je krivo izrazio da Sabor ne brine o provedbi zakona. Jer, treba brinuti o provedbi i ako vidimo da se zakon ne provodi onda moramo zatražiti o tome izvješće i što učiniti

da se zakon provede. A kada se ovdje izjavljuje (mr.sc. Arlović) da je za ovakve reforme dovoljno šest mjeseci da bi se svi sustavi prilagodili ovim promjenama Zakona to dokazuje da onaj tko to govori nema uvida u to i uopće nema percepciju što sve treba promijeniti. U Švedskoj, a zastupnik bi volio da Hrvatska jednog dana u mnogim segmentima postane Švedska, svi pitaju za matični broj a ne za ime i prezime i Šveđanima ne smeta da im taj broj bude na vozačkim dozvolama i na osobnim iskaznicama. Ono što svaki od nas pojedinaca želi upravo je to da se njegova sigurnost štiti na način da ga se u nekoj instituciji ispravno identificira, a po imenu i prezimenu to nije moguće i može imati nesagledive posljedice (sudske ovrhe, mirovinsko osiguranje, zdravstveno osiguranje).

Matični broj još jedno vrijeme

U ime Kluba zastupnika HDZ-a, koji podržava namjeru ovog zakona, govorio je **Ivan Jarnjak (HDZ)**. Ovaj Klub zastupnika glasovat će za predloženi zakon (a bio je protiv sada važećega) s tim da mu je neprihvatljivo obrazloženje "već početak primjene zakona pokazao je da bi striktna provedba zakona..." jer po tome postoji ili ne postoji provedba zakona.

Kada je u pitanju sigurnost građana za Klub zastupnika HDZ-a ta sigurnost je daleko više u pitanju neprimjene Zakona o sigurnosnim službama. Zakon je donesen i primjenjuje se već više od godinu dana a praktički nije saživio odnosno službe po njemu ne rade. Matični broj kao oblik identifikacije trebao bi biti sigurno još jedno vrijeme, smatra ovaj Klub, a da li će se naći novi oblik to treba pustiti državnoj upravi i stručnjacima da to razrade. No pokazalo se da građani u svakodnevnoj identifikaciji i komunikaciji s državnim, bankarskim i drugim upravama dolaze u situaciju da budu šikanirani odnosno nailaze na zid birokracije. Moramo shvatiti da je birokracija u Hrvatskoj izuzetno snažna i kruta te da građani zbog toga imaju velike probleme, rekao je. Predložio je prihvatanje ovog zakona i rok od godinu dana Vladi da predloži rješenja koja bi štitila više interese i sigurnost građana ali i da se građani kroz svoje isprave mogu u svakom trenutku identificirati.

Stjepan Henezi ispravio je kao netočan navod predgovornika da sigurnosne službe ne rade jer da to ničim nije argumentirao. Vjerojatno je to izveo iz česte tvrdnje da čelni ljudi sigurnosnih službi nisu imenovani. **Ivan Jarnjak** objasnio je da nije rekao da službe ne rade nego da se Zakon o sigurnosnim službama nakon godinu dana od donošenja ne primjenjuje.

Zatim se prešlo na pojedinačnu raspravu.

Zakonima olakšati život građanima, a ne obratno

Jadranka Katarinčić-Škrlj (HSL) najprije je rekla kako je kao članica Odbora za financije i državni proračun predlagala da se i to radno tijelo proglasi zainteresiranim i otvori rasprava o ovim zakonskim prijedlozima, jer je potpuno logično, kaže, da taj Odbor zauzme stav oko pitanja vraćanja JMBG-a na osobnu iskaznicu. Nepostojanje tog broja na osobnoj iskaznici stvara velike probleme kod identifikacija osoba u svim financijskim institucijama, počevši od banaka, osiguravajućih društava, zadruga, štedionica do

Nepostojanje tog broja na osobnoj iskaznici stvara velike probleme kod identifikacija osoba u svim financijskim institucijama, počevši od banaka, osiguravajućih društava, zadruga, štedionica do poreznih uprava.

poreznih uprava. U ovim potonjim ističu kao dobro za njihovu evidenciju korištenje matičnog broja građana a sada se to miče. Bilo je i više okruglih stolova na tu temu s predstavnicima svih zainteresiranih, osiguranja, sveučilišta, telekomunikacija itd., i svi su oni upozorili da se time stvara bezbroj problema, što su i novine prenijele, kao "kaos u bankama i fondovima", "štete zbog JMBG-a rastu". Jutarnji list je objavio da u Hrvatskoj ima 33422 osobe istog imena i prezimena, a 864 s istim mjestom i datumom rođenja i rodenog istog dana a u nekim slučajevima i s istim imenom oca i jasno je da se onda stvara kaos u sustavu jer se ne može provesti potpuna identifikacija. I može se dogoditi ono na što bankari

upozoravaju da se istoj osobi isplati određeni iznos i više puta. Postavlja se i pitanje što je s provedbom zakona o sprečavanju pranja novca a čula su se i upozorenja iz Porezne uprave, iz Regosa itd., navela je.

Umjesto da našim građanima olakšamo život mi donosimo zakone kojima ih dovodimo, i ovo je primjer, u situacije koje im mogu samo dodatno zagorčiti život i dovesti ih u nemogućnost da riješe nešto što je postao problem a što nije problem. Treba donijeti zakone koji će pojednostaviti građanima obavljanje potrebnih poslova i da imamo jedinstvenu bazu podataka, gdje je ulaz upravo taj jedinstveni matični broj, a ne da se svaki put moraju iznova vaditi i skupljati dokumenti od domovnice, izvodi iz matičnih knjiga rođenih, vjenčanih itd. Primjerice, za dobivanje Čačićevih stanove trebalo je prikupiti 35 dokumenata i izgubiti nekoliko mjeseci vremena.

U jednoj dobro organiziranoj zemlji što želimo da Hrvatska bude treba biti sreden i ovaj sustav identifikacije pa ako je bilo zloporabe s JMBG-om, a zastupnica nije pronašla argumentacije za to, onda je bilo jednostavnije to spriječiti a ne ići u promjenu gdje se kaže da JMBG nije ukinut ali je zaštićen, rekla je među ostalim zastupnica naglasivši da su zbog ove izmjene s JMBG-om najviše protestirale banke jer im to očito stvara najviše problema (poslugu s imovinom svojih deponenata itd.).

Ivan Jarnjak je u ispravku navoda predgovornice rekao "da ako se Čačić odluči dati vam svoj stan nema pravo tražiti JMBG jer vas vjerojatno jako dobro poznaje pa vam može dati svoj stan".

Jadranka Kosor (HDZ) podupire predložene izmjene zakona a doživljava ga kao oblik borbe protiv birokracije. Misli da to što matični broj nije na osobnoj iskaznici može zakomplicirati život čovjeku koji pokušava riješiti neke svoje probleme i žao joj je da predstavnici Vlade nemaju što reći o tome jer sasvim sigurno da imaju iskustva u dosadašnjoj primjeni važećeg Zakona. Svaka promjena matičnog broja traži u sustavima primjerice, kod godišnje prijave poreza, programsku, softversku prilagodbu, dolazi u pitanje kontrola podataka ali i ažurnost njihove obrade. Uvjeravalo nas se da na novim osobnim iskaznicama ima skriven matični broj no njega nema, i takav demanti došao je iz samog

Ministarstva unutarnjih poslova, naglasila je zastupnica.

A kakvi problemi u vezi s tim mogu iskrsnuti u skorašnje vrijeme kad budu izbori oko utvrđivanja identiteta, pitala je smatrajući da i mogu biti gotovo nerješivi. Podsjetila je ujedno, u skladu s tim Zakonom morale bi se mijenjati i zastupničke iskaznice, iskaznice zdravstvenog osiguranja itd. jer je i na njima matični broj.

Ovo je opravdan zahtjev no mi se u Saboru ponovno nepotrebno bavimo temama na koju smo već trebali staviti točku a danas bi trebalo raspravljati o činjenici da je svaki građanin RH zadužen 3.434 dolara, trebalo bi raspravljati o opasnom rastu vanjskog duga a možda i o sigurnosnoj situaciji u sklopu najnovijih događaja kad su ukradene slike u Banskim dvorima, o tajnim službama i njihovim čelnicima. Sasvim sigurno ljudi postavljaju pitanja kakva je sigurnost njihove imovine ako iz Banskih dvora mogu nestati tako vrijedne slike. Trebalo bi se danas možda i baviti najnovijim demografskim podacima jer nam prijeti demografska katastrofa i u Hrvatskoj za tridesetak godina više neće biti radno sposobnog stanovništva pa će i ove rasprave o matičnom broju biti deplasirane.

Dubravka Horvat rekla je da je netočno da će i na izbornim mjestima nastati problemi zbog toga što nema evidentiranog matičnog broja u osobnoj iskaznici jer smo svjesni da bilo koji drugi dokument na kojem postoji taj broj a nema slike osobe koju treba identificirati ne vrijedi na takvim mjestima. Prava identifikacija osobe u ispravama je slika te osobe, naglasila je.

Promjena nije zbog sigurnosti građana

Dorica Nikolić (HSL) na početku svog javljanja obratila se i "gospodi iz Vlade koji niste došli ovdje zbog ovog zakona" na što joj je prigovorio predsjednik Hrvatskog sabora i predsjedatelj **Zlatko Tomčić** "da ne dijeli packe" no kako je zastupnica nakon toga pitala što bi onda trebala raditi (stajati) jer da saborski zastupnici imaju imunitet govoriti o svemu dobila je opomenu jer da je skrenula s teme.

U vezi s predloženim zakonima rekla je da je kod građana nakon promjene Zakona o matičnom broju

došlo zapravo do pobune. Nije tajna da je Hrvatska oduvijek bila visokobirokratizirana zemlja i da se mora ispunjavati tisuće obrazaca da bi se nešto postiglo a sve to košta novca i napora. Većina opravdanja za loše zakone i loše pripremljene reforme je u tvrdnji da se radilo o zlorabi. Treba se sjetiti promjene platnih razreda jer je tadašnji ministar naveo da je bilo navodno zloraba i da su neki vozači dobivali znatno veće plaće pa se zbog dva vozača mijenjao cijeli sustav. Mijenjali smo i naziv Sabora, praznike i što sve ne pa i jedinstveni matični broj a da za to nismo ništa dali kao identifikaciju koja bi mogla poslužiti za životne potrebe građanina. Smatra da se ne treba brinuti zbog sigurnosti jer očito da ta promjena nije zbog sigurnosti a ni u korist građanina, pa je pitanje zbog čega onda. Onda je to zbog promjene, kaže, a i mi smo 2000. godine nastupili s parolom da želimo promjene no sada treba otvoreno reći - građani i građanke RH oprostite zbog promjena i s tim sloganom postigao bi se znatan uspjeh, smatra. Ukazala je i na teškoće pri identifikaciji samo putem slike (banka) te naglasila da država mora građanina štiti i braniti od nasilja države a danas imamo i umirovljenika koji ne mogu primiti mirovinu bez te identifikacije. Čovjek se pita zašto uopće zakone donosimo ako nisu u korist građana i općeg dobra i zna li onaj tko smišlja te zakone kakve muke prolaze građani. Ovo je još jedan način promjene radi promjene jedino ako iza toga ne stoji neki dobar profit što ne bi bio neki novi slučaj u Hrvatskoj. Iza ovog Zakona stoji glupost i to treba što prije ukinuti i pomoći građanima, misli zastupnica.

Ljubo Česić-Rojs rekao je da nije točno da su vozači dobivali više nego im pripada a ako je netko dobio treba ga prozvati imenom i prezimenom. **Dragica Zgrebec** objasnila je pak da nije točno da se u banci čovjek identificira jedinstvenim matičnim brojem već imenom i prezimenom (za kredit kreditnom sposobnošću) a **Stjepan Henezi** da nije točno da je JMBG ukinut te da je onima kojima je potreban dostupan.

Mladen Goděk (LIBRA) podsjetio je da je u ime Kluba zastupnika Libre govorio Vilim Herman (Klub će predložiti svoj zaključak). Ogradio se

od navoda zastupnice Nikolić da tu postoji neki materijalni interes. Zakon je donio Sabor većinom glasova pa koji su materijalni interes imali zastupnici kad su za to glasovali, on nikakav, kaže.

Ivan Penić (HDZ) rekao je da je sada važećim Zakonom o brisanju matičnog broja šteta već učinjena i da je Klub zastupnika HDZ-a na to već ukazivao, javno raspravljao ali bez koristi jer postoji jedna tvrdoglavost s kojom se inzistira na tim rješenjima. A argumenti predlagatelja za ove predložene zakone stoje i zastupnik ih podržava.

Prošlost je pokazala da je besmisao pozivati se na argumente da je uz JMBG dolazilo do kršenja ljudskih prava ili da bi moglo do toga doći. Građani se ne mogu sami i djelotvorno boriti protiv birokracije niti protiv toga da li će neka banka ili netko treći tražiti matični broj i to je stvar vlasti. Zašto vlast ne natjera banke ili neke treće da i ne pomisle pitati za taj broj. Građani su svakodnevno suočeni s najblaže rečeno komocijom svih onih koji traže jedinstveni matični broj i dobro je da ih ljudi znaju napamet. Naši ljudi nisu osjetili da bi bilo u prošlosti bilo kakve zloporabe zbog tog matičnog broja pa prema tome i nije bilo poticaja javnosti za njegovo brisanje, rekao je, među ostalim podržavajući ove zakone i u ime Kluba zastupnika HDZ-a.

Prvi velik problem vjerojatno kod izbora

Prijavljenih za raspravu više nije bilo pa je završnu riječ u ime predlagatelja dobio mr.sc. **Željko Glavan**. Temeljem važećeg Zakona postat ćemo još zaduženiji po Hrvatu barem deset dolara jer ako sve banke budu mijenjale softver svojih baza podataka, a moraju ih mijenjati, a naravno one to neće platiti već će to u krajnjoj liniji nadoknaditi provizijom na uplatnice a mijenjat će se i plastične kartice koje će banka uredno naplatiti korisnicima, isto je i s Regosom i dolazi se do izračuna troška od 450 milijuna kuna (zastupnik se isto pita nije li tu neka korist). Ovo je tipičan primjer zakona koji nanosi štetu svakom građaninu i slično je bilo i s reformom platnog

prometa koju građani skuplje plaćaju. Dosad je provizija na opće uplatnice bila tri kune a sada je pet i sada oni koji nemaju novca moraju šetati od Elektre do plinare kako ne bi plaćali tu naknadu. O takvim stvarima treba se u zakonima voditi računa i štiti građane Hrvatske a ne o nekakvoj imaginarnoj tajnosti, rekao je dodajući da je promjena informacijskog sustava velik posao koji se ne može obaviti za šest mjeseci.

Boji se da će prvi veliki problem u vezi s tim naići na sljedećim izborima i izmijenjen zakon mora se donijeti prije toga. Bilo bi korektno da su predstavnici Vlade došli na sjednicu i rekli da se razmišlja o reformi tog sustava jer su uočeni nedostaci i da iznijeli probleme u provedbi tog Zakona ali ih nije briga što građani Hrvatske imaju problema. Apelirao je na zastupnike da podrže predložene zakone i da se na to ne gleda stranački kako bi se spriječio da građani Hrvatske plate još 400 milijuna (dosad platiti 50 milijuna) samo temeljem izmjena podataka i novih plastičnih kartica.

Jadranka Kosor ispravila je navod predgovornika jer da nije mislila da je ovo nebitna tema. **Anto Beljo (HDZ)** smatra da je matični broj prerano ukinut jer nije uvedeno ništa drugo te da bi trebalo kod nas uvesti rješenje poput onog u Kanadi gdje svatko ima social insurance number s kojim se svugdje identificira.

Hrvatski je sabor većinom glasova (54 za, 28 protiv, tri suzdržana) donio zaključak kojim se ne prihvaća Konačni prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o matičnom broju koji je predložio Klub zastupnika HSL-a a iz razloga iznesenih u mišljenju Vlade RH. Sukladno prijedlogu Kluba zastupnika LIBRE prihvaćen je, većinom glasova (58 za, 10 protiv i 19 suzdržanih), zaključak da se obvezuje Vlada Republike Hrvatske da do 1. lipnja 2003. godine izradi koncept sustava matičnih brojeva te da predloži odgovarajuća zakonska rješenja s rokovima primjene predloženih sustava.

Većinom glasova (53 za, 34 protiv, dva suzdržana) Sabor je donio odluku da se ne prihvati Konačni prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osobnoj iskaznici, istog predlagatelja.

D.K.

PRIJEDLOG ODLUKE O VIJEĆU ZA NADZOR SIGURNOSNIH SLUŽBI

Građanski nadzor nad sigurnosnim službama

Na travanjskoj sjednici Hrvatski sabor je, među ostalim, raspravljao i o Prijedlogu odluke o Vijeću za nadzor sigurnosnih službi, što ga je podnio za donošenje Odbor za unutarnju politiku i nacionalnu sigurnost, temeljem Zakona o sigurnosnim službama. Podsjetimo, riječ je o novom institutu uvedenom tim zakonom, radi ostvarivanja građanskog nadzora nad radom spomenutih službi (kako je predviđeno, Vijeće bi bilo pozicionirano pri spomenutom Odboru, s tim da bude samostalno u radu). Predloženom Odlukom regulira se sastav tog tijela, njegov djelokrug, način izbora predsjednika i članova Vijeća i druga pitanja bitna za njegov rad, koja nisu uređena zakonom.

Sudionici u raspravi, uglavnom oporbeni zastupnici, u više su navrata upozoravali na to da nema poslovnih uvjeta za raspravu o ovom aktu, budući da je predlagatelj naknadno korigirao (amandmanski) više od polovine njegovih odredbi. Osim toga, u sabornici nije bio nazočan ni predstavnik Vlade, na čiju je sugestiju Odbor i utvrdio vlastite amandmane. U raspravi je, među ostalim, postavljeno i pitanje svrsishodnosti donošenja ove Odluke, s obzirom na to da se ne provode ključne odredbe Zakona o sigurnosnim službama, na temelju kojeg se i predlaže. Vladi se najviše zamjera to da ni godinu dana nakon njegova donošenja nisu imenovani čelni ljudi sigurnosnih službi, te da još uvijek nisu doneseni podzakonski akti. Zastupnici su iznijeli i brojne, konkretne primjedbe na Prijedlog odluke, među ostalim i prigovor da su njene odredbe neprecizne i nedorečene te da je treba vratiti predlagatelju na doradu. Klub zastupnika HDZ-a je zbog toga i sugerirao da se provedena rasprava tretira kao prvo čitanje ovog akta. Ishod - predložena Odluka dobila je načelnu podršku, uz navedene primjedbe i apel za striktnim pošti-

vanjem Zakona o sigurnosnim službama, dok je izjašnjavanje o amandmanima ostavljeno za narednu sjednicu.

O PRIJEDLOGU

U obrazloženju predložene Odluke navodi se da je Vijeće za nadzor sigurnosnih službi osnovano Zakonom o sigurnosnim službama Republike Hrvatske, radi ostvarivanja građanskog nadzora nad radom tih službi. Precizno je određen sastav tog tijela, trajanje mandata i odgovornost za zakonitost rada, način podnošenja izvješća Hrvatskom saboru te obavljanje parlamentarnog i civilnog nadzora nad zakonitošću rada. Propisan je, također, djelokrug Vijeća, i temeljne odredbe o osnovama na kojima ono obavlja svoje poslove, kao i obveza čuvanja tajnosti podataka koje predsjednik i članovi tog tijela saznaju u obavljanju tih poslova.

Zakonom o sigurnosnim službama Republike Hrvatske utemeljeno je Vijeće za nadzor sigurnosnih službi, radi ostvarivanja građanskog nadzora nad njihovim radom.

Stavkom 6. članka 80. predviđeno je da se bitna pitanja za rad Vijeća, koja nisu uređena Zakonom, kao i obavljanje administrativnih poslova za to tijelo, uređuju aktom Hrvatskog sabora (na prijedlog odbora nadležnog za nacionalnu sigurnost). U skladu s tim, Odbor Hrvatskog sabora za unutarnju politiku i nacionalnu sigurnost sačinio je prijedlog navedenog akta još u travnju 2002. te ga uputio u saborsku proceduru. Nakon provedene rasprave u odborima za Ustav, Poslovnik i politički sustav te za zakonodavstvo

povučen je iz procedure, budući da su spomenuta radna tijela sugerirala da se problematika o kojoj je riječ regulira posebnim zakonom (o tome je obaviještena i Vlada RH). Kako Vlada do sada nije uputila u proceduru nikakav zakonski prijedlog, Odbor je pripremio novi Prijedlog odluke o Vijeću za nadzor sigurnosnih službi, uvaživši pritom određene primjedbe i prijedloge radnih tijela, prijedloge i rješenja iz odluke koju je predložio njegov član, Nenad Stazić, te mišljenja iz provedenih rasprava o pitanju pozicioniranja Vijeća pri Odboru za unutarnju politiku i nacionalnu sigurnost.

Predviđeno je da Vijeće djeluje pri Odboru Hrvatskog sabora nadležnom za nacionalnu sigurnost, te da je u svom radu samostalno.

U obrazloženju tog akta se navodi da predlagatelj nije pronašao prihvatljiviji naziv od predloženog (uporište za to može se naći u članku 118. Poslovnika Hrvatskog sabora), ali da se neće protiviti predloži li Odbor za Ustav, Poslovnik i politički sustav primjereniji naziv akta kojim bi se uredila pitanja bitna za rad Vijeća za nadzor sigurnosnih službi, koja nisu uređena Zakonom o sigurnosnim službama.

U nastavku riječ-dvije o pitanjima koja se rješavaju predloženom Odlukom.

Člancima 3. i 4. tog akta razrađuje se postupak utvrđivanja i predlaganja kandidata za imenovanje predsjednika i šest članova Vijeća za nadzor sigurnosnih službi, dok su člancima 5, 6. i 7. regulirana pitanja vezana uz prava i dužnosti predsjednika i članova Vijeća.

Narednim člancima (8, 9, 10. i 11.) uređuje se pozicioniranje Vijeća pri saborskom Odboru nadležnom za nacionalnu sigurnost (propisuje se da

je u svom radu samostalno), zatim način rada tog tijela, postupak donošenja odluka te postupanje s podacima i materijalima. Člankom 12. Prijedloga odluke utvrđuje se obveza Vijeća da donese Poslovnik o svom radu (u roku 30 dana od imenovanja), dok se člankom 13. propisuje da će administrativne poslove za njegove potrebe obavljati služba Vijeća u okviru Ureda Odbora. Člankom 14. precizira se da se sredstva za rad Vijeća osiguravaju u Državnom proračunu, dok bi potreban prostor, opremu i djelatnike trebalo osigurati Tajništvo Hrvatskog sabora. Završne odredbe predložene Odluke preciziraju rok za predlaganje kandidata za predsjednika i članove Vijeća. Predviđeno je da saborski Odbor nadležan za nacionalnu sigurnost, u roku od 15 dana od stupanja na snagu ove Odluke, uputi javni poziv za predlaganje kandidata iz reda uglednih javnih djelatnika (ne smiju biti dužnosnici političkih stranaka, niti sudjelovati u njihovim aktivnostima, ili politički djelovati u Vijeću). Prijedlozi kandidata podnose se Odboru koji provjerava udovoljavaju li uvjetima iz Zakona i ove Odluke. Potom utvrđuje i podnosi Hrvatskom saboru prijedlog za imenovanje predsjednika i 6 članova Vijeća.

RADNA TIJELA

Odbor za Ustav, Poslovnik i politički sustav razmotrio je prijedlog odluke kao zainteresirano radno tijelo (pritom je raspolagao mišljenjem Vlade RH koje donosimo u nastavku). Podržao je njeno donošenje, uz sugestiju da predlagatelj izvrši određene amandmanske korekcije, sukladno primjedbama Vlade RH. Naime, članovi Odbora smatraju opravdanim njene primjedbe, posebno one koje se odnose na djelovanje Vijeća pri Odboru nadležnom za nacionalnu sigurnost i podnošenje izvještaja tom radnom tijelu a ne Hrvatskom saboru. Mišljenja su, naime, da bi se time taj odbor pretvorio u dio izvršne vlasti i postao krovna institucija glede nadzora nad sigurnosnim službama, što nije sukladno ustavnim odredbama.

Spomenimo i njihovo upozorenje da je člankom 80. stavak 1. podstavak 7. Ustava Republike Hrvatske propisano da Hrvatski sabor ostvaruje gra-

đanski nadzor nad Oružanim snagama i službama sigurnosti Republike Hrvatske. Smatraju, stoga, da bi se to pitanje trebalo urediti posebnim zakonom o građanskom nadzoru nad Oružanim snagama i službama sigurnosti Republike Hrvatske (sukladno ustavnim odredbama i Zakonu o sigurnosnim službama Republike Hrvatske). Navedenim propisom valjalo bi razraditi odredbe sadržane u Zakonu o sigurnosnim službama, ali i urediti čitav niz pitanja koja njime nisu obuhvaćena: Po ocjeni Odbora spomenutim zakonom primarno je ureden odnos službi prema građanima, a ne obrnuto, dok građanski nadzor nad Oružanim snagama uopće nije obuhvaćen. Predložio je, stoga da Hrvatski sabor obveže Vladu RH da u roku od 60 dana podnese Prijedlog zakona o građanskom nadzoru nad Oružanim snagama i službama sigurnosti Republike Hrvatske.

Sugerirao je, također, da se na isti način izmijeni i naziv predložene Odluke, te da se njome na cjelovit način uredi pitanje nadzora nad Oružanim snagama i sigurnosnim službama, zatim izbor članova Vijeća, obavljanje stručnih i administrativnih poslova za to tijelo te ostala pitanja bitna za njegov rad. Po mišljenju Odbora treba izmijeniti i preambulu Prijedloga odluke, s tim da se u njoj naznači da se taj akt temelji na odredbama članka 80. Ustava RH te članaka 80. i 81. Zakona o sigurnosnim službama Republike Hrvatske.

MIŠLJENJE VLADE

Vlada RH podržava Prijedlog odluke o Vijeću za nadzor sigurnosnih službi, kao i što skorije imenovanje članova tog tijela te početak njegova rada. U svom Mišljenju jedino predlaže izmjene i dopune pojedinih odredbi tog akta, radi njihova preciziranja.

Spomenimo, najprije, njenu sugestiju, da se iza riječi "imenovanja" u članku 1. dodaju riječi "članova Vijeća".

Predlaže, nadalje, da se člankom 2. regulira tko može biti predlagatelj kandidata za predsjednika i članove Vijeća te da se člankom 3. precizira koje stručne kvalifikacije moraju imati (za tri člana to je već određeno Zakonom). Naime, po mišljenju Vlade, formulacija "ugledni javni djelatnici" je preširok pojam.

Daljnji je njen prijedlog da se u članku 4. stavku 1. iza riječi "Odboru" brišu riječi: "iz članka 3. ove Odluke". Upozorava, nadalje, na potrebu da se u članku 5. Odluke odredi tko se, u smislu ovog akta, smatra "dužnosnikom političke stranke", jer to nije određeno Zakonom o političkim strankama.

Po ocjeni Vlade člankom 6. valjalo bi preciznije definirati prava i dužnosti predsjednika i članova Vijeća u obavljanju poslova predviđenih Zakonom o sigurnosnim službama Republike Hrvatske. S tim u svezi ističe da se Odlukom ne predlaže odrediti koji će se to materijalni troškovi nadoknađivati predsjedniku i članovima Vijeća, niti se upućuje na neki drugi akt Hrvatskog sabora na kojem će se temeljiti to njihovo pravo.

Vlada stoji na stajalištu da bi Hrvatski sabor, prilikom imenovanja predsjednika i članova Vijeća trebao odrediti koji od članova zamjenjuje predsjednica u slučaju njegove spriječenosti ili odsutnosti. Ujedno predlaže da se iz teksta Prijedloga odluke izostavi članak 7. koji predviđa da "Predsjednik Vijeća određuje, uz prethodnu suglasnost ostalih članova tog tijela, tko će ga zamjenjivati.

Po mišljenju Vlade trebalo bi preispitati odredbu članka 8. stavka 1. prema kojoj "Vijeće djeluje pri Odboru Hrvatskog sabora nadležnom za nacionalnu sigurnost", budući da se radi o posebnom tijelu Hrvatskog sabora. Smatra, također, da valja preciznije propisati odnos između Vijeća i nadležnog Odbora.

Daljnja je njena sugestija da Odlukom i za službenike i namještenike koji će obavljati administrativne poslove za potrebe Vijeća propiše obveza dužnosti čuvanja podataka i dokumenata sigurnosnih službi. Radi usklađivanja odredbi članaka 12. i 16. Prijedloga odluke sugerira da se u ovom posljednjem precizira da će Vijeće (a ne predsjednik tog tijela) u roku 30 dana od imenovanja, donijeti Poslovnik o svom radu.

RASPRAVA

Prije prelaska na raspravu **Jadranka Kosor (HDZ)** je upozorila da zastupnici ne raspolazu mišljenjem Odbora za zakonodavstvo. Nato je predsjednik tog radnog tijela **Josip Leko** izvijestio da je Odbor u dva

navrata stavljao Prijedlog odluke na dnevni red, ali da nisu imali uvjete za raspravu. Rekao je da se neće protiviti odluci li Sabor raspravljati o ovoj točki dnevnog reda bez mišljenja njegova Odbora, jer to ne bi bio presedan.

Iako je od donošenja Zakona o sigurnosnim službama prošlo već više od godinu dana, još uvijek nisu imenovani čelnici sigurnosnih službi, niti doneseni podzakonski akti.

Nakon toga je **Ante Markov**, predsjednik Odbora za unutarnju politiku i nacionalnu sigurnost, dodatno obrazložio predloženu Odluku. Ujedno je informirao zastupnike o tome da je predlagatelj razmotrio primjedbe Vlade i, na njenu sugestiju, naknadno utvrdio vlastite amandmane (7) na prvobitno ponuđeni tekst (pritom je uvažio i neke prijedloge Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav).

Na početku svog javljanja, u ime Kluba zastupnika HDZ-a, **Ivan Jarnjak** je izrazio dilemu je li uopće oportuno raspravljati o tekstu predložene Odluke, s obzirom na to da je predlagatelj najavio amandmanske korekcije čak 7 od ukupno 17 članaka, s kojima zastupnici nisu upoznati. Napomenuo je da njegovi stranački kolege, inače, podržavaju potrebu donošenja Odluke o formiranju Vijeća za građanski nadzor sigurnosnih službi (riječ građanski treba dodati u nazivu tog akta, jer tako stoji i u Ustavu i u Zakonu).

Još uvijek nisu imenovani čelnici sigurnosnih službi

U nastavku je podsjetio na činjenicu da je Zakon o sigurnosnim službama donesen još krajem ožujka 2002, a primjenjuje se od 1. travnja. Iako je otad prošlo više od godinu dana, čelnici sigurnosnih službi još nisu imenovani (člankom 80. propisano je da se moraju imenovati u roku od 30 dana). Zastupnici HDZ-a smatraju neprihvatljivim da te službe vode ljudi koji imaju privremena rješenja, tim više što su već ranije upozoravali na prekratak rok za donošenje odluke o imenovanju. O neprovođenju ovog važnog Zakona svjedoči - kaže - i činjenica da još uvijek nisu doneseni

podzakonski akti, bez kojih se on ne može primijeniti u praksi. Unatoč tome, u novinama je cijelo to vrijeme bilo puno napisa o (ne)radu ili (ne)surađnji sigurnosnih službi (zadnji članak objavljen je prije dva dana). Ne zna se ni je li uopće formiran Zavod za informacijsku sigurnost i kriptozastitnu tehnologiju, koja je izuzetno bitna u komuniciranju službi, što inače nalaže članak 87. Zakona. Postavlja se i pitanje kakav je bio nadzor nad radom tih službi u proteklih godinu dana, budući da je saborski Odbor za nacionalnu sigurnost koji ga je trebao obavljati, veći dio vremena bio bez predsjednika.

Po ocjeni Kluba zastupnika HDZ-a predložena formulacija članka 3. Odluke nije prihvatljiva, tim više što nigdje drugdje u tekstu nije jasno rečeno tko će biti predlagatelj kandidata za predsjednika i članove Vijeća. Valjalo bi preciznije razraditi i članak 5. koji napominje da oni ne smiju biti dužnosnici političkih stranaka niti smiju sudjelovati u njihovim aktivnostima ili politički djelovati u Vijeću. Zastupnik je spomenuo i zamjerku svojih stranačkih kolega, da se u članku 6. govori samo o pravima, a ne i dužnostima predsjednika i članova Vijeća. Primjerice, navodi se da imaju pravo i dužnost sudjelovati na sjednicama tog tijela, zatim na stalnu novčanu naknadu u visini koju utvrdi Vlada RH te naknadu određenih materijalnih troškova. Odlukom nije jasno rečeno ni na koji način će Vijeće u praksi ostvarivati nadzor nad sigurnosnim službama (propisano je samo da taj nadzor vrši Sabor, a dio te ovlasti prenosi se na Odbor za nacionalnu sigurnost). U svakom slučaju, najprije treba dosljedno primijeniti Zakon o sigurnosnim službama (od imenovanja čelnika sigurnosnih službi, do formiranja Zavoda za kriptozastitu i sustava nadzora nad tim službama). U protivnom će biti vrlo teško ostvariti ciljeve tog zakonskog propisa, bez obzira na pokušaje formiranja Vijeća za nadzor sigurnosnih službi, napominje zastupnik.

Predlagatelj uvažio primjedbe Vlade RH

Ponukan primjedbom hadezeovaca gleda naziva predložene Odluke, predstavnik predlagatelja **Ante Markov**

citirao je odredbu članka 80. stavak 1. spomenutog Zakona, u kojoj stoji da se radi ostvarivanja građanskog nadzora nad radom sigurnosnih službi osniva Vijeće za nadzor sigurnosnih službi. Napomenuo je da se Odbor u više navrata zalagao za implementaciju postojećih zakonskih rješenja, ali da to nije predmet ove rasprave. Potom je obrazložio amandmane koje je, na poticaj Vlade RH, predlagatelj utvrdio na vlastiti tekst.

Na njenu sugestiju, u članku 1. Prijedloga odluke, iza riječi "imenovanja," dodane su riječi: "članova vijeća", a u članku 2. riječ "predlagatelji" zamijenjena je riječima "način predlaganja" kandidata za predsjednika i šest članova Vijeća. Amandmanom na članak 3. precizno se definira tko se može prijaviti na upućeni javni poziv za predlaganje kandidata (riječ u ugledni javni djelatnici zamijenjene su tekстом "koji udovoljavaju odredbi članka 80. stavka 3. Zakona o sigurnosnim službama Republike Hrvatske").

Na zahtjev Vlade u članku 5. Prijedloga odluke precizirano je da "predsjednik i članovi Vijeća ne mogu biti članovi užeg rukovodstva političkih stranaka te ne smiju sudjelovati u stranačkim aktivnostima ili politički djelovati u Vijeću. Dopunjen je, nadalje, članak 6. kojim se sada preciznije utvrđuju prava i dužnosti predsjednika i članova Vijeća u obavljanju poslova predviđenih Zakonom. Propisano je, naime, da mogu postavljati pitanja čelnicima sigurnosnih službi, podnositi prijedloge radi poboljšanja rada i nadzora tih službi, tražiti materijale u svezi s obavljanjem svoje dužnosti, itd. te da imaju pravo na novčanu naknadu u visini koju utvrdi Vlada RH svojim aktom. Na njen prijedlog iz teksta predložene Odluke izostavljen je članak 7. kojim je bilo regulirano da predsjednik Vijeća, uz prethodnu suglasnost ostalih članova, određuje tko će ga zamjenjivati u slučaju spriječenosti ili odsutnosti.

Nadalje, dopunom članka 11. stavak 2. obveza čuvanja tajnih podataka i dokumenata sigurnosnih službi propisana je i za službenike i namještenike koji će obavljati administrativne poslove za Vijeće. Na sugestiju Vlade usklađeni su i članci 12. i 16. (propisano je da će Poslovnik o radu donijeti Vijeće, a ne predsjednik tog tijela (u roku 30 dana od imenovanja Vijeća).

Markov je na kraju rekao da navedeni amandmani postaju sastavni dio ove Odluke, te da će biti podijeljeni zastupnicima, kako bi se mogli o njima očitovati u raspravi.

Nema uvjeta za daljnju raspravu

Jadranka Kosor zahtijevala je, u ime Kluba zastupnika HDZ-a, da se rasprava prekine dok se zastupnicima ne predoče navedeni amandmani. Naime, o ovako ozbiljnoj temi, kao što je nadzor sigurnosnih službi, ne može se raspravljati bez uvida u amandmane koji će promijeniti tekst predložene Odluke.

S njom se složila i **Đurđa Adlešić**, predstavnica Kluba zastupnika HSLŠ-a. Predložila je, također, da se u međuvremenu zatraži i mišljenje Odbora za zakonodavstvo, koji se još pred godinu dana zalagao za to da se ova problematika regulira zakonom, a ne odlukom.

Budući da su upravo tada pristigli spomenuti amandmani, rasprava je nastavljena.

Za riječ se ponovno javila **Jadranka Kosor**, uz napomenu da neće govoriti o amandmanima jer ih nije imala vremena proučiti. Prigovorila je, nadalje, da u sabornici nije nazočan predstavnik Vlade koja je imala dosta primjedbi na tekst ove Odluke. U nastavku je ukazala na potrebu striktnog poštovanja zakona, pogotovo onih koji se odnose na funkcioniranje sigurnosnih službi. Kako reče, novine nas obasipaju člancima o tome kako smo sa svih strana prisluškivani, a predsjednik države i Vlade, koji su ovlašteni na supotpis, se nikako ne mogu dogovoriti o imenovanju čelnika sigurnosnih službi. Zastupnici bi morali znati u čemu je problem, budući da se radi o pitanju državne i nacionalne sigurnosti, naglasila je.

Neprecizne formulacije otežat će provedbu

Prigovorila je, nadalje, da se u Odluci nigdje ne kaže tko su predlagatelji kandidata za članove Vijeća za nadzor sigurnosnih službi te da nema preciznih kriterija o tome što su to ugledni javni djelatnici. Iz toga proizlazi da se na javni poziv, kao i u slučaju Vijeća HRT-a, mogu javiti svi, odnosno da svi mogu biti predlagatelji kandidata za članove Vijeća za nadzor

sigurnosnih službi. Upozorila je da i neprecizna formulacija članka 5, u kojem stoji da predsjednik i članovi Vijeća ne smiju biti dužnosnici političkih stranaka te sudjelovati u njihovim aktivnostima, također može generirati probleme u provedbi ovog akta. Uz slične primjedbe na članak 6. koje je iznijela i Vlada, predložila je i da se pojam "određeni materijalni troškovi" precizira, ili čak izbaci iz ponudjenog teksta. Budući da je Vijeće za nadzor sigurnosnih službi tijelo Hrvatskog sabora, logično je - kaže - da mora djelovati pri Hrvatskom saboru, odnosno odgovarati mu za svoj rad. Nema sumnje da je ova Odluka nužna i da je treba što hitnije donijeti, ali na njenom tekstu još treba raditi, zaključila je.

U odluci se nigdje ne kaže tko su predlagatelji kandidata za članove Vijeća, a nema ni preciznih kriterija o tome što su to ugledni javni djelatnici.

Pozvavši se na članak 107. poslovnika Hrvatskog sabora **Luka Bebić (HDZ)** je zatražio da se zbog ozbiljnosti ove točke dnevnog reda, a i digniteta Sabora, rasprava o Prijedlogu odluke prekine i nastavi kad se steknu odgovarajući uvjeti.

Zakon se ne primjenjuje u praksi

O tome u kakvom je jednom stanju hrvatski obavještajni, odnosno sigurnosni sustav, najbolje svjedoče napisi po novinama o tome da je Republika Hrvatska bila izložena djelovanju obavještajnih službi tzv. Republike Srpske, konstatirao je **Drago Krpina (HDZ)**. Spomenuo je i to da su nakon terorističkog događaja u New Yorku, u rujnu 2001. godine, hrvatski dužnosnici bili veoma glasni u najavama kako će i naša zemlja sudjelovati u djelovanju svjetske antiterorističke koalicije. S druge strane, Zakon o sigurnosnim službama na kojem se temelji najbitniji dio hrvatskog sigurnosnog sustava se jednostavno ne primjenjuje. Stoga se opravdano nameće pitanje - je li ovakvo komotno postupanje Vlade i ostalih državnih institucija rezultat tek puke neodgovornosti i površnosti, ili se, nedajBože, radi i o nečem gorem, kaže zastupnik. Nažalost,

zadnjih godina se uobičajilo da Vlada ne snosi nikakve posljedice zbog neprovođenja zakona koje donosi Hrvatski sabor, a u tome ima potporu i sadašnje saborske većine, tvrdi Krpina. Tu svoju tvrdnju potkrijepio je i konkretnim primjerom. Kako reče, saborska većina je prije nekoliko mjeseci glasovala protiv prijedloga zaključaka Kluba zastupnika HDZ-a i nadležnog Odbora, kojima je Sabor trebao obvezati Vladu na provođenje odredbi Zakona o poljoprivredi.

Blokadom, odnosno rastrojstvom hrvatskog sigurnosnog sustava, Hrvatska je potpuno izložena djelovanju stranih obavještajnih službi.

Nakon ove digresije, ponovno se vratio na temu rasprave, konstatiravši da je blokadom, odnosno rastrojstvom hrvatskog sigurnosnog sustava Hrvatska potpuno izložena djelovanju stranih obavještajnih službi (hoće li ikad itko za to snositi odgovornost?). Usporedi li se opseg rasprave o pokušaju privatizacije "Sunčanog Hvara", koja je trajala dva dana, s načinom na koji se nastoji donijeti Odluka o Vijeću za nadzor sigurnosnih službi (naknadno predloženi amandmani, odsutnost predstavnika Vlade, i dr.) nameće se zaključak o skandaloznoj neodgovornosti nedležnih institucija vlasti za jedan od najbitnijih segmenata nacionalne sigurnosti, kaže Krpina ("račun za to bit će plaćen na izborima"). Među ostalim, izrazio je čuđenje što Odbor za zakonodavstvo nije našao za shodno da zauzme stajalište o predloženoj Odluci, odnosno da usporedi usklađenost tog akta sa zakonom na temelju kojeg se predlaže. Primjerice, u Zakonu o sigurnosnim službama nema uporišta za pozicioniranje Vijeća za nadzor sigurnosnih službi pri saborskom Odboru nadležnom za nacionalnu sigurnost, tvrdi zastupnik.

Po kojim kriterijima će se birati članovi Odbora?

Ivan Penić (HDZ) je također konstatirao da ova Odluka nije zrela za donošenje te da je cijeli ovaj postupak obično "mučenje". Napomenuo je da su se i on sam, a i predsjednik Odbora za unutarnju politiku i nacionalnu sigurnost u više

navrata bezuspješno zalagali za to da se imenuju šefovi sigurnosnih službi. Da je to učinjeno na vrijeme, vjerojatno bi špijuniranje od Republike Srpske bilo ranije razotkriveno, ili ga uopće ne bi ni bilo. Upozoravali su i na to da ne smije biti dvojnosti prilikom izbora tih kadrova (to mora biti u nadležnosti jedne osobe - ili premijera ili Predsjednika države). Po riječima zastupnika i stajališta pojedinih odbora glede nadzora nad sigurnosnim službama se razlikuju, iz čega se može zaključiti da postoji sukob političkih snaga. Pretpostavlja, stoga, da će biti problema i prilikom konstituiranja Vijeća za nadzor sigurnosnih službi. Naime, Prijedlogom odluke je predviđeno da Odbor nadležan za nacionalnu sigurnost na sjednici utvrđuje udovoljavaju li prijedlozi kandidata uvjetima iz Zakona i ove Odluke te utvrđuje i podnosi Hrvatskom saboru prijedlog za imenovanje predsjednika i šest članova Vijeća. Nema sumnje, kaže, da će prijedloga biti puno više nego što Vijeće ima članova. Pita se, stoga, po kojim kriterijima će se oni birati (zacijelo političkim, ovisno o tome tko ima većinu u Odboru) te upozorava da politički iskren nadzor nije pravo rješenje. Umjesto da o tome presuđuje Odbor, odluku bi trebao donijeti jednaki broj oporbenih i vladajućih zastupnika, zaključio je Penić. Spomenimo i njegovu sugestiju da se u članku 10. Prijedloga odluke briše riječ "bezrazložnog" jer je suvišna ("ni u kom slučaju ne smije doći do kršenja Ustava, ni razložno, ni bezrazložno").

Vlada nije zainteresirana za ovu temu

Luka Bebić je u svom ponovnom javljanju napomenuo da sastav Vijeća za nadzor sigurnosnih službi proizlazi iz sastava Odbora, a sastav tog tijela odražava sastav Sabora. Konstatirao je, nadalje, da Odbor za unutarnju politiku i nacionalnu sigurnost, koji predlaže ovu Odluku, već tri godine djeluje u nepotpunom sastavu (ima samo jednog člana iz najveće oporbene stranke - HDZ-a, iako bi ih, prema tadašnjoj stranačkoj strukturi Sabora, trebalo biti najmanje 3 ili 4). Kako reče, neprihvatanjem prijedloga stranke o sastavu ovog odbora napravljen je prvi put u proteklih 11 godina presedan, koji nikada nije ispravljen.

Zastupnik je izrazio čuđenje da Vlada, koja snosi odgovornost zbog toga što ni godinu dana od donošenja Zakona o sigurnosnim službama još uvijek nije imenovan ravnatelj tih službi, uopće nije zainteresirana za ovu temu. S tim u svezi podsjetio je na činjenicu da je polovinom 2000. godine, gotovo preko noći, više od 200 ljudi iz obavještajnih službi stavljeno na raspolaganje. Istodobno je povučeno i 35 diplomatskih predstavnika, te umirovljeno 10-ak, 12 generala i sl. U takvim okolnostima, ne čudi ni izjava tadašnjeg ministra obrane, da se Hrvatska, u slučaju potrebe, nije kadra ni obraniti, kaže Bebić.

Na kraju je ponovno izrazio mišljenje da ovu Odluku treba vratiti predlagatelju, jer nema poslovnčkih uvjeta da se o njoj raspravlja. Odbor za unutarnju politiku i nacionalnu sigurnost bi se u međuvremenu trebao popuniti, a Vlada bi napokon trebala postupiti u skladu sa Zakonom i na čelo hrvatskih obavještajnih službi imenovati čovjeka koji će odgovarati i ovom Vijeću, i Odboru i njoj i Predsjedniku Republike.

Odluku treba doraditi

Po mišljenju **Vlade Jukića (HSP)** to što ovoj raspravi nije nazočan predstavnik Vlade nije ništa neobično, s obzirom na brojne probleme vezane uz sukob interesa i odnose između predsjednika Republike i Vlade, kad je riječ o pitanju obrane nacionalne sigurnosti (Vlada ili nije zainteresirana za ovu temu ili ne želi da donesemo predloženu odluku). U nastavku je podsjetio na to da je

Činjenica da je u Zakonu predviđeno Vijeće kao posebno tijelo, svjedoči o tome da Vlada nije željela da nadzor nad sigurnosnim službama bude u ingerenciji nadležnog saborskog Odbora.

prilikom dolaska na vlast današnja vladajuća koalicija davala velika predizborna obećanja o sređivanju sustava nacionalne sigurnosti i sigurnosnih službi. Od svih tih silnih obećanja (bilo je govora o modernizaciji, demokratizaciji i građanskom nadzoru nad tim službama) dosad smo dobili samo Zakon o

sigurnosnim službama. Tragično je - kaže - da sigurnosni sustav u stvarnom smislu ne postoji, pogotovo s obzirom na naše okruženje, nedavnu ratnu prošlost i potrebu tranzicije, te pripreme za eventualni pristup NATO savezu ("kako se stvari odvijaju, izgleda da ćemo razmišljati o nekim drugim asocijacijama"). Naime, dolaskom današnje vlasti sigurnosne službe su taktično raspuštene, i do danas je imenovan samo čelnik vojne obavještajne službe. Zastupnici HSP-a smatraju da to proizlazi iz neriješenih odnosa na relaciji Vlada - Predsjednik Republike, što ni u kom slučaju ne može biti opravdanje za to što se tako ozbiljno pitanje ne rješava (Vlada ipak snosi veću odgovornost jer je imala mogućnost barem pokušati predložiti

Prijedlog odluke treba vratiti predlagatelju na doradu (ne definira precizno ni odnose između Vijeća i samog Odbora).

rješenje). Njena je namjera, kao predlagatelja Zakona o sigurnosnim službama, očito bila da pitanje nadzora nad radom tih službi odmakne od Hrvatskog sabora, konstatira zastupnik. Činjenica da je u zakonu predvidjela Vijeće kao posebno tijelo, svjedoči o tome da nije željela da to bude u ingerenciji Odbora za unutarnju politiku i nacionalnu sigurnost ("tu politiku i takav odnos vladajuće koalicije imamo već tri godine").

Kako reče, predložena Odluka je dobar pokušaj da se, makar na formalni način, ispuni zakonska obveza Vlade. Međutim, nenazočnost njenog predstavnika pokazuje da Vladi nije stalo do toga da se ispoštuje zakon, već je to preputila inicijativi predsjednika Odbora za unutarnju politiku i nacionalnu sigurnost.

Zastupnik, je među ostalim, upozorio na činjenicu da je izbor članova Vijeća temeljno pitanje ove Odluke (riječ je o ljudima koji bi imali uvid u državne tajne, primjenu mjera tajnog prikupljanja podataka, itd.), a ono nije definirano na pravi način. Nema sumnje, kaže, da će onaj tko bude odlučivao o sastavu tog tijela imati i ključnu ulogu u izboru spomenutih kadrova. Moglo bi se zaključiti i da se predloženim prije izbora želi instalirati jedna ekipa koja bi u naredne 4 godine nadzirala rad

sigurnosnih službi, s čime se haespeovci ne bi mogli složiti. Jednom riječju, ova Odluka nije dorečena (ne definira precizno ni odnose između Vijeća i samog Odbora) pa bi je trebalo doraditi. Sugerirao je, stoga, da je Sabor vrati predlagatelju. **Dubravka Horvat (SDP)** primijetila je da Vlada RH nije predlagatelj ove odluke. Podsjetila je na to da ju je predložio Odbor za unutarnju politiku i nacionalnu sigurnost, te da je Vlada 20. ožujka dostavila svoje Mišljenje, odnosno prijedloge za poboljšanje predloženog teksta (njene primjedbe Odbor je već uvažio). Prema tome, Vlada je svoj dio posla učinila, zaključila je zastupnica.

Bitka za politički nadzor

Po riječima **Krunoslava Gašparića (HB)** obavještajne službe bile su prije 4 godine glavni junaci neslužbenog početka izborne kampanje koja je, pokazalo se nešto kasnije, uspješno umanjivala vjerodostojnost bivše vlasti, povjerenje u institucije države, kao i privrženost vladavini prava i pravne države. Odluke saborskih tijela, istražnih povjerenstava i tijela za unutarnji nadzor proglašavane su nevjerodostojnima i nisu prihvaćene kao pokazatelji stvarnog stanja u obavještajnoj zajednici. S odgovornih

Javno deklarirane ambicije vlasti, kad je riječ o sigurnosnom sustavu, nisu ostvarene. Naime, postojeća strategija nacionalne sigurnosti loša je podloga za rad obavještajne zajednice.

mjesta uzalud su upozoravali na opasnost da se napadima na obavještajnu zajednicu ugrožava njezina sposobnost za sprječavanje specijalnog rata koji je u Hrvatskoj vođen (o tome svjedoče i neke od razotkrivenih špijunsko-terorističkih grupa te da se potiče nestabilnost i raslojavanje sigurnosnog sustava. Osobe koje su objavljivale dokumente s različitim stupnjem tajnosti uzdizane su na razinu junaka, a medijske konstrukcije postajale su neupitnim istinama, podsjeća zastupnik. Čuli smo - kaže - kako se, nakon izbora, nova vlast postavila prema zatečenoj obavještajnoj zajednici, posebice onim njenim dijelovima koji nisu vukli korijene iz sigurnosnih službi bivše

države, već su ustrojene kao potpuno nove (poput sigurnosno-informativne službe Ministarstva obrane, ili Hrvatske izvještajne službe). No, to nekima nije smetalo da se hvale uspjesima koje su te službe postigle, pa čak i da prodaju rezultate njihova rada, poput Miloševićevih transkriptata, kao ekskluzivu pojedinim novinskim kućama. Mogući cilj je bio redefinirati ciljeve nacionalne politike i nacionalne sigurnosti, ukinuti postojeće obavještajne strukture i taj posao povjeriti nekom drugom.

Potom se dogodilo to da su oni koji su ranije, pa i sa saborske govornice, izjavljivali da su sigurnosne službe nepotrebne i da ih treba ukinuti, oštro sukobili oko nadzora nad njima i tako izazvali dvogodišnju krizu sustava. Dakako, radilo se o bitki za politički nadzor, a ne o građanskom nadzoru koji je došao na red tek nakon tri godine i tri mjeseca od dolaska koalicije na vlast.

U sjeni promjena Ustava, kaže dalje zastupnik, vodile su se ogorčene bitke oko raspodjele ovlasti upravljanja sustavom u cjelini. U drugoj fazi, nakon promjene Ustava, ta se borba spustila na kadrovsku bitku za ovladavanje pojedinim njezinim dijelovima, a kulminirala je odbijanjem SZUP-a da se podvrgne nadzoru UNS-a nad zakonitošću svog rada i odlaskom nekih čelnih ljudi iz službi, a da javnost nikada nije informirana o pravoj pozadini slučaja. Sada bismo, kaže, trebali povjerovati da će oni koji su se odbijali podvrgnuti nadzoru Ureda za nacionalnu sigurnost podvrći nadzoru Građanskog vijeća.

Sigurnosne službe izvan kontrole

Godinu i pol dana, podsjeća zastupnik, sigurnosne službe djelovale su unutar zakonskog okvira koji nije bio usklađen s Ustavom, zapravo izvan zakona i protuustavno. Kada smo napokon dobili zakone koji su usklađeni s Ustavom, ali potpuno izvan konteksta strategije nacionalne sigurnosti koja tada još nije postojala, znali smo da to neće uroditi stabilnošću i prosperitetom u obavještajnoj zajednici. A da smo bili u pravu, potvrđuje i afera oko uhođenja i neovlaštenog djelovanja prema načelniku Glavnog stožera, koja je uslijedila nakon toga. Kako reče, njegove stranačke kolege

zanimalo je hoće li se uvođenjem podijeljene odgovornosti i dvovlašća nad sigurnosnim sustavom države riješiti problem sukobljenih interesa između Pantovčaka i Markovog trga, i kako će to utjecati na nacionalnu sigurnost, u svijetu u kojem se sva poznata rješenja temelje na jedinstvenoj odgovornosti. Odahnuli su, kaže, kad je u Saboru usvojena Strategija nacionalne sigurnosti u kojoj, međutim, nije prepoznata niti jedna sigurnosna prijetnja u okružju, što je vjerojatno primjer bez presedana u povijesti država.

Propustivši zakonske rokove u kojima je trebala predložiti kandidate za čelna mjesta u Protuobavještajnoj i Obavještajnoj agenciji, Vlada je prekršila Zakon o sigurnosnim službama.

Po ocjeni zastupnika javno deklarirane ambicije vlasti, kad je riječ o sigurnosnom sustavu, nisu ostvarene. Naime, postojeća strategija nacionalne sigurnosti loša je podloga za rad obavještajne zajednice i predstavlja oportunistički prikaz željenog, a ne stvarno stanje. Službe su prvih godinu i pol dana radile izvan zakona, a kad je on napokon usvojen nastavile su raditi bez da su imenovani čelni ljudi. Vlada je propustila zakonske rokove u kojima je trebala predložiti kandidate za čelna mjesta u Protuobavještajnoj i Obavještajnoj agenciji te prekršila Zakon o sigurnosnim službama, konstatira zastupnik.

Daljnja je njegova primjedba da se Prijedlog odluke o Vijeću za nadzor sigurnosnih službi predlaže nakon odluke o novom izbornom zakonu, što jasno govori o listi prioriteta. Riječ je, zapravo, o bacanju prašine u oči onima koji su, ako ništa drugo, očekivali da Vlada ispuni svoje zakonske obveze. Ako ona pokazuje spremnost da ih krši, a Hrvatski sabor spremnost da prelazi preko toga, to je jasna poruka ljudima u obavještajnoj zajednici da im se neće ništa dogoditi ako zakonu malo progledaju kroz prste, kaže Gašparić. Čak je i HHO, koji je dugo pokazivao nevidenu toleranciju i razumijevanje za sve ono što Vlada radi mimo zakona, nedavno morao ustvrditi kako je Hrvatska "jedina europska zemlja koja nema nikakvu kontrolu nad sigurnosnim službama".

I dok te službe ne rade ono što bi trebale, a možda rade ono što ne bi smjele, trgovina državnim dokumentima i dalje traje, tvrdi zastupnik. Ona se vodi i na najvišim i na najnižim razinama i predstavlja ozbiljnu prijetnju nacionalnim interesima, ali i pravima pojedinaca. U prilog tome spomenuo je članak objavljen u novinama pod naslovom "Tajni dokument MORH-a," koji teško kompromitira zapovjednike koji su djelovali u akciji "Medački džep" i u kojem se iznose državne tajne.

Vlada prekršila Zakon

Ne može se govoriti o obavještajnim službama a da se ne spomene činjenica da je hrvatska Vlada, koja je trebala imenovati čelne ljude tih službi, prekršila zakon, primijetio je **Ljubo Česić-Rojs** (to znači da u Hrvatskoj vlada kaos, nerad i nemar). Upravo u ovoj izbornoj godini - kaže - Ured Predsjednika Republike i Ured premijera prepucavaju se oko toga koga će staviti na čelo obavještajnih službi; istodobno zastupnici dobivaju anonimna pisma kojima se šire raznorazne dezinformacije (poput onih koje su upućene njemu, o bivšem ravnatelju HIS-a, gospodinu Lončariću).

Raspad u obavještajnom sustavu počeo je onog dana kad je bivši ministar obrane otpustio 165 mladih, školovanih i perspektivnih hrvatskih domoljuba i na njihova mjesta postavio ljude sumnjive prošlosti, bivše milicionere, udbaše i kosovce.

Po riječima zastupnika raspad u obavještajnom sustavu počeo je onog dana kad je bivši ministar obrane a sada zastupnik, gospodin Jozo Radoš, otpustio 165 mladih, školovanih i perspektivnih hrvatskih domoljuba, koji nisu bili opterećeni prošlošću i koji su profesionalno radili svoj posao. Na njihova mjesta postavio je ljude sumnjive prošlosti - bivše milicionere, udbaše, kosovce, itd. (nije čudo, stoga, da i jugo službe imaju svoje ljude u najvišem državnom aparatu). Umjesto da se ugledamo na Srbe koji ovih dana obračunavaju sa svima bivšima iz najvišeg vrha obavještajnih službi, koji su bili upetljani u razne krimi-

nalne radnje i mafijaške obračune (uhapsili su više od 2500 ljudi), kod nas još uvijek vode glavnu riječ oni koji su do 90. godine radili sve protiv Hrvatske, ubijali naše sinove, i dr. Čast poštenim i časnim ljudima kakvih je najviše u našem obavještajnom aparatu, ali ne treba ispustiti iz vida činjenicu da tim službama upravljaju sa strane UDBA i KOS. Dok se ne riješimo takvih ljudi, u Hrvatskoj neće biti mira, napominje zastupnik. Kako reče, čak i među hrvatskim zastupnicima ima onih koji surađuju i s obavještajnim podzemljem Republike Srpske, ali i sa svojim bivšim šefovima, udbašima i kosovcima. Da nije bilo suđenja Miloševiću u Haagu, nikad se ne bi otkrilo, kaže, da su za rušenje spomenika na židovskom groblju za vrijeme Domovinskog rata, za dizanje spomenika na Mirogoju i dr. krivi ljudi iz obavještajnog podzemlja. Više nitko ne spominje ni slučaj Levar, iako je ministar Lučin odmah nakon ubojstva izjavljivao da su na tragu počinitelju, a MUP je zataškao i slučaj Belak iz Splita. Navedeni slučajevi svjedoče o tome da mafija ima svoje ljude i u sudstvu i u državnom odvjetništvu i u policiji, zaključio je zastupnik. Spomenuo je i nabavku pet čamaca za pomorsku policiju (po voznim karakteristikama ti čamci uopće nisu pogodni za tu namjenu) i to po trostruko višoj cijeni od nabavne. Nabavljeni su kaže, preko firme Lučinova kuma, koji je, inače, načelnik uprave za tehniku u MUP-u.

Na njegov apel predsjedniku Sabora da vodi računa o tome tko će biti imenovan na čelo obavještajnih službi, **Zlatko Tomčić** je obećao da će, u okviru svojih ovlasti, voditi brigu o tome. Ujedno ga je zamolio da informacije kojima raspolaže i za koje misli da bi koristile zajednici, iznese na za to predviđenim mjestima.

Riječ predlagatelja

Potom se ponovno javio za riječ **Ante Markov**. Napomenuo je da je njegova dužnost, kao predsjednika Odbora za unutarnju politiku i nacionalnu sigurnost, inače predlagatelja ove Odluke, poduzeti sve u smislu pune implementacije Zakona o sigurnosnim službama Republike Hrvatske. Istaknuo je, među ostalim, da je taj Zakon na nov način pozicionirao sigurnosne službe u obavještajnu zajednicu (takav model organizacije primjenjuje se i u susjed-

nim zemljama, posebice u novoj Europi) te da je njegova provedba u mnogočemu otežana hrvatskim okolnostima i pozicijama. Odbor je, kaže, već u tri navrata pismeno tražio od nadležnih da se izvrši dodatna implementacija Zakona. Predloženom Odlukom želio je, u skladu sa svojim ovlastima, riješiti pitanja bitna za rad Vijeća za nadzor sigurnosnih službi koja nisu regulirana Zakonom. Riječ je o novoj instituciji koja bi trebala osigurati građanski nadzor nad radom tih službi i pridonijeti njihovoj demistifikaciji. Očekuje se da će to vratiti pouzdanje građana u sigurnosne službe koje ni u kom slučaju ne smiju naštetiti njihovim ljudskim i građanskim pravima. U nastavku je citirao odredbu stavka 6. članka 80. Zakona o sigurnosnim službama, koja je poslužila kao zakonsko uporište za reguliranje pitanja o kojima je riječ.

Pozicioniranjem Vijeća pri nadležnom Odboru, s tim da bude potpuno samostalno u radu, stvaraju se preduvjeti da se napravi iskorak u civilnom nadzoru i kontroli sigurnosnih službi.

Konstatirao je, nadalje, da se izmjenama Ustava RH, a i ovim zakonom, ponešto promijenila uloga hrvatskog Parlamenta, kad je riječ o kontroli sigurnosnih službi. Tu kontrolu Sabor ostvaruje preko nadležnog Odbora, što je uobičajena praksa u svim demokratskim zemljama. Po mišljenju članova Odbora, pozicioniranje Vijeća pri tom radnom tijelu, s tim da bude potpuno samostalno u radu, stvaraju se preduvjeti da se napravi iskorak u civilnom nadzoru i kontroli sigurnosnih službi. Zahvaljujući tome, Hrvatski sabor će ubuduće imati bolji nadzor i kvalitetnije informacije i moći će snažnije kontrolirati sustave sigurnosno-obavještajne službe. To će, na drugoj strani, omogućiti uspostavljanje veze s građanima, koji su uvijek bili nepovjerljivi prema primjeni bilo kojih postupaka koje su obavljale sigurnosne službe. Stoga nema smisla nalaziti formalne razloge da se ova odluka ne donese, napominje Markov. Svi koji žele intervenirati u predložena rješenja mogu uložiti amandmane na njen tekst (do završetka rasprave o ovoj

temi) a bit će vremena i da se očituju o amandmanskim korekcijama samog predlagatelja. A ako ne postoji volja da se ova odluka donese, to će implicirati daljnju opstrukciju zakona, upozorio je Markov.

Ako ne postoji volja da se ova odluka donese, to će implicirati daljnju opstrukciju zakona.

Na kraju je ustvrdio da nije odgovorno neargumentirano govoriti o tome da hrvatski sigurnosni sustav nije u funkciji i da je Hrvatska u tom smislu ugrožena. Napomenuo je da Odbor, na temelju informacija s kojima raspolaže, procjenjuje zakonitost rada svih subjekata u okviru sigurnosno-obavještajnog sustava Republike Hrvatske. Naša odgovornost kao parlamentaraca izravno implicira i našu nacionalnu odgovornost, zaključio je Markov.

Luka Bebić je ponovno upozorio na to da od samog početka nema uvjeta za raspravu o ovoj točki dnevnog reda. Zatražio je da se, sukladno članku 107. Poslovnika, zastupnici opredijele hoće li nastaviti s raspravom ili ne. Primijetivši da je to regulirano člankom 109, predsjednik **Tomčić** je napomenuo da ionako nema kvoruma, što znači da se na ovoj sjednici neće moći odlučivati o predloženoj Odluci. Sugerirao je zastupniku da od Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav zatraži procjenu o tome je li se ova rasprava odvijala u skladu s Poslovníkom.

Drago Krpina (HDZ) je opovrgnuo Markovljevu tvrdnju da su zastupnici bez argumenata upozoravali na ugroženost nacionalnog sigurnosnog sustava. Naprotiv, iznijeli su, kaže, cijeli niz argumenata, a u prvom redu upozorili na zakonske odredbe koje se ne primjenjuju. Uostalom, i vi ste, kolega Markov, ovih dana zbog toga uputili nekakav dopis Vladi u kojem, tobože ultimativno, tražite da se napokon postupi u skladu s ovim Zakonom, konstatirao je Krpina. Znakovito je, kaže, da nitko od vladajućih zastupnika nije ustao u obranu predložene Odluke, zbog čega danas neće ni biti glasovanja o tome ("to najbolje svjedoči o kvaliteti vašeg prijedloga"). Predsjednik **Tomčić** je nato primijetio da se ne radi o osobnom prijedlogu zastupnika Markova, nego o prijedlogu Odbora za unutarnju politiku i nacionalnu

sigurnost. Potom je opet dao riječ predstavnicima klubova zastupnika.

U završnoj riječi **Ivan Jarnjak** je ponovio da Klub zastupnika HDZ-a podržava donošenje ove Odluke, uz određene primjedbe. Njegovi stranački kolege ujedno apeliraju za poštivanje Zakona o sigurnosnim službama, na temelju kojeg se taj akt i donosi. Naime, svi sudionici u raspravi, pa i predstavnik predlagatelja, konstatirali su da se ne primjenjuju ključne odredbe tog propisa, donesenog još prije godinu dana. U takvim okolnostima, kaže, postavlja se pitanje svrsishodnosti donošenja ove Odluke.

Budući da je u raspravi bilo puno primjedbi, te da su na zastupničke klupe pristigli amandmani koji bitno mijenjaju osnovni tekst Prijedloga odluke, sugerirao je, u ime svojih stranačkih kolega, da se provedena rasprava tretira kao prvo čitanje tog akta (o njemu se ionako neće glasovati do sljedeće sjednice).

Novelirati Zakon o sigurnosnim službama

Anto Đapić je napomenuo da zastupnici HSP-a i HKDU-a gotovo u cijelosti podupiru izlaganje kolege Rojsa, koji je upozorio na niz problema kojima je opterećena obavještajna zajednica (argumente koje je iznio nitko nije pobio). Po njihovoj ocjeni donošenje ove Odluke je slabašan pokušaj da se, pri kraju

Donošenje ove Odluke je slabašan pokušaj da se, pri kraju mandata ovog Sabora, pokuša ispuniti predizborno obećanje o uspostavi građanskog nadzora nad radom obavještajnih službi.

mandata ovog Sabora, pokuša ispuniti predizborno obećanje o uspostavi građanskog nadzora nad radom obavještajnih službi. Dakako, riječ je o provedbi članka 80. Zakona o sigurnosnim službama, ali po njihovu sudu to je vrlo loša odredba, posebno prijedlog da se članovi Vijeća za nadzor sigurnosnih službi biraju javnim natječajem. Na taj ćemo način napraviti još veći "rašomon" u funkcioniranju obavještajnih službi, tvrdi zastupnik. Zbog toga su, kaže, u Klubu skloni podržati zahtjev

hadezeovaca da se Prijedlog odluke uputi u drugo čitanje (to više što je nanj uloženo popriličan broj amandmana). Mišljenja su, također, da bi trebalo inicirati i izmjene Zakona o sigurnosnim službama, iako se samo tim promjenama neće riješiti pravi problemi tih službi. Kako reče, najviše se pogriješilo što nije napravljena lustracija obavještajnih službi od pripadnika tajnih političkih policija, UDBA-e i KOS-a, koji su radili protiv

Da je stanje u sigurnosnim službama onakvo kakvo bi trebalo biti, civilni nadzor bi bio samo tehničko pitanje, ili ga ne bi ni trebalo.

stvaranja hrvatske države i uvođenja demokracije u Hrvatskoj. Ne bi bilo dobro, kaže, da se uspoređujemo sa Srbijom i da u nekim budućim vremenima na takav način, unutar tog kriminalnog miljea, bude obavljena lustracija o uhićenjima i sl. Da je stanje u sigurnosnim službama onakvo kakvo bi trebalo biti, civilni nadzor bi bio samo tehničko pitanje, ili ga ne bi ni trebalo, konstatirao je zastupnik.

Na kraju je odbacio ocjene Ante Markova, da su neki sudionici u raspravi neodgovorno govorili o tome da sigurnosni sustav nije u funkciji. On je možda u funkciji, ali za koga? - pita zastupnik. Nema sumnje da transkripti razgovora s Miloševićem koje je snimila Obavještajna služba Hrvatske nisu mogli biti objavljeni u medijima bez izravnog sudjelovanja najodgovornijih ljudi koji rade na obavještajnom sustavu, zaključio je.

U završnoj riječi **Ante Markov** je pojasnio razliku između nadzora nad sigurnosnim službama koji provodi Hrvatski sabor, a posredno i preko Odbora za unutarnju politiku i nacionalnu sigurnost, i građanskog nadzora. Naime, Vijeće za nadzor sigurnosnih službi je posebno tijelo koje ima drukčije zadaće i koje će, zajedno s Odborom, ojačati poziciju hrvatskog Parlamenta u smislu nadzora nad tim službama. Po riječima zastupnika građanski nadzor moraju ostvarivati građani. Dakako, politika, kao predstavničko tijelo naroda, ovdje donosi odluku, ali građani moraju prije svega sudjelovati u obnašanju te nove institucije - Vijeća za nadzor sigurnosnih službi. Problem transkripata i svih ostalih dokumenata koji su počesto predmet

sporenja i stvaraju lošu sliku su vrlo ozbiljna pitanja koja se moraju riješiti u hrvatskom Parlamentu. Naime, Zakon o zaštiti tajnosti podataka se, nažalost, ne primjenjuje otkako je donesen, a nije ni uredio na kvalitetan način postupanje sa zaštićenim podacima. Zbog toga nije čudo da se događaju stvari koje ne idu u prilog

stabilnosti i sigurnosti zemlje, zaključio je Markov. Na kraju je izvijestio zastupnike da je Odbor za unutarnju politiku i nacionalnu sigurnost pokrenuo inicijativu za noveliranje tog zakona, zatraživši da se u roku od 60 dana pripremi potpuno novi zakonski tekst prilagođen novim okolnostima.

Nakon toga je predsjednik **Tomčić** zaključio raspravu, uz napomenu da se amandmani na Prijedlog odluke i prijedlozi zaključaka uz ovu točku dnevnog reda mogu podnositi do 15 sati istoga dana. Glasovat će se, dakako, naknadno.

M.Ko.

PRIJEDLOG ZA DAVANJE VJERODOSTOJNOG TUMAČENJA ČLANKA 130. ZAKONA O VISOKIM UČILIŠTIMA ("Narodne novine", brojevi 96/93, 34/94, 21/95, 48/95, 29/98, 54/96. - pročišćeni tekst, 14/00, 67/00, 94/00. i 129/00.

Odbor za zakonodavstvo razmotrio je "Upit o zakonitosti procedure predlaganja predsjednice Nacionalnog vijeća za visoku naobrazbu" koji je ovome Odboru uputio saborski Odbor za obrazovanje, znanost i kulturu sa zahtjevom da se dađe tumačenje o zakonitosti ili nezakonitosti prijedloga Vlade RH odnosno da o njemu Odbor zauzme svoj stav, izvijestio je na sjednici Hrvatskog sabora predsjednik ovog Odbora **Josip Leko** (SDP).

Budući da Odbor za zakonodavstvo prema Poslovniku Hrvatskog sabora i drugim propisima ima samo jednu ovlast, a to je utvrđivanje i objava pročišćenih tekstova zakona, ovaj

Odbor nije ovlašten davati tumačenje zakona niti ocjenjivati zakonitost postupka nadležnih tijela u provedbi bilo kojeg zakona ili drugog propisa. Odbor je iz predmetnog upita i priložene dokumentacije ocijenio da je došlo do različitog tumačenja Vlade RH i Odbora za obrazovanje, znanost i kulturu u primjeni odredaba članka 130. Zakona o visokim učilištima u postupku imenovanja predsjednika i jednog člana Nacionalnog vijeća za visoku naobrazbu. Radi toga je ovaj upit Odbor za zakonodavstvo ocijenio zahtjevom za davanje vjerodostojnog tumačenja. Odbor smatra da je zahtjev osnovan i predlaže Hrvatskom saboru da dađe vjerodostojno tumačenje

(tekst toga je sastavni dio ovog Prijedloga - svaki ovlašteni predlagatelj može predložiti onoliko predloženika koliko je članova Nacionalnog vijeća itd.)

Odbor za zakonodavstvo nije nadležan procjenjivati ponašanje ili odluke bilo kojeg radnog tijela u postupku imenovanja ali iz rasprave o predloženoj dokumentaciji Odbor je imao stajalište da je Vlada RH ovlaštena utvrditi prijedlog kandidata za imenovanja predsjednika i članova Nacionalnog vijeća, rekao je na kraju **Josip Leko**.

O ovoj točki dnevnog reda Hrvatski sabor će glasovati naknadno.

Đ.K.

ODGOVORI NA ZASTUPNIČKA PITANJA

GOSPODARSTVO

Imenovanje direktora "Jadran - tvornice čarapa"

Na zastupničko pitanje **Dorice Nikolić** (HSLŠ) u vezi s imenovanjem direktora "Jadran - tvornice čarapa" d.d. Zagreb - odgovorila je **Vlada RH**. Hrvatski fond za privatizaciju ima 24% udjela koji je rezerviran za

vlasnike koji trebaju dobiti naknadu. Napominje, također, da je Tvornica čarapa Jadran vrlo uspješna tvornica koja je dobila i nagradu Grada Zagreba. Interesantno je da je sadašnji direktor, koji se sam izabrao, zahvaljujući Hrvatskom fondu za privatizaciju, vrlo zainteresiran, kao poduzetnik, za prostor, a to je 20 tisuća kvadratnih metara kvalitetnog izgrađenog zemljišta u Rapskoj 52, gdje se nalaze proizvodni pogoni

tvornice, a također i zgrada u Supilovoj 7, površine oko 7 tisuća, 3 tisuće kvadratnih metara.

Što ćete, gospodine **Liniću**, učiniti? Kada ćemo u novinama pročitati da je uspješna Tvornica čarapa, sa 430 djelatnika, propala i na tom mjestu nastao trgovačko-stambeni centar? To se često događalo i za vrijeme bivše vlasti, a zahvaljujući ovakvim ponašanjima i za ove vlasti. Da li ćete nam isto objasnjavati da nemamo menadžment?

Hrvatski fond za privatizaciju je dioničar dioničkog društva "Jadran tvornica čarapa", d.d. Zagreb (u daljnjem tekstu Društvo), sa 24,5% učešća u temeljnom kapitalu Društva, te je sukladno vlasničkoj strukturi u Nadzornom odboru Društva, koji broji pet (5) članova, zastupljen samo s jednim članom.

Slijedom narećenog, u momentu imenovanja Vinka Barišića u Nadzorni odbor Društva, Hrvatski fond za privatizaciju nije imao razloga sumnjati u dobre namjere Udruge malih dioničara koji su ujedno većinski vlasnici Društva.

Naime, prijedlog da Fond opozove svog dotadašnjeg predstavnika iz Nadzornog odbora Društva i prepusti to mjesto osobi koju predlaže većinski vlasnik (mali dioničari), potpisao je predsjednik Udruge malih dioničara, Ivan Spajić.

Poznata je praksa Hrvatskog fonda za privatizaciju da svojim glasovima na skupštinama i nadzornim odborima dioničkih društava podupire male dioničare, tako da potpore takve vrste za Fond nisu neuobičajene. Prijedlog Udruge je dan s ciljem poboljšanja poslovanja Društva jer, kako je navedeno, Vinko Barišić ima sve karakteristike stručnjaka u ovoj branši.

Za daljnji razvoj u "Jadranu" koji su kulminirali smjenom dugogodišnjeg direktora Josipa Jakšića, ni u kojem slučaju ne može se prozivati samo Hrvatski fond za privatizaciju, budući da je odluka o opozivu direktora Društva donijeta na sjednici Nadzornog odbora Jadran d.d., Zagreb 17. listopada 2002. godine.

Treba istaknuti i to da Vinko Barišić nije od Hrvatskog fonda za privatizaciju dobio nikakve upute za glasovanje na sjednici Nadzornog odbora Društva na kojoj se odlučivalo o pozivu Josipa Jakšića, a pogotovo ne za svoje daljnje poteze u vezi sa zamrzavanjem članstva u Nadzornom odboru Društva i prihvaćanjem uloge zamjenika člana Uprave - direktora Društva.

Kada se to dogodilo, Hrvatski fond za privatizaciju je, svojom Odlukom, od 13. studenoga 2002. godine, a u želji da smiri novonastalu situaciju, opozvao Vinka Barišića iz članstva Nadzornom odboru Društva i imenovao djelatnicu Hrvatskog fonda za privatizaciju Jadranku Čengija-Šarić.

Ista je zatražila održavanje sjednice Nadzornog odbora Društva radi dono-

šenja odluke o opozivu zamjenika člana Uprave - direktora i imenovanju člana Uprave - direktora Društva.

Sjednica je održana 22. studenoga 2002. godine, te se na istoj, nakon konstatacije da je zamjeniku člana Uprave - direktoru Društva prestao mandat donošenjem odluke Hrvatskog fonda za privatizaciju o njegovom opozivu iz Nadzornog odbora Društva (tumačenje Trgovačkog suda), pristupilo izboru i imenovanju člana Uprave - direktora Društva temeljem, u međuvremenu objavljenog, javnog natječaja.

Predstavnik Hrvatskog fonda za privatizaciju je predložio da se, iako se ranije opozvani direktor Josip Jakić nije javio na natječaj za člana Uprave, u svrhu smirivanja napetosti u Društvu, uzme u obzir i mogućnost njegovog imenovanja. Ovom prijedlogu žestoko su se usprotivila tri člana Nadzornog odbora (dva predstavnika malih dioničara i osobito predstavnik radnika), navodeći da Društvo u cijelosti normalno posluje te da, upravo zbog nezadovoljstva poslovnim rezultatima iz vremena mandata Josipa Jakića, nikako ne dolazi u obzir njegovo opetovano imenovanje (predstavnik radnika predočio je članovima Nadzornog odbora i potpise radnika kojima izražavaju podršku Odluci o opozivu ranije Uprave).

Prijedlog je ipak stavljen na glasovanje te je odbijen sa tri glasa protiv.

Nakon toga pristupilo se izboru člana Uprave - direktora Društva. Tri člana Nadzornog odbora (ranije spomenuta) predložili su da se, temeljem provedenog natječaja za člana Uprave - direktora Društva imenuje Vinko Barišić, obrazlažući prijedlog činjenicom da je isti, osim što ispunjava sve uvjete natječaja, osoba koja poznaje branšu te stanje i poslovanje tvrtke, ističući da je upravo stoga njegovo imenovanje u interesu zaposlenika malih dioničara tvrtke koji su ujedno i njeni većinski vlasnici.

Nedostatak kvalitetnih programa u tekstilnoj i obučarskoj djelatnosti

Na zastupničko pitanje **Željka Pavlica (HSL)** u vezi s **eventualnim poticajnim mjerama Vlade RH tekstilnoj i obučarskoj industriji** -

odgovorila je **Vlada Republike Hrvatske**.

"Tekstilna i odjevna industrija u svijetu sve se više polarizira. Proizvodnja se koncentrira na Istoku i Jugu, a potrošnja na Sjeveru i Zapadu. To znači da će se kapacitet tekstilne proizvodnje povećati u zemljama u razvoju, dok bi rast tekstilne proizvodnje u industrijaliziranim zemljama bio osjetno sporiji, prvenstveno zbog opadanja proizvodnje u odjevnoj industriji, a i zbog zasićenosti tržišta tekstilnim robama svih porijekla.

U proteklim godinama došlo je do bitnih razlika unutar tekstilne i odjevne industrije u Hrvatskoj. Na jednoj strani tzv. primarna proizvodnja - proizvodnja prede, tkanina i trikotaže, a na drugoj strani je odjevna industrija tj. konfekcija. Osnove za tu razliku leže u globalnoj tržišnoj orijentaciji i u objektivnoj mogućnosti brze prilagodbe takvoj orijentaciji. U nemogućnosti brze prilagodbe tržišnim uvjetima primarna proizvodnja je odgovarala smanjivanjem proizvodnje, koje je uvjetovano i drastičnim gubljenjem tradicionalnog i dugogodišnjeg tržišta Istočne Europe i tržišta bivše Jugoslavije, dok je odjevna industrija našla izlaz u tzv. lohn poslovima. Tako je proizvodnja u pamučnom i vunarskom sektoru pala na nivo proizvodnje 50-tih i 60-tih godina prošlog stoljeća. Orijeentacija na plasman proizvoda na svjetska tržišta za sada se tek djelomično ostvaruje zbog izrazite tehničko-tehnološke zaostalosti u tzv. primarnoj proizvodnji.

O problematici tržišta i o globalnim svjetskim kretanjima u kožarsko-obučarskoj industriji može se reći da važe praktično ista pravila i trendovi kao i kod tekstilne industrije. To znači da se proizvodnja premješta u zemlje Dalekog Istoka i druge nerazvijene zemlje u kojima je značajno jeftinija radna snaga i gdje su veoma strogi propisi o zaštiti čovjekove okoline, koji su na snazi u Europi i u razvijenom svijetu, skoro nepoznati.

Pored zajedničkih problema prerađivačke industrije (nelikvidnost, cijena kapitala, zastarjela tehnologija, skupi inputi), kao specifični problemi ove industrijske grane ističu se: nedostatak visokostručnog a posebno menadžerskog kadra; visoka stopa bolovanja; potreba radikalnog prestrukturiranja radi gubitka bivšeg tržišta i pritiska proizvođača iz zemalja niskih inputa što zahtijeva

financijska sredstva i amortizaciju socijalnih udara; veoma niska kupovna moć u zemlji.

Proizvodnja u ovim granama industrije je već duže vrijeme u krizi kao odraz globalnih kretanja u svijetu, ali opterećena i sa naslijeđenim stanjem i aktualnim poteškoćama. Samo naizgled proizvođači odjeće i obuće koriste bolje svoje kapacitete, ali su to većinom tzv. lohn poslovi kojima su, ionako niske, cijene u stalnom padu, zbog sve izrazitije konkurencije svijeta. Zbog izrazite tehničke-tehnološke zaostalosti, ove grane mogu danas tržištu ponuditi sve manje vlastitih proizvoda, dakako konkurentnih na tržištu. Ono što je naizgled zadovoljavajuće u poslovanju ovih grana je vanjsko-trgovinsko poslovanje, iako se i tu osjeća sve brži pad izvoza i sve naglašeniji rast uvoza, što je posve razumljivo, s obzirom na to da je i nadalje izvoz usmjeren na tzv. lohn poslove. Za tekstilnu industriju (obje djelatnosti) i dalje važi naziv značajni izvoznici, jer je njihov udio u izvozu RH 12,3% uz udio zaposlenosti u industriji od 13,5%. Kožarsko-obućarska djelatnost je, također, značajna izvoznik, jer je udio u izvozu RH 4,1%, uz udio zaposlenosti u industriji od 0,98%.

Jedan od najznačajnijih problema ovih grana je izrazito visok postotak bolovanja i općenito izostanka s posla, s obzirom da je u strukturi radne snage pretežito ženska radna snaga, koja je češće odsutna s posla zbog funkcije rađanja, njege djece i drugih bolesnih članova obitelji, te prilika i načina života koji nas okružuju.

Tekstilna i odjevna industrija predstavljaju značajan izvor zapošljavanja velik izvozni potencijal i veliko značenje kao dobavljač reprodukcijanskog materijala za ostale sektore hrvatskog gospodarstva, kao i znatne multiplikativne efekte na gospodarstvo Hrvatske. To sve ukazuje na prijeku potrebu za definiranjem poslovne strategije prilagodene novim uvjetima, što znači biranje konkurentnih pristupa za produciranje konkurentne prednosti i dugoročnog uspjeha.

Tekstilna i kožarsko-obućarska industrija u nas su radno intenzivne djelatnosti sa relativno velikim sudjelovanjem zaposlenih žena i malom akumulativnošću. Međutim, ove djelatnosti još uvijek nalaze svoje mjesto i u gospodarstvima razvijenih zemalja svijeta. Da bi se održale, ove grane u svijetu prilagođavaju dizajn i

kvalitetu svojih roba, tehnologiju proizvodnje i marketing zahtjevima sve izbirljivijeg tržišta. Zahvaljujući fleksibilnim proizvodnim procesima, uz povećanje proizvodnosti, moguća je i racionalna proizvodnja malih serija istovrsnih proizvoda. To rezultira većom akumulativnošću, ali i sve manjim brojem zaposlenih.

Takvo opredjeljenje očekuje i naša poduzeća u restrukturiranju. Da bi se u tome uspjelo potrebni us, prije svega, motiviranost vlasnika i naklonost okruženja.

Kad se radi o strukturi zaposlenih, onda su, za razliku od sadašnjih niže i srednje kvalificiranih djelatnika, za budućnost sve više potrebni visoko školovani menadžeri, dizajneri i programeri.

Što se tiče tržišta država je, potpisivanjem cijelog niza ugovora o slobodnoj trgovini, kao i Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju s Europskom unijom, omogućila liberalnije principe u vanjskoj trgovini, pa će sada najveći dio prigovora poduzetnika na zatvorenost tržišta cijelih regija i mnogih država otpasti.

Programom Vlade RH od 2000-2004. godine zacrtano je da će se različitim modelima podupirati restrukturiranje poduzeća koja imaju tržišnu perspektivu i da će se podržati razvojni programi kreditiranjem, i to putem Hrvatske banke za obnovu i razvitak, Fonda za regionalni razvoj RH i Fonda za razvoj i zapošljavanje. Tu se, nažalost, mora konstatirati da se u tekstilnoj i obućarskoj djelatnosti pokazuje izraziti nedostatak kvalitetnih programa koji bi osiguravali izvoz, novo zapošljavanje i profitabilno poslovanje.

DOKUMENTI

Suradnja s Međunarodnim kaznenim sudom

Na zastupničko pitanje **Joška Končića (HSLŠ)** u vezi s **deklasifikacijom zapisa nastalih djelovanjem dr. Franje Tuđmana kao predsjednika Republike Hrvatske i njihovog dostavljanja Tužiteljstvu Međunarodnog kaznenog suda za područje bivše Jugoslavije** - odgovorila je **Vlada RH**.

Obveza suradnje RH s Međunarodnim kaznenim sudom za kazneni progon osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava na području bivše

Jugoslavije (MKSJ), kao članice Ujedinjenih naroda, proizlazi iz Rezolucije Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda, broj 827 iz 1993. godine, te Statuta MKSJ-a.

Temeljni propis kojim je uređena suradnja RH s MKSJ-om je Ustavni zakon o suradnji RH s Međunarodnim kaznenim sudom. U svrhu operativnog provođenja te suradnje, Vlada RH je Uredbom osnovala dva tijela, Savjet i Ured za suradnju s Međunarodnim sudom i međunarodnim kaznenim sudovima. Pored toga, zaključen je, u veljači 2000. godine, i Sporazum između RH i Ujedinjenih naroda o statusu Ureda za vezu Tužiteljstva Međunarodnog kaznenog suda za bivšu Jugoslaviju i njegova obitelj, koji djeluje u Zagrebu.

Nadalje, Deklaracijom o suradnji s MKSJ-om, od 14. travnja 2000. godine, te Zaključcima o suradnji s Međunarodnim kaznenim sudom u Haagu, 17. srpnja 2001. godine, Hrvatski sabor je pozvao Vladu RH na nastavak suradnje s MKSJ-om, u okvirima Ustavnog zakona od 19. travnja 1996. godine i u skladu s međunarodno priznatim obvezama i zaključcima iz tih dvaju dokumenata, vodeći pri tome računa o zaštiti nacionalnih interesa i dostojanstva hrvatskih ljudi i hrvatske države.

Vlada RH je, sukladno naznačenim propisima i zaključcima te zahtjevima MKSJ-a, od travnja 2000. godine, dostavljala dokumentaciju koja se odnosila na: zločine nad Hrvatima tijekom agresije na RH, rat u BiH, te operacije "Medački džep", "Bljesak" i "Oluja".

Prije nego što je uslijedila dostava traženih dokumenata, obavljene su slijedeće provjere: dopuštaju li pozitivni propisi RH predaju pojedinih dokumenata (npr. nisu predani dokumenti kojima bi se mogli otkriti osobni podaci osoba iz popisa stanovništva provedenog 2001. godine) i radi li se o tajnim dokumentima, naime, svim tajnim dokumentima za koje je ocijenjeno da se mogu predati MKSJ-u, sukladno propisima je skinuta oznaka tajnosti (deklasifikacija).

Pored toga, dio dokumenata za koji su istražitelji MKSJ-a izrazili interes, predani su neposredno, a u dio je samo omogućen uvid, uz nadzor i odgovarajuću kontrolu koji se podaci uzimaju. Dokumenti koji su stavljeni na raspolaganje, odnosno uvid istražiteljima MKSJ-a, stavljeni su na

mnjičenih, odnosno okrivljenih pred MKSJ-om.

Konkretno, struktura predanih dokumenata bila je slijedeća:

1. U vezi sa zločinima nad Hrvatima tijekom agresije na Republiku Hrvatsku, predana su brojna izvješća o ratnim zločinima, kao i podignute optužnice; druga saznanja o počiniteljima zločina zaplijenjena zapovjedi, izvješća, obavijesti, dopisi i sl. JNA, zaplijenjena dokumentacija iz arhiva tzv. "Republike Srpske Krajine", te dokumentacija koja dokazuje vezu između JNA i tzv. "RSK", dokumentacija prikupljena tijekom ekshumacija na području RH, audio i video kasete, zapisnici o informativnim razgovorima, izvješća o ratnom logoru Morinje. Dostavljeni su i podaci za potencijalne svjedoke, te popisi civila ranjenih prilikom napada na Dubrovnik. U ukupnom broju predanih dokumenata su i zemljovid i CD-i, od kojih je jedan sadržavao podatke o napadima na Hrvatsku, s težištem na istočnoj Hrvatskoj, a jedan s transkriptima

razgovora osoba optuženih pred MKSJ-om.

2. U vezi s ratom u BiH, predani su dokumenti HVO-a, HIS-a, SIS-a, MORH-a, među kojima su: vojne zapovjedi, izvješća raznih vojnih postrojbi, spiskovi vojske Republike Srpske, osobni dosjei, zapisnici o obavjesnim razgovorima, informacije, saznanja o raznim aktivnostima, te zapisnici o presretanim razgovorima krajinjskih Srba. Pored toga, istražiteljima MKSJ-a, kao i odvjetnicima optuženika, omogućen je pristup u Hrvatski državni arhiv u kojem je, tijekom 2000. godine, pohranjena zbirka dokumenata o ratnim operacijama u BiH.

3. U vezi s operacijama "Medački džep", "Bljesak" i "Oluja", prema za-

htjevima Tužiteljstva MKSJ, predani su zakoni, uredbe i razni drugi propisi te dokumenti koji se odnose na djelatne osobe, ustroj, pravila postupanja, stegu i stegovnu odgovornost u Oružanim snagama RH (odluke o imenovanjima i razrješanjima, razni pravilnici, postupovnici i dr.), zapovijedi, upozorbe, obavijesti, izvješća i zabilježbe koje se odnose na naznačene operacije, ratni dnevnik postrojbi Hrvatske vojske, dokumentacija Ministarstva unutarnjih poslova i pojedinih policijskih postaja, dokumentacijama koja se odnosi na osobe čija su tijela pokopana na mjesnom groblju u Kninu, zajedno s podacima o obavljenim identifikacijama ekshumiranih pojedinaca.

Strukturu dokumenata koji su predani pod točkama 1, 2. i 3. obuhvaćaju deklasificirani transkripti koji se odnose na odgovarajuće razgovore vođene u Uredu predsjednika RH, u vrijeme dr. Franje Tuđmana.

M. M.

**izvješća
HRVATSKOGA
SABORA**

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK:
dr. Željko Sabol

OSNIVAČ I IZDAVAČ: Hrvatski sabor, 10000 Zagreb, Trg sv. Marka 6

REDAKCIJA: Mirjana Kozar, Marija Krakić (zamjenica glavnog i odgovornog urednika), Đurđa Krmpotić, Marta Micek, Jasna Rodić, Jasenka Šarlija, Sanja Šurina i Vjekoslav Žugaj

GRAFIČKI UREDNIK: Branislav Tanasijin

RAČUNALNA OBRADA: Ivo Rada

TAJNICA REDAKCIJE: Božica Šolić

ADRESA REDAKCIJE: 10000 Zagreb, Trg sv. Marka 6,

tel: 01/4569-722

fax: 01/6303-018

Web: www.sabor.hr

E-mail: sabor@sabor.hr

POŠTARINA: plaćena u pošti 10000 Zagreb

PRETPLATA NA ŽIRO-RAČUN BR: 2390001-1100016162

Hrvatski sabor, 10000 Zagreb, Trg sv. Marka 6

TISAK: Tiskara Hrvatskog sabora